

**MALATYA YÖRESİ'NDE TESPİT EDİLEN
HAVSIZ DOKUMA ÖRNEKLERİ**

Tahsin BOZDAĞ

Sanatta Yeterlik Tezi

Plastik Sanatlar

Heykel Ana Sanat Dalı

2025

(Her hakkı saklıdır.)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
HEYKEL ANA SANAT DALI
PLASTİK SANATLAR SANAT DALI

MALATYA YÖRESİ'NDE TESPİT EDİLEN HAVSIZ DOKUMA ÖRNEKLERİ
(Pile-Free Weaving Samples Detected In Malatya Region)

SANATTA YETERLİK TEZİ

Tahsin BOZDAĞ

Danışman: Prof. Dr. Ayşe Aslıhan EROĞLU

Erzurum
Mayıs, 2025

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Tahsin BOZDAĞ tarafından hazırlanan “Malatya Yöresinde Tespit Edilen Havsız Dokuma Örnekleri” başlıklı çalışması 28 / 05 / 2025 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Plastik Sanatlar Sanat Dalında Sanatta Yeterlik tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı:	Prof. Dr. Fatma Nalan TÜRKMEN <i>Marmara Üniversitesi</i>	Aslı ıslak imzalıdır
Danışman:	Prof. Dr. Ayşe Aslıhan EROĞLU <i>Atatürk Üniversitesi</i>	Aslı ıslak imzalıdır
Jüri Üyesi:	Prof. Dr. Mustafa GENÇ <i>Süleyman Demirel Üniversitesi</i>	Aslı ıslak imzalıdır
Jüri Üyesi:	Doç. Dr. Umbulbanu HAMIDOVA <i>Atatürk Üniversitesi</i>	Aslı ıslak imzalıdır
Jüri Üyesi:	Doç. Dr. Nevin AYDUSLU <i>Atatürk Üniversitesi</i>	Aslı ıslak imzalıdır

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

.... / / 202..

Aslı ıslak imzalıdır

Prof. Dr. Ahmet Selim DOĞAN

Enstitü Müdürü

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Sanatta Yeterlik Tezi olarak sunduğum “Malatya Yöresinde Tespit Edilen Havsız Dokuma Örnekleri” başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

28.05.2025

Aslı ıslak imzalıdır

Tahsin BOZDAĞ

☐ Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun/.../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

☐ Enstitü Yönetim Kurulunun/.../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamın başlangıcından bitimine kadar geçen süre içerisinde yaşam, insanlık, eğitim adına çok şeyler öğrendiğim ve çalışmanın her aşamasını titizlikle takip eden danışmanım Prof. Dr. Ayşe Aslıhan EROĞLU'na ve bilgileriyle çalışmama katkıda bulunan tüm hocalarıma teşekkürlerimi arz ederim.

Sanatta yeterlilik eğitimim için beni cesaretlendiren ve her daim yardımını, desteğini üzerimde hissettiğim çok kıymetli eşime; ömrüm boyunca her zaman yanımda olan, teşvik edip maddi manevi her türlü yardımını esirgemeyen çok kıymetli babama, anneme, kardeşime sanatta yeterlilik eğitimi ve tez yazımı sürecinde bana mutluluk veren, yuvamıza aile sıcaklığı getiren ve bu süreçte bana sabreden canım evladına ve bilmeye başladığım andan itibaren gelişimime katkı sağlayan tüm öğretmenlerime; bu zor süreçte beni yalnız bırakmayıp, desteklerini benden esirgemeyenlere, gövdelerine sırtımı yaslayıp ruhumu dinlememe izin veren ağaçlara, toprağa, sana, size, o'na ve onlara en içten duygularıyla teşekkür ederim.

SSY-2022-10733 numaralı "Malatya Yöresi'nde Tespit Edilen Havsız Dokuma Örnekleri" başlıklı projeye tezimi destekleyen Atatürk Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) Koordinasyon Birimine de teşekkür ederim.

Tahsin BOZDAĞ

SANATTA YETERLİK TEZİ

MALATYA YÖRESİ 'NDE TESPİT EDİLEN HAVSIZ DOKUMA ÖRNEKLERİ

Tahsin BOZDAĞ

Mayıs 2025, 324 sayfa

Amaç: Malatya yöresi, Anadolu'daki geleneksel havsız dokuma yaygı kültürünü yansıtan önemli bölgelerimizden biridir. Günümüze kadar ulaşabilen yöreye ait en eski tarihli örneklerin, XVIII. yüzyıla kadar indiği görülmektedir. Malatya yöresi havsız dokuma örnekleri konusunda yok denecek kadar az olan kaynakların ise sadece yörede merkeze ait bilimsel derinliği ve saha araştırmasına dayanmayan çalışmalar olduğu tespit edilmiştir. Malatya yöresinde 6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen büyük deprem sonrası, dokuma yapılan yerleşim yerlerinin afet bölgesi olması hasebiyle kaynaklar büyük oranda tahrip ya da kayıplara uğramıştır. Deprem öncesi yapılan saha çalışmalarıyla tez konusu Malatya yöresi havsız dokumalarının kayıt altına alınması yöre dokuma kültürü ve Türk dokuma sanatı adına önem arz etmektedir.

Yöntem: Bu çalışmada Malatya yöresinde saha araştırması yöntemi uygulanmıştır. Malatya yöresinde 1 il, 13 ilçe, 138 köy/mahalle araştırma kapsamına alınmış 86 köy/mahalleden havsız dokuma örnekleri belgelenmiştir. Saha araştırması kapsamında saha araştırma formu hazırlanmıştır. Formda; dokumanın yöresel adı, ölçüleri, kullanım amacı, kullanılan renkler, dokumanın motif analizi olmak üzere teknik bilgileri içeren kısım ve katalog yer almaktadır

Bulgular: Araştırma sonucunda elde edilen verilere göre Malatya yöresi havsız dokumaları, Anadolu' da bulunan diğer örneklerle ortak dokuma tekniği ve motiflerin benzerliği belirgin olarak kendini göstermektedir. Malatya yöresi çevre yörelerle yakından ilişkili olması dokuma tekniği, ortak motifler ve renk değerlerinin benzerliği ile Türk kültürünün ortak izlerini havsız dokuma örneklerinde göstermektedir.

Sonuç: Malatya yöresinde endüstriyel hareketlerdeki durağanlık, hızlı nüfus artışı, genç nüfusun kırsal yerleşim yerlerinden göçü, ekonomik sebepler, teknolojik yenilikler ve birçok alt başlık yörede yaşayanların son yıllarda dokuma kültürüne gerekli ilgiyi göstermemesine sebep olmuştur. Bu sebepler içerisinde yakın zamanda yaşanan salgın hastalıklar ve doğa felaketleri de yöre insanını oldukça derinden etkilemiştir. Şüphesiz bu sebeplerden en önemlisi 6 Şubat 2023'de yaşanan on bir ilin etkilendiği yüzyılın felaketi olarak nitelendirilen deprem olmuştur. Yaşanan büyük deprem yöre insanının büyük bir oranının ebediyete intikal etmesi, yaşam alanlarının çok büyük oranda tahrip olması hatta bazı köy ve mezraların tamamen yaşanmaz hale gelmesi ile sonuçlanmıştır. Çalışma kapsamında ön hazırlık süreci dahil 2019,2020,2021,2022 saha araştırmalarında yer alan birçok yöre insanı göç etmek zorunda kalmış veya ebediyete intikal etmiştir. Bu yaşanan sürecin yaşanmaması temenni edilse de yaşadığımız toprakların bir deprem kuşağında yer alması bizlerin bu gerçekle iç içe olmamızı kaçınılmaz hale getirmiştir. Bizlerde bu bilinçle kültürel değerlerimizin kayıt altına alınmasının ne kadar önem arz ettiğini acı bir tecrübeyle bir kez daha kavramış bulunmaktayız. Çalışma kapsamında 2020-21-22 yıllarında başlayan saha araştırmalarının görüntü ve ses arşivinin oluşturulması yörenin dokuma sanatına ve dokuma kültürüne hizmet etmesi açısından bilimsel bir çalışmaya dönüştürülmesi daha bir önem kazanmıştır. Malatya yöresi havsız dokumaları yöresel özellik gösteren örnekleri kataloglanarak, her bir örneğin teknik, kompozisyon, motif, renk ve sembolik anlatımları hakkında detaylı bilgiler verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dokuma, Malatya, Kilim, Kültür

ABSTRACT

PROFICIENCY IN ART THESIS

PILE-FREE WEAVING SAMPLES DETECTED IN MALATYA REGION

Tahsin BOZDAĞ

May 2024, 324 paces

Purpose: Malatya region is one of our important regions reflecting the traditional flat woven fabric culture in Anatolia. It is seen that the oldest dated examples of the region that have survived to the present day date back to the XVIII century. It has been determined that the scarce resources on flat weaving samples of Malatya region are only the studies that are not based on the scientific depth and field research of the center in the region. After the big earthquake dated January 6, 2023 in Malatya region, the disaster area of the settlements where weaving was made has suffered a great deal of destruction or loss in the resources. Recording the flat weavings of Malatya region is important for the local weaving culture and Turkish weaving art.

Method: In this study, field research method was applied in Malatya region. In the Malatya region, 1 province, 12 districts, 138 towns/villages were included in the research. Within the scope of the field research, two charts were created and one of them, a field research form was created and the document; The catalog section contains technical information such as local name, dimensions, purpose of use, colors used, condition of weaving, motif analysis of reading. The second form belongs to the weavers; A scientific table graphic is included in the study in the form of analyzes that contain information about the name, surname, date of birth, year, age, gender, educational status, age of learning to weave and present the statistical data of the individuals who weave.

Findings: According to the data obtained as a result of the application, the common weaving technique and the similarity of the burnings are evident in the flat weavings of the Malatya region in line with the Turkish weaving art. The fact that Malatya region is closely related to the surrounding regions shows the common traces of Turkish culture in flat weaving samples with the similarity of weaving technique, common mistakes and color values.

Result: Industrial movements developing in Malatya region, rapid population growth, migration of young population from rural settlements, economic reasons and many reasons have laid the groundwork for not showing the necessary attention to weaving culture in the region in recent years. The most important of these reasons is the great earthquake disaster, the destruction of a very large proportion of the cultural texture in the region, the forced migration and the destruction of old buildings and cultural elements in the countryside, the most important of these is the passing of the valuable local people, who are the only hosts of this culture, to eternity. Within the scope of the study, the creation of the image and sound archive of the field researches, which started in 2019,2020-2021-2022, has gained more importance in terms of serving the culture of the region and transforming it into a scientific study. By cataloging the examples of Malatya region plain weaves showing local characteristics, detailed information is given about the technique, composition, motif, color and symbolic expressions of each example.

Keywords: Weaving, Malatya, Rug, Culture verilmiştir.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI	i
ETİK BİLDİRİM SAYFASI	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ	x
BİRİNCİ BÖLÜM	1
Giriş	1
Araştırmanın Amacı ve Kapsamı	2
Araştırmanın Yöntemi	4
İKİNCİ BÖLÜM	5
Malatya İli Coğrafi Konumu	5
Akçadağ İlçesi	5
Arguvan İlçesi	7
Battalgazi İlçesi (Eski Malatya)	8
Darende İlçesi	9
Doğanşehir İlçesi	10
Doğanyol İlçesi	11
Hekimhan İlçesi	12
Kale İlçesi	13
Kuluncak İlçesi	14
Pütürge İlçesi	15
Yazıhan İlçesi	16
Yeşilyurt İlçesi	17
Malatya İlinin Kısa Tarihçesi	18
Türk İslam Dönemi Öncesi Malatya Tarihi	19
Türk İslam Dönemi Malatya Tarihi	20
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	22
Malatya Yöresi nde Tespit Edilen Havsız Dokumalarda Kullanılan Hammadde ve	
Hazırlanışı	22
Yün Hazırlanması	22
Malatya Yöresi Havsız Dokumalarında Kullanılan Araç- Gereçler	24

Dokuma tezgâhları.	24
Eğri kazık.	33
Kirkit.	34
Yün tarağı.	35
İğ.	36
Tokaç.	36
Kirmen/Eğirmec.	37
Çıkırık.	40
Yay.	42
Malatya Yöresi Havsız Dokumalarında Kullanılan Boyar Maddeler.	42
Yün Boyamada Kullanılan Araçlar.	43
Malatya Yöresinde Boya Bitkilerinin Toplanması-Kurutulması.	44
Mordan maddeler.	44
Malatya Yöresinde Boya Elde Edilmesi ve Boyama İşlemi.	45
Boyar Maddeler.	47
Yeşil renk.	47
Kırmızı renk.	48
Kahverengi.	49
Beyaz renk.	51
Mavi renk.	51
Malatya Yöresi Renk Reçetesi Tablosu.	52
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	55
Malatya Yöresinde Kullanılan Motifler.	55
Yılan Yanışı.	56
Ejder Motifi.	58
Kuş Yanışı.	60
Koç/Koçboynuzu Motifi.	61
Akrep Motifi.	62
Yıldız Motifi.	64
Hayat Ağacı Motifi.	65
Elbelinde Motifi.	66
El/Parmak Motifi.	68
Pıtrak Motifi.	70
Göz Motifi.	71
Muska/ Nazarlık Motifi.	72

Çengel Motifi	74
Suyolu Motifi	75
Bereket Motifi	76
Sığır Sidiği/ Sıçan Dişi Motifi	77
Küpe Motifi.....	79
Sandık Motifi	80
Aşk/ Birleşim/Kavuşma/ Ying Yang	81
Bukağı Motifi.....	83
Saç Bağı Motifi	84
Dokuma Teknikleri	85
Bezayağı dokuma tekniği.....	85
Kilim dokuma teknikleri.	85
İlikli kilim.	86
İliksiz kilim.	86
Eğri atkılı kilim.	86
Cicim dokuma teknikleri.....	87
Sık motifli cicim tekniği.	87
Seyrek motifli cicim tekniği.....	88
İki taraflı düz dokumalı çözümlü yüzölçümü cicim tekniği.	88
İki taraflı çözümlü yüzölçümü cicim tekniği.	88
Zili dokuma teknikleri.....	88
Düz zili tekniği.....	89
Çapraz zili tekniği.	89
Seyrek zili tekniği.	89
Damalı zili tekniği.....	89
Sumak dokuma tekniği.....	89
Malatya Havsız Dokumaları Kullanım Alanları.....	90
Yer/Duvar/Yük Kilimleri	90
Çul.....	90
Palaz/palas.....	90
Duvar kilimi.	91
Sedir/divan/kanepe kilim dokumaları.	92
Ahretlik düz dokumaları.	92
Heybe.	93
Maşraf.	94

Çuval.	94
Yastık.	95
Namazlık/seccade.....	95
BEŞİNCİ BÖLÜM	97
Katalog	97
ALTINCI BÖLÜM.....	257
Çalışmalar.....	257
Karşılaştırma ve Değerlendirme.....	280
SONUÇ.....	293
KAYNAKÇA	297
ÖZGEÇMİŞ.....	304

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.	Malatya İl ve İlçe Haritası	5
Şekil 2.	Malatya Akçadağ İlçesi	6
Şekil 3.	Malatya Arapgir İlçesi	7
Şekil 4.	Malatya Arguvan İlçesi	8
Şekil 5.	Malatya Battalgazi İlçesi	9
Şekil 6.	Malatya Darende İlçesi	10
Şekil 7.	Malatya Doğanşehir İlçesi	11
Şekil 8.	Malatya Doğanşol İlçesi	12
Şekil 9.	Malatya Hekimhan İlçesi	13
Şekil 10.	Malatya Kale İlçesi	14
Şekil 11.	Malatya Kuluuncak İlçesi	15
Şekil 12.	Malatya Pütürge İlçesi	16
Şekil 13.	Malatya Yazıhan İlçesi	17
Şekil 14.	Malatya Yeşilyurt İlçesi	18
Şekil 15.	Malatya Merkez Yeni Cami	19
Şekil 16.	Malatya Şirket ve Pamuk Hanı Civarı	22
Şekil 17.	Malatya Şirket ve Pamuk Hanı Civarı Deprem Sonrası	23
Şekil 18.	Malatya Yöresi Gündüzbey Dokuma Tezgâhı	25
Şekil 19.	Malatya Yöresi Akçadağ Dokuma Tezgâhı	26
Şekil 20.	Malatya Yöresi Akçadağ Dokuma Tezgâhı	27
Şekil 21.	Malatya Yöresi Battalgazi Dokuma Tezgâhı	28
Şekil 22.	Malatya Hekimhan Dokuma Tezgâhı	29
Şekil 23.	Malatya Yöresi Akçadağ Dokuma Tezgâhı	30
Şekil 24.	Malatya Yöresi Kürecik Dokuma Tezgâhı	31
Şekil 25.	Malatya Yöresi Kürecik Dokuma Yapımı	32
Şekil 26.	Malatya Yöresi Kürecik Dokuma Yapımı Hazırlık	32
Şekil 27.	Malatya Yöresi Akçadağ Dokuma Yapımı	33
Şekil 28.	Eğri kazık	34
Şekil 29.	Kirkit	35
Şekil 30.	Yün Tarağı	35
Şekil 31.	İğ	36
Şekil 32.	Halı Tokaç	37
Şekil 33.	Kirmen/Eğirmeç	38

Şekil 34. <i>Malatya Kale Dokuma Aletleri</i>	39
Şekil 35. <i>Kelep</i>	39
Şekil 36. <i>Çıkırık</i>	40
Şekil 37. <i>Çıkırık Detay</i>	41
Şekil 38. <i>Çıkırık İp Düzenneği</i>	41
Şekil 39. <i>Yay</i>	42
Şekil 40. <i>Yün</i>	43
Şekil 41. <i>İp Sergi</i>	44
Şekil 42. <i>Boyama Bitkileri, Soğan Kabuğu, Ceviz Kabuğu, Kaysı Kökü</i>	45
Şekil 43. <i>Boya İplerinin Kurutulması</i>	46
Şekil 44. <i>Malatya Yöresi Renkli Dokuma Örnekleri</i>	47
Şekil 45. <i>Ceviz Kabuğu</i>	48
Şekil 46. <i>Rubia Kök</i>	49
Şekil 47. <i>Çehri</i>	50
Şekil 48. <i>Malatya Yöresi Renkleri</i>	51
Şekil 49. <i>Malatya Yöresi Motifleri</i>	55
Şekil 50. <i>Malatya Yöresi Motifleri Dokuma Süreci</i>	56
Şekil 51. <i>Yılan Motifi</i>	58
Şekil 52. <i>Yılan Motifi</i>	58
Şekil 53. <i>Ejder Motifi</i>	59
Şekil 54. <i>Malatya kilimi Ejder Motifi</i>	59
Şekil 55. <i>Kuş Motifi</i>	60
Şekil 56. <i>Malatya Kilimi Kuş Motifi</i>	61
Şekil 57. <i>Koçboynuzu Motifi</i>	62
Şekil 58. <i>Malatya yöresi zili- Koçboynuzu Motifi</i>	62
Şekil 59. <i>Akrep Motifi</i>	63
Şekil 60. <i>Malatya yöresi kilim- Akrep Motifi</i>	63
Şekil 61. <i>Yıldız Motifi</i>	64
Şekil 62. <i>Malatya Kilimi-Yıldız Motifi</i>	65
Şekil 63. <i>Hayat Ağacı Motifi</i>	66
Şekil 64. <i>Malatya yöresi kilim- Hayat Ağacı Motifi</i>	66
Şekil 65. <i>Elibeline Motifi</i>	67
Şekil 66. <i>Malatya Yöresi Kilim-Elibeline Motifi</i>	68
Şekil 67. <i>El /Tarak Motifi</i>	69
Şekil 68. <i>Malatya Kilimi-El /Tarak Motifi</i>	69

Şekil 69.	<i>Pıtrak Motifi</i>	70
Şekil 70.	<i>Malatya Yöresi zili-Pıtrak Motifi</i>	70
Şekil 71.	<i>Göz Motifi</i>	71
Şekil 72.	<i>Malatya Yöresi Cicim-Göz Motifi</i>	72
Şekil 73.	<i>Muska Motifi</i>	73
Şekil 74.	<i>Malatya Yöresi Kilim-Muska Motifi</i>	73
Şekil 75.	<i>Çengel Motifi</i>	74
Şekil 76.	<i>Malatya Yöresi Cicim-Çengel Motifi</i>	75
Şekil 77.	<i>Suyolu Motifi</i>	75
Şekil 78.	<i>Malatya Yöresi zili-Suyolu Motifi</i>	76
Şekil 79.	<i>Bereket Motifi</i>	76
Şekil 80.	<i>Malatya Yöresi Cicim-Bereket Motifi</i>	77
Şekil 81.	<i>Malatya Yöresi cicim dokuma- Sıçan Dişi Motifi</i>	77
Şekil 82.	<i>Tarak Motifi</i>	78
Şekil 83.	<i>Malatya Kilimi-Tarak Motifi</i>	78
Şekil 84.	<i>Küpe Motifi</i>	79
Şekil 85.	<i>Malatya Yöresi kilim-Küpe Motifi</i>	80
Şekil 86.	<i>Sandık Motifi</i>	81
Şekil 87.	<i>Malatya Yöresi Kilim-Sandık Motifi</i>	81
Şekil 88.	<i>Aşk ve Birleşim Motifi</i>	82
Şekil 89.	<i>Malatya Kilimi-Aşk ve Birleşim Motifi</i>	83
Şekil 90.	<i>Bukağı Motifi</i>	83
Şekil 91.	<i>Malatya Yöresi kilim-Bukağı Motifi</i>	84
Şekil 92.	<i>Saç Bağı Motifi</i>	84
Şekil 93.	<i>Malatya Yöresi Kilim-Saç bağı Motifi</i>	85
Şekil 94.	<i>Malatya Yazıhan Kilim Seccade</i>	98
Şekil 95.	<i>Malatya Yazıhan Kilim Seccade Detayı</i>	98
Şekil 96.	<i>Malatya Kilim Seccade Örneği</i>	100
Şekil 97.	<i>Malatya Kilim Seccade Detayı</i>	100
Şekil 98.	<i>Malatya Kilim Seccade Örneği</i>	102
Şekil 99.	<i>Malatya Kilim Seccade Detayı</i>	102
Şekil 100.	<i>Malatya Kilim Seccade Örneği</i>	104
Şekil 101.	<i>Malatya Kilim Seccade Detayı</i>	104
Şekil 102.	<i>Malatya Yeşilyurt Kilim Seccade Örneği</i>	106
Şekil 103.	<i>Malatya Yeşilyurt Kilim Seccade Detay Örneği</i>	106

Şekil 104. Malatya Yeşilyurt Kilim Seccade	108
Şekil 105. Malatya Yeşilyurt Kilim Seccade Detayı	108
Şekil 106. Malatya Kilim Örneği	110
Şekil 107. Malatya Kilim Seccade Detayı	110
Şekil 108. Malatya Kilim Örneği	112
Şekil 109. Malatya Kilim Detayı	112
Şekil 110. Malatya Kilim Örneği	114
Şekil 111. Malatya Kilim Detayı	114
Şekil 112. Malatya Kilim Örneği	116
Şekil 113. Malatya Kilim Detayı	116
Şekil 114. Malatya Kilim Örneği	118
Şekil 115. Malatya Kilim Detayı	118
Şekil 116. Malatya Kilim Örneği	120
Şekil 117. Malatya Kilim Detayı	120
Şekil 118. Malatya Kilim Örneği	122
Şekil 119. Malatya Kilim Detayı	122
Şekil 120. Malatya Kilim Örneği	124
Şekil 121. Malatya Kilim Detayı	124
Şekil 122. Malatya Kilim Örneği	126
Şekil 123. Malatya Kilim Detayı	126
Şekil 124. Malatya Kilim Örneği	128
Şekil 125. Malatya Kilim Detayı	128
Şekil 126. Malatya Kilim Örneği	130
Şekil 127. Malatya Kilim Detayı	130
Şekil 128. Malatya Kilim Örneği	132
Şekil 129. Malatya Kilim Detayı	132
Şekil 130. Malatya Kilim Örneği	134
Şekil 131. Malatya Kilim Detayı	134
Şekil 132. Malatya Kilim Örneği	136
Şekil 133. Malatya Kilim Detayı	136
Şekil 134. Malatya Kilim Örneği	138
Şekil 135. Malatya Kilim Detayı	138
Şekil 136. Malatya Kilim Örneği	140
Şekil 137. Malatya Kilim Detayı	140
Şekil 138. Malatya Akçadağ Cicim Örneği	142

Şekil 139. Malatya Akçadağ Cicim Detayı	142
Şekil 140. Malatya Akçadağ Cicim Örneği	144
Şekil 141. Malatya Akçadağ Cicim Detayı	144
Şekil 142. Malatya Akçadağ Kilim Örneği	146
Şekil 143. Malatya Akçadağ Kilim Detayı.....	146
Şekil 144. Malatya Akçadağ Cicim Örneği	148
Şekil 145. Malatya Akçadağ Cicim Detay	148
Şekil 146. Malatya Akçadağ Cicim Örneği	150
Şekil 147. Malatya Akçadağ Cicim Detayı	150
Şekil 148. Malatya Akçadağ Cicim Örneği	152
Şekil 149. Malatya Akçadağ Cicim Detayı	152
Şekil 150. Malatya Akçadağ Cicim Örneği	154
Şekil 151. Malatya Akçadağ Cicim Detayı	154
Şekil 152. Malatya Akçadağ Kilim Örneği	156
Şekil 153. Malatya Akçadağ Kilim Örneği Detay.....	156
Şekil 154. Malatya Akçadağ Cicim Örneği	158
Şekil 155. Malatya Akçadağ Cicim Detay	158
Şekil 156. Malatya Akçadağ Kilim Örneği	160
Şekil 157. Malatya Akçadağ Kilim Detayı.....	160
Şekil 158. Malatya Yazıhan Kilim Örneği	162
Şekil 159. Malatya Yazıhan Kilim Detayı	162
Şekil 160. Malatya Yazıhan Kilim Örneği	164
Şekil 161. Malatya Yazıhan Kilim Detayı	164
Şekil 162. Malatya Battalgazi Kilim Örneği.....	166
Şekil 163. Malatya Battalgazi Kilim Detayı	166
Şekil 164. Malatya Darende Zili Örneği	168
Şekil 165. Malatya Darende Zili Detayı	168
Şekil 166. Malatya Yeşilyurt Cicim Örneği	170
Şekil 167. Malatya Yeşilyurt Cicim Detayı.....	170
Şekil 168. Malatya Yeşilyurt Zili Örneği	172
Şekil 169. Malatya Yeşilyurt Zili Detayı	172
Şekil 170. Malatya Yeşilyurt Kilim Örneği	174
Şekil 171. Malatya Yeşilyurt Kilim Detayı.....	174
Şekil 172. Malatya Yeşilyurt Kilim Örneği	176
Şekil 173. Malatya Yeşilyurt Kilim Detayı.....	176

Şekil 174. Malatya Yeşilyurt Kilim Örneği	178
Şekil 175. Malatya Yeşilyurt Kilim Detay Örneği	178
Şekil 176. Malatya Yeşilyurt Kilim Örneği	180
Şekil 177. Malatya Yeşilyurt Kilim Detayı.....	180
Şekil 178. Malatya Yeşilyurt Kilim Örneği	182
Şekil 179. Malatya Yeşilyurt Kilim Detay Örneği	182
Şekil 180. Malatya Yeşilyurt Cicim Örneği	184
Şekil 181. Malatya Yeşilyurt Cicim Detayı	184
Şekil 182. Malatya Yeşilyurt Kilim Örneği	186
Şekil 183. Malatya Yeşilyurt Kilim Detayı.....	186
Şekil 184. Malatya Yeşilyurt Kilim Örneği	188
Şekil 185. Malatya Yeşilyurt Kilim Detayı.....	188
Şekil 186. Malatya Yeşilyurt Cicim Örneği	190
Şekil 187. Malatya Yeşilyurt Cicim Detayı	190
Şekil 188. Malatya Doğanşehir Zili Örneği.....	192
Şekil 189. Malatya Doğanşehir Zili Detayı	192
Şekil 190. Malatya Doğanşehir Zili Örneği.....	194
Şekil 191. Malatya Doğanşehir Zili Detayı	194
Şekil 192. Malatya Kuluncak Kilim Örneği.....	196
Şekil 193. Malatya Kuluncak Kilim Detayı	196
Şekil 194. Malatya Arapgir Zili Örneği.....	198
Şekil 195. Malatya Arapgir Zili Detayı	198
Şekil 196. Malatya Arapgir Zili Örneği.....	200
Şekil 197. Malatya Arapgir Zili Detayı	200
Şekil 198. Malatya Arapgir Kilim Örneği	202
Şekil 199. Malatya Arapgir Kilim Detay Örneği	202
Şekil 200. Malatya Pütürge Kilim Örneği	204
Şekil 201. Malatya Pütürge Kilim Detayı	204
Şekil 202. Malatya Pütürge Zili Örneği.....	206
Şekil 203. Malatya Pütürge Zili Detayı	206
Şekil 204. Malatya Pütürge Kilim Örneği	208
Şekil 205. Malatya Pütürge Kilim Detay Örneği.....	208
Şekil 206. Malatya Hekimhan Kilim Örneği.....	210
Şekil 207. Malatya Hekimhan Kilim Detayı	210
Şekil 208. Malatya Hekimhan Cicim Örneği	212

Şekil 209. <i>Malatya Hekimhan Cicim Detayı</i>	212
Şekil 210. <i>Malatya Arguvan Cicim Örneği</i>	214
Şekil 211. <i>Malatya Arguvan Cicim Detayı</i>	214
Şekil 212. <i>Malatya Darande Kilim Örneği</i>	216
Şekil 213. <i>Malatya Darande Kilim Detay Örneği</i>	216
Şekil 214. <i>Malatya Darende Palaz Örneği</i>	218
Şekil 215. <i>Malatya Darende Palaz Detayı</i>	218
Şekil 216. <i>Malatya Akçadağ Zili Yastık Örneği</i>	220
Şekil 217. <i>Malatya Akçadağ Yastık Örneği Detayı</i>	220
Şekil 218. <i>Malatya Akçadağ Cicim Yastık Örneği</i>	222
Şekil 219. <i>Malatya Akçadağ Cicim Yastık Detayı</i>	222
Şekil 220. <i>Malatya Akçadağ Yastık Örneği</i>	224
Şekil 221. <i>Malatya Akçadağ Yastık Örneği Arka Tarafı</i>	224
Şekil 222. <i>Malatya Yeşilyurt Kilim Yastık Örneği</i>	226
Şekil 223. <i>Malatya Yeşilyurt Kilim Yastık Detayı</i>	226
Şekil 224. <i>Malatya Kuluncak Cicim Yastık Örneği</i>	228
Şekil 225. <i>Malatya Kuluncak Cicim Yastık Detayı</i>	228
Şekil 226. <i>Malatya Pütürge Zili Yastık Örneği</i>	230
Şekil 227. <i>Malatya Pütürge Zili Yastık Detayı</i>	230
Şekil 228. <i>Malatya Yeşilyurt Yastık Örneği</i>	232
Şekil 229. <i>Malatya Yeşilyurt Kilim Yastık Arka Tarafı</i>	232
Şekil 230. <i>Malatya Yeşilyurt Kilim Yastık Örneği</i>	234
Şekil 231. <i>Malatya Yeşilyurt kilim Yastık Arka Tarafı</i>	234
Şekil 232. <i>Malatya Arguvan Kilim Yastık Örneği</i>	236
Şekil 233. <i>Malatya Arguvan Kilim Yastık Arkası</i>	236
Şekil 234. <i>Malatya Yeşilyurt Kilim Yastık Örneği</i>	238
Şekil 235. <i>Malatya Yeşilyurt Kilim Yastık Detayı</i>	238
Şekil 236. <i>Malatya Yeşilyurt Sumak Yastık Örneği</i>	240
Şekil 237. <i>Malatya Yeşilyurt Sumak Yastık Detayı</i>	240
Şekil 238. <i>Malatya Yeşilyurt Cicim Yastık Örneği</i>	242
Şekil 239. <i>Malatya Yeşilyurt Cicim Yastık Arka Tarafı</i>	242
Şekil 240. <i>Malatya Yeşilyurt Kilim Heybe Örneği</i>	244
Şekil 241. <i>Malatya Yeşilyurt Heybe Detay Örneği</i>	244
Şekil 242. <i>Malatya Arguvan Cicim Heybe Örneği</i>	246
Şekil 243. <i>Malatya Arguvan Cicim Heybe Detayı</i>	246

Şekil 244. <i>Malatya Darende Zili Heybe Örneği</i>	248
Şekil 245. <i>Malatya Darende Heybe Detayı</i>	248
Şekil 246. <i>Malatya Yeşilyurt Cicim Heybe Örneği</i>	250
Şekil 247. <i>Malatya Yeşilyurt Cicim Heybe Detayı</i>	250
Şekil 248. <i>Malatya Yeşilyurt Zili Heybe Örneği</i>	252
Şekil 249. <i>Malatya Yeşilyurt Zili Heybe Detayı</i>	252
Şekil 250. <i>Malatya Pütürge Heybe Örneği</i>	254
Şekil 251. <i>Malatya Pütürge Zili Heybe Detayı</i>	254
Şekil 252. <i>Malatya Yeşilyurt Sumak Beşik Örneği</i>	256
Şekil 253. <i>Malatya Yeşilyurt Sumak Beşik Detayı</i>	256
Şekil 254. <i>Tahsin Bozdağ, 70 x 110 cm, Tuval Üzerine Akrilik Boya ve Karışık Teknik</i> <i>Uygulama.</i>	259
Şekil 255. <i>Tahsin Bozdağ, 70 x 110 cm, Tuval Üzerine Akrilik Boya ve Karışık Teknik</i> <i>Uygulama.</i>	260
Şekil 256. <i>Tahsin Bozdağ, 70 x 110 cm, Tuval Üzerine Akrilik Boya ve Karışık Teknik</i> <i>Uygulama.</i>	262
Şekil 257. <i>Tahsin Bozdağ, 70 x 110 cm, Tuval Üzerine Akrilik Boya ve Karışık Teknik</i> <i>Uygulama.</i>	264
Şekil 258. <i>Tahsin Bozdağ, 70 x 110 cm, Tuval Üzerine Akrilik Boya ve Karışık Teknik</i> <i>Uygulama.</i>	265
Şekil 259. <i>Tahsin Bozdağ, 70 x 110 cm, Tuval Üzerine Akrilik Boya ve Karışık Teknik</i> <i>Uygulama.</i>	267
Şekil 260. <i>Tahsin Bozdağ, 50 x 70 cm, Tuval Üzerine Akrilik Boya ve Karışık Teknik</i> <i>Uygulama.</i>	268
Şekil 261. <i>Tahsin Bozdağ, 70 x 110 cm, Tuval Üzerine Akrilik Boya ve Karışık Teknik</i> <i>Uygulama.</i>	270
Şekil 262. <i>Tahsin Bozdağ, 70 x 110 cm, Tuval Üzerine Akrilik Boya ve Karışık Teknik</i> <i>Uygulama.</i>	271
Şekil 263. <i>Tahsin Bozdağ, 70 x 110 cm, Tuval Üzerine Akrilik Boya ve Karışık Teknik</i> <i>Uygulama.</i>	272
Şekil 264. <i>Tahsin Bozdağ, 50 x 70 cm, Tuval Üzerine Akrilik Boya ve Karışık Teknik</i> <i>Uygulama.</i>	274
Şekil 265. <i>Tahsin Bozdağ, 70 x 110 cm, Tuval Üzerine Akrilik Boya ve Karışık Teknik</i> <i>Uygulama.</i>	275

Şekil 266. <i>Tahsin Bozdağ, 70 x 110 cm, Tuval Üzerine Akrilik Boya ve Karışık Teknik</i>	
<i>Uygulama.</i>	276
Şekil 267. <i>Tahsin Bozdağ, 70 x 110 cm, Tuval Üzerine Akrilik Boya ve Karışık Teknik</i>	
<i>Uygulama.</i>	277
Şekil 268. <i>Tahsin Bozdağ, 70 x 110 cm, Tuval Üzerine Akrilik Boya ve Karışık Teknik</i>	
<i>Uygulama.</i>	278
Şekil 269. <i>Malatya Akçadağ Kilim Örneği</i>	281
Şekil 270. <i>Malatya Kırşehir Kilim Örneği</i>	281
Şekil 271. <i>Malatya Kilim Örneği</i>	282
Şekil 272. <i>Sivas- Divriği Kilim Örneği</i>	282
Şekil 273. <i>Malatya Akçadağ Kilim Örneği</i>	284
Şekil 274. <i>Sivas- Divriği Kilim Örneği</i>	284
Şekil 275. <i>Malatya Battalgazi Kilim Örneği</i>	285
Şekil 276. <i>Sivas- Divriği Kilim Örneği</i>	285
Şekil 277. <i>Malatya Doğanşol Zili Örneği</i>	286
Şekil 278. <i>İzmir Zili Örneği</i>	286
Şekil 279. <i>Malatya Kale Palaz Çuval Örneği</i>	286
Şekil 280. <i>Adıyaman Palaz Çuval Dokuma Örneği</i>	287
Şekil 281. <i>Malatya Palaz Dokuma Örneği</i>	287
Şekil 282. <i>Çankırı Palaz Dokuma Örneği</i>	288
Şekil 283. <i>Malatya Darende Kilim Örneği</i>	288
Şekil 284. <i>Gaziantep Kilim Örneği</i>	289
Şekil 285. <i>Malatya Darende Kilim Örneği</i>	289
Şekil 286. <i>Afyon- Emirdağ Kilim Örneği</i>	290
Şekil 287. <i>Malatya Yeşilyurt Kilim Örneği</i>	290
Şekil 288. <i>Gaziantep Kilim Örneği</i>	291
Şekil 289. <i>Malatya Akçadağ Cicim Örneği</i>	291
Şekil 290. <i>Azerbaycan Cicim Örneği</i>	291

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş

İnsanlığın hayat serüveni ile birlikte dokuma sanatı, zaman içerisinde dokunulan bölgenin sanatını, kültürünü ve geleneğini bünyesinde barındırarak ortaya çıkar. Aynı zamanda, ekonomik, sosyal, kültürel ve sanatsal açılardan dönemin özelliklerini yansıtır. (Gönül, 1956, s.9). Tarih boyunca özellikle Türklerin ana yerleşim bölgeleri olan Orta Asya, Anadolu'nun kuzeydoğusu ve doğusu, Türk dokuma sanatının en etkili olduğu alanlar olarak kabul edilmiştir. Bu sebepten dolayı Türkler, Orta Asya'dan başlayarak Anadolu ve bu bölgelerin hemen hemen tamamına dokuma sanatını taşımışlardır. İhtiyaçlardan doğan Türk dokuma sanatı, Türk kültürünün varoluşundan itibaren süregelerek günümüze kadar gelmiştir. Geçmiş yüzyıllarda kullanılan dokuma teknikleri, iplik renklerinin zenginliği ve dokuma motiflerinin sembolik ve ikonografik anlamları Türk kültürünün değerlerini yansıtmaktadır (Esin, 1978, s.109).

Türklerde dokuma sanatı, Türk topluluklarının Anadolu'ya ve batıya göç etmesiyle birlikte bu bölgelere kendi kültürlerini taşımaları ve bu eski kültürlerin mevcut kültürle etkileşerek daha da zenginleşerek gelişmesine katkı sağlamıştır. Büyük komutan Alparslan'ın Malazgirt Savaşı'nda zafer kazanarak Anadolu'nun kapılarını açması, Türklerin bu topraklara göç etmesine neden olmuştur. Göçebe yaşam tarzını sürdüren Türkler, zamanla yerleşik düzene geçmiş ve bu süreçte yaşamlarını ve kültürlerini sıkı bir bağlılıkla yeni yerleşik yaşama taşımışlardır. Büyük gayretler sayesinde Anadolu'nun Türkleşmesi gerçekleşmiş ve Türk sanatlarının en güzel örnekleri, özellikle Türk dokuma sanatının değerli örnekleri, bu topraklarda yaşatılmış ve günümüze kadar ulaştırılmıştır (Sümer, 1967, s.44).

Orta Asya'da ortaya çıkan dokuma örnekleri ile Anadolu'da üretilen dokuma örnekleri karşılaştırıldığında, bu coğrafyada yaşayan Türklerin aynı kültüre ve geleneğe sahip olmalarının ve bu geleneği sürdürmelerinin belirgin benzerliklerle yansıtıldığı görülmektedir. Bu durum, adeta bu toplulukların ortak bir kültürün ve tarihin mirasçıları olduklarının bir kanıtıdır. Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde Türk sanatının örneklerine sıkça rastlarız. Türk sanatının önemli bir bölümünü oluşturan geleneksel el sanatlarından düz dokumalar, kültürümüzün köklü ve zengin yapısını yansıtmakta ve kültürümüzün canlı bir göstergesi olarak değer taşımaktadır. Yöresel özellikleriyle örtüşen düz dokumalar, ihtiyaçlar doğrultusunda gelişimlerini sürdürerek zamanla sanatsal niteliği olan eserlere dönüşmüş ve geleneksel mirasın

gelecek nesillere aktarılması açısından giderek daha büyük öneme sahip hale gelmiştir (Acar, 1975, s13).

Yaşanan zaman diliminde düz dokumalara olan ilginin azaldığı görülmektedir. Ancak bu ilginin altında sadece sanatsal ve kültürel kaygılar değil, aynı zamanda maddi kaygılar da bulunmaktadır. Bu durum, yöredeki eski dokuma örneklerinin düşük fiyatlarla toplanıp satılması ve eserlerin yeterince korunamaması sonucu düz dokuma kültürünün yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmasına yol açmıştır. Maddi kazanımların artması, geleneksel kültüre olan bağın zayıflamasına neden olmuş ve talep doğrultusunda yöreye özgün olmayan düz dokumaların bilinçsizce üretilmesine ve yöresel özelliklerin birbirine karışmasına sebep olmuştur. Malatya yöresi özellikle son yıllarda bu tür kültürel tüketimin hız kazandığı bölgelerden biri olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda, düz dokuma kültürünün kaybolmaya başlaması veya maddi çıkarlar doğrultusunda bilinçsizce tüketilmesi gibi sorunlarla karşılaşmamız, geleneksel el sanatlarının ve kültürünün korunması ve yaşatılması için daha fazla çaba göstermeyi gerektirmektedir. Yöresel dokuma kültürünün ve özgün dokuma ürünlerinin değerinin anlaşılması, bu sanatın gelecek nesillere aktarılmasına ve sürdürülebilirliğine katkı sağlayacaktır.

Bu bağlamda teknik, malzeme ve desen açısından bölgesel özellikleri bünyesinde barındıran “Malatya Yöresin de tespit edilen havsız Dokumalar” ı ayrıntılı bir şekilde inceleyip, elde edilen verilerin kayıt altına alınarak gelecek kuşaklara ve bundan sonra yapılacak bilimsel çalışmalara kaynak teşkil etmesi adına bu çalışma önem arz etmektedir.

Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Malatya yöresinde havsız dokumalar, eskiden olduğu gibi günümüzde, günlük yaşamın bir parçası, bir kullanım eşyası olması ile varlığını azda olsa sürdürmektedir. Yörede az sayıda havsız dokuma yapılan köy ve yerleşim yeri kalmıştır. Havsız dokumaların taşınabilir olma özelliğinden dolayı Türk kültürünü ve yöreyi tanıtan bir kültür ögesi olması, eserlerin kendine ait özelliklerinin tanıtılması adına oldukça faydalı olsa da belgelenmeden ve yöre özellikleri tespit edilmeden yöre dışına çıkarılması yöreye özgü kullanılan havsız dokuma tekniği, kompozisyon özellikleri, renk değerleri, malzeme çeşitliliği ve dokuma örneklerinde kullanılan yerel motiflerin değerlendirilmesi, geçmiş dönemlerdeki dokuma örnekleri ile olan bağlantısının kurulması ve devamlılığını oldukça zorlaştırmaktadır. Malatya yöresinde az sayıda kalan dokuma örneklerinin yerinde tespiti ve eserlerin yöreye özgü kullanılan teknik, dokuma örneklerindeki kompozisyon, kullanılan renk değerleri, malzeme ve yöresel motif örnekleri açısından kayıt altına alınması ve yöreye özgü az sayıda kalan dokuma örneklerinin

bilimsel düzeyde arşivlenmesi, korunması, gelecek kuşaklara güvenle aktarılması çalışmanın öncelikli amacı arasındadır.

Dokuma sanatının tarihine bakıldığında Orta Asya'dan başlayan, Mezopotamya, Mısır ve Anadolu'da olmak üzere tüm dünyaya bu bölgelerden göç, ticaret ve sanat eseri niteliğinde, bir yayılma göstermiştir. Ticaret için kullanılan İpek Yolu, birçok yöreyi içine almakta, bu yol güzergâhında yer alan yörelerden biride Malatya'dır. Birçok ticari ürün ve bunlar içerisinde en kıymetlilerinden biri olan dokuma ürünler ipek yolu üzerinde yer alan ilk yerleşim yeri olan Eski Malatya'daki Silahtar Mustafa Paşa Kervansarayı ve kervansarayın havlusunda kurulan dokuma pazarlarıdır. Kervan sarayda kurulan dokuma pazarı yörede dokunan eserlerin Anadolu'ya yayılmasının ispatı niteliğindeki en güzel örneklerden birisidir.

Çalışmamıza konu olan Malatya yöresi tarihi süreçte birçok kadim medeniyetlerin yaşamını sürdürdüğü bir coğrafya ya sahip olması yörenin zengin bir dokuma kültürüne kapı aralamasına imkân sağlamıştır. Malatya yöresinde halı, havsız dokuma ve kumaş örneklerinin geçmişte yaygın bir şekilde yöreye özgü dokuma tekniği, kompozisyon, renk değeri, malzeme ve yöresel motif açısından çeşitlilik gösterdiği bilinmektedir.

2023 yılında yaşanan 11 ili kapsayan büyük deprem ve neticesinde yaşanan manevi ve maddi kayıplar bize saha araştırmalarının önemini bir kez daha acı bir şekilde kanıtlamıştır. Bu bağlamda 2019, 2020, 2021 ve 2022 yılında başlayan saha araştırmalarından elde edilen veriler çalışma adına çok daha önem teşkil etmektedir. Bu bilinçle Malatya yöresinde geleneksel dokumaları yerinde kayıt altına alarak dokuma örneklerinin geçmişi ve bugün üretilmekte olan örneklerini kapsamlı bilimsel bir çerçevede kayıt altına almak amacıyla Malatya yöresini belirledik.

Malatya yöresindeki yerleşim alanlarından; Akçadağ, Arapgir, Battalgazi, Darende, Doğanşehir, Doğanşol, Hekimhan, Kale Kuluncak, Pütürge, Yazıhan, Yeşilyurt merkez ve bu merkez 13 büyük yerleşim yerine bağlı 718 mahalle ve köy statüsündeki alanlar çalışma sahasını oluşturacaktır. Malatya yöresindeki havsız dokuma örnekleri, genellikle ev, cami, çarşı, müze vb. merkezlerde bulunmaktadır. Malatya köylerinde ve köy camilerde tespit edilen dokuma örnekleri, ortak geleneksel dokuma özelliklerinin yanı sıra, Malatya yöresi dokuma özelliklerinin de karakteristik yapısının ortaya çıkarılması ve kayıt altına alınmasına imkân sağlamaktadır. Malatya yöresi havsız dokuma yaygıların katalog çalışmasının yapılması, Anadolu dokumalarıyla olan benzerlik ve yöresel zenginlikler adına kaynak teşkil etmesi adına önemlidir. Malatya yöresi havsız dokumaları çalışmasının önemindeki bir diğer husus ise, incelenen yöredeki dokuma örneklerinin hem kendinden önceki gelişimi devam ettirmesi, hem kendi dönemi içerisindeki geleneği yaşatması, hem de kendinden sonraki geleneğe kaynak

teşkil edecek olmasıdır. Kapsamlı ve sistematik bir saha araştırması neticesinde Malatya yöresinde yöre kültürüne özgü dokumaların, Anadolu’da tespit edilen dokuma bölgelerindeki dokuma örnekleriyle kullanılan teknik, havsız dokumalardaki kompozisyon, kullanılan malzeme, motif çeşitliliği ve renk değerleri gibi başlıklarda karşılaştırılması, dokumalardaki benzer özellikler ve havsız dokumalardaki yöreye özgü karakteristik özelliklerin tespiti bu alandaki bilimsel çalışmalarına katkı sağlayacaktır.

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma Malatya yöresi havsız dokumalarının gözlem, veri toplama ve desen çalışması ile nitel araştırma sınıfındadır. Nitel araştırma, bireyin deneyimlemelerini ne suretle değerlendirdiklerini, bu deneyimleri nasıl yorumladıklarını, deneyimledikleri olaylara anlam kazandırma çabaları ve bireyin kendi yaşam alanının sınırlarını belirleme evrelerini anlamlandırmaya çalışır (Baltacı, 2017, s.15) Bu çalışma bağlamında yöredeki havsız dokuma sahalarında bulunan yöre dokuma örnekleri havsız dokuma teknikleri, motif uygulamaları yerinde gözlemlenecektir. Çalışma kapsamında ele alınan olgu veya olgu dizinleri birbiriyle bağlantılı bilgiler barındıran yazılı belgelerin detaylı olarak verilere dönüştürülmesi ve bu verilerin orijinal bir kapsayıcılık oluşturulması, doküman veya veri toplama olarak adlandırılır (Hallahan, 1994, s.56). Tez konusu belirlenme safhasında danışman hoca eşliğinde akademik özgünlüğü ve bilimsel kazanımları detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Hazırlanan proje başvuru çalışma dosyası, proje evrakları ve proje olarak sunumu üniversite proje birimi yetkili birimlerine teslim edilmiştir. Proje birimi başkanlığı tarafından uygun bulunan tez konusu desteklenmeye hak kazanmış ve gerekli onay evrakları sisteme işlenmiştir. Tez konusu onaylandıktan sonra çalışmada kullanılmak üzere gerekli olan literatür araştırmalarına başlanmıştır. Bölgenin tarihi ve coğrafi konumu ile ilgili kaynaklar temin edilmiş, dokumanın tarihsel süreç içinde gelişimi ve yayılma bölgeleriyle ilgili dokümanların elde edilmesi için çalışmalar yapılmıştır. Dokuma örnekleri, dokumaların dokuma teknikleri, iplik boyamada kullanılan renkler, motif bilgisi, motiflerin çıkış kaynakları, dokuma esnasında kullanılan tezgâhlar, araç ve gereçler ilgili kaynakçaların temini sağlanmış, elde edilen kitap, makale ve diğer dokümanların tasnifi yapılmıştır.

Literatür taramasının tamamlanmasının ardından saha çalışmasında bulunan ürünlerin fotoğrafları çekilip incelenmiş ve elde edilen materyalin havsız dokuma (kilim, cicim, zili, sumak) tasnifi yapılmıştır. Dokumalar üzerinde bölgenin etkisi ve özellikle Anadolu’nun diğer bölgelerinde yapılan dokuma ürünleriyle karşılaştırmaları yapılmış, bu incelemelerden sonra elde edilen materyal ve bilgiler çalışmanın katalog kısmında kullanılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

Malatya İli Coğrafi Konumu

Malatya bulunduğu konum itibariyle Doğu Anadolu coğrafi bölgesinin sınırı doğrultusunda içinde, bu bölgenin güney batısında, tarihi kadim izler taşıyan büyük yolların kavşağında yer almaktadır. (Baykara, 1988, s.12).

Şekil 1

Malatya İl ve İlçe Haritası

(Yurt, 1982)

Akçadağ İlçesi

Akçadağ ilçesi, Doğu Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Fırat Bölümü'nde yer almaktadır.

Malatya iline bağlı olan Akçadağ ilçesi, eski çağlardan beri yerleşilen bir alandır. Tarihi kaynaklarda ismi, "Arca", "Arka", "Argos" ve "Arega" olarak geçmektedir. (Karaman, 1993, s.14).

Akçadağ ilçesi, genel hatlarıyla bir platolar sahasıdır (Tunçdilek, 1967, s.9). Bu platolar, Akçadağ Platoları ve Malatya Havzası Platoları olarak kd-gb doğrultulu bir fay hattıyla birbirinden ayrılmaktadır (Özer, 2015, s.56). Akçadağ kasabası bu iki platonun arasında fay

hattına paralel uzanan birikinti koni ve yelpazelerinin uzandırıldığı alanda kurulmuştur. Doğal bitki örtüsü genellikle antropojen step ve bozulmuş ağaç formasyonlarından oluşmaktadır. İnceleme alanımız bölgenin karasal iklim özellikleri yanında bozulmuş Akdeniz iklimi özelliklerini göstermektedir (Elibüyük, 1994, s.55).

Akçadağ ilçesinde ekonomi büyük ölçüde tarıma dayalıdır. Halkın başlıca geçim kaynağı tarımsal ürünlerdir. Yurdumuzun kırsal kesimlerinde olduğu gibi, alanımızda da aileler hem tarım hem de hayvancılık faaliyetlerini bir arada yürütmektedirler (Darkot, 1954, s.96).

Şekil 2

Malatya Akçadağ İlçesi

(Yurt, 2000)

Arapgir İlçesi

Arapgir, Bölge sınırları olarak Doğu Anadolu Bölgesi havzasında Yukarı Fırat Havzası içinde Malatya ilinin kuzeydoğusu civarında bulunan ve bu bölgeye bağlı bir ilçe merkezidir. Arapgir merkez, Keban Baraj Gölü yapımından önce Karasu ve Murat Nehirlerinin birleştiği alanın yakınında hemen batısında, Karasu Nehri'yle birleşen Kozluk Çayı vadisinin güney kenarında akarsularla parçalanmış olan plato yüzeyi üzerinde kurulmaktadır (Özür, 2015, s. 98). Arapgir deniz seviyesinden takriben 1200 m yükseklikte yer almaktadır (Darkot, 1967, S.175).

Şekil 3

Malatya Arapgir İlçesi

(Yurt, 2000)

Arguvan İlçesi

Arguvan, tarihi kayıtlara göre Eski Tunç Çağı'na kadar uzanan bir yerleşim yeridir. 1560'lı yıllarda "Arguvan" adıyla bilinen bu yerleşim, zamanla "Tahir" ismini alarak bucak haline gelmiştir (Öztuna, 1954, s.78). Arguvan, ilk dönemlerinde Arapgir'e bağlı bir ilçe olarak kaydedilmiş, daha sonra Diyarbakır nahiyesine bağlanmıştır. 1873 yılında "Tahir" adıyla Keban nahiyesine dahil olmuş ve burada bir bucak olmuştur. Cumhuriyetin ilanından sonra, eski adı "Tahir" olan bucak, 1 Nisan 1954 tarihinde Malatya iline bağlı bir ilçe olarak kurulmuş ve Arguvan merkezi olmuştur. Bugün ilçede "Yoncalı" adında bir bucak ve 46 köy bulunmaktadır (Şancı, 1987, s.175).

Şekil 4

Malatya Arguvan İlçesi

(Yurt, 1982)

Battalgazi İlçesi (Eski Malatya)

Malatya ovası, coğrafi konumu açısından binlerce yıldır yerleşimin görüldüğü ve geçiş güzergahı olarak kullanılan bir alan olmuştur (Eskici, 2006, s.8). Malatya'nın tarihi incelendiğinde, Paleolitik Çağ'a kadar uzanan yerleşim kültürünün izlerine rastlamak mümkündür (Eskici, 2002, s.149). Bu ve benzeri birçok önemli faktör nedeniyle Malatya, tarihi boyunca birçok medeniyetin doğduğu ve uğrak noktası olduğu kabul edilir (Yüksel, 2018, s.12).

Eski Malatya'nın tarihini ve tarih öncesi dönemlerini içeren kapsamlı bilgiler, 1932 yılından itibaren yapılan çeşitli çalışmalar ve özellikle Arslantepe'deki kazılar ile Aşağı Fırat Havzası'ndaki yüzey araştırmaları ve kazılar sayesinde gün yüzüne çıkmıştır (Özdoğan, 1977, s.256). İlk yerleşim alanlarında yapılan incelemeler sonucunda, Arslantepe Höyüğü 'nün kültür tabakasının 30 metreye kadar yükseldiği ve bu höyüğün M.Ö. 5000 yıllarına kadar uzanan bir yerleşim geçmişine sahip olduğu anlaşılmıştır (Frangipane, 2012; Tuna, 2016, s.89).

Şekil 5

Malatya Battalgazi İlçesi

(Hayırlı, 2020)

Darende İlçesi

Darende, Malatya iline bağlı bir ilçe olup, Doğu Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Fırat bölümü doğrultusunda uzanan dağlık alanlarda yer almaktadır (Tanoğlu, 1943, s.11). İlçenin arazi yapısı büyük ölçüde dağlık olup, düz alanlar oldukça sınırlıdır (Öz, 2001, s.245).

Şekil 6

Malatya Darende İlçesi

(Hayırlı, 2015)

Doğanşehir İlçesi

Malatya'nın güneybatısında yer alan Doğanşehir ilçesi, Yukarı Fırat bölgesinin başladığı noktadan itibaren geniş bir alana yayılmaktadır (Tümertekin, 1969, s.231).

Doğanşehir'in coğrafi yapısına bakıldığında, Kurudağ, Kazıyan Dağları ve Nurhak Dağları'nın sıralandığı bölgede yer alan Doğanşehir Ovası, alüvyon bakımından oldukça zengin ve sulanabilir bir ova olarak öne çıkar. Bu ova, batıdan doğuya doğru hafif bir meyil ile genişler. Doğanşehir'e ait bir diğer ova ise, çanak şeklini andıran Polat Ovası'dır; bu ova da alüvyonlu zemin açısından son derece verimlidir (Birzali, 2005, s.694).

Şekil 7

Malatya Doğanşehir İlçesi

(Yurt, 2000)

Doğanyol İlçesi

Doğanyol ilçesi, Malatya ilinin güneydoğusunda yer almaktadır. İlçe, doğuda Diyarbakır'ın Çüngüş ilçesi, kuzeyde Elâzığ'ın Sivrice ilçesi, güneyde ve batıda ise Pütürge ilçeleri ile komşudur. Malatya iline bağlı olan Doğanyol, Doğu Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Fırat bölümünde konumlanmıştır. İlçenin tarihi, 1932 yılında yerel yönetim kanunu çerçevesinde belediye teşkilatının kurulmasıyla başlar. 09 Mayıs 1990 tarihinde, 3644 sayılı yasa ile Pütürge ilçesinden ayrılarak bağımsız bir ilçe statüsü kazanmıştır. 26 Ağustos 1991 tarihinde ise, valilik onayıyla kaymakam atanmış ve ilçe, resmi yönetim kapsamında hizmet vermeye başlamıştır (Doğan, 2010, s.38).

Doğanyol ilçe merkezi, Güneydoğu Toroslar dağlarının batı kısmında yer almaktadır. İlçe, Malatya ovaları ile Adıyaman platosu arasında, oldukça engebeli bir arazide konumlanmıştır. İlçe merkezi, bölgenin tek önemli su kaynağı olan Karakaya Baraj Gölü'nün kıyısına oldukça yakın bir noktada bulunmaktadır.

Şekil 8

Malatya Doğanyol İlçesi

(Yurt, 2000)

Hekimhan İlçesi

Malatya iline bağlı Hekimhan, Malatya, Sivas yol güzergahı üzerinde il merkezine 80 km uzaklıkta iç kısımda kalır şekilde imarı iskân edilmiştir. Hekimhan'ın Doğu istikametinde Arguvan, güney doğu istikametindedir (Gülseren, 1998, s.48).

Hekimhan ilçenin ismini aldığı Hekimhan Kervansarayı (1218-20) bu bölgenin en önemli tarihi yapısını teşkil etmektedir. Diğer tarihi yapılar sırasıyla Hekimhan Kervansarayına bitişik olarak inşa edilmiş Hekimhan Hamamı (17. yy.) ve Köprülü Mehmet Paşa adına yaptırılan tarihi Cami'dir (1661). Hekimhan Selçuklu ve Osmanlı Döneminde, doğu batı ekseninde olmak suretiyle askeri yönlü ticari ulaşım konumu özellikleri ve topoğrafı özelliklerinden kaynaklı önemini sürekli korumuştur (Gülsoy, 2020, s.158).

Şekil 9

Malatya Hekimhan İlçesi

(Yurt, 1982)

Kale İlçesi

Kale ilçesi, Malatya'nın doğusunda yer alan ve il merkezine en yakın ilçelerinden birisidir. Malatya merkeze yaklaşık 40 km mesafede yer alan Kale ilçe merkezi 728 rakıma sahiptir. İlçenin Kuzeyinde Elâzığ Baskil ilçesi ve iki ilçe arasında Karakaya Baraj gölü sahası; güneyinde Pütürge ve Doğanyol ilçeleri, doğusunda Elâzığ batısında ise Malatya ili bulunmaktadır (Kazancıoğlu, 2001, s.184).

Kale iklim özellikleri bakımından oldukça ılıman bir özellik taşımakta olup iklim özelliği kışlar soğuk ve yağışlı geçerken yazları ise sıcak ve diğer yerleşim alanlarına göre klimatolojik bir özellik taşımaktadır (Eskici, 2013, s.58).

Şekil 10

Malatya Kale İlçesi

(Yurt, 1982)

Kuluncak İlçesi

Kuluncak, Malatya iline bağlı bir ilçedir ve ilçenin kuruluş tarihi ile ilgili kayıtlarda, bölgenin uzun bir geçmişe sahip olduğu belirtilmektedir (Yalcinkaya, 1940, s.56).

Kuluncak ilçesi, coğrafi ve jeopolitik açıdan gelişmeye müsait olan ilçelerimizden biridir. Salname kayıtlarına göre Kuluncak ilçesi, oldukça eski ve kadim bir yerleşim alanı olduğu bilinmektedir. Yerel halkın ilk yerleşim kültürünün Başören, Konaktepe ve Karıncalık köylerinde iklim özelliklerine bağlı olarak yayla hayatı sürdürdüğü, kış aylarında ise Kuluncak'a sığınak olarak gelerek sürülerini barındırdığı bilinmektedir. (Eravşar, 2002, s.61).

Şekil 11

Malatya Kuluncak İlçesi

(Yurt, 2000)

Pütürge İlçesi

Pütürge isminin yer aldığı ilk kaynak, 1530 tarihli tahrir defterine dayanmaktadır (Honigma, 1991, s. 674).

Bugün Gerger İlçesi'ne bağlı ve Nemrut Dağı'nın doğu yamacında bulunan Pütürge (Güngörmüş) Köyü'nün konumu göz önüne alındığında, bu ismin Nemrut anıtlarına atıfta bulunduğu oldukça belirgin hale gelmektedir. Bu durum, ismin kökeniyle bölgenin tarihsel ve kültürel mirası arasında bir bağ olduğu izlenimini uyandırmaktadır. Pütürge adı, Türkçe, Kürtçe ve Farsça kökenli kelimeler ve eklerle türetilmiş bir isim olarak dikkat çeker. "Put" kelimesine, "-ur" ve "-geh" eklerinin eklenmesiyle oluşturulmuştur. "-ur" eki, Türkçedeki "-lı" ekine benzerken, "-geh" ekinin Farsçadaki "-gah" karşılığı olup, "yer" veya "vatan" anlamına gelir. Bu nedenle, "Put-ur-geh" türetilmesi, "Putlu Yer" anlamına gelir (Umar, 1993, s.674).

Şekil 12

Malatya Pütürge İlçesi

(Yurt, 2000)

Yazihan İlçesi

Yazihan ilçesi, tarihi dönemlerden itibaren çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapan bir bölgedir. Salnamelerde de bu medeniyetlerin varoluş süreci ve yerleşmelerine dair bilgilere rastlanmaktadır. İpek Yolu ve Bakır Yolu gibi ticaret yollarının geçtiği bu bölgede, özellikle M.Ö. 2. yüzyıldan MS 14. yüzyıla kadar olan dönemde yoğun bir ticaret faaliyeti görülmüştür. İpek Yolu ve Bakır Yolu, genellikle ticari amaçlı kervanların kullandığı bir güzergahtır (Menekşe, 2007, s15). Bu yol güzergahı boyunca, yolcuların ihtiyaçlarının karşılandığı ve konakladığı durak noktaları bulunmaktadır. Suriye hattı üzerinden geçen bu yol güzergahı, Malatya, Gürün, Kayseri, Hekimhan gibi bölgelerden geçerek Sivas yönünde ilerlemektedir. Yazihan ilçesi, bu ticaret yolu üzerinde önemli bir konumda yer alır ve geçmişte kervanların duraklama ve konaklama noktalarından biri olarak kullanılmıştır. Bu durum, ilçenin tarihi ve ticari önemini vurgulamaktadır (Arid, 2014, s.26).

Şekil 13

Malatya Yazihan İlçesi

(Yurt, 2000)

Yeşilyurt İlçesi

Yeşilyurt ilçesi, tarihi ve kültürel zenginlikleriyle önemli bir yerleşim alanıdır. Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki Yukarı Fırat Havzası'nda yer alan bu ilçe, Malatya'nın merkez ilçelerinden biridir (İkiel, 1991, s.34). İlçe, kuzeyde Karakaya Baraj Gölü'nden başlayarak güneyde Çat Baraj Gölü'ne kadar uzanırken, batıda Yazihan, Akçadağ ve Doğanşehir ilçeleri ile dağlarla çevrilidir. Doğusunda ise Battalgazi ilçesi ile sınır komşusudur (Yurt, 1987, s. 5428). Yeşilyurt, geniş bir alana yayılan ve toplamda 82 mahalleden oluşan bir ilçedir. İlçenin son bilinen resmi yüzölçümü 954,6 km²'dir. Ayrıca, ilçenin aktif nüfusu 319.618 kişidir ve rakımı 998 metredir (Arid, 2014, s.27).

Şekil 14

Malatya Yeşilyurt İlçesi

(Yurt, 2000)

Malatya İlinin Kısa Tarihçesi

Malatya, Anadolu'da adı değişmeyen en eski şehirlerden biri olarak kabul edilmektedir (Saraçoğlu, 1956, s.112). Hitit kaynaklarında bu şehrin ismi "Maldiia" olarak geçmektedir. Tanrı Haldi'nin güçlü ve ihtişamlı ordusunun, Malatya'nın kralı büyük tanrı Şahu'nun oğlu Hilaruada'yı yenip, Arğişti'nin oğlu Sarduri'nin huzuruna getirdiği ifade edilen metin, Malatya Krallığı'nın Sarduri dönemindeki Urartu ile olan ilişkilerini ve aynı zamanda Malatya'nın tarihi sürecine dair önemli bilgiler sunmaktadır. Bu metin, Malatya'nın erken dönemdeki tarihi ve bölgedeki rolü hakkında da önemli ipuçları vermektedir (Turan, 1963 s.23).

Malatya adı, Hititçede "bal" anlamına gelmektedir. Kaynaklarda ise bu şehir, aynı kökten türetilerek "Melitam," "Melita" ve "Melitene" gibi farklı şekillerde yer almıştır. Antik dönem yazarlarından Appian, Pollybios, Ammianus, Dio, Procopius, Tacitus ve Strabon, şehri "Melitene" olarak anmışlardır. Bizans İmparatorluğu döneminde de şehir, adını "Melitene" olarak korumuş ve 19 Mayıs 934'te Bizanslılar Malatya'yı ele geçirerek imparatorluğa bağlı bir bölge haline getirmişlerdir. Ancak, Malatya halkı şehri terk etmiş ve surlar yıkıldığı için şehir, yaklaşık 35 yıl boyunca ıssız kalmıştır (Uluçam, 1986, s.89). İslam-Bizans savaşları sırasında, özellikle Hz. Ömer döneminde, Malatya, İslam toprakları ile Bizans toprakları arasında bir sınır noktası olarak "Avasım" yani istihkam veya koruyucular şehri olarak önemli bir rol oynamıştır.

Malazgirt Meydan Muharebesi'nden önce, Türklerin İslamiyet'i kabul etmelerinin ardından, Türkistan ve Horasan'dan gelen bazı Türkler, İslam ordularına ücretli olarak katılarak Malatya'ya yerleşmişlerdir (Saraçoğlu, 1956, s.115).

Malatya, tarihi açısından değerlendirildiğinde, Anadolu Selçukluları döneminde önemli bir şehir olarak varlığını sürdürmüştür. Bu dönemde Malatya, Selçuklu Devleti'nin sanayi ve ticaret merkezi olarak öne çıkan en önemli şehirlerden biri olmuştur. İslam tarihi incelendiğinde, İslam dünyasında bazı önemli şehirlere unvanlar veya lakaplar verildiği görülmektedir. Malatya da Selçuklu şehirlerinden biri olarak, "Dar ur-rifa" (üstünlük ve asalet şehri) unvanını almıştır. Bu unvan, şehrin o dönemdeki yüksek statüsünü ve prestijini simgeler niteliktedir (Oğuz, 1985, s.72).

Evliya Çelebi, Seyahatname 'sinde Malatya'dan şu ilginç ifadelerle bahsetmiştir: Malatya şehri, Acemler tarafından "Aspozan," Türkmenler ve Araplar ise "Malatya" olarak adlandırılmaktadır. Yunan dilinde ise bu şehir "Rakbe" olarak anılmakta, tarihçiler de "Dar-ü Rakbe" diye hitap etmektedirler (Karagülle, 2007, s.63). Evliya Çelebi'ye göre, Malatya'nın kurucusu, Yunus Nebi ümmetinden olan Rakbe adlı bir kayzerdir. Daha sonra ise, Rakbe'nin kızı Aspoz tarafından şehir mamur edilmiştir (Gögebakan, 2003, s.312).

Şekil 15

Malatya Merkez Yeni Cami

(Hayırlı,2023)

Türk İslam Dönemi Öncesi Malatya Tarihi

Bölgenin tarihi geçmişi, eski çağlardan günümüze kadar uzanan yerleşim izleriyle doludur. Kavimler yolunun geçiş güzergahında bulunan Malatya, tarihin Paleolitik dönemlerine kadar uzanan bir yerleşim yeri olduğunu göstermektedir. Ansır ve İnderesi alanında yapılan kazılarda bulunan mağaralar, bu geçmişi açıkça ortaya koymaktadır.1979 yılında başlayan

Karakaya Baraj Gölü'nün suları altında kalacak olan tarihi eski yerleşim alanlarının kurtarılması çalışmaları sırasında, Battalgazi (Eski Malatya) çevresindeki Arslantepe'de gerçekleştirilen arkeolojik kazılarda Değirmen-tepe, Caferhöyük, İmamoğlu, Pırot ve Köskerbaba Höyükleri gibi yerleşim alanları bulunmuştur. Bu kazılarda, bölgede yaşayan yerli halkın mağaralardan çıkarak verimli düzlük ovalarda tarım ve hayvancılıkla uğraştığı ve yerleşik köy düzenine geçtiği anlaşılmıştır. Yakın zamanda yapılan Caferhöyük kazıları sırasında, Malatya ve çevresindeki yerleşimin M.Ö. 7000 yılında başladığı anlaşılmıştır. Bu yerleşimde ilk üretimin gerçekleştirildiği bir yerin var olduğu ortaya çıkmıştır (Baykara, 1988, s.12).

Malatya şehri, tarih boyunca çeşitli isimlerle anılmış bir yerleşim alanıdır. Bilinen ilk adı Melita'dır ve bu ad, Kayseri civarında yapılan Kültepe Höyüğü kazılarında bulunan çivi yazılı tabletlerde geçmektedir. M.Ö. 1950-1650 yılları arasında, Hitit öncesi dönemde Kuşarra Krallığı'nın hâkimiyeti altında olan şehir, Meliddu Devleti'nin başkenti olarak bilinmektedir. Hititlerin ardından Malatya şehri, M.Ö. 1650-1090 yılları arasında Hitit egemenliği altında kalmıştır. M.Ö. 1090'da ise şehir Kargamış Krallığı tarafından ele geçirilmiştir. Daha sonra Asurların yayılmacı politikaları sonucunda şehir, M.Ö. 835'te Asur Kralı III. Salmanasar tarafından ele geçirilmiştir (Abayrak, 2006, s.78). Bizans döneminde (MS 395-659) de stratejik bir öneme sahip olan Malatya, askeri bir üs olarak kullanılmıştır. Bizans ve Sasani İmparatorluğu arasında rekabetin yaşandığı bir bölge olmuştur. Özellikle MS 575'ten sonra çeşitli alanlarda rekabetin merkezi olmuştur. Malatya, tarih boyunca farklı medeniyetlerin hâkimiyeti altına girmiş ve stratejik bir öneme sahip olmuştur. Bu nedenle isim değişiklikleri yaşamış ve çeşitli dönemlerde farklı kültürel etkileri almış bir şehir olmuştur (Saraçoğlu, 1956, s.133).

Türk İslam Dönemi Malatya Tarihi

Malatya, M.S 659'dan itibaren İslam hâkimiyeti altında kalmış ve sınır şehri olması sebebiyle Arap-Bizans mücadelelerine tanıklık etmiştir. Malatya, bu dönemlerde yoğun tahribatlara uğramış olmasına rağmen her seferinde toparlanarak önemini ve değerini artırmaya devam etmiştir. MS 712 yılında iç karışıklıklar nedeniyle halkın şehri terk etmesi sonucunda Ermeni ve Aramice konuşan köylülerin yerleştiği bir dönem yaşanmıştır. Malatya, MS 1071'de Malazgirt Savaşı sonucunda Türkler tarafından ele geçirilene kadar Bizanslılar ve Müslüman Araplar arasında el değiştirmiştir. Ardından Malatya, Danişmentliler'in merkezi haline gelmiş ve 1104 yılında Selçuklu Devleti himayesinde tamamen yerleşmiştir (Göyünç, 1985, s.85). Malatya'nın mimarlık tarihi incelendiğinde en zengin dönemlerini Selçuklu döneminde yaşadığı görülmektedir. Bu dönemde kervansaraylar, hanlar, hamamlar ve camiler inşa edilmiştir. Malatya, tarihinde farklı Türk beyliklerinin egemenliğine girmiş olsa da 1392 yılında

Osmanlı yönetimine katılmıştır. Ancak Timur'un Anadolu'yu istilası sırasında Memluklerin kontrolüne geçmiş ve asıl olarak Osmanlı İmparatorluğu hakimiyetine 1516'da girmiştir. (Arseven, 1954, s.215).

1839 yılında II. Mahmut'un emriyle Hafız Mehmet Paşa'nın kurduğu karargahıyla Malatya'ya, yani şimdiki adıyla Eski Malatya'ya yerleşilmiştir. Öncesinde Malatya'daki halk, kış aylarını Eski Malatya'da, yaz aylarını ise yeni Malatya'nın bulunduğu Aspuzu'da geçirmekteydi. Ancak ordu mensuplarının kendi evlerine yerleşmesiyle yerel halk, Aspuzu'ya yerleşmeyi tercih etmiş ve burada yeni Malatya adıyla yeni bir yerleşim yeri kurulmuştur. Bu olayla birlikte Malatya, isim değiştirmeden üçüncü kez yer değiştirerek günümüzdeki büyük bir nüfusun ikamet ettiği yeni yerini almıştır (Anonim, 1996, s.48). Tanzimat döneminden sonra Malatya, yeni yerleşim yeri olan mimari ve yerleşim açısından gelişmeye başlamıştır. Bu süreçte Malatya, geçiş güzergahlarının etkisiyle önemli bir ticaret merkezi haline gelmiştir (Anonim, 2014, s. 12). Tarihsel olarak Malatya, Maraş, Diyarbakır ve Elâzığ gibi şehirlerle bağlantı kurmuştur. Cumhuriyetin ilanından önce Mutasarrıflık statüsünde olan Malatya, Cumhuriyetin ilanı ile statüsüne yükselmiştir (Gögebakan, 2004, s.458). Malatya, tarihsel varoluş sürecinden günümüze kadar birçok farklı kültürle etkileşimde bulunmuş ve bu kültürlerle ev sahipliği yapmıştır (Karaman, 1993, s.14).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Malatya Yöresi nde Tespit Edilen Havsız Dokumalarda Kullanılan Hammadde ve Hazırlanışı

Yün Hazırlanması

Malatya Yöresinde yün halkın kendi besledikleri hayvanlardan kırıkılarak ya da bu işin ticareti ile uğraşan yüncülerden satın alınarak temin edilmektedir. Yüncülerde bulunan yünler çoğunlukla, yapağı şeklinde (temizlenmemiş) veya son zamanlarda temizlenmiş ve yıkanmış hazır halde satılmaktadır.

Şekil 16

Malatya Şirket ve Pamuk Hanı Civarı

(Yurt, 1982)

Malatya merkezinde, Pamuk Hanı olarak bilinen yerde, Şirket Hanı ve Yeni Cami çevresindeki dükkanlarda bu işlerle uğraşan çok sayıda esnaf bulunmaktaydı. Günümüzde bu işle uğraşan esnafın sayısı yok denecek kadar azalmıştır. Yaşanan deprem sonrası bu çarşı ve civarı tamamen yok olmuştur.

Şekil 17

Malatya Şirket ve Pamuk Hanı Civarı Deprem Sonrası

(Hayırlı, 2023) Deprem sonrası son hali

Malatya Yöresindeki dağ yerleşimlerinde yetiştirilen koyunların yünleri özellikle tercih edilmektedir. Bu yörelerin başında Akçadağ, Pütürge, Doğanyol gelmektedir. Bu nedenle, adı geçen yörelerde halı ve kilim dokumacılığı, diğer bölgelere göre daha fazla gelişmiştir. Ayrıca, Akçadağ, Doğanyol, Pütürge ilçelerinde dokunan tarihi nitelikteki eski halı ve kilimlerin yün kaliteleri ve renklerinin parlaklığı bu olayı doğrulamaktadır.

Malatya yöresinde dokumalar için kullanılacak olan yün, her sene havaların ısınmaya başladığı bahar aylarında yüne gelen koyunların kırılması işlemi ile gerçekleşir. Malatya yöresinde 6 aylık kuzuya toklu olarak ad verilir. Yörede bir yaşına gelmiş veya bir yaşını geçmiş koyuna da şişek ismi verilir. Koyunların kırkım dönemleri mayıs ayının ortalarında başlar bu süre tarla işlenirinin uzaması ve diğer işler ile haziran ayına kadar devam eder. Geçen zaman içerisinde yöre halkı boş durmaz bu zaman diliminde koç, toklu ve yoz denilen kuzusu olamayan koyunların yünü kırılır ve bitaraftan yünün işlenmesine devam edilir. İlerleyen sıcak günlerle birlikte temmuz ayının sonu ağustos ayının ilk haftasına kadar kuzulu koyunların da kırılmasıyla bu işlem tamamlanır.

Kırkım işlemi sıradan işi bilmeyenler tarafından değil bu işin ustası ehil kişiler tarafından, Malatya yöresinde kırık veya kırkım denilen özel kırkım makaslarıyla hayvanı

rahatsız etmeden ve oldukça hızlı bir şekilde yapılır. Bu işlem sırasıyla koyun yere yatırılır, üçayağı ipe bağlandıktan sonra bir ayağı boşta kalacak şekilde serbest bırakılır bir diz ile koyunun gövde kısmına hafif destek vererek koyunun yünleri kırılmaya başlanır. Son dönemlerde bu işlem kırkım makinası olarak adlandırılan elektrikli makinalarla çok daha hızlı ve verimli bir şekilde gerçekleştirilmektedir.

Koyundan kırılarak elde edilen yüne “yapağı” ismi verilir. Yapağılar genelde hayvan gübrelili ve oldukça yağlı bir halde olmaktadır. Hayvan gübresi, ot ve yağlarından arındırılan ve yıkandıktan sonra yün adını alır. Kırkım işlemi tamamlandıktan sonra usulünce koyun postu şeklindeki yünün kirli kısmı içe gelecek şekilde katlanır. Bu şekilde usulünce katlanan postlar çuvallara basılır (Hidayetoğlu, 2007, s.72).

15-20 yıl öncesine kadar yün çırpma işleri, yorgancılık yapan esnaf tarafından ücret karşılığında yapılmaktaydı. Yorgancılar yün çırpma işinde, "yay" denilen farklı bir alet kullanmaktaydılar. Bu alet günümüzde pamuk çırpma için kullanılmaktadır. Yay, yakın tarihe kadar dokuma yapanlar arasında yaygın olarak kullanılan bir alet olarak kullanılmaktaydı (Deniz, 2002, s.19).

İplik yapımında mahir dönemin zanaatkarlarının Türkler arasında var olduğunu, eski Türk kaynaklarında geçen bilgilerden öğrenmekteyiz. Harzemşahlar dönemine ait kaynaklarda “ip satkucu” yani ip satan kişi ve ip ticareti ile ilişkili anlamlarına gelen cümleler ve sözlere rastlanmaktadır (Ögel, 1978, s.137).

Yıkayıp hazır hale getirilen yapağıdan, iplik üretimi için gerekli olan yün miktarı alınır. İlk adım olarak fitiller oluşturulur; bunlar, yaklaşık 3-4 cm kalınlığında ve 1-1,5 metre uzunluğunda hazırlanır. Fitiller, teşi ile bükülüp, elle inceltirilerek iplik haline getirilir. Çözüğü iplerine, halk arasında "eriş" adı da verilmektedir. Bu iplikler, ardından başka bir çıkırcı aracılığıyla bükülerek çok katlı bir hale getirilir. Çözüğü iplikleri genellikle boyanmadan kullanılırken, atkı ipleri olarak bilinen diğer iplikler kelep haline getirilip boyanır. Bazı durumlarda ise koyun yününün doğal rengi tercih edilir. Beyaz, kahverengi, siyah ve mor renklerdeki koyun yünleri kullanılarak, bu doğal renkler birbirleriyle karıştırılıp taranarak farklı renk tonları elde edilebilir (Ergüder, 2009, s.80).

Malatya Yöresi Havsız Dokumalarında Kullanılan Araç- Gereçler

Dokuma tezgâhları.

Malatya yöresinde sıklıkla havsız dokuma yaygılarda halkın “ağaç tezgâh, gergi ağacı, ip ağacı, yer düzeneği” gibi isimlerle adlandırdığı, ekseriyetle yaygın olarak ahşaptan yapılmış bazen demir örneklerinin olduğu yarı yatık ıstar tipi tezgâhlar kullanılır. Malatya yöresinde bu

tezgâhın yaygın olması tezgâhın taşınması, kurulmasının hızlı kolay, pratik, taşınması noktasında kolaylık sunan dikey çözgü sistemli dokuma tezgâhıdır.

Bu tip tezgahlarda genellikle yan ağaç dediğimiz parçalar ya duvara dayanır yahut toprağa gömülü bir şekilde sabitlenmesiyle kullanılır. Birbirine eşit uzunluklara sahip çözgülerin gerdirilmesi işlemi, alt levendin (mazi) sabitleştirilip, üst levendin burğu ağacı denilen aparatın yavaş yavaş belirli bir yönde döndürülerek istenilen gerginlik seviyesinin elde edildiğinde sabitlenmesi ve yan ağaçlardaki dişlere sıkı bir şekilde iple bağlanmasıyla sağlanır. Dokuma ağızlığı denilen işlemin gerçekleştirilmesi ise çubukla çaprazlanan çözgülerin gücülenme işleminin yavaş yavaş gerçekleştirilmesi ile açtırılır. Tezgâhta bulunan dokuma zamanla ileri bir seviyeye ulaştıkça, üstteki burğu ağacı yavaş yavaş gevşetilir, sonrasında dokuma alt levant denilen bölüme sıkıca sarılır (Karaver, 1999, s.134).

Bu tezgâh tipi, evlerde kullanıldığı gibi, göçebe hayatına da uygundur. Taşıma ve kurulması basit, hatta göçte kondukları yerde de yapılabilecek basit bir dokuma aracıdır. Halının da dokunduğu bu tezgahlar, halk arasındaki yöresel deyimleriyle direk (yan ağacı), alt-üst ağacı (mazi), burğu ağacı, gücü, gele-vara (varangelen) ve ayırma ağacından meydana gelir (Ergüder, 2007, s.63).

Şekil 18

Malatya Yöresi Gündüzbey Dokuma Tezgâhı

(Hayırlı, 2021)

Malatya yöresinde kullanılan ıstar tezgâhı sabitleştirildiği yerden bir daha kolay kolay kaldırılmaz. Bu yüzden ki, köy ve kasabalarda ıstar tezgahının kurulması için sıcak olan, diğer odalara ses geçirmeyen ve halk tabiri ile "gelen gidenden uzakta, ayak altında olmayan" zemin katta veya kilere yakın odalar seçilir. Bu odalara halk arasında "dokuma odası veya yüklüğün yanı odası "denilmektedir.

Yakın tarihlere kadar ıstar tezgahlarının gelişmemiş örneklerinden sayılan, kenarlarına derin yivler açılarak, gücü ağacının oturtulduğu ve sarma çubuklarının bağlandığı "kertikli/kertme ıstar" tezgâh tipine rastlamaktayız. Bu tezgahlar, 30-40 yıl öncesine kadar Anadolu' da yaygın olarak kullanılmaktaydı. Günümüzde ata-erkil evlerde, bu tipte olan tezgahlara rastlamak mümkündür (Çelik, 2005. 373).

Şekil 19

Malatya Yöresi Akçadağ Dokuma Tezgâhı

(Bozdağ, 2022)

Şekil 20

Malatya Yöresi Akçadağ Dokuma Tezgâhı

(Hayırlı, 2021)

Şekil 21

Malatya Yöresi Battalgazi Dokuma Tezgâhı

(Bozdağ, 2022)

Şekil 22

Malatya Hekimhan Dokuma Tezgâhı

(Bozdağ, 2021)

Şekil 23

Malatya Yöresi Akçadağ Dokuma Tezgâhı

(Bozdağ, 2022)

Şekil 24

Malatya Yöresi Kürecik Dokuma Tezgâhı

(Bozdağ, 2022)

Şekil 25

Malatya Yöresi Kürecik Dokuma Yapımı

(Bozdağ, 2022)

Şekil 26

Malatya Yöresi Kürecik Dokuma Yapımı Hazırlık

(Bozdağ, 2022)

Şekil 27

Malatya Yöresi Akçadağ Dokuma Yapımı

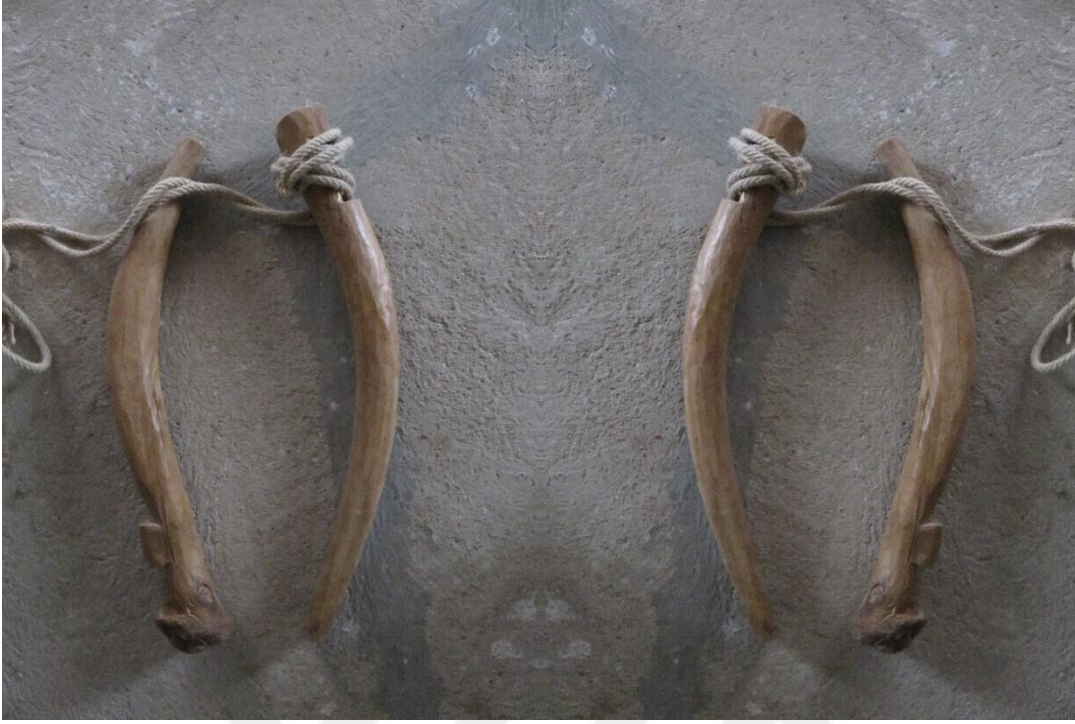
(Bozdağ, 2022)

Eğri kazık.

Üst leventte dairesel deliğe takılan içe doğru eğik kazığa, “eğri kazık” denir. Üst levent üzerine sarılı olan çözgü iplerini gerginleştirmek için kullanılmaktadır. Başı toplu olan bu kazığa ip bağlanarak germe işlemi yapılmakta ve yan ağaç koluna bağlanmaktadır. Üst ağaç genellikle çözme işlemi tamamlandığında çözgü sabitleme çubuğu, bu üst levendin içine iki kişi tarafından uçlarından tutularak yerleştirilmektedir. Geçirme işlemi tamamlanınca metal çiviler deliklere geçirildikten sonra çözgüler düzgün bir şekilde sarılmaktadır. Sarma işlemi en az dört kişi ile yapılmaktadır. İki kişi levendin iki ucundan tutarak kaydırmadan eşit bir şekilde sararken diğer iki kişi de çözgü kazığına sabitlenmiş başlangıç kısmının sabitleme çubuğunu sıkıca tutarlar ve kontrolsüz harekete etmesin engellerler. Çözgü sarma işlemi, alt levent evine çözgü sabitleme çubuğu yerleştirilmekte ve deliklere metal çiviler geçirilerek çözgü aksamı tezgâh üzerine sabitlenmektedir. Metal tezgâhlarda yer alan mengene, kriko vb. gerdirme aparatı “eğri kazığın” gördüğü sıkma işlemini yapmaktadır (Balcı, 2012, s 623).

Şekil 28

Eğri kazık

(Bozdağ, 2022)

Kirkit.

Kirkit, halı ve kilimlerde kullanılan çok dişli ve tutmak için sapı olan bir alettir. Bu alet, geçkileri (atkı, argaç) ve atılan ilmeleri (düğümeleri) sıkıştırmak için kullanılan, ağaç veya demirden yapılmış bir çeşit taraktır (Yağan, 1978, s.14).

Malatya Yöresinde çoğunlukla demir ve ağaçtan yapılan kirkitler kullanılmaktadır. Kirkitin dişlerinin arası birer çözgü ipinin gireceği şekilde ayarlanmıştır. Sapından tutularak kuvvetlice çözgü ipliklerine paralel şekilde vurulan aletle, atkı ve düğüm iplerinin sıkıştırılma işlemi gerçekleştirilir.

Şekil 29

Kirkit

(Bozdağ, 2021)

Yün tarağı.

Tarak tahtasının uzun kenarı yünü tarayacak kişinin önüne gelecek şekilde konuşlandırılarak, yapağıdan bir tutam alarak iki eli ile ortasından dişlere eşit miktarda her seferinde geçirir ve her iki tarafından yapağıyı çeker, kirli ve kısa elyaf yapağında taraktaki sivri kısımda kalır, daha sonra taraktan elde edilen yapağı eğirilir ve gerekli işlemler sırasıyla uygulandıktan sonra yapağı iplik haline getirilir (Durul, 1973, s.422).

Şekil 30

Yün Tarağı

(Bozdağ, 2021)

İğ.

Genel olarak ağaç malzemeden yapılmış ağırşak (ağırlık) ve ağırşağın takıldığı 36–41 cm. uzunluğunda bulunan çubuktan genellikle oluşur. İğın çevrildiği küçük kutuya sağısıl (saksı) olarak adlandırılır. Eğrilmemiş haldeki ipe genel olarak topaç adı verilmektedir. İğde eğirme işine başlarken süme halinde bulunan yün kirmada ip eğirir gibi genel olarak yaygın bir şekilde kola dolanmamak suretiyle gerçekleştirilir. Sümeğin kolun altından geçirilerek ve parmaklar arasında bükülüp ağırşağın bulunduğu çubuğa takılarak yün eğrilme işlemine başlanmaktadır. Eğrilen iplik ağırşağa takılan çubuk üstüne yavaş yavaş sarılır. İğ dolunca, eğrilen yün yumak halinde sarılıp iğ boşaltılmaktadır (Deniz, 1999, s.25).

İğ ve teşilerin dönmesini ağırşaklar sağlamaktadır. İğ ve teşi; tarihten önceki çağlardan beri, hemen hemen bütün kavimlerde şekli hiç değişmeden yapıp kullanılan bir alettir (Ögel, 1978, s.137).

Şekil 31

İğ

(Bozdağ, 2021)

Tokaç.

Genel olarak ağaç malzeme den tasarlanan tokaç ucu yatsı sopa olarak yaygın olarak kullanılır. Tokaçla (tokuç-tokucak) kelimelerinden türeyerek tokmallama bir şeye veya yere vurma anlamlarını içeren bir kelimedir (Görgünay, 1983, s.16).

Yünün dövülerek yıkanması ve üzerindeki pisliklerden vurmak suretiyle temizlenmesi işlemine denir. Bu yıkama işleminde hiçbir şekilde sabun ve deterjan veya kimyasal bu işlemler esnasında kullanılmaz. Islanan yünler, üzerindeki kiri kendi yapısı gereği kolaylıkla kendiliğinden bırakır ve bol su yardımıyla yağlarından arınır. Yapağı yağlı ve oldukça kaygan

olduğundan kirini fazla üzerinde tutamaz ve çabuk bir şekilde suya salar. Bu yüzden yağmur yağdığı zaman yağmurun altında kalan koyunun yünleri de kendiliğinden temizlenir ve koyun bu sayede daha temiz bir görünüme kavuşur. Yıkanan yünler birbirine fazla temas etmeyecek bir şekilde güneşte kurutulur (Deniz, 2002, s.21).

Şekil 32

Halı Tokaç

(Bozdağ, 2021)

Kirmen/Eğirmec.

Genelde ağaç malzemedен çapraz bir biçimde, birbiri içine kurt dişi denilen ahşap birleştirme tekniği ile geçmiş iki küçük ahşap parçanın, 36–41 cm. uzunluğundaki çubuğun ucuna yerleştirilmesi suretiyle kirmen elde edilir (Öztürk, 1987, s.41).

Orta eksen olan ince bir çubuk ve uçları aşağı doğru eğik iki ahşap parçasının artı şeklinde birbiri içine geçirilmesiyle oluşturulan kirmen, yün eğirirken ve tek bükümlü iplik yapılırken kullanılan bir alettir. Kirmen yapımında daha çok meşe, şimşir ve dişbudak ağaçları kullanılmaktadır. İki kanatın ortası delik olarak yapılmaktadır. Kirmenin orta kısmına ahşaptan yapılmış 30-35 cm uzunluğunda bir çubuk yerleştirilir. Kanatların ortasında açılmış olan yerden geçen ince çubuğa kirmen oku adı verilmektedir. Okun uç kısmında hafif bir şişkinlik bırakılmaktadır. Bu kısma da eğirmecin kertiği denilmektedir. Okun orta kısmına da kanatların oktan aşağı düşmemesi için bir çıkıntı yapılmaktadır. Ok hem eğrilecek ipi sabit tutar hem de kirmenin kanatlarının aynı pozisyonda olmasını sağlar (Soysaldı, 2001, s.13).

Şekil 33

Kirmen/Eğirtmeç

(Bozdağ, 2021).

Kirmeni üretirken, ahşap oyma sanatıyla yapılan iki parça kanatları birleştiren işleme "kurt dişi" denir. Bir kanadın diğerinin içinden geçebileceği şekilde oyulmuş olan bölümlere bu isim verilir. Halk arasında içi oyulmuş kanaya "kancık" adı verilirken, diğer kalan kanada ise "erkek eğirtmeç kanadı" denir. Kanatların ortasında bulunan delikten geçen ince çubuğa ise "eğirtmecin kirmen oku" adı verilir. Okun uç kısmında hafif bir şişkinlik bırakılması gerekmektedir ve bu bölüme "eğirtmecin kertiği" denir. Okun ortasındaki çıkıntı ise, kanatların oktan aşağıya düşmemesi için yapılmıştır ve buna "çıkıntı kanatlan" adı verilir. Ok, ucunda eğrilecek ipi sabit tutarken, kullanım pratikliği için kirmenin kanatlarını aynı pozisyonda tutmaya yarar. Bu özelliği sayesinde kirmen kullanımı kolaylaşır ve etkili bir şekilde kullanılabilir (Gülcemal, 1997, s.15).

Şekil 34

Malatya Kale Dokuma Aletleri

(Bozdağ, 2022) Çıkırık, Kelep yapma aracı

Şekil 35

Kelep

(Bozdağ, 2022) Kelep yapma aracı

Çıkırık

Çıkırığın tabanında 75-95 cm, kasnak çapı 50- 55 cm olan ve enine ince tahtaların çaprazlama yerleştirilip bunların ön ve arka ahşap dikmelere sabitlenmesi sağlanır. Bunlara yörede kanat veya direk denir. Bunlar iplerle sabitlenir ve bazı örneklerinde içten görünmeyecek şekilde ağaç yörede takoz denilen küçük parçalar ile sıkıştırılır. Bunların ortasından yuvarlak bir çubuk geçer ve aynı zamanda bu çubuğun ucunda çevirmek için kol vardır. Yörede bu kola kolçak veya kolluk isimleri verilir. Yörede çıkırığın sağ ve sol tarafındaki ana çerperleri tek parça veya birkaç parça ağacın birleşiminden meydana gelir. Çıkırık yapımında yörede yaygın olan selvi, dut ve kavak ağacı tercih edilmektedir.

Şekil 36

Çıkırık

(Bozdağ, 2021)

Şekil 37

Çıkırık Detay

(Bozdağ, 2022)

Şekil 38

Çıkırık İp Düzeneği

(Bozdağ, 2022)

Yay.

Yünün ince teller halinde birbirinden ayrılmasını sağlamak amacıyla kullanılan alettir. 1,5 m eğriliğe sahip yuvarlak ve kavisli bir ağaç parçasının uç kısmına, 20-25 cm uzunluğunda 5 cm eninde bir tahta parçası sabitlenir. Yuvarlak ağacın ucuna ve tahta parçasındaki yuvadan geçip ait kısma sabitlenen kiriş, bağırsaktan kesilmiş ince parçanın iyice kıvrılarak, bükülüp kurutulmuş halidir. Yün ve kılların ayrışmasını kiriş sağlar. Dayanıklı ve esnektir (Dulkadir, 1997, s.16).

Şekil 39

Yay

(Soysaldı, 2009).

Malatya Yöresi Haysız Dokumalarında Kullanılan Boyar Maddeler

Malatya bölgesi, zengin bitki çeşitliliği ve doğal kaynaklarıyla bitki boyacılığının önemli merkezlerinden biridir. Bu bölgede, geleneksel yöntemlerle doğal boyalar elde etmek için çeşitli bitkiler ve diğer doğal malzemeler kullanılır. Bitki boyacılığında sıklıkla kullanılan bitkiler arasında “adaçayı, çehri, ham ceviz kabuğu, ceviz yaprağı, serkile otu, çemen otu, nar kabuğu, pelit kabuğu, meşe palamudu kabuğu, yavşan, asma yaprağı, yalankı adı verilen ot, ennik otu, sütleğen, dağ eriği, süpürge otu, sığır kuyruğu, ada çayı, sarı ot, kök boya, yarpuz, üzerlik, soğan kabuğu, karamık ağacı, havacıva otu, şalba bitkisi, karahan” gibi bitkiler yer alır.

Malatya yöresinde toplanan boya bitkileri taze veya kuru halde kullanılabilirler. Eğer hemen kullanılacaklarsa, boya uygulamasından birkaç gün önce toplanması temizlenmesi ve serin bir ortamda muhafaza edilmesi gerekmektedir. Kurutulmuş bir şekilde kullanılacaksa aşırı güneşin olmadığı açık havada gölgeli bir ortamda kurutulmalıdır. Yörede en iyi kurutma yöntemi gölgeli bir ortamda açık havada mümkünse dam veya eyvanlarda kurutulmasıdır.

Y n Boyamada Kullanılan Araçlar

Malatya yöresinde, boya kaynatmak için kalaylı bakır kazanlar veya teş adı verilen büyük kara kazanlar kullanılmaktadır. Kazanların  st kısımları dar taban kısmına doğru genişler bir formda olanları yörede sıklıkla kullanılmaktadır. Bu kazanlar yörede tut, erik ekşisi, bulgur gibi gıdaların kaynatma işleminde de sıklıkla kullanılır. Kazanların altında meşe veya kaysı odunu kullanılarak yavaş yanma sağlanır. Küçük boyamalar için ise tencere boyutunda kaplar veya ateşe dayanıklı bakır tencereler kullanılabilir. Y nler, büyük kazanlarda dut veya şimşir ağacından yapılan suya dayanıklı bir sopayla ara ara karıştırılır Boyanan y nler ağaçlar arasına gerilen iplerin üzerine veya ağaçtan yapılan makatların üzerine aralıklı bir biçimde serilir ve s z lmesi için zaman tanınır. Daha sonra gün aşırı geniş aralıklarla altta kalan yüzleri ters düz edilip tekrar serilip kurumaya bırakılır.

şekil 40

Y n

(Bozdağ, 2022)

Şekil 41

İp Sergi

(Hayırlı, 2020)

Malatya Yöresinde Boya Bitkilerinin Toplanması-Kurutulması

Malatya yöresinde bitkilerin toplanma işi genellikle bölgeyi ve bu bitkileri tanıyan kişiler tarafından yapılmaktadır. Toplanan bitkiler hemen kullanılacaksa, parçalara ayrılarak değerlendirilir. Ancak bazı bitkiler daha sonra kullanılmak üzere gölgede kurutularak nemli olmayan bir yerde saklanır. Kurutulmuş bitkiler daha uzun süre dayanabilir ve ihtiyaç olduğunda kullanıma hazır hale getirilebilir.

Mordan maddeler.

Farklı boyarmaddelerin liflere bağlanmasını sağlayan mordanlar, metalik boyar madde tuzlarıdır. Mordanlar, renklerin yün veya pamuk hammaddesine sabitlenmesini artırmak amacıyla boyama işleminde kullanılan maddelerdir. Kumaş boyacılığında, renkleri sabitleme özelliği olan ve genellikle farklı renk değerleri elde etmeyi sağlayan yardımcı bileşenler olarak kullanılırlar (Wickens, 1990, s.18).

Tekstil materyallerinin istenen renk değerlerini elde etmek ve boyaların kalıcılığını sağlamak için mordan maddeleri kullanılır. Aynı zamanda, mordanlar aynı bitkiden farklı renkler elde etmeyi de mümkün kılar. Mordanlar genellikle ağır metal tuzlarıdır ve kullanılan renk maddelerinin boyanacak malzemeye tutunmasını ve uzun süreli olmasını sağlamak için

karışımın pH dengesini düzenler. Doğada bulunan saf mordanlar (köl, sığır idrarı, hamur mayası vb.) ve kimyasal bileşik içeren mordanlar (göztaşı, saçıkıbrıs, şap vb.) kullanılır. (Arlı, 2003).

Şekil 42

Boyama Bitkileri, Soğan Kabuğu, Ceviz Kabuğu, Kaysı Kökü

(Bozdağ, 2021)

Malatya Yöresinde Boya Elde Edilmesi ve Boyama İşlemi

Bitki ve doğal boyalarla renk elde edilerek ipliklerin boyanması işlemi, geçmişte her köyde yaygın bir şekilde gerçekleştirilirdi. Ancak zamanla bu gelenek, ilerleyen yıllarda neredeyse unutulacak bir noktaya doğru ilerledi. Günümüzde, bu zanaat sadece nadir köylerde devam etmekte olup, bazı bölgelerde tamamen kaybolmuştur. Özellikle Malatya yöresi ve çevre illere bağlı çevre köylerde, seyyar boyacılar veya yöre halkının "çerçi" olarak adlandırdığı boyacılar bulunmaktadır. Bu yetenekli ustalar, uzun bir süre boyunca geleneksel yöntemlerle çalışmalarını sürdürmüşlerdir. Ancak günümüzde boyacıların iş hacmi oldukça azalmıştır. Son dönemde, iplerini boyatmak isteyenler, genellikle şehir merkezlerine veya varsa ilçe merkezlerine giderek boyacılarından veya boyahanelerden hizmet almayı tercih etmektedir. Günümüzde bu boyahanelerin sayısı sınırlı olup, sadece bir veya iki adet boyahane hâlâ faaliyet göstermektedir. Bu boyahaneler, zanaatkârların uzun yıllar boyunca biriktirdikleri bilgi ve deneyimleriyle iplikleri renklendirmektedir.

Şekil 43

Boya İplerinin Kurutulması

(Hayırlı, 2021)

Malatya yöresinde boyar madde bilgilerinin birçoğu sözel bilgiler ve yaşayan son temsilcilerin hatıralarında kalan bilgilerini nakletmeleri doğrultusunda düzenlenmiştir. Malatya ilinde bulunan boya atölyelerinde kimyasal boyar maddeler kullanılmaktadır. Yörede bazı köylerde doğal boyama yöntemlerinden bahsedilse de araştırma süresince doğal boyama uygulama örneğine rastlanmayıp kimyasal boyama işlemi gözlemlenmiştir.

Malatya merkez ve çevre köylerinde bitkisel ve doğal boyar maddelerden renk elde edilmesi yöre sakinlerinin ifadelerine göre 50-60 yıl öncesine kadar yapılırken günümüzde tamamen unutulma noktasına gelinmiştir. Bir dönem yörede çerçiler ile boyamacılık yapılırken son dönemlerde tamamen fabrikasyon hazır sentetik boyama gerçekleştirilmekte merkez ilçelerde boya işlemi gerçekleştirilmektedir. Boyama işlemi gerçekleştirilecek yün iplikler önceden ıslatılır 1 kg yün ipliğinin boyanması için boya yapılacak kazanın içerisinde 40-50 litre civarı temiz su ile birlikte boya yapılacak bitkiler boyama kazanına bırakılır. Genelde boya bitkisinin ayrı bir bez torba içinde ve birgün su içinde bekledikten sonra boya kazanına bırakılması, kaynama esnasında bitki artıklarının yün ipliklerin arasına geçmesini önlemek ve boyamadan daha iyi sonuç alınması adına daha çok tercih edilmektedir. Kullanılacak boya miktarı, bitkinin kuru ve yaş olmasına göre değişiklik göstermektedir. Malatya yöresinde Genelde 1 kg yün iplik için 750 gr. ile 1000 gr. arası kuru boya bitkisi kullanıldığı öğrenilmiştir. Bu oran 1 kg yün iplik için yaş boyar maddede 2000 gr. il 3000 gr. arasında değişiklik göstermektedir. Fakat yöreden yöreye miktarlarda değişikliklerde tespit edilmiştir.

Yörede taş veya tuğla ile yükseltilmiş kazanların altına kaysı odunu, meşe veya kuru kavak odunları tercih edilerek boya kazanlarının ısı işlemleri gerçekleştirilmektedir. Kazanların

sıcaklık derecesi, hafif şiddette ve bir saatin sonunda suyun kaynama noktasına ulaşacak şekilde ayarlanmaktadır. Yün iplikler bir saat süreyle alt üst edilerek ve sürekli kontrol edilerek boyama yapılmaktadır. Arar ara yün çilelere sıkılarak boyanın yüne geçip geçmediği kontrol edilmektedir. Boyama işlemi bittikten sonra kazanın kapağı açılmadan dinlenmeye bırakılır. Takriben ertesi gün kazanın kapağı açılır su dolu testlerde yünler yıkanmaya alınır. Çıkarılan iplikler çileler halinde serilerek kurutulmaktadır. Kurutulma işlemi önemle yapılmakta olup kuruyan yüzün tersi düzü yapılarak her tarafın kuruması için dikkat gösterilir.

Boyar Maddeler

Şekil 44

Malatya Yöresi Renkli Dokuma Örnekleri

(Bozdağ, 2022)

Yeşil renk.

Malatya yöresinde yabani asma yaprağı kullanılarak elde edilen yeşil renkteki ipler önceden şapla mordalanır. Mordanlama işlemi, boyanacak malzemelerin renk tutarlılığını ve kalıcılığını artırmak için önemli bir adımdır. Sonrasında kaynatma işlemi sırasında saçıkıbrız eritilip boya banyosuna katılır. Krom mordanı ile yapılan boyamada kirli yeşil, şap mordanı ile yapılan boyamada ise daha parlak yeşil renk elde edilir.

Şekil 45

Ceviz Kabuğu

(Hayırlı, 2012)

Gündüzbey köyünde yeşil renk elde etmek için kullanılan reçetede alıç yaprağı ve şeftali yaprağı kullanılmaktadır. Bu bitkilerin yaprakları kurutulup kaynatılır. Boyanacak ipler bu kaynar suya basılır ve birlikte tekrar kaynatılır. Bu süreçte içine taş kara boya eklenerek yeşil renk elde edilir. Bu yöntem, yöre halkının doğal kaynaklarından yararlanarak geleneksel boyama tekniklerini kullanmasını ve yerel bitkileri renkli iplikler elde etmek için kullanmasını gösterir.

Kırmızı renk.

Malatya'da geçmiş dönemlerde bitkiler ve klasik yöntemler kullanılarak kırmızı ve kırmızının renk tonları elde edilmektedir. Malatya'nın bazı köylerinde kiraz kurusu olarak adlandırılan kırmızı renk, kök boya ile boyanarak elde edilir. Açık renkler istendiğinde, ikinci ve üçüncü boyamalarda, asıl renkten sonraki diğer grup çileler sona kalan boyalı suya batırılarak daha açık tonlar elde edilir.

Hekimhan civarında küpe çiçeği kurusu ve kök boya kullanılarak bordo renk elde edilirken, Arguvan köyünde doğu çınarı ve toprak kullanılarak kırmızı renk elde edilmektedir. Kayısıların kurutularak kaynatılmasıyla açık et rengi kırmızı tonu elde edilir. Sütleşen otu kullanılarak ise daha koyu bir kırmızı rengi elde etmek mümkündür. Bu durumda "seğ" olarak adlandırılan demir sülfat, nohut tanesi kadar suya atılarak kaynatılır ve koyu kırmızı renk elde edilir.

Şekil 46

Rubia Kök

(Hayırlı, 2012)

Kahverengi.

Malatya merkez ve köylerde kahverengi renk elde etmek için çeşitli bitkiler ve maddeler kullanılmaktadır. Örneğin, Do anyol ve Pütürge köylerinde adaçayı, ıhlamur, palamut meşe kabuğu ve ceviz kabuğu kullanılarak kahverengi renk elde edilir. Akçadağ merkezinde ise kayısı ağacı köklerinden ve  emen otundan sütlü kahve rengi elde edilir. Kurşunlu köyünde ise kahverengi için iplerin ceviz kabuğu ile boyandığı ve boyama sırasında boyalı su içine k l atıldığı belirtilmektedir. Kale  zolu köyünde ise kahverengine "gayferengi" denmekte ve zerkile otundan elde edilmektedir. Ayrıca ceviz kabuğundan da sütlü kahverengi renk elde edilmektedir.

Malatya Gündüzbey Paracık 'ta kullanılan kara meşe kabuğu ve yapraklarından elde edilen kahverengi renk, geleneksel bir yöntem olan bakır kap içinde yüksek ateşte kaynatılarak elde edilir. Y nler bu karışıma atılarak kaynatılır ve ardından az miktarda meşe külü ile karıştırılarak bekletilir. Daha sonra bol su ile durulanır ve sonuçta kıızıla  alan kahverengi bir renk elde edilir.

Sarı Renk.

Malatya Arguvan Koyuncu köyünde, doğal bitkilerden elde edilen renklerle sarı renge farklı tonlar verilir. Bu bitkiler arasında kaysı yaprağı, da  eri i, papatya kurusu süpürgelik otu,

sığır kuyruğu, çemen otu ve ceviz kabuğu (tetir) bulunmaktadır. Ayrıca, Arguvan Yamac köyünde de havluçan bitkisi (erik boyası olarak da bilinir) ve dağ eriği kullanılarak "erik sarısı" adı verilen renk elde edilmektedir. Bu rengi elde etmek için süpürgelik otu da kullanılabilir.

Doğanyol merkezde sarı papatya otu ve çemen otu kullanılarak sarıya benzer bir renk elde edilir. Bu elde edilen açık sarı renge "zerd rengi" denir. Aynı bölgede ceviz kabuğu (tetir) kullanılarak da sarı renk elde edilir.

Malatya yöresinde ise cehri otunun tohumları sarımsı bir renk aldığıda toplanır. Bu tohumlar bir gece önceden ıslatılarak bekletilir ve sonra kaynatılarak suyu alınır. Yünler, bu su içinde kaynatılarak boyanır. Açık ve daha koyu renkler, yünlerin karışımı içerisinde az veya çok bekletilmesiyle elde edilir. Cehri otu ile yapılan uygulamada koyu sarı, yaprağıyla daha koyu sarı, tanesiyle açık sarı ve parlak sarı gibi farklı tonlarda sarı renkler elde edilebilir. Doğal boyaların kullanıldığı bu yöntemler, geleneksel el sanatları ve tekstil ürünleri için önemli bir unsurdur ve doğal kaynakların korunmasına da katkı sağlar.

Şekil 47

Çehri

(Hayırlı, 2012)

Malatya Darende Güdül köyünde de sarı renk cehriden elde edilir ve cehri baharda toplanır. Güdül köyünde sarı rengin açık tonlarını üzerlikten elde ederler. Sarının değişik tonları için ipler narpuz ve cevt otuyla da boyanır. Narpuzu yeşilken kıyılarak suya atılır. Başka bir

verde, ezilen cevdi suya ilave edilir. Bir veya iki saat kaynatılır. Artık köyde ipler doğal yöntemlerle boyanmadığı için renkler ve kullanılan bitkiler hakkında fazla bilgiye ulaşılammıştır.

Beyaz renk.

Beyaz, her köyde genellikle saf olarak kullanılır. İplikler Killi toprak içerisinde ağartılır (Parlak. 1985. S.8).

Mavi renk.

Mavi renk elde edilmesinde kullanılan boyarmadde olarak indigo içeren bitkiler kullanılmaktadır. M.Ö. IV. yüzyıla kadar uzanan tarihli el yazmalarında adı geçen indigo boyarmaddesinin ilk olarak Hindistan'da kullanıldığı bilinmektedir. Mohenjo-Daro bölgesinde, günümüzde Pakistan sınırları içerisinde bulunan İndus Vadisi'nde M.Ö. 3500 yıllarına tarihlenen kalıntılarda az miktarda mavi boya bulunmuştur. Bu, günümüze ulaşan en eski ve en önemli indigo boyarmaddesi verisidir. Hint indigo endüstrisi hakkında Venedikli kâşif Marco Polo'nun detaylı bilgiler verdiği belirtilmiştir. M.S. XI. yüzyılda Arap tüccarlarının Akdeniz'e, mavi boya maddesi olarak çivit otunun yerine indigo getirdiği ifade edilmektedir.

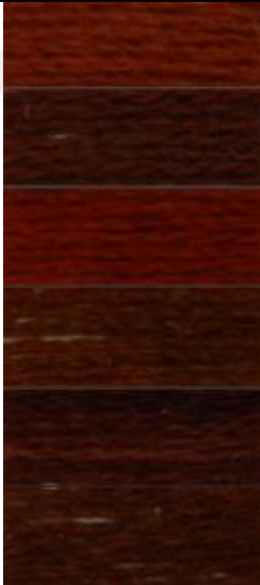
Şekil 48

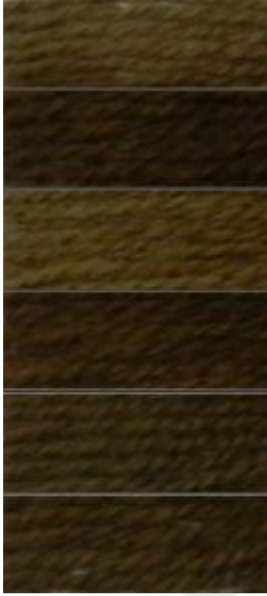
Malatya Yöresi Renkleri

(Bozdağ, 2021)

Malatya Yöresi Renk Reçetesi Tablosu

RENK	YÖRE	REÇETE
SARI	AKÇADAĞ	Yöre ağzıyla 60-70 habbe cehri, 4 adet beyaz mazı. Bunlar ezilecek, kazandaki suya atılarak su yarıya ininceye kadar kaynatılır; sonra 10 gr şap dökülerek ilave olunacak 10 dk dakika kadar da şapla kaydattıktan sonra indirilip süzülür. Boyanacak iplik bu süzülmüş boyaya atılır. Kapağı kapatılıp bekletilir. Ertesi gün kurumaya alınır. Kurudukça sarı renk alır. Eğer kurutulmuş iplik bu sarı boyanın ısıtılmış bir miktarıyla tekrar boyanırsa yeşil renk alır.
Mordanlama		
Reçete		
Şap		
Kül		
Tuz		
KIRMIZI	DOĞANYOL	REÇETE
Mordanlama		Bu renk birkaç yöntem kullanılarak elde edilmektedir. Bunlardan birincisinde, kırmızı/ kırmızı otunun (kök boya) kökü toplanarak kurutulur. Daha sonra kaynar kazana konur, içine su doldurularak ocak başında ve çok hafif ateşte biraz bekletilir. Sonra kaynatılarak, tespit (sabitleştirici) ediciler ilave edilir. Malatya Yöresinde yaşayan halk bu iş için kaysı ağacının kökünü de kullanmaktadır. Kaysı kökü şap ve tuz ile kırmızı renk ve tonlarını alır. Yörede bazen eyvanları pardakladıkları toprak da bu boyama reçetesine eklenmiştir. Yörede pardaklama kerpiç evlerin yüzeyini killi toprak ve su karışımı ile temizleme işlemi.
Reçete		
Tuz		
Tuz ruhu		
Şap		

KAHVERENGİ	ARGUVAN	REÇETE
		Malatya Yöresinde kuru ve yaş ceviz kabuğu kullanılarak elde edilmektedir. Ceviz kabuğu eriyiği içerisine şap ve tuz eklenerekten kaynatılır. İlk başta açık kahverengi tonları renkte olan iplerin rengi, hava ile temasa geçince, koyulaşmaya başlar. Ceviz kabuğundan elde edilen boya, zor çözündüğü için kalıcılığını uzun yıllar sürdürür. Yörede yabani asma yaprakları da kullanılır aynı şekilde asma yaprağı şap birazda kül kaynatılarak renk elde edilir. Yörede kahverengi elde etmek için soğan kabukları ve şap kullanıldığı da ifade edilmektedir.
Mordanlama		
Reçete		
Kül		
Şap		
Tuz		
YEŞİL	HEKİMHAN	REÇETE
		Malatya Yöresinde Kurumuş ceviz yaprağı ve dallan kazana bir tutam yöre ağzıyla bir pençik. Ocağın yanında uzun süre yüksek ısıli ateşte bekletilir. Suyu eksildikçe ilave edilir. Çıkan suya ipler atılır ve ipler sık sık karıştırılır 1 saat kaynadıktan sonra ipler istenen rengi almışsa çıkarılır. En son olarak, bol suda durulanır ve kurumaya alınır. İpler kurudukça renk kendini göstermeye başlar.
Mordanlama		
Reçete		
Tuz		
Tuz Ruhı		

Bu reçete Malatya Battalgazi’de yaşayan Ayşe Ulubabanın (vefat etmiş) 75 yaşındaki torunu Şerife Durudan sözlü olarak ananesi Ayşe hanımın köyde yün ipleri boyaması esnasında hatırladıkları bilgiler doğrultusunda yazılmıştır. Şerife Durunun çocuk yaşta katıldığı bu

uygulamayı bir oyun olarak algıladığı ve iplerin renklendirilmesi işleminden çok etkilendiğini ifade etmiştir. Ananesinin köyün tüm kadınlarıyla imece usulü toplu bir şekilde bu etkinliğe katıldığını ve bunun gibi yün yıkama, bulgur kaynatma, pestil yörede bastık yapımı, tandır ekmeği gibi birçok yöreye özgü etkinliğin birlikte yapıldığını ifade etmiştir. Zaman içerisinde büyüklerin yaşlanması, vefat, göç gibi birçok sebepten bu etkinliklerin azaldığı ve unutulduğunu ifade etmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Malatya Yöresinde Kullanılan Motifler

El sanatlarında işlenen her motifin bir anlamı ve dili vardır (Taner, 1984, s.286). Tarih sürecinde motiflerin değişimi ve aldıkları daha kesinleşmekte ve daha vurgulu bir biçim almaktadır (Taner, 1984, 287). Yörükler arasında motiflerin isimlerine yanlış veya çekipi denmektedir (Yalman, 1977, s.461).

"Motif" ve "desen" kelimeleri Fransızca kökenli olup, özellikle akademik ve resmi dilde yaygın olarak kullanılmaktadır. Ancak halk arasında daha çok "oyu," "organtı," "yangıç," "yanış," "nanış," "nakış" gibi yerel terimler kullanılabilir. Aynı şekilde "bordür" kelimesi de Fransızca kökenli olup, halı ve dokuma terimlerinde yaygın olarak kullanılırken, köylü vatandaşlar arasında "su," "kenar," "ayak," "yelen" gibi daha basit ve yerel terimlerle ifade edilebilir. Halı ve düz dokuma yaygılarında kullanılan terimler farklı bölgelerde değişiklik gösterebilir ve yerel halkın ağızlarına göre farklı isimler alabilir (Deniz, 2005, s.52).

Şekil 49

Malatya Yöresi Motifleri

(Bozdağ, Hayırlı 2021)

Motif, desen ve kompozisyon terimleri, halı ve düz dokuma sanatında tamamlanmış bir eserin yapı birimlerini tanımlamak için kullanılır. Motif, en küçük yapı birimidir ve belirli bir anlam taşıyan desenleri oluşturan öğelerdir. Desen ise motiflerin belirli bir tekrarla yerleştirilmesiyle oluşur. Kompozisyon ise desenlerin belirli bir düzen içinde zemine istiflenmesiyle tamamlanan yapıdır. Bu terimler, Türk halı ve dokuma sanatında motiflerin düzenlenmesi ve anlamlandırılması açısından önemli bir rol oynar. Farklı motiflerin farklı anlamlar taşıdığı ve belirli düzenlemelerle desenlerin oluşturulduğu halı ve dokuma eserlerinde, bu terimler sanatçının yaratıcılığı ve ifadesini ortaya koymasında büyük öneme sahiptir. Türkçede motif kelimesinin yanı sıra "yanış," "örnek," "nakış," "bezek," "işlengi," "çitlik," "şekil," "enim," "göl," "süs," "oy," "oya-oyum," "bediz" gibi farklı terimler de kullanılmaktadır. Bu terimler, Anadolu'da ve Türk kültüründe dokuma sanatında farklı yöreler ve kaynaklar arasında farklı isimlerle adlandırılmıştır (Karataş 2013, s.7).

Şekil 50

Malatya Yöresi Motifleri Dokuma Süreci

(Bozdağ, Hayırlı 2021)

Yılan Yanışı

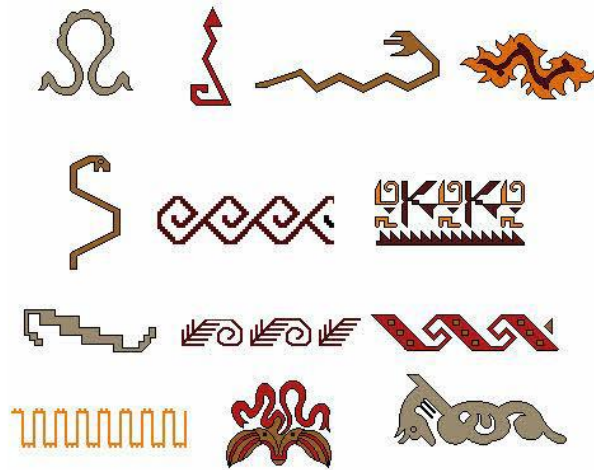
Türklerde yılan motifi, çok eski dönemlere dayanır ve Ön-Türklerde yılan, kutsal bir varlık olarak kabul edilmiştir. Yılan, iyiliğin ve yaşamın korunması amacıyla yeryüzüne gönderildiği inancına sahipti ve kişinin, ailenin, ocağın koruyucusu olarak kabul edilirdi. Yılan, ocağın sönmesini engeller, aileyi kötülüklerden ve fenalıklardan korur, sürekli olarak iyiliği yayar. İnsanların iyi yaşamalarını ve ihanetlerden korunmalarını sağlardı. Ancak, eğer ocağa

bir kötülük gelir ve yılanın kutsallığı nedeniyle Tanrı'ya bağlı olursa, bu kötülük Tanrı'ya karşı bir eylem olarak kabul edilir ve en büyük ihanet sayılırdı. Bu durumda, intikam almak, hangi şartlar altında olursa olsun kaçınılmaz bir ceza olarak görülürdü. Yılan, koruyucu ve intikamcı olarak Ön-Türklerin sembolüydü (Tarcan, 2003, s.166).

Türklerde yılan motifi, süsleme sanatlarında ve geleneksel el sanatlarında sıkça kullanılmıştır. Özellikle halı ve kilimlerde, yılan motifleri bereket ve koruyuculuk dileği olarak dokunur. Ayrıca yılan motifleri, geleneksel elbiselerde ve takılarda da yaygın olarak kullanılmıştır. Türk mitolojisinde, yılanın iyi ve hayat veren bir yaratık olarak kabul edilmesi, onun iyiliğin ve hayatın koruyucusu olarak görülmesiyle ilişkilidir. Yılan, doğanın döngüsünü temsil eder ve yeniden doğuşun sembolü olarak kabul edilir (Salt, 2006, s. 102). Bu nedenle, ocağın sönmemesine ve aileye kötü şeylerin gelmesini engellemek için önemli bir koruyucu olarak görülür. Yılan motifinin Türk kültüründe ve mitolojisinde uzun bir tarihi vardır. Türklerde yılan, antik dönemlerden itibaren kutsal bir yaratık olarak görülmüştür. Yılanın sembolik anlamı, Türklerde mutluluk, bereket ve koruyuculuk ile ilişkilendirilir. Bu eski inançlar ve sembolik anlamlar, günümüzde bile Türk kültüründe ve sanatında önemli bir yer tutmaktadır. Yılan, Türk kültüründe hala önemli bir sembol olarak varlığını sürdürmektedir ve koruyucu, şans getirici ve bereket simgesi olarak değerlendirilmeye devam etmektedir (Esin, 1973, s.68).

Malatya yöresinde dokumalar üzerinde yer alan s kıvrımlı yapılara genel olarak yılan, su yolu, çengel veya yöre ağzıyla çengelo olarak adlandırırlar. Yörede Gündüzbey bölgesinde kanca motifi denirken aynı motife Yazıhan bölgesinde yılan veya yılan gıvrımı gibi adlar konmaktadır. Aynı köy içerinde yaşayan hanelerde bile motiflere farklı isimler ve anlamlar yüklenmektedir. Bu yörede motifin geliş ve kullanım süreci ile paralellik göstermektedir. Sıcaklığın ve tarımın daha yoğun olduğu bölgede bu kıvrımlara yılan motifi denmekte. Suyun ve dere yataklarının bol olduğu Gündüzbey de bu motife su yolu ismi verilmiştir.

Yılan Motifi

(Ergüder, 2009)

Yılan Motifi

(Bozdağ, 2021)

Ejder Motifi

Bolluk, su, bereket, yeniden doğuşu simgeler (Çoruhlu, 1995, s.255). Ejderler genellikle aslan pençeleri, kanatları ve kuyruğu yılanı andıran mitolojik varlıklardır. Orta Asya Türkeri'nin ejder motifi, gagalı, kanatlı ve aslan ayaklarına sahip olup hem hava hem de suyun hâkimi olarak kabul edilir. Ejder ve Zümrüd-ü Anka arasındaki mücadele, ilkbahar yağmurlarının bereketini simgeler. Bu yüzden ejderin bulut biçiminde stilize edilmiş tasvirlerine sıkça rastlanır. Ejder, aynı zamanda büyük bir yılan olarak da betimlenir ve hazinelerin yanı sıra gizli şeylerin bekçisi olarak görülür. Hayat ağacını koruyan önemli yaratıklardan biridir (Gülensoy, 1979, s.70).

Ejder figürü, pek çok kültürde güç, kudret ve ihtişamın sembolü olarak kabul edilirken, zamanla farklı anlamlar ve sembolizmler kazanmıştır. Ejder motifi, birçok eserde, sanatta ve mitolojide yer alarak insanların hayal gücünü ve yaratıcılığını zenginleştirmiştir. Uygurlarda ejder ile ilgili sembolizmde, Budist ve Manihist görüşler önemli bir rol oynamaktadır. Ejder, bereket, refah, güç ve kuvvetin simgesi olarak kabul edilir. Bu efsanevi yaratık, İran bölgesinde sıklıkla kullanılmış ve daha sonra Türklere özgü bir sembol olarak devam etmiştir (Alsan, 1996, s. 48).

Şekil 53

Ejder Motifi

(Ergüder, 2009)

Şekil 54

Malatya kilimi Ejder Motifi

(Erbek, 1990)

Kuş Yanışı

Türklerde kuş motifleri, mitoloji ve geleneklerle bağlantılı olarak geniş bir yelpazede kullanılır. Şaman inançları ve hayat ağacı gibi unsurlarla birlikte kuşlar, Türk kültüründe derin bir anlam taşır ve sanat eserlerinde, geleneksel el sanatlarında ve halılarda dikkat çekici bir şekilde yer alır. Bu motifler, Türk kültürünün zengin sembolizmini ve mitolojik inançlarını yansıtan önemli öğelerdir. Şaman inançlarına göre kuşlar, Şaman'a eşlik eden veya Şaman'ın kendisi olabilen varlıklar olarak kabul edilir. Hayat ağacı Şaman din ulusunun göğe ulaşmakta yardımcı olurken, kuşlar da bu süreci destekleyen önemli unsurlardır. Hayat ağacı ile ilişkili kuş motiflerinin kökeninin Şaman inançlarına dayandığı belirtilir. Türk kültüründe kuşların ihtişam, kuvvet ve kudret sembolleri olarak kullanıldığı vurgulanır. Tavus kuşu ve kartal gibi kuşlar, süsleme sanatlarında ve halılarda geometrik bir çerçeve içinde simetrik bir düzenlemeyle sıkça görülürler. Bu motifler, Türk kültüründeki sembolizmi yansıtarak önemli sanatsal ve dini işlevlere sahiptir. Hayat ağacı ile birlikte görülen kuş-kartal motiflerinin Şaman inancında ve Türk kültüründe önemli bir rol oynadığı ifade edilmektedir (Çoruhlu, 2014, s.69).

Geometrik biçimli kuş desenlerine kilimlerde de rastlanmaktadır. Dokuma tekniği geometrik yapılmasını zorunlu hale getirmiştir (Sürür, 1983, s.28).

Anadolu'da kuş motiflerinin anlamları, şekillerine göre farklılık gösterir. Baykuş veya kuzgun gibi kuş figürleri kötü talih ve uğursuzlukla ilişkilendirilirken, kumru, güvercin veya bülbül gibi kuşlar ise iyi şans ve olumlu talihi simgeler (Bayraktaroğlu, 1991, s. 205).

Şekil 55

Kuş Motifi

(Ergüder, 2009)

Şekil 56

Malatya Kilimi Kuş Motifi

(Erbek, 1990)

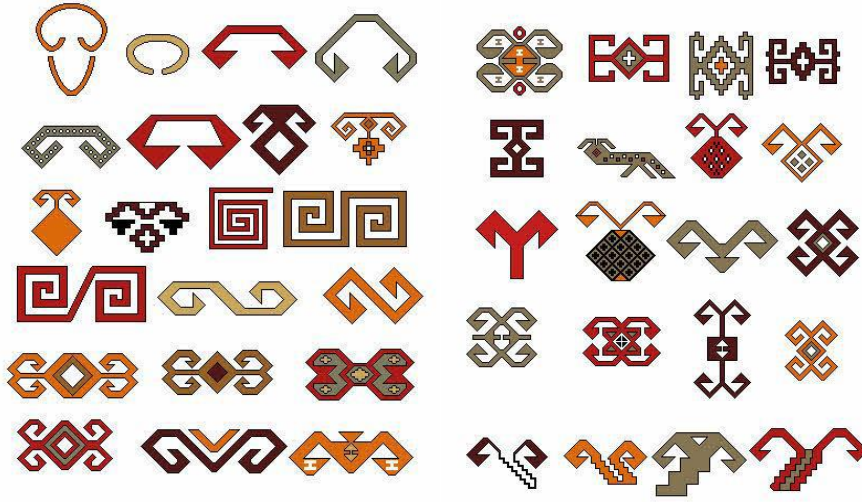
Koç/Koçboynuzu Motifi

Koçboynuzu motifinin Türk kültüründe erkeğin üretkenliği, koruyucu gücü, kuvveti, sağlığı ve mutluluğunu temsil ettiği düşünülür. Bu motif, Oğuzlar, Kırgızlar, Kazaklar, Türkmenler ve diğer birçok Türk topluluğu tarafından kullanılmıştır. Farklı bölgelerde ufak değişikliklerle kullanılması, bu motifin Türk kültüründeki yaygınlığına ve önemine işaret eder.

Koçboynuzu damgasının Türkler arasında kadim bir öneme sahip olması, Türk halkının koyun ve koç gibi hayvanlarla olan yakın ilişkisini ve hayvancılık kültürünü de yansıtır. Bu damgalar, dilin ötesinde bir anlam taşır ve Türk kültürünün derin köklere sahip olduğunu, tarih boyunca farklı bölgelerde etkileşimde bulunduğunu ve izlerini taşıdığını ifade eder (Kalafat, 1999, s. 88). Türk kültürü, bir mührü gibi Altaylardan Ön Asya ve Balkanlara kadar uzanan geniş coğrafyada mezar taşları üzerinde, dokuma örneklerinde ve anıtlarda koçboynuzu damgasının varlığını sürdürdüğü belirtilmektedir. Bu damga, kadim bir kültürün içinde biçimlenip ortaya çıkmış ve zaman içinde yaratıcılarıyla birlikte tarih ve coğrafya üzerinde dağılarak yayılmıştır. Koçbaşı damgaları sayesinde Türk kültürünün izlerini farklı bölgelerde görebiliriz. Bu damgalar, Türk kültürünün köklerini ve zengin geçmişini yansıtan önemli sembollerdir. Dokuma örneklerinde, mezar taşlarında ve anıtlarda kullanılmaları, Türk halkının sanat ve el işçiliğiyle ne kadar iç içe olduğunu gösterir. Aynı zamanda, bu damgaların yaygın bir şekilde kullanılması, Türk kültürünün diğer kültürlerle olan etkileşimini de göstermektedir (Kalafat, 2006, s. 33).

Şekil 57

Koçboynuzu Motifi

(Ergüder, 2009)

Şekil 58

Malatya yöresi zili- Koçboynuzu Motifi

(Bozdağ, 2021)

Akrep Motifi

Akrep, Orta Asya ve Anadolu Türk kültüründe yer ve toprak ile ele alınarak kötülüğün sembolü, koruma, acı ve kederi temsil etmektedir. El dokumalar üzerinde yürüyemediğinden ev ve çadır zemini dokumalarda örtülmektedir (Erberk, 2002, s.154).

Halı ve düz dokumalara dokunan akrep motifi, korunma içgüdüsünün bir eseridir. Akrep motifinin yaygıya nakşedilmesi, göçebeler arasında akrebin uzaklaşacağı ve yaklaşamayacağı inancıyla ilişkilendirilir. Bu motif, sembolik olarak koruma amacı taşır ve göçebe kültürünün doğal çevre ile olan ilişkisini yansıtır. Akrepler, doğal yaşam alanlarında özellikle göçer kültürde

yaşayanlar için gerçek bir tabiat afetidir. Göçebe topluluklar için, akrepler çadırlara sık sık girerler ve iğneleri çok acı verir hatta bazen ölüme sebep olabilir. Bu sebeple, akreplerden korunma içgüdüsü, göçebe topluluklar arasında önemli bir yer tutar (Ateş, 1996, s.154).

Şekil 59

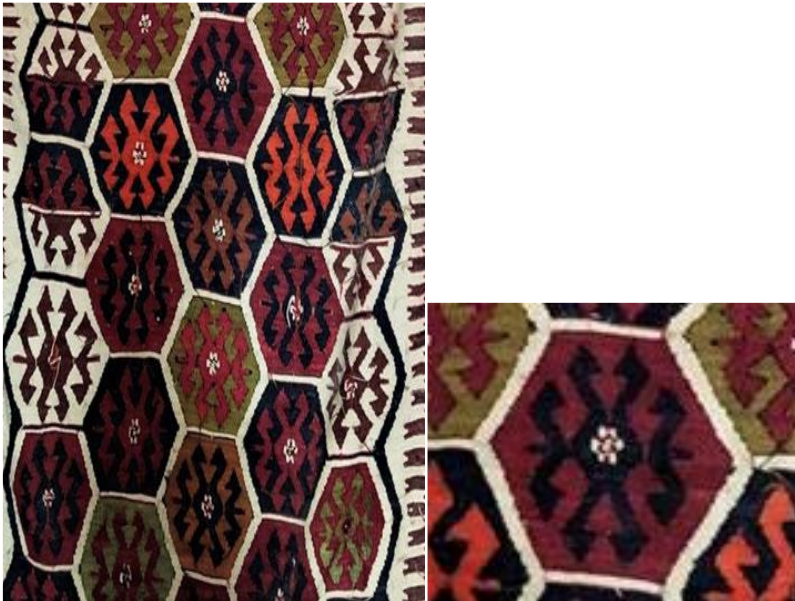
Akrep Motifi

(Ergüder, 2009)

Şekil 60

Malatya yöresi kilim- Akrep Motifi

(Bozdağ, 2021)

Yıldız Motifi

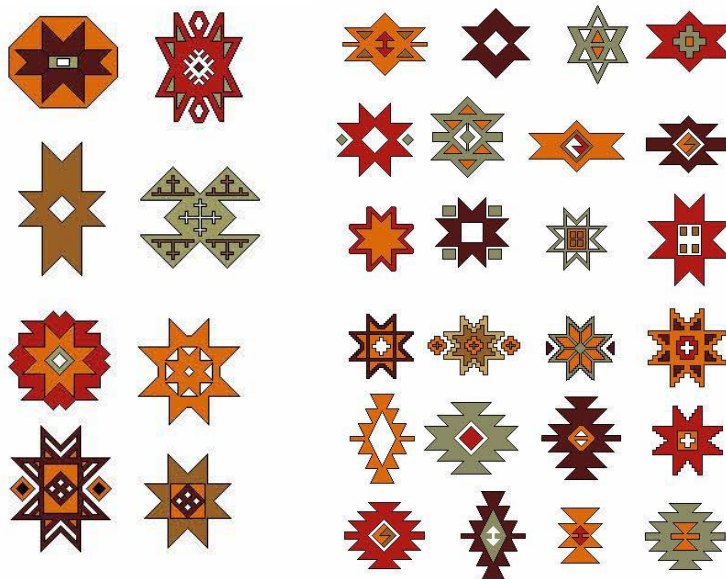
Anadolu dokumalarında yıldız motifi, mutluluk, iyilik, aydınlık, ışık ve kahramanlık gibi kavramları temsil eder (Karahana, 1992, s.406). Gökyüzünü tasvir etmek amacıyla, minyatürlerden dokumalara kadar pek çok sanat dalında bulut, ejderha ve zümrüd-ü anka gibi figürler tercih edilmiştir. "Mühr-i Süleyman" olarak bilinen yıldız motifi ise, Süleyman Peygamber'in yaşadığı dönemin çok öncesine, Anadolu'da Frigya uygarlığına kadar uzanan bir geçmişe sahiptir (Durul, 1984, s.278).

İslamiyet'in kabulüyle birlikte Anadolu Selçuklu sanatında yıldız motifleri sıklıkla kullanılmıştır. Bu motifler geometrik bezemelerde farklı kol sayılarına göre beşli, altılı, yedili, sekizli, on ikili, yirmi dördü olarak çeşitlilik gösterebilir ve her biri farklı anlamlar taşır. Yıldız motifleri bazı kaynaklarda 'Mühr-i Süleyman' olarak adlandırılır ve Süleyman peygamberin mührünü temsil ederek mükemmelliği, asaleti ve gücü sembolize eder. Ayrıca, Hristiyan ve Yahudi dünyasında da beş kollu yıldız, 'Davut Yıldızı' olarak bilinir ve bu motif değişik anlamlar taşır. Yıldız motifleri, Türk sanatında, özellikle geometrik bezemelerde ve süslemelerde önemli bir unsurdur (İbrahimgil, 2002, s.66).

Bazı Türk topluluklarında Kutupyıldız'ı, göğün direği olarak görülür ve tanrıların atlarını bu direğe bağladığına inanılır. Başka bir inanca göre ise bu yıldız, göğün göbeği olarak kabul edilir ve yerin göbeğiyle kozmik eksen aracılığıyla birleşir. Bu tür inançlar, Türk mitolojisinin gök ve yıldızlarla bağlantısını yansıtan önemli unsurlardır ve Orta Asya kültürü ile derin bir kökene sahiptir (Çoruhlu, 2019, s.26).

Şekil 61

Yıldız Motifi

(Ergüder, 2009)

Şekil 62

Malatya Kilimi-Yıldız Motifi

(Bozdağ, 2021)

Hayat Ağacı Motifi

Türklerde hayat ağacı, soyu ve yaşamı temsil etmesi nedeniyle kutsal kabul edilmiştir. Kökleri yer altını, gövdesi toprağı ve üst dalları cenneti simgelerken, üç alemi birbirine bağlayarak evrenin bir bütünlük içinde olduğu düşünülmüştür. Hayat ağacının Türk inancında ölümün sembolü olarak anılması, ruhun ölürken bedenin ölmediği düşüncesiyle bağlantılıdır. Hayat ağacı, ruhun ölüm sonrası yolculuğunda yön gösterici olarak kabul edilmiştir. Osmanlı Türklerinde hayat ağacına dair inançlar da oldukça yaygındır. Hayat ağacının yaprak sayısı kadar insanın olduğu ve her yaprakta bir kişinin kaderinin yazılı olduğuna inanılır. Yaprakların düştüğü anda, o kişinin öleceği kabul edilir. Bu inanç, hayat ağacının insan hayatı ve kaderi ile sıkı bir ilişki içinde olduğuna işaret eder (Sürür, 1992, s. 18).

Hayat ağacı motifi, Türk dokumalarında yaygın olarak kullanılan ve anlamı derin olan bir motif olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle seccade, kilim ve halı dokumalarında sıkça görülmesi, Türk kültüründeki doğaya, tabiata ve doğurganlığa olan önemli bağlılığın bir yansımasıdır. Bu motifin Anadolu sahasında çeşitli dokuma merkezlerinde kullanılması, Türk halkının doğa ve tabiatla iç içe geçmiş yaşam biçimini gösterir. Hayat ağacı motifi, stilize edilmiş bir şekilde uygulandığı için dokuma tekniklerine uygun olarak eserlere işlenir. Anadolu Türk halı ve kilim dokumalarında, Afyon, Konya, Kütahya, Uşak, Kula, Milas gibi yörelerde bu motifin yaygın olarak kullanıldığı belirtilmektedir. Seccade örneklerinde, özellikle mihrap köşelerinde veya mihraptan aşağıya doğru uzanan şekillerde bu motife sıkça rastlanır. Bu motif, Türklerin doğaya ve tabiata olan derin saygısını, doğurganlık ve verimlilikle ilişkilendirilen

önemli bir sembolü temsil eder. Anadolu dokumalarında hayat ağacı motifi, Türk kültür ve sanatının zenginliğini ve mitolojik kökenlerini yansıtan önemli bir öğedir (Deniz, 1972, s.197).

Şekil 63

Hayat Ağacı Motifi

(Ergüder, 2009)

Şekil 64

Malatya yöresi kilim- Hayat Ağacı Motifi

(Erbek, 1990)

Elibelinde Motifi

Bu motifin kökeni Orta Asya'ya uzanır ve özellikle bölgedeki keçelerde sıkça görülür. Bu sembol, Orta Asya'daki Ön-Türk topluluklarında, koyunları ehlileştirdiğine inanılan Koçkar/Koşgar Ataya ve Umay Anaya dayandırılmaktadır. Aynı zamanda Em Damgası olarak da bilinir (Tarcan, 2003, s.163).

Kara- Tau'ların üzerinde bulunan Paleolitik döneme ait kalıntıların olduğu koçkar Ata yöresinde, özerk alem motifi olarak da tanınmaktadır (Parlak, 2002, s.58).

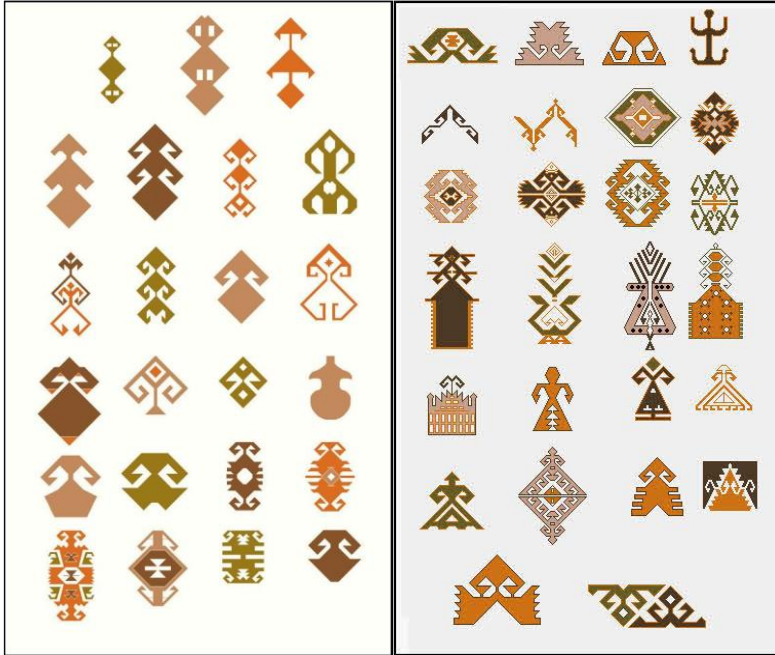
Kadını sembolize eder. Anadolu dokumalarında değişik formlarda sıklıkla görülmektedir. Kadın, insanlığın ince, duyarlı, şefkatli, becerikli yönünü simgelemekte doğurganlığı çoğunlukla Elibelinde motifi ile temsil etmektedir. Bu motif, annelik, doğurganlıkla özdeşleştiği gibi çocukları korumak, yaşatmak gibi kutsal uğraşların simgesi olup, çok çocuk sahibi olmak, evine bereket getirmek gibi düşüncelerin de göstergesidir. Bu motif sadece analık ve doğurganlığı değil, aynı zamanda kısmet, bereket, uğur ve mutluluğu da simgeler. Elibelinde motifi olur ve Oltu yöresinde “Kolubeldeki ayel” ismini almaktadır (Ergüder, 2021, s.447).

Elibelinde motifi kadının doğurganlık ve dişilik timsalini simgelemesinin yanı sıra analık, çocukları korumak, yaşatmak gibi kutsal uğraşların da simgesi olup, çok çocuk sahibi olmak, mutluluk, saadet, nazara karşı korunma, bereket anlamlarını sembolize ederek, asırlar boyu anlam ve önemini yitirmeden kullanılmaktadır (Ateş, 1996, s.153).

Türkmen kültüründe gelinlik süreci ve çeyiz geleneği oldukça önemlidir. Gelin, evlendiğinde getirdiği çeyiz eşyalarıyla gelin odasında sergilenir ve bu süreçte "Gelin Kız" olarak adlandırılır. Doğurduğu kız çocuğu ise "Gelin Ana" olarak anılır ve evinde özel bir yeri vardır. Türkmen gelin odasındaki çeyiz indirilmez, ancak erkek çocuğu olduğunda odasındaki çeyiz kaldırılır, çünkü o artık evin ve ailenin geleceğini temsil eder (Durul, 1984, s.128).

Şekil 65

Elibelinde Motifi

(Ergüder, 2009)

Şekil 66

Malatya Yöresi Kilim-Elibelinde Motifi

(Bozdağ, 2021)

El/Parmak Motifi

El, farklı sembolik anlamlar taşıyan çok geniş bir hareket yelpazesıyla insanın iç dünyasını dışa vuran bir araçtır. Koruma, yaratma, dileme, kuvvet, yemin etme, işaret etme ve anlaşma gibi anlamlar içerir. Avuç içlerinin yukarıya doğru açılması, dua, ibadet ve enerji akışını simgelerken; avuç içi dışa dönük eller, ilahi lütuf ve kutsamanın bir ifadesi olarak kabul edilir. Göğse konan bir el, bilgelik ve tevazuyu temsil ederken, uzanan bir el ise kutsama, koruma ve misafirperverliğin sembolüdür (Dur, 2015 s,23).

İslam dininin en değerli kadın figürü olan Fadime Ana, Anadolu kadınının hayatında çeşitli önemli sembollerle temsil edilir. Ev işlerinin, bereketin, uğurun, hastalık ve doğum süreçlerinde yardımın, karı-koca ilişkilerinde uyumlu geçimin ve birbirlerine destek olmanın simgesidir. El motifi ise birçok eserde kullanılarak büyü ve nazara karşı koruyucu bir işlev üstlenmiştir. Çatalhöyük ve Hacılar gibi yerlerde keşfedilen kâse üzerindeki el motifleri, bu sembolün antik dönemlerden beri var olduğunu gösterir. Türkistan Karadağlarında da el motifi örneklerine rastlanır, bu da sembolün geniş bir coğrafyada önemini koruduğunu gösterir (Gökbuget, 1984, s.202).

Anadolu dokumalarında el motifi, bazen stilize edilmiş şekilde kullanılsa da genellikle nazar, sihir, büyü, kem göz ve kötülüklerden korunmak amacıyla bir sembol olarak yer alır. Aynı zamanda doğumu simgeleyen ana ve bereket arasındaki ilişkiyi de ifade eder. Bu sembol, Kybele'den Meryem Ana'ya uzanan bir geleneksel bağlantıyı da taşır ve İslamiyet sonrası Anadolu'da Fatma Ana ve Fadime Ana kültü olarak varlığını

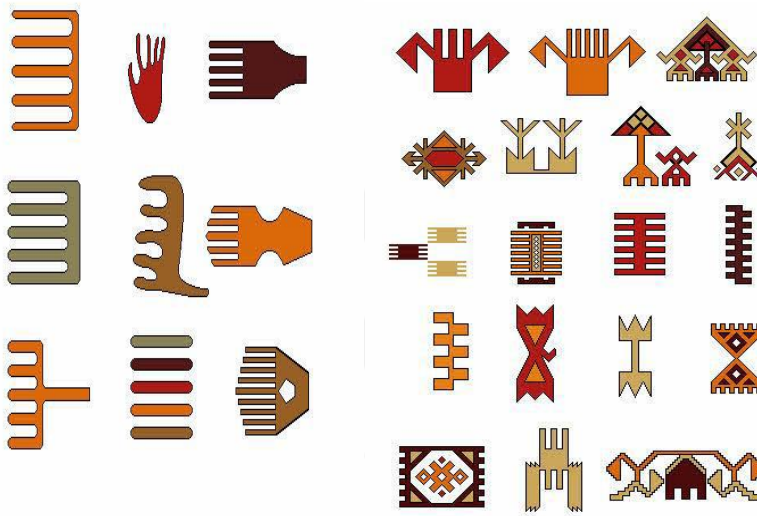
Anadolu'nun batı bölgelerine doğru ilerledikçe, el motifinin halı ve kilim dokumalarında stilize edilerek kullanımının sürdüğü gözlemlenmektedir. Mistik anlamını yitirip daha çok bir süsleme unsuru olarak yerini alan bu stilize el şekilleri, her bölgeye özgü ve dokuyucunun

kişisel yorumuyla şekillenen bir motif haline gelir. Bazen parmaklar açık bir şekilde, bazen de geometrik bir biçimde, hatta üç parmaklı olarak kullanıldığı da görülmektedir. Konya, Kırşehir, Niğde gibi dokuma merkezlerinde ise bu motif "pençe" ya da "pança" olarak adlandırılmaktadır (Deniz, 1993, s.184).

Pençe olarak bilinen sade şekilli motif, Denizli-Çal, Sivas, Malatya ve Kayseri gibi yörelerde dokunan yastıklarda da görülmektedir. Ancak, bu motife en dikkat çekici ve gösterişli biçimiyle Yozgat halı yastıklarında rastlanmaktadır (Soysaldı, 2012, s.119).

Şekil 67

El /Tarak Motifi

(Ergüder, 2009)

Şekil 68

Malatya Kilimi-El /Tarak Motifi

(Bozdağ, 2021)

Pıtrak Motifi

Pıtrak, tarlalarda yetişen ve dikenleriyle insanlara ya da hayvanların tüylerine kolayca yapışan bir bitkidir. Anadolu'da, pıtrak üzerindeki dikenlerin kötü gözlerden koruduğuna inanılır ve bu nedenle nazarlık motifi olarak kullanılmıştır. "Pıtrak gibi" ifadesi ise, ağaçlardaki meyve bolluğunu anlatan bir deyimdir. Bu nedenle pıtrak motifi, un çuvallarında, tandır örtülerinde ve ekmek üstüne kapanan cicim dokumalarında sıkça yer almıştır. Motif, farklı yörelerde bıtrak, pıtrak ya da bıtırak gibi çeşitli isimlerle de anılmaktadır (Erbek, 2002, s.50).

Bu motifin örneklerine; Kars, Yozgat, Afyon, Aydın, Balıkesir, Erzurum, Bayburt, Kayseri Konya, Malatya, vs. kilimlerinde rastlanılmaktadır (Ergüder, 2009, s.160)

Şekil 69

Pıtrak Motifi

(Ergüder, 2009)

Şekil 70

Malatya Yöresi zili-Pıtrak Motifi

(Bozdağ, 2021)

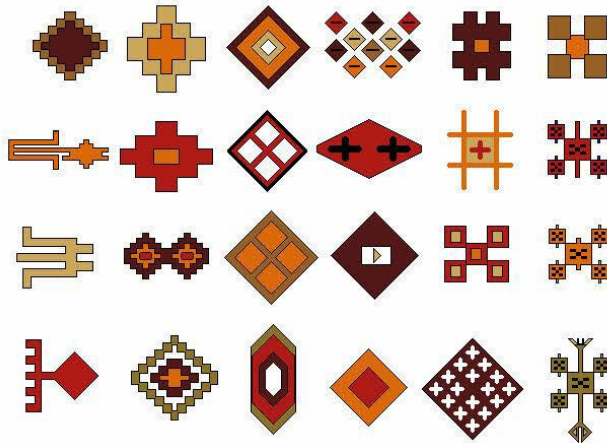
Göz Motifi

Göz motifleri Anadolu ve Orta Asya kültürlerinde dokuma sanatında sıkça kullanılan ve önemli bir semboldür. Göz motifleri, genellikle kolaylıkla dokunabilen dörde bölünmüş eşkenar dörtgen şeklinde işlenir. Bu motifin kökeni Orta Asya çadır kültürüne dayanmaktadır. Çadır içerisindeki gözlerin taklit edilerek, bu motiflerin dokuma sanatında kullanılmasıyla ortaya çıkmıştır. Göz motiflerinin yaygın kullanımı, nazara karşı korunma amacı taşır. Anadolu ve Orta Asya kültürlerinde, göz motiflerinin olumsuz enerjilerden koruyucu ve koruyan bir rolü olduğuna inanılır. Bu motifler, dokuma ürünlerine işlenerek, evlerde ve mekanlarda kullanılarak olumsuz etkilere karşı bir tür amulet işlevi görürler (Ateş, 1984, s.128).

Türk halı ve düz dokuma yaygılarında göz motifi, dokumanın korunması ve nazardan korunmak amacıyla önemli bir yere sahiptir. Dokuma işlemine başlarken ve bitirirken, dokumanın kilimlik kısmına göz motifi işlemek, dokuyan kişinin korunmasını ve dokumanın tez zamanda bitmesini sağlamak amacıyla yapılır. Göz motifi, farklı bölgelerde farklı şekillerde ve isimlerle kullanılabilir. Örneğin, İç Anadolu Bölgesinde bu amaçla yapılan motifler "muska" olarak bilinirken, Batı Anadolu'da "bulut, ejder veya muska" şeklinde tasvir edilebilir. Bazı yörelerde ise göz motifi geometrik dörtgen şeklinde kullanılarak "bıtrak" olarak adlandırılabilir. Ayrıca, bazı dokumalarda el motifinin içinde göz motifi kullanılması da dikkat çekici bir uygulamadır (Deniz, 1966, s. 148).

Şekil 71

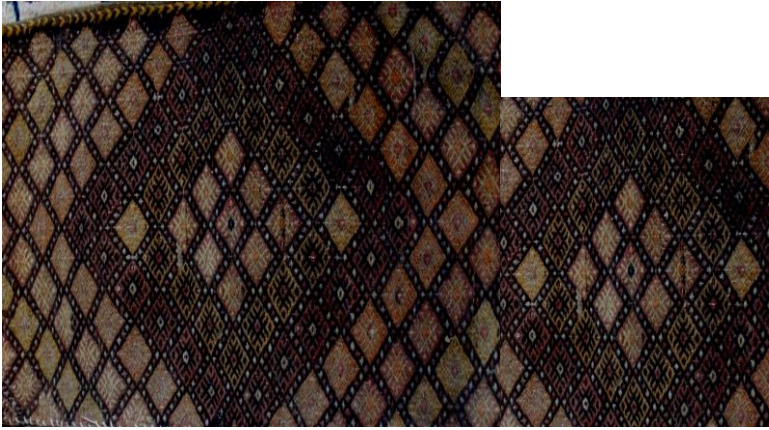
Göz Motifi

(Ergüder, 2009)

Şekil 72

Malatya Yöresi Cicim-Göz Motifi

(Bozdağ, 2021)

Muska/ Nazarlık Motifi

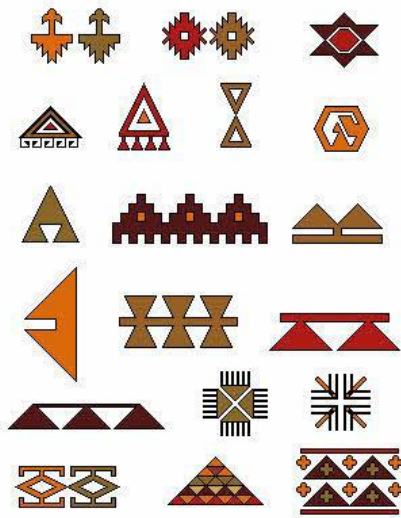
Anadolu coğrafyasında kilimlerde görülen nazar motifleri önemli ve sembolik anlamlara sahiptir. Göz sembolü, farklı formlarda işlenirken bazen üçgen şekiller de muska gibi kilimlere işlenebilir. Bu motiflerin amacı, kötü niyetli bakışlardan korunmaktır. Kilimlere göz motifinin dokunmasının kökeni, insanların kötü niyetli bakışların olduğu kadar iyi niyetli bakışların da olabileceği düşüncesine dayanır. Nazar motifleri, kötü niyetli bakışların etkilerinden korunmak için misafir odalarında kullanılarak evi ve aile bireylerini korumak amacıyla kullanılır. Renk değerleri ve biçim özellikleri, gözü andıran her nesnenin veya motifin nazarı uzaklaştırıcı muska olarak kullanılmasında etkili olmuştur. Bu nedenle göz motifi, koruyucu ve kovucu bir sembol olarak Anadolu kültüründe önemli bir yer tutar. Halk inanışında nazar boncuğu veya göz motifi, koruyucu bir sembol olarak değerlendirilir ve halk arasında yaygın bir inanç olarak yaşatılır. Anadolu'nun dokumacılık geleneği ve kilimlerin sanatsal özelliği, bu tür sembollerin işlenmesinde ve halk inanışlarının görsel ifadesinde önemli bir rol oynamıştır. Kilimlerdeki nazar motifleri, kültürel birikimin ve halkın koruyucu inançlarının sanatsal ifadesi olarak günümüzde de önemini korumaktadır (Canay, 2011, s.349).

Anadolu'da nazar boncuğu gibi koruyucu objelerin kullanımı genellikle bir batıl inanç olarak kabul edilir. Bu tür objelerin kötü durumlara karşı gerçek bir koruma sağlamadığı bilinir ve Anadolu'nun kadim insanları da bunu oldukça iyi bilir. Bu tür uygulamalar ve inançlar, genellikle kültürel semboller olarak anlamlandırılır ve güçlü bir kültürel geçmişin bir parçasıdır. Ancak, bilimsel olarak mavi rengin bazı faydaları olduğu da bilinir. Mavi renk, diğer renkler arasında güneş ışığını en keskin frekansta bölen bir renktir. Bu nedenle, mavi renk güneşin zararlı ultraviyole ışınlarından bir miktar koruma sağlayabilir. Bununla birlikte, halk inanışları ve uygulamaları genellikle tesadüfi oluşmazlar ve insanların gözlemlerine,

tecrübelerine ve kültürel birikimlerine dayanır. Tarihsel olarak, halk inanışları modern bilimsel verilerle desteklenmiş ve açıklanmış olabilir. Bu da halk inanışlarının, insanların doğayı ve çevrelerini anlamak için yüzyıllar boyunca gözlemlerle geliştirdikleri bilgi birikimi olduğunu gösterir. Ancak yine de belirtmek gerekir ki, halk inanışları bilimsel gerçeklere dayalı kesin bilgiler değildir ve batıl inançlar olarak kabul edilir. Bilimsel yöntem ve araştırmalar, modern dünyada doğru bilgi ve anlayışın temelini oluştururken, kültürel inançlar ve gelenekler de toplumların kimliği ve tarihî birikiminin önemli bir parçası olarak değerlendirilir (Çelik,1974, s. 106).

Şekil 73

Muska Motifi

(Ergüder, 2009)

Şekil 74

Malatya Yöresi Kilim-Muska Motifi

(Bozdağ, 2022)

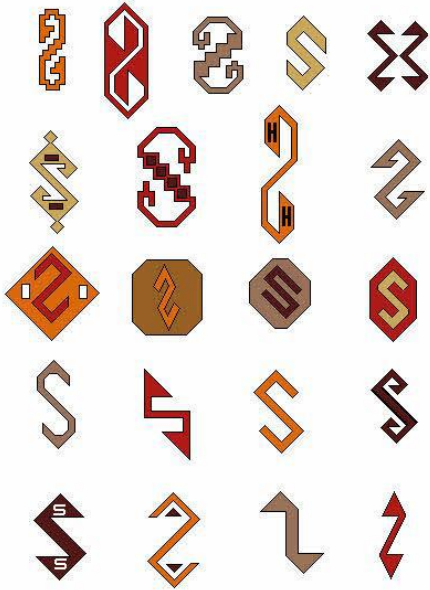
Çengel Motifi

Anadolu topraklarında nazarı uzaklaştıran bir diğer motif olarak bilinir ve çeşitli bölgelerde farklı isimlerle anılır. Bu motif, çakmak, eğri ala, balık, balık gibi çeşitli adlarla anılmaktadır (Çoruhlu, 1996, s.230).

Tamamlayıcı ve destekleyici nitelikte olan bu motif, halılarda sıkça görülmektedir. Genellikle çengel "S" harfi şeklinde tasvir edilen bu motif, dokumalarda hem yatay hem de dikey olarak geometrik olarak kullanılmıştır. Bu motif, Anadolu dokumacılığındaki önemli öğelerden biridir ve özellikle geleneksel halılarda sıkça rastlanır. Bu motif, nazar boncuğu olarak bilinen sembolü ifade eder ve Türk kültüründe nazarın etkilerinden korunmaya yardımcı olduğuna inanılır. Nazar boncuğu, kötü bakışların ve kötü enerjinin etkilerini uzaklaştırmak için kullanılan bir tür amulet olarak kabul edilir. Bu nedenle, bu motif Anadolu dokumalarında sıkça kullanılır ve kültürel açıdan önemli bir sembol olarak kabul edilir (Kayabaşı, 2011, s. 49).

Şekil 75

Çengel Motifi

(Ergüder, 2009)

Şekil 76

Malatya Yöresi Cicim-Çengel Motifi

(Bozdağ, 2009)

Suyolu Motifi

Su, yeniden doğuşun hem bedensel hem de ruhsal yenilenmenin, yaşamın sürekli akışı ve sürekliliğinin sembolüdür. Aynı zamanda bereket, soyluluk, bilgelik, saflık ve erdemin de simgesidir (Erbek, 2002, s. 104).

Kenar motifleri, dokumaların kenarlarını süsler ve bu kısımlardaki tasarımı sade olmaktan çıkarır. Ayrıca, ilik geçmelerini düzenleyerek, dokumanın yapısal bütünlüğünü sağlar. Bu motifler, hayatın ve sırat yolunun simgeleri olarak da anlam taşır. Göçebe kültürlerinde, göç yolu büyük bir öneme sahiptir ve bu uzun ve zorlu yolculuk, dokumalara farklı bir şekilde yansır. Bu, göçebelerin hayatlarındaki zorlukları ve seyahatlerini dokumalarına işledikleri bir tür sembolizmdir (Çelik, 2005, s.554).

Şekil 77

Suyolu Motifi

(Ergüder, 2009)

Şekil 78

Malatya Yöresi zili-Suyolu Motifi

(Bozdağ, 2022)

Bereket Motifi

Bereket motifleri genellikle kadın ve erkek ilişkisini, üremeyi ve insan rızkının bolluğunu simgeler. Ayrıca, ana ve babayı temsil eden motiflere de dokumalarda sıkça rastlanır. Bu motifler, aile değerlerini ve toplumsal yapıyı yansıtırken aynı zamanda Türk kültüründe ailenin ve aile bağlarının önemini vurgular. (Erbek, 1986, s. 110).

Şekil 79

Bereket Motifi

(Ergüder, 2009)

Şekil 80

Malatya Yöresi Cicim-Bereket Motifi

(Bozdağ, 2022)

Sığır Sidiği/ Sıçan Dişi Motifi

Sığır sidiği (sıçan dişi) üzerlik motifleri, düz dokumalarda ve kilimlerin dikey bordürlerinde, uçları iki üçgenle sonuçlandırılmış küçük çubuklarla süslenmiştir. Bu motifler, geleneksel dokuma sanatında önemli bir yer tutar ve el işçiliğinin incelikli örneklerindendir (Görgünay, 1976, s. 55).

Şekil 81

Malatya Yöresi cicim dokuma- Sıçan Dişi Motifi

(Bozdağ, 2022)

Tarak Motifi

Anadolu'da, özellikle zili dokuma tekniğiyle yapılan ve iç kısımları tarak formunda şekillerle süslenmiş kare motifler dikkat çeker. Halk arasında "dırnak-cırnak" olarak bilinen bu motif, genellikle insan elini simgeler. (Deniz, 2003, s.183).

Kilimlerde işlenen Tarak motifi, Anadolu kültüründe özellikle doğum ve evlilikle ilişkilendirilmiştir. Bu motif, genellikle bir kızın evlilik isteğini veya bir çiftin evlenme niyetini sembolize etmek amacıyla kullanılır (Yetkin, 1974, s.9).

Şekil 82

Tarak Motifi

(Ergüder, 2009)

Şekil 83

Malatya Kilimi-Tarak Motifi

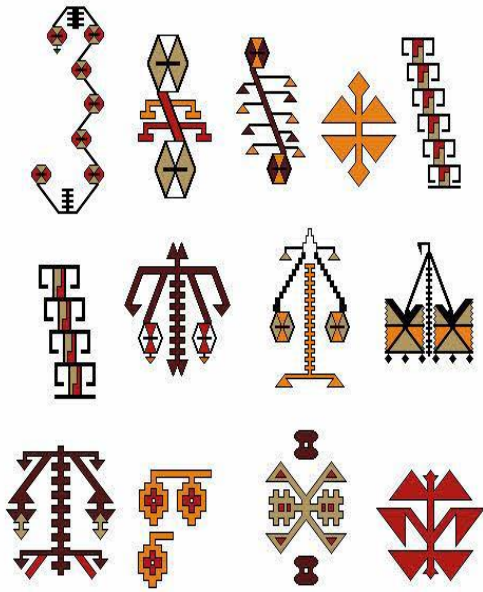
(Bozdağ, 2022)

Küpe Motifi

Türk folklorunda "küpe", nişan ve evliliğin sembolü olarak kullanılmıştır. Manas ve Er Töştük destanlarında küpe, nişanın alameti olarak özel bir anlama sahiptir. Kazaklar arasında gelin adayına dünür gidildiğinde küpe takma geleneği mevcuttur ve bu, evlilik öncesi nişanın sembolü olarak kabul edilir. Aynı şekilde Kırgızlarda da evlilik öncesi nişan, küpe ile sembolize edilir. Ancak zamanla giyim kültüründeki değişim ve kulağın görünmez hale gelmesi, küpenin rolünü yüzüğe devretmesine neden olmuştur. Bu nedenle küpenin yerini yüzük almış ve nişan ve evlilik sembolü olarak kullanılmaya başlanmıştır. Özellikle parmakların açıkta kalmasında mahzur olmayan yüzük, küpeye kıyasla daha pratik ve yaygın bir sembol olarak evlilik adımlarında tercih edilmiştir (Yeşildal, 2019, s.195).

Şekil 84

Küpe Motifi

(Ergüder, 2009)

Şekil 85

Malatya Yöresi kilim-Küpe Motifi

(Erbek, 1990)

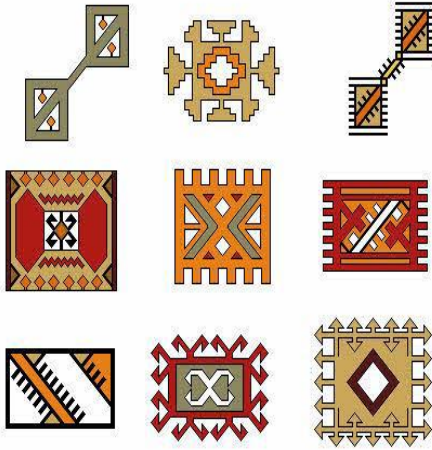
Sandık Motifi

Çeyiz sandığı motifi, geleneksel olarak her genç kıza alınması gereken çeyizi simgeler. Bu sandık, kızın çocuk sahibi olduktan sonra ya da belirli bir yaşa geldiğinde içine çeyizlerini biriktirdiği bir nesne olarak anlam kazanır. Genç kızın umutları, hayalleri ve el emeğiyle hazırladığı çeyizleri sandık motifine yansır. Bu motif, dokumalarda evlilik ve çocuk arzusu gibi yaşamın önemli geçişlerini simgelerken, bazı bölgelerde ise ölüm ve tabutla ilişkilendirilir. Farklı dokuma tekniklerinde sıkça yer alan bu motif, Türk kültürünün derinliklerini ve zenginliğini yansıtarak, önemli bir sembol haline gelir (Erberk, 2000, s.16).

Bu motif, genç kızların evlenme isteğini sembolize eder ve genellikle evlilik öncesi hazırlanan çeyiz sandığı için stilize edilmiş şekliyle kullanılır. Aynı zamanda çocuk sahibi olma arzusunu da ifade eden bu sandık motifi, bazı bölgelerde tabut ve ölümle de ilişkilidir. Kare şeklinin tekrarlanmasıyla oluşan motif, kuzeyi, güneyi, doğuyu, batıyı, yeri, göğü ve dolayısıyla evreni simgeler. Bu zengin motif, geleneksel Türk kültüründe derin anlamlar taşıyarak genç kızların hayatının önemli dönüm noktalarını sembolize eder (Durul, 1979, s. 128).

Şekil 86

Sandık Motifi

(Ergüder, 2009)

Şekil 87

Malatya Yöresi Kilim-Sandık Motifi

(Bozdağ, 2022)

Aşk/ Birleşim/Kavuşma/ Ying Yang

Anadolu Türkmenlerinde "kıvrım" olarak bilinen motif, aşk, evlilik ve çiftler arasındaki uyumu simgeler. Bu motif, erkek ve kadının birliğini, aralarındaki bağı ve sevgi bağlarını ifade eder. Yüzyıllardır Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde dokumalarda yer bulan bu desen, farklı yerlerde farklı isimlerle anılmaktadır. Kırşehir, Çorum, Sivas ve Yozgat çevresinde "kucaklaşma", Adana ve çevresinde "sevdi dolaştı", Afyonkarahisar bölgesinde ise "aşık" ya da "sarmaş dolaş" olarak adlandırılır ve iki insanın birbirine sarılması, kucaklaşması şeklinde yorumlanır. Bu motif, Anadolu'nun kültürel çeşitliliğini ve zenginliğini yansıtarak geleneksel sanatlarda önemli bir yer tutar (Deniz, 1992, s,53).

Ying-Yang düalizmi, kadın-erkek, güzel-çirkin, gece-gündüz gibi zıtlıkların birleşimini sembolize eden antik bir Çin felsefi kavramıdır. Ying-Yang sembolü, evrende var olan tüm olguların birbirine bağlı ve birbirini tamamlayan zıtlıklar içinde bulunduğunu ifade eder. Bu

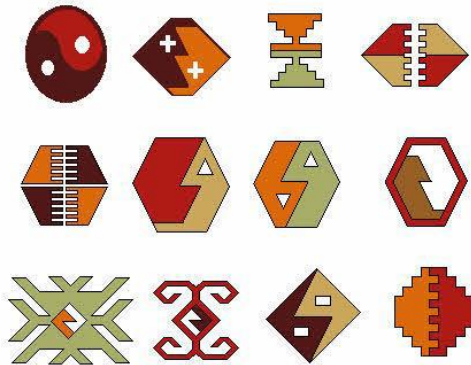
kavramda her zıtlık kendi içinde bir miktar diğerini barındırır ve birbirine dönüşerek dengeyi oluşturur. Bu denge, evrenin harmoni ve uyumu için önemli bir temel ilkedir ve Çin düşüncesinde hayatın sürekli dönüşümüne vurgu yapar. Ying-Yang sembolü, doğanın dengesini ve sürekli akışını hatırlatırken, insan hayatının da değişkenlik ve denge arayışı içinde olduğunu simgeler (Erbek, 2002, s.84).

Hayatın her aşamasında ve doğada var olan düalizm, bir karşılaştırma ve tanımlama aracı olarak işlev görür. Her şey, zıddıyla birlikte varlık kazanır. Her şey bir döngüye bağlıdır ve sürekli değişim içindedir. Düalizm, felsefede varlıkların anlamını sorgulama aracı olarak kullanılırken, tasavvuf düşüncesinde ise zıtlıkların birbirine dönüşümünü keşfetme amacını taşır. Yoklukta varlık, dertte derman, kederde sevinç ve hastalıkta sağlık gibi bir anlayış, hoşgörüyü teşvik eder. Bu yaklaşım, olayları kabul etmenin ve onlara farklı bir bakış açısıyla yaklaşmanın bilincine ulaşmayı sağlar (Karaköse, 2018, s.147).

Eski Türklerde "kararık" ve "yaruk" olarak adlandırılan motifler, Çinlilerin ying-yang sembolüne benzer bir kozmolojik anlam taşımaktadır. "Kararık", yer ve suyu temsil ederken, "yaruk" ise gök ve güneşi sembolize eder. Türk kozmolojisinde gün ve ay, çift başlı kartalın ying-yang sembolüyle ilişkilendirilir. Çinlilerin kozmos ve dönüşümü simgeleyen sembolü ying-yang, Türklerde ise karşılıklı iki hayvan ya da çift başlı kartal olarak ifade edilir. Türk sanatında da çift geyik, çift kuş, çift ejder ve çift başlı tuğrul kartal gibi motifler, bu ikili ilkenin sanatsal yansımalarıdır. Bu motifler Türklerin kültürel ve sanatsal zenginliğini yansıtarak kozmik düzenin ve denge kavramının önemini vurgular (Esin, 2001, s.28).

Şekil 88

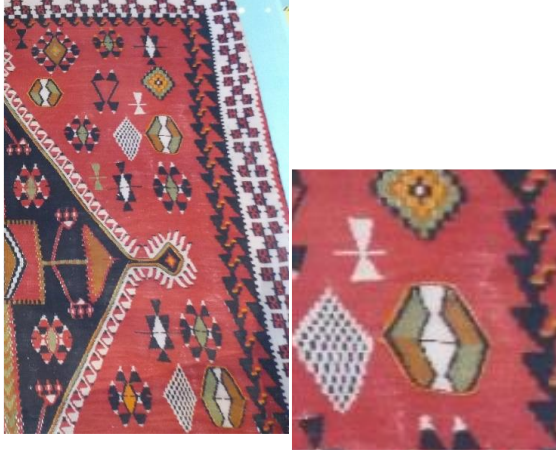
Aşk ve Birleşim Motifi

(Ergüder, 2009)

Şekil 89

Malatya Kilimi-Aşk ve Birleşim Motifi

(Bozdağ, 2021)

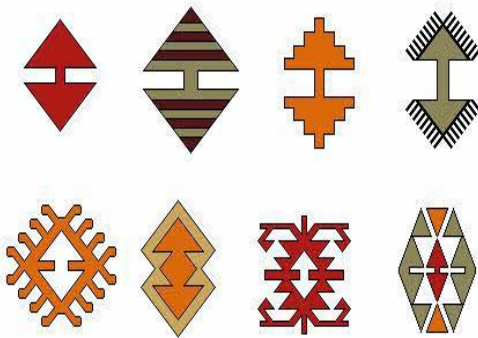
Bukağı Motifi

Bukağı kelimesi, atların ön iki ayağına takılan ve onların otlaktan uzaklaşmasını engelleyen iki halkadan oluşan, onları birleştiren 60 cm'lik bir zinciri Aynı zamanda, bukağı terimi, ata bağlılık ve sorumluluk hissi çağrıştıran, insan ilişkisinin sembolüdür (Erberk, 2002, s.76).

Anadolu'da dokunan kilimlerin desenleri, insanların duygusal dünyasına hitap eden sembolik motiflerle süslenir. Bukağı motifinden biri, içinde derin anlamlar barındıran özel motiflerden biridir. "Bağlıyım, bağlısın, bağlı" anlamını taşıyan bu motif, bağlılık ve sonsuza kadar süren birlikteliği sembolize eder. Kilim dokumasında Bukağının kullanımı, insanlar arasındaki güçlü duygusal bağları ve dayanışmayı vurgular. Bu dokuma sanatı, Anadolu kültürünün zengin bir parçası olarak insanların yaşamını ve ilişkilerini derinlikli bir şekilde yansıtır (Canay, 2011, s. 89).

Şekil 90

Bukağı Motifi

(Ergüder, 2009)

Şekil 91

Malatya Yöresi kilim-Bukağı Motifi

(Bozdağ, 2022)

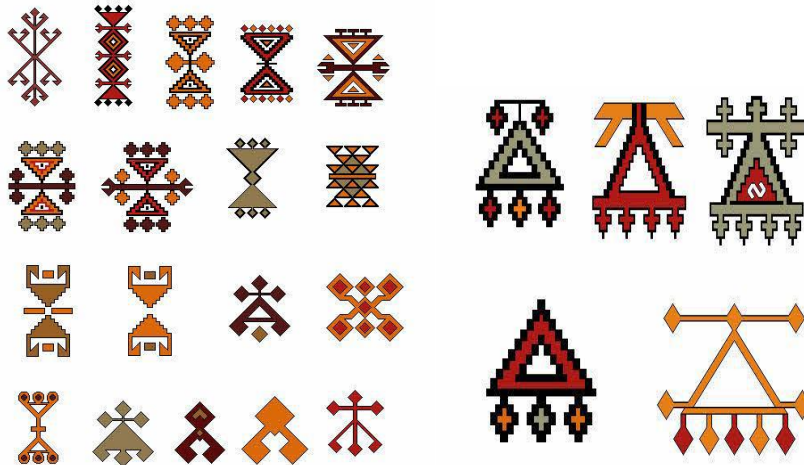
Saç Bağı Motifi

Anadolu'da genç kızların çeyizlik halı ve düz dokumalara kendi saç tellerini çözümler arasına sıkıştırıp dokuması güzel bir gelenektir. Bu anlamlı ritüel, evlenecek kızın, dokumayı kullanacağı yeni evine kolayca adapte olmasını ve mutlu bir evlilik geçirmeyi temsil eder . Saç tellerini dokumaya dahil etmek, kızın kişisel enerjisini, sevgisini ve umutlarını dokuma eserine aktararak onu özel ve anlamlı kılar (Genç & Solak, 2020, s.88).

Eski sembolizmde saç, canlılık ve yaşamın sembolü olarak kabul edilirdi. Mezar taşlarında saç bağı motiflerinin kullanılması, yaşamın sürekli olarak yenilendiğini simgelemektedir (Stone, 2000, s.81). Orta Asya Türk mezarlarında ise kesik saç, ölümü temsil eder. Günümüz folklorunda saç, gücün ve kudretin bir göstergesi olarak algılanmaktadır (Ateş, 1996, s.158).

Şekil 92

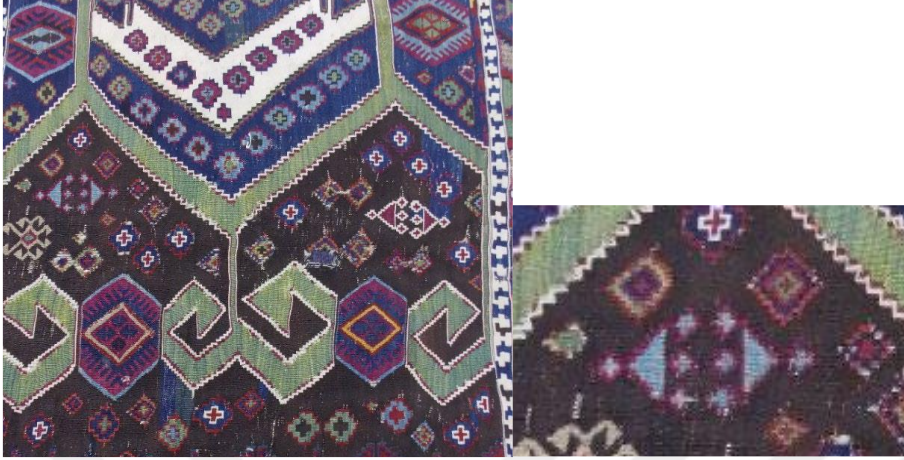
Saç Bağı Motifi

(Ergüder, 2009)

Şekil 93

Malatya Yöresi Kilim-Saç bağı Motifi

(Bozdağ, 2022)

Dokuma Teknikleri

Bezayağı dokuma tekniği.

Bezayağı dokuma, atkı ve çözgü ipliklerinin eşit şekilde alttan ve üstten geçtiği bir dokuma türüdür. Bu dokuma şekli, normal gerginlikteki atkı ve çözgü ipliklerinin arasından orta gerginlikte atkı ipliklerinin geçirilmesiyle elde edilir. Böylece atkı ve çözgü iplikleri yüzeyde eşdeğer bir şekilde görülür (Acar, 1982, s.43).

Kilim dokuma teknikleri.

Kilim, atkı iplikleriyle tamamen kapatılan ve atkı ipliğiyle desenlenen bir dokuma türüdür. Aynı zamanda Anadolu'da düz dokuma yaygınlarının genel adıdır. Genel anlamda havsız dokumalar için kullanılsa da cicim, zili ve sumak teknikleri kilim tekniklerinden ayrılır (Deniz, 1978, s.160).

İki iplik sistemiyle yapılan, düz ve ters yüzü aynı görünen havsız ve düzgün dokumalara "kilim" denir. Ev sergilerinde, kapı eşiklerinde veya genellikle kullanılmış ve değersiz sayılan kilimlere ise "palas" veya "palaz" adı verilir. Keçi kılı veya kötü yünlerden iliksiz kilim tekniğiyle dokunan ev döşemelerinde de palaz gibi kullanılır. Ayrıca çadır yapımında, at arabalarıyla ekin sapı, saman, ot taşıma gibi taşımacılıkta kullanılan geri, haral, heybe, torba gibi dokumalara ise "çul" adı verilir (Acar, 1982, s.45).

İlikli kilim.

İlikli kilimde, çözümlerin arasına üstten ve alttan yerleştirilen farklı renklerdeki atkılar, çözümleri örterek motif sınırlarının gerisinde birkaç sıra geri döner. Aynı şekilde, komşu motiflerin farklı renkteki atkıları da sınırda birkaç sıra geriye gider ve arada dikey bir çizgi oluşturursa, iki desen arasında bir ilik oluşur. Bunun nedeni, çözgü iplerinin her iki desenin sınırında iki farklı atkı tarafından sarılarak geri çekilmesidir. Her bölgede, dokumacılıkla uğraşan yerlerde ilikli kilim üretilir. İliksiz kilimlerde ise, dikey çizgilerin oluşmasını engellemek amacıyla genellikle çapraz ve enine çizgilerden oluşan desenler tercih edilir (Acar, 1982, s.47).

Kilimde bulunan delik sayısı arttıkça, kilimin yapısı da o oranda zayıflar. Bu nedenle, ilikler çeşitli yöntemlerle ortadan kaldırılır. İliklerin yok edilme biçimine göre farklı teknik terimler kullanılır. Bunlar arasında "iliksiz kilimler, dikey çizgisi olmayan kilimler, eğri atkılı kilim dokuması, normal atkılar arasına ek atkı sıkıştırılması, çift kenetleme ile iliklerin yok edilmesi, atkıların aynı çözgüden geri dönerek iliklerin yok edilmesi, sarma konturu ve iliklerin eğri atkılı konturla kapatılarak yok edilmesi" gibi farklı kilim türleri bulunmaktadır (Deniz, 2000, s.55).

İliksiz kilim.

İliklerin meydana gelmesini önlemek için bu teknik kullanılır. Dikey çizgilerden kaçınılarak çoğunlukla çapraz ve enine çizgilerden oluşan desenler dokunur (Acar, 1982, s.48). İki desen arasında atlamadan birbirine bağlanabilmesi durumunda, dokuyucu desenler arasında bir atlama olmadan geçiş yapılabilir ve bu tür kilimlere iliksiz kilim denir. Çözgü iplerinin bir alttan bir üstten geçirilen atkı ipleri, dokumanın bir başından diğer başına kadar gidip geri döndürüldüğünde yüzeyde herhangi bir ayırım oluşmaz (Görgünay, 1983, s.89).

Eğri atkılı kilim.

Eğri atkılı kilim dokumasında, atkılar dikey çözümler arasına enine düz bir hat halinde geçirilir. Bu türde, atkılar kirkitle bastırılırken desene bağlı olarak bazı bölgelerde güçlü, bazı bölgelerde ise hafif bir şekilde bastırılır. Bu sayede atkılar, çözümlerin arasından desene uygun bir eğrilikte geçirilmiş olur. Atkıların bazı yerlerde gergin, bazı yerlerde ise gevşek durması, eğri ve yuvarlak çizgilerin oluşmasına neden olur. Ayrıca, istenirse geometrik keskinlikten yoksun bir çiçeğin, eğri hatlı bir dalın veya bir yaprağın realist bir şekilde dokunabilmesi, ancak çok keskin bir dokuma deseninin varlığı ile mümkündür (Görgünay, 1987, s.257). Normal atkılar arasına ek atkı sıkıştırılması ile desen elde etme yöntemi, daha önce düzgün bir şekilde atılmış ve kirkit ile sıkıştırılmış atkıların üzerine küçük bir grup atkı atılarak sıkıştırılmasıyla

başlar. Ardından, bu atkıların üzerine düzgün bir şekilde asıl atkılar yerleştirilir. Bu işlem, desenin oluşmasını sağlar ve kilimin yüzeyine derinlik kazandırır (Acar, 1982, s.48).

Cicim dokuma teknikleri..

Cicim, dokuma türü sık yüz ve tersleri tamamen farklı bir dokuma türüdür. Dokumanın ön yüz tarafından motifler hafif kabarık bir görüntü vermektedir. Terslerinde ise bu süsleri meydana getiren yün ipleri karışık bir biçimde gözüktür (Özbel, 1949, s.7). Cicim, Türklerin uzun zamandır bildiği bir dokuma türüdür. Cicim dokumasıyla yapılan ürünler arasında heybe, sofra altı, minder, gelin çuvalı, hurç, tandır ve divan örtüsü gibi dokumalar bulunur. Cicimler, kullanım alanları ve amaçlarına göre özel olarak üretilir. Çuval, yer sergisi, yüklük, heybe, yolluk ve seccade gibi örnekler de bu dokuma tekniğiyle yapılan ürünler arasındadır. Cicim dokumalar, el işçiliğiyle titizlikle üretilir ve geleneksel Türk dokuma sanatının önemli bir parçasını oluşturur (Görgünay, 1990, s.253). Cicim dokuması genellikle bir veya iki kişi tarafından gerçekleştirilir. İki kişi birlikte dokurken, biri tezgâhın ön tarafında otururken diğeri arkada yer alır. Dokuma işlemi tezgâhın arka tarafında gerçekleşir ve dokunan yüzey asıl yüz olarak kabul edilirken, ters yüzünde ipler dağınık ve karışık bir şekilde bulunur. İpler, desene uygun olarak iki kişi arasında alınıp verilir ve bu işleme halk arasında "çalma" veya "çelme" denir. Günümüzde halk arasında cicim farklı isimlerle de anılır, bunlar arasında "cecim, çecim, cacım, çalma, çelme, tülü, tülüce, bırakmalı" gibi çeşitli isimler yer alır. Çözü ipliğiyle dokunan cicimler, çözgü yüzünde desenler oluşturur (Acar, 1982, s139). Yer tezgahlarında genellikle 35-60 cm genişliğinde ve 10-12 m uzunluğunda dokunan cicimler, kullanılacak alanın büyüklüğüne göre kesilir ve parçalar, muşabak tekniğiyle birleştirilerek dikilir. Dokumanın kesilen pürüzlü iki kenarı kıvrılır ve bu kıvrılan kenarlar çapraz dikişle temizlenir. Dokuma sırasında, halı dokumada kullanılan kirkitler veya halk arasında "sümük" olarak bilinen üç dişli kirkitler ile, iki dişli kirkitler olan didiklerden yararlanılır. Ayrıca, ipleri kesmek için bıçak, makas gibi kesici aletlerden faydalanılır (Deniz, 1998, s.101).

Sık motifli cicim tekniği.

Kalın yer yaygıları, heybeler, çuvallar, hurçlar gibi dayanıklı kullanımlar için, üç tek çözgü arasına bezayağı zeminde dokunan cicim türleri bulunmaktadır. Bu tür cicimlerde, motifler birbirine yakın bir şekilde dokunarak daha dayanıklı bir dokuma sağlanır. Bu dokumalar genellikle zili dokumalarla karıştırılabilmektedir. Ancak, cicim dokumaları kendine özgü desenler ve tekniklerle dokunur ve zili dokumalardan ayrı bir yere sahiptir. Kalın cicim dokumalar, sağlamlık ve dayanıklılık gerektiren kullanımlar için tercih edilir (Acar, 1980, s.57).

Seyrek motifli cicim tekniği.

Cicim dokumalarında, zemin oluşturan atkı ve çözgüler genellikle aynı kalınlıkta ve renkte ipliklerden oluşur. Ancak deseni oluşturan iplikler, zemin ipliklerine kıyasla daha kalın olur. Bu durum, desenlere kabartma bir görünüm kazandırır. Desen iplikleri, zemin üzerinde yükselerek dokumanın yüzeyinde dokunsal bir etki oluşturur. Bu kabartma etkisi, cicim dokumalarının karakteristik özelliklerinden biridir ve dokumaya derinlik ve dokunsal zenginlik katar. Desenlerin kalınlığı ve kabartma görünümü, dokumada kullanılan ipliklerin seçimi ve teknik detaylarına bağlı olarak değişiklik gösterebilir (Deniz, 1994, s.59).

Seyrek motifli cicimlerde, iplikler genellikle aynı renkte olur (Uğurlu, 2017, s.96). Teknik zelliklerine bağlı olarak cicimler farklı şekillerde dokunur ve zğ iplikleri aynı kalınlıktadır. Ancak, deseni oluşturan iplikler diğerlerine göre biraz daha kalındır ve bu iplikler deseni kabarık gösterir. Seyrek motifli cicimler genellikle ince bez dokuması üzerine yapılır ve bu cicimler, serpme motiflerden oluşur. Desenler, dokuma tekniğiyle ince çizgiler şeklinde oluşturulur. Ayrıca, sumak ve zili teknikleri ile içi dokunmuş örneklerine de rastlanabilir (Acar, 1994, s.59).

İki taraflı düz dokumalı zğ yüzlü cicim tekniği.

Cicimlerin en basit tekniğidir. Dokumada zğ ve atkı ipleri aynı renklere sahip olup, Anadolu'nun her yerinde görülen bir tekniktir. Eski rnekleri genellikle siyah keçi kılından dokunmuştur. Yenileri ise pamuk ve ynden dokunmaktadır. Dokuma basit olduğundan üzerine kabarık motifli cicim tekniğiyle süsleme yapılır. Halk arasında, dokumanın basitliğinden dolayı çul diye anılır (Ergüder, 2009, s.41).

İki taraflı zğ yüzlü cicim tekniği.

Dokumada, zğ ve atkı iplikleri genellikle aynı renkte olup, bu teknik Anadolu'nun birçok bölgesinde yaygın olarak kullanılır. Eski rnekler çoğunlukla siyah keçi kılından dokunmuşken, günümüz örnekleri pamuk ve yn gibi farklı malzemelerle yapılmaktadır. Dokuma süreci oldukça basit olduğundan, kabarık motifli cicim tekniğinde süslemeler de yapılabilir. Halk arasında, bu tekniğin basitliği nedeniyle "ul" olarak adlandırıldığı da bilinmektedir (Görgünay, 1999, s.141).

Zili dokuma teknikleri.

Zili tekniği görünüş bakımından cicim dokumalarına benzer görünse de teknik birbirinden farklı dokuma türleridir (Deniz, 1994, 59). Her iki dokuma türünde de atkı ve zğ ipliklerinin yanı sıra, renkli desen iplikleri dokumanın n yüzeyinde yatay yönde kabarık

atlamalar yapar; ancak dokuma teknikleri bakımından birbirlerinden ayrılırlar. Cicim tekniğinde, desen iplikleri desenlerin sınırlarını oluşturmak için yukarı doğru sarılarak devam ederken, zili tekniğinde ise yan atlamalarla motiflerin içi doldurulur (Acar, 1980, s.56). Zili tekniğini bilen dokuyucular, cicim tekniğini bilmezken, cicim tekniğini bilen dokumacılar da zili tekniğini bilmemektedir. Bu nedenle, zili dokuyanlar cicim dokuyamazken, cicim dokuyanlar da zili dokuyamamaktadır. Her iki teknik, ayrı beceriler ve bilgi gerektiren, birbirinden bağımsız dokuma yöntemleridir (Görgünay, 1987, s.140).

Düz zili tekniği.

Desenlerin içi 2-1, 3-1 ve 5-1 atlamalarla doldurulurken, başta kalan tek çözümler ve atlamalar ile yaygının yüzünde dikey çizgili fitilli bir görünüm meydana gelir (Ergüder, 2009, s.44).

Çapraz zili tekniği.

Desen iplikleri, her sırada birer çözümü boşta bırakarak öne geçirildiğinde, üst sıradaki birer çözümü yan tarafa kaydırarak atlatırlar. Bu şekilde, boşta kalan çözümler ve yükselen desen iplikleri çapraz çizgiler oluştururlar (Görgünay, 1995, s.15).

Seyrek zili tekniği.

Düz bez dokuması zemin üzerinde, birbirleriyle bağlantısız ve serpilmiş 3-1, 5-1 atlamalı düz zili dokuması tekniğinde, ofak motiflerden oluşan desenler meydana gelir. Bu teknik, desenlerin belirgin ve düzenli bir şekilde ortaya çıkmasını sağlayarak, zengin görsel efektler yaratır (Durul, 1977, s.29).

Damalı zili tekniği.

Bütün motif içlerini doldurmak için, 2-1 ve 3-1 atlamalarla dama taşı gibi kullanılır. Damalı zili, diğer tekniklerle birlikte bir arda kullanılır. Bazen, çapraz çizgilerin kesişmesinden oluşan damalar, motif zeminlerini doldurur. Diğer durumlarda ise "konturlu zili" veya "zili-verne" tekniği kullanılarak oluşturulan motiflerin içini doldurmak için bu teknikte damalı zeminler dokunur (Ergüder, 2009, s.45).

Sumak dokuma tekniği.

Sumak, çözgü ipleri üzerine, renkli dene iplerinin çeşitli şekillerde sarılmasıyla elde edilen bir dokuma yaygı türüdür (İmer, 1971, s.69).

Sumak, desen ipliğinin her çözgü çiftine tek sarıldığı için, çok zor bir dokumadır. Bu yüzden kilim, cicim ve zili kadar yaygın değildir (Acar, 1975, s.28).

Desenler kendi sınırları içinde ayrı renkteki desen ipliklerinin çözgü çiftlerine devamlı sarılması ile dokunur. Bu desen sıraları arasına isteğe bağlı atkı ipi atılır veya atılmaz. Bu yüzden atkı ipi kullanılarak dokunan sumaklara atkılı sumak, atkı ipi kullanılmayan dokumalara atkısız sumak denir (Soysaldı, 2012, s.250).

Kafkaslardan geldiği tahmin edilen sumak, özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde çuval ve bebek beşiği gibi ürünlerde, atkısız sumak ve atlamalı sumak teknikleriyle kullanılır. Anadolu'da, bu tekniği kullanan çok eski dokuma örnekleri bulunmaktadır (Görgünay, 1999, s163).

Sumak dokumaları, teknik açıdan "düz sumak, atkısız düz sumak, balıksırtı sumak, balıksırtı atkısız sumak, ters sumak, çapraz alternatif sumak" gibi çeşitli isimlerle de tanımlanır (Acar, 1982, s.71).

Malatya Havsız Dokumaları Kullanım Alanları

Yer/Duvar/Yük Kilimleri

Çul.

Çul dokumalar taşıma yönünden elverişli olması nedeniyle büyük önem taşır. Genellikle keçi kılı ve tiftik veya kötü yünlerin değerlendirilmesinde kullanılır. Çul dokumalarının desensiz ve basit bir şekilde dokuması yapılabilmektedir (Deniz, 2000, s.83) Dokuma tekniği, genellikle "zili" olarak bilinen bir tekniktir. Çulların diğer dokuma tekniklerinden farkı, dokumanın tamamının aynı tekniğe dayanmamasıdır. Dokumanın başlangıç ve bitim kısımları, genellikle 5-10 cm arasında olan cicim adı verilen veya atkıdan takviyeli desenli dokuma tekniğiyle yapılır. Arada kalan kısım ise zili tekniğiyle dokunur. Ariş ve argaçlar genellikle kıldan, yüz ipleri ise yünden dokunur. Ebatları genellikle çile hesabına göre 9-10 çileye denk gelir, yani yaklaşık olarak 200-220 cm'dir. Ancak ebatlarında bir standart yoktur, kullanılacak yere göre ayarlanabilirler (Genç,2020, s.208).

Palaz/palas.

"Palas" kelimesinin Farsça kökenli olduğunu ve "aba ve çul gibi kaba ve eski eşya" anlamına gelmektedir. Aynı zamanda "palas" olarak bilinen ve farklı şivelerde "palaz" şeklinde de adlandırılan bu dokumalar, Şive farklılığı ve kuşaktan kuşağa aktarılma etkisiyle zaman zaman farklı isimlendirilebilir (Deniz, 2009, s.25).

Palazlar dikey ve yatay tezgahında dokuna bilmektedir. Zemin bazen tek renk, bazen çeşitli renkte çözgülerle şeritler oluşturulur (Acar, 1982, s.16).

Palas aslında bir dokuma tekniği veya türü değildir (Ürer, 1999, s.20). Kilim, cicim, zili, sumak ve tül gibi diğer dokuma örneklerinden farklı bir görünüme sahiptir. Bu örnekler, atkı ve çözgü adı verilen iplerle iliksiz kilim tekniği kullanılarak dokunur. Renkli desen iplikleri kullanılmaz. Bu tip atkı yüzölçümlü dokuma örneklerinde diğer düz dokuma yaygılarında bulunan desenler genellikle bulunmaz. Tek renk düz dokuma tarzındaki bu örneklerde, bazen renkli atkı iplikleriyle basit geometrik desenler ve dar sular oluşturulabilir. İliksiz kilim tekniği olarak adlandırılan, halk arasında çubuklu veya çibıklı dokuma adıyla bilinen bu örnekler, kullanılan iplerin kalın ve kaba oluşu ve dokumanın kalitesizliği nedeniyle diğer örneklerden ayrılır (Durul, 1969, s.14).

Palas dokumaları, eski örneklerde siyah beyaz renkli kıl iplikten ve kahverengi ile beyaz yün ipliklerden yapılmıştır. Ancak yakın tarihli örneklerde, orlon iplikler tercih edilmiş ve renk sayısı artırılmıştır. Bu gelişmelerle birlikte dokumalardaki renk çeşitliliği artmıştır. Doğu bölgesinde ise bu dokumalara "dastar" denilmektedir. Dastar, bu bölgede popüler bir el dokuma çeşididir ve geçmişten günümüze gelen bir gelenektir. Renk ve desen çeşitliliğiyle öne çıkan dastarlar hem geleneksel kıyafetlerde kullanılmakta hem de süs eşyası olarak tercih edilmektedir (Deniz, 2009, s.25).

Duvar kilimi.

Duvar kilimleri dokuma yapılan yörelerde, duvarı süslemek için yaygın olarak kullanılmaktadır. Anadolu'nun birçok yöresinde dokuma kültürünü sürdüren aileler tarafından dokunan kilimler neredeyse duvara asmak için tasarlanmıştır. Günümüzde dokuma sanatıyla ilgilenmeyen ailelerin evlerinde bile duvar kilimleri görülür. Çoğunlukla odanın iki duvarını kaplayacak büyüklükteki duvar kilimleri yanında, bazen aynı büyüklükteki odaların üç duvarını kaplayacak kilimlerle de karşılaşmak mümkündür. Bu duvar kilimleri sıkça aile bireylerinin fotoğrafları, aynalar, av tüfeği gibi objelerle süslenir. Kilimler sadece duvarları süslemekle kalmaz, aynı zamanda duvardan gelebilecek soğuk ve nemi önleyerek de işlevsel bir rol üstlenir (Deniz, 2000, s.44).

Anadolu'nun birçok yöresinde el emeğiyle örülen duvar kilimleri, zanaatkârların ustalıklı işlediği desenlerle göz alıcı bir güzellik sunar. Duvar kilimleri, birçok aile için geçim kaynağı olmuş ve bu dokuma geleneği nesilden nesille aktarılmıştır. Duvar kilimleri, köy evlerinin sıcak ve samimi atmosferine katkıda bulunurken, aynı zamanda ev sahiplerinin kültürel kimliklerini de yansıtır. Renkli ipliklerle dokunan kilimler, yaşam alanlarına canlılık ve enerji katar (Deniz, 2000, s.45).

Yük/ yüklük.

Yüklük kilim, kullanımı kolay olması nedeniyle tercih edilen hafif bir dokumadır. Yatak, yorgan ve kullanılmayan diğer dokumalar gibi eşyalar, sedirin üzerine ahşap bir yapı oluşturacak şekilde üst üste yerleştirilir ve üzerine kilim örtülür. Bu sayede hem eşyalar korunmuş olur hem de odanın bir köşesinde toplanan eşyalar estetik bir görünüm kazanır. Genellikle iki kanat (şak) birleştirilerek kullanılmaktadır. Yüklük kilimler genellikle 120 cm genişliğinde ve 400 cm boyunda dokunmaktadır. Bu ölçüler, pratik kullanım için idealdir ve odalara düzenin hâkim olduğu hoş bir atmosfer katmaktadır (Deniz, 2000, s.45).

Sedir/divan/kanepe kilim dokumaları.

Evlerin oturma odalarında, ev sakinleri ve misafirlerin oturması için kullanılan sedirlerin veya kanepelerin üzerine serilen dokumalara divan örtüsü sedir kilim gibi isimler verilir. Günümüzde çoğu evde sedirlerin yerini kanepeler almış olsa da kilimler hala dekoratif amaçlarla kullanılmaktadır. Önceden sedirler için özel olarak yapılan kilimler, zamanla kanepelerin üzerine serilmek için tercih edilmeye başlanmıştır. Kilimler, oturma alanlarına renk ve desen katmanın yanı sıra, zemindeki soğuğu engelleme ve dekoratif bir unsur olarak da işlev görmektedir. Bu nedenle, sedirlerin yerini kanepelerin aldığı günümüzde bile kilimler ev dekorasyonunun vazgeçilmez bir parçası olmaya devam etmektedir (Atay, 1987, s.85).

Malatya yöresinde ev nüfusunun fazla olması ve misafir ağırlama gibi etkinliklerin en önemli zaman dilimleri bu sedir ve divanlarda geçmektedir. Bu nedenle bu oturma alanlarının her zaman temiz, düzenli ve görsel zenginlikte olması aile halkını özellikle ailedeki kadınlar açısından oldukça önem arz etmektedir. Malatya odalarını süsleyen örnekler, yerel kültürün ve el sanatlarının önemli bir parçasını temsil etmektedir. Akçadağ ilçesi, bu özel dokumalarıyla tanınan bir bölge olarak bilinir ve geleneksel el sanatlarının yaşatılmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Ahretlik düz dokumaları.

Anadolu'da, kadınlar genç kızlık dönemlerinde veya evlendikten sonra hem kendileri hem de eşleri için sağlıklarında ya da vefatlarından sonra camilere serilmek amacıyla halı ve düz dokuma yaygılar dokurlar. Dokuma yeteneği olmayanlar ise bu iş için başkalarına başvururlar. Ölüm için dokunan örnekler, hayatta kalan taraf tarafından saklanır. Özellikle yaşlı kadınlar, bu örnekleri kefenlik bezleriyle birlikte sandıkların bir köşesinde bekletirler. Bu dokumalar, ticari amaçla alınıp satılmaz; yerine değerli hatıralar ve aile geleneği olarak korunur ve özel anlamlarını taşır (Deniz, 1998, s.75).

Darda kalınan durumlarda, ölümden sonra kişiye götürülebilecek tek şeyin yaptığı iyilikler ve camiye bağışladığı bir kilim ya da birkaç metrelik kefen olduğuna inanılır ve bu nedenle dünyevi olarak saklanır. Bir erkek ya da kadın vefat ettiğinde, cenazenin üzerine serilen düz dokuma yaygı, mezarlıktan dönüşte ölen kişinin hayrına camiye serilir. Bu şekilde camiye bağışlanan kilim veya yaygıya "ölümlük" denir. Anadolu'nun farklı bölgelerinde, bu tür dokunan halı ve düz dokuma yaygılar farklı isimlerle bilinir. Örneğin, Çanakkale'de "ölümlük kilim", Konya, Aksaray, Kayseri, Kırşehir çevresinde "ahretlik kilim" veya "öbür dünya kilimi", Manisa, Denizli, Aydın çevresinde ise "sargı kilimi" olarak adlandırılır. Bu dokumalar camiye bağışlandıktan sonra caminin malı sayılır ve satılamaz. Kullanma hakkı yalnızca serildiği camiye aittir ve manevi değeri büyük bir anlam taşır (Deniz, 2000, s.45).

Malatya yöresinde de bu amaçla dokunan halı ve kilim örnekleri mevcuttur. Saha araştırmasında dokunan örneklerin genellikle seccade tarzında olduğu ve vefat eden kişinin defin işleminden sonra şahsın adına köyün camisine veya vefat eden erkek ise sıklıkla gittiği camiye hayır amacıyla verildiği ifade edilmiştir. Cami yetkililerinin bu dokumaları kullandığı ve dokumaları eskidiklerinde depoya kaldırdıklarını cami restorasyonlarında bile bu halıları bir başkasına devretmediklerini söylemektedirler. Bu dokumaların hayır amaçlı olduklarını ve bunların başka bir amaç için kullanılmadığını kullanılması durumunda hayır getirmeyeceği inancı yörede yer etmiştir. Eski halı tüccarlarının bu tarz dokumaları Malatya yöresinde satın almadıkları aldıkları durumlarda bu ticaretin hayırlı olmayacağı inancı hakimdir.

Heybe.

Heybe dokumaları, kullanım amacına göre farklı isimlerle anılır. Örneğin, boyun heybesi ve at heybesi gibi adlarla tanımlanabilirler. Bu dokumaların genel özelliklerine bakıldığında, özellikle ön kısımlarında motifler ve süslemelerle karşılaşılmaktadır. Bu süslemeler, heybelerin estetik ve işlevsel yönlerini vurgulayan önemli unsurlar olarak öne çıkar (Deniz, 2007, s.3). Heybelerin daha küçük ölçülerde yapılan türlerine genellikle "torba" adı verilir. Torbalar, genellikle küçük boyutlu ürünlerin saklanması için kullanılır. Örneğin, tuz, ekmek, tarhana gibi yiyecek malzemeleri torbalara konulabilir. Torbalar, bu tip gıda maddelerinin muhafazası ve taşınması için pratik bir çözüm sunar. Anadolu'nun geleneksel mutfak kültüründe, torbalar yiyecekleri taze tutmak ve kullanım kolaylığı sağlamak amacıyla sıklıkla tercih edilir. Heybelerin yanı sıra, torbalar da dokuma geleneğinin önemli bir parçasıdır ve Anadolu'nun zengin kültürel mirasını yansıtan değerli bir el sanatıdır (Acar, 1983, s.116).

Malatya yöresinde de bu heybeler geçmiş dönemlerde sıklıkla kullanılmıştır. Yörede genel kullanım amaçları dışında kullanan kişinin hangi aşiretten veya soydan olduğunu belli eden harf veya yanlışlarında heybelerin üzerine dokunmuştur. Bu heybeleri gören kişilerin

heybenin sahibinin hangi aşirete mensup olduğunun anlaşılması adına bilgi sunduğu ifade edilmiştir. Yine yöre halkının ifade ettiği heybeyi taşıyan bireyin yaşlı, kadın ve çocuk durumu olması halinde husumetli bir aşiretin bireyi bile olsa husumetin göz ardı edildiği ve gerekli tüm yardımın özenle gösterilmesi o aşiretin şanı ve şerefi noktasında oldukça önem arz etmektedir.

Maşraf.

“Maşraf dokumaları, aynı zamanda "mafreş" veya "mefreş" gibi isimlerle de anılan bir türdür ve iki parça halinde dokunurlar. Maşraflar, özellikle çamaşırların (esvab) saklanması amacıyla dokunduğu bilinmektedir. Terim Arapça kökenli olup "mafreş" olarak telaffuz edilir. Bu dokumalar genellikle sandık şeklindeki bir yapıya sahiptir. Maşraflar, evlerde düzeni sağlamak ve çamaşırların düzenli bir şekilde saklanmasını sağlamak için kullanılır. İki parça olarak dokunmaları, kullanım kolaylığı ve esneklik sağlar. Maşraflar eskiden genç kızların çeyizlerinde ilk sırada bulunan ve ayrıca ev eşyalarını taşımakta kullanılan bir dokuma türüdür (Deniz, 2005, s, 56).

Maşraflar, kilim ve sumak teknikleri kullanılarak dokunduğunda çamaşırın yanı sıra yorgan ve döşek gibi eşyaların da içine konulurdu. Özellikle Terekemeler dağdan ovaya veya ovadan dağa göç ederken, maşrafların içini doldurur, ağız kısımlarını bağlar ve atalarının yanlarında götürmek üzere kendileriyle birlikte her yere taşırlardı. Azerbaycan, Terekemeler, Ahıskalılar, Karakalpklılar gibi topluluklarda, bu tür dokumalar "Maşraf, Maşraf, Mefreş" adıyla yağsız olarak dokunur. Bu geleneksel dokumalar, göçebe hayat tarzına uygun olarak kullanımı kolay, taşınabilir ve dayanıklı olmalarıyla bilinir (Deniz, 2005, s.57).

Çuval.

Anadolu'daki geleneksel Türkmen dokumaları genellikle çeyiz ya da günlük kullanım amacıyla yapılır. Çuval dokumaları ise, giysi yerleştirmek, un, buğday, yem veya saman taşımak için üretilen dokumalardır. Dede Korkut kitabında, "Beyrek bir eski deve çuvalı buldu, boynuna geçirdi" şeklinde bir ifade bulunur. XI. yüzyılda Orta Asya Türkleri, buğday taşıyan küçük çuvallara "Yemeçük" adını vermişlerdir (Ögel, 1994, s.300). Çuvalların bazıları birden fazla işlevi yerine getirecek şekilde kullanılır. Örneğin, ala çuvalı ve diğer tür çuvallar hem eşya taşımak hem de çadırdaki dayanarak arkalık olarak kullanılabilir. Bu tür çuvalların geniş kısımlarına yatak, kilim gibi eşyalar yerleştirilir. Ayrıca, çuvalların atkı ve çözgü yüzü dokuma teknikleriyle birleştirilmesi büyük bir öneme sahiptir. Çuval dokunup kenarları birleştirildikten sonra, çuvalın kenarlarına tutmak ve ağzını kapamak amacıyla "kulp" adı verilen kolonlar dikilir. Çuvalların içine konulacak eşyanın türüne göre, eriş iplerinin malzemesi değişir. Örneğin, un çuvalı, alaçuval, harda çuvalı gibi türlerin eriş ipleri yünden yapılırken, yem çuvalı,

buğday çuvalı ve harar gibi çuvalların erişleri kıldan yapılır. Çuvallar genellikle boylamasına düz dokuma yöntemiyle üretilir ve tamamlandığında kenarlarından dikilerek birleştirilir (Durul, 1973, s.45).

Malatya yöresinde de çuvallar önemli bir yer tutmaktadır. Yörede buğday tarımının yaygın olması yörede buğday, arpa, un kullanımı için çuvallarının sıklıkla dokunma sepetlerinin en başında gelmektedir. Bu çuvalların birçoğunda harf veya aileyi sembolize eden işaretler yer almaktadır. Yörede hasat edilen buğdayın değirmende işlenmesi sırasında başka çuvallarla karışmaması adına yapılan uygulamalardır.

Yastık.

Malatya yöresinde yastıklar önemli bir yer tutmaktadır. Yörede misafir odası olarak adlandırılan veya eyvan olarak günlük yaşamda sıklıkla kullanılan odaların zeminde yörede minder olarak adlandırılan yastıktan daha ince dokumalar yer alırken sırtın dayandığı bölgede ise yastık yer alır. Bu yastıkların boyutları en 80 boy 110 cm civarında iç kısımları genelde saman ve yaprak karışımı ile doldurulan örnekleri sıklıkla yörede kullanılır. Bu yastıkların yüz kısımları genelde halı dokuma olup düz dokuma örneklerine görülmektedir. Yastıkların sırt kısımları ise genelde düz dokumadır. Geçmişte yöreye ait geleneksel eyvanlı evlerin hemen hemen hepsinde böyle bir oturma mekânı bulunurken şimdilerde bazı eski köy evlerinde az sayıda örneği mevcuttur.

Namazlık/seccade.

İslam dininin kabulünden sonra Türk dokuma kültürüne dahil olan ve kullanımına büyük önem verilen bir dokuma türüdür. İslam'daki namaz ibadetinin, yerle doğrudan temas gerektirmesi nedeniyle bu dokumalar oldukça büyük bir öneme sahiptir. Namazlıkların çoğunda, başlangıç, bitiş ve kenar kısımları cicim tekniğiyle işlenirken, iç zemin ise çapraz zili dokuma tekniğiyle yapılır. Namazlıklar sadece tek bir amaç için üretilir; diğer Yörük dokumalarının aksine, namazlıklar çok fonksiyonlu değil, yalnızca ibadet amacıyla kullanılır. Diğer dokuma türleri ise çok yönlüdür; örneğin bir kilim, aynı zamanda yük örtüsü, göç sırasında devenin üzerini örtmek veya yatak sarma amacıyla kullanılabilir (Genç, 2016, s.201).

Halk arasında "namazla" ya da "namazlağı" olarak bilinen bu dokumalar, Anadolu'da en yaygın olarak görülen yaygılar arasında yer alır. Halı, kilim, cicim ve zili teknikleriyle dokunan birçok örneği bulunmaktadır. Namaz kılmak amacıyla dokunan bu yaygılar, diğer halı ve düz dokumalardan farklı olarak, namazın yönünü sembolik bir şekilde mihrap motifiyle belirtir. Genellikle bir kişinin rahatça namaz kılabilceği ölçülerde olup, boyutları 100x50-60 cm ile 1,5x2 m² arasında değişen örnekleri vardır. Mihrap motifinin yanı sıra kandil ve ibrik

gibi diğ er semboller de namazlıklarda sıkça yer alır. Bazı namazlıkların desenlerinde, mihrap kısmının üstünde veya altında birer dikdörtgen  er eve bulunur. Ege Bölgesi'nde bu çerçeveye "ayetlik", Orta Anadolu Bölgesi'nde ise "sandık" adı verilir. Namazlıklar, ibadet tamamlandıktan sonra toplanıp kaldırılır (Deniz, 2000, s.83).

BEŞİNCİ BÖLÜM

Katalog

Katalog Numarası	1		
Dokuma Türü	Kilim / Seccade		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Güran ERBEK /Kilim Kataloğu I Malatya İli / Yazıhan İlçesi /Sinanlı Köyü		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	19. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	77 cm.	130 cm.	12 cm.
Dokumada Kullanılan Renkler	Turuncu, Kırmızı, Siyah, Sarı		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözügü Yün, Motif İpi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Kilim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Hayat Ağacı, Yıldız, Bereket, Göz		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Malatya yöresine ait kilim seccade dikdörtgen formuna sahiptir. Kompozisyon, renk ve motif açısından karakteristik özellikler yansıtır. Kilim örneğinde geometrik motifler hakimdir. Kilim örneğinde, bir geniş ve bir dar bordür ile iki bordür ve orta zeminde oluşan bir düzenleme dikkat çeker. Tek mihrabın bulunduğu orta alan en geniş yeri tutar. Orta alanın etrafı yörede tarak olarak adlandırılan motifle çevrilidir ve orta alanı geniş bordürden ayırır. Mihrabın üst kısmında bulunan küçük merkez dörtgenin iç kısmında bereket motifi ve bukağı motifi yer alır. Sağında ve solunda iki tam iki yarım dörtgenler yer alır bu motiflerin içerisinde bereket motifleri beyaz zemin üzerinde. En geniş kırmızı zeminli bordürün üzerinde bereket motifleri sıralanmaktadır. Bu motiflerin dört kenarında küçük göz motifleri yer almaktadır. En dar siyah zeminli bordürde tarak motifleri arasında göz motifleri görülür. Sarı zeminli iç kısımda ise mihrabın uç kısmında hayat ağacı yer almakta, iki dörtgen yıldız motifin arasında büyük bir yıldız motifi bulunur.Bu motiflerin etrafında ise küçük yıldız ve bereket motifleri dikkat çeker.		

Şekil 94

Malatya Yazıhan Kilim Seccade

(Erbek, 1988)

Şekil 95

Malatya Yazıhan Kilim Seccade Detayı

(Erbek, 1988)

Katalog Numarası	2		
Dokuma Türü	Kilim / Seccade		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Güran ERBEK /Kilim Kataloğu I Malatya İli		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	19. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	97 cm.	190 cm.	12 cm.
Dokumada Kullanılan Renkler	Turuncu, Kırmızı, Siyah, Sarı		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Kilim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Hayat Ağacı, Ejderha, Bereket, Pıtrak		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Malatya yöresine ait kilim seccade dikdörtgen formuna sahiptir. Kompozisyon, renk ve motif açısından karakteristik özellikler yansıtır. Kilim örneğinde geometrik motifler hakimdir. Kilim örneğinde, bir geniş ve bir dar bordür ile iki bordür ve orta zeminde oluşan bir düzenleme dikkat çeker. Tek mihrabın bulunduğu orta alan en geniş yeri tutar. Orta alanın etrafı yörede tarak olarak adlandırılan motifle çevrilidir ve orta alanı geniş bordürden ayırır. Mihrabın üst kısmında bulunan küçük merkez dörtgenin iç kısmında bereket motifi ve etrafında muska olarak adlandırılan üçgen şeklinde motif yer alır. Bereket motifinin etrafında koç boynuzu ve aşağı doğru uzanan çengel motifi merkezi oluşturmaktadır. En geniş kırmızı zeminli bordürün üzerinde bereket motifleri sıralanır. En dar siyah zeminli bordürde tarak motifleri arasında koçboynuzu motifleri yer almaktadır. Sarı zeminli iç kısımda ise mihrabın uç kısmında hayat ağacı yer almakta, hayat ağacı motifinin üzerinde bir bereket motifi, bu motiflerin etrafında ise tarak motifleri sıralanmaktadır.		

Şekil 96

Malatya Kilim Seccade Örneği

(Erbek, 1988)

Şekil 97

Malatya Kilim Seccade Detayı

(Erbek, 1988)

Katalog Numarası	3		
Dokuma Türü	Kilim / Seccade		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Güran ERBEK /Kilim Kataloğu I Malatya		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	19. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	117 cm.	200 cm.	12 cm.
Dokumada Kullanılan Renkler	Turuncu, Kırmızı, Siyah, Sarı, Mavi		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Kilim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Hayat Ağacı, Elibelinde, Koçboynuzu		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Malatya yöresine ait kilim seccade dikdörtgen formuna sahiptir. Kompozisyon, renk ve motif açısından karakteristik özellikler yansıtır. Kilim örneğinde geometrik motifler hakimdir. Kilimde bir bordür ve koç boynuzu motifleri ile başlayan ve seccadenin alt kısmına doğru çengel motiflerinin genişleyerek orta zeminde oluşan bir düzenleme ile dikkat çeker. Dar başlayıp genişleyen bir üçgen formunda oluşan bir kompozisyon vardır. Merkezde kırmızı zemin üzerinde bulunan mavi tarak motifleri üzerinde koç boynuzu motifleri sıralanmaktadır. Bu motifin etrafında yörede yaygın kullanılan çengel motifleri ve testere motifi yer almaktadır. Merkez motiflerin sağında ve solunda sarı zemin üzerinde iki adet hayat ağacı motifleri yer almakta bu motiflerin alt kısmında muska, testere ve çengel motifleri ile süslenmektedir. Seccadenin geniş kırmızı zeminli bordürün üzerinde bereket motifleri sıralanır. Bu motiflerin etrafında ise yörede (nık) denilen küçük çizgilerden oluşan motifler yer almaktadır. Bordürün etrafını yörede sıçan dişi motifi içerisine almaktadır.		

Şekil 98

Malatya Kilim Seccade Örneği

(Erbek, 1988)

Şekil 99

Malatya Kilim Seccade Detayı

(Erbek, 1988)

Katalog Numarası	4		
Dokuma Türü	Kilim / Seccade		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Güran ERBEK /Kilim Kataloğu I Malatya		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	19. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	130 cm.	275 cm.	
Dokumada Kullanılan Renkler	Turuncu, Kırmızı, Siyah, Sarı, beyaz		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Kilim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Hayat Ağacı, El, Koçboynuzu, Bereket		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Malatya yöresine ait kilim seccade dikdörtgen formuna sahiptir. Kompozisyon, renk ve motif açısından karakteristik özellikler yansıtır. Kilim örneğinde geometrik motifler hakimdir. Kilimde, iki dar bir geniş bordür yer almaktadır. Sarı zemin üzerinde koçboynuzu motifi; motifin sağında ve solunda el, tarak üzerinde küçük çengel motifi bulunur. Zemin etrafını tarak motifi sınırlamaktadır. Tarak motifinin oluşturduğu dar bordürün iç kısmında bereket motifleri yer almaktadır. Üst üste konulmuş mihrap kompozisyonu dikkat çekicidir. Seccadenin kırmızı zeminli geniş bordüründe bereket motifi yer almakta olup aralarında küçük üçgen formunda muska motifleri görülür. Seccadenin en dışındaki diğer dar bordürde tarak motifiyle sınırlandırılmış ve iç kısmı bereket motifi ile süslenmiştir.		

Şekil 100

Malatya Kilim Seccade Örneği

(Erbek, 1988)

Şekil 101

Malatya Kilim Seccade Detayı

(Erbek, 1988)

Katalog Numarası	5		
Dokuma Türü	Kilim/Seccade		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Yeşilyurt/Atalar Köyü Erhan Ertem		
Dokuma İnceleme Tarihi	2022		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	130 cm.	180 cm.	8 cm.
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah, Turuncu, Mavi		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	İlikli Kilim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Bereket, Göz, Kandil, Kurt Ağız		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Tek mihraplı seccade gurubuna giren kilim örneğinde, geometrik motifler hakimdir. Mihrabın tam orta kısmı oldukça yıpranmış olmasına rağmen üç büyük bereket motifi sıralanmaktadır. Mihrabın uç kısmında akrep motifi yer almaktadır. Sağ ve sol üst tarafında kandil motifi yer almaktadır. Bereket motifinin alt sağında ve solunda dörtgen şeklinde iki adet göz motifi bulunur. Kırmızı bordürde sıralı şekilde göz motifleri farklı renklerde devam eder. Mavi renkteki en dış bordürde ise kurt izi motifleri sıralı bir şekilde görülür.		

Şekil 102

Malatya Yeşilyurt Kilim Seccade Örneği

(Bozdağ, 2022)

Şekil 103

Malatya Yeşilyurt Kilim Seccade Detay Örneği

(Bozdağ, 2022)

Katalog Numarası	6		
Dokuma Türü	Kilim/ Seccade		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Yeşilyurt /Aşağıköy Erhan Ertem		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	80 cm.	125 cm.	8 cm.
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah, Sarı, Turuncu		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	İlikli Kilim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Göz, Bereket, Yıldız, Akrep, Muska, Yıldız, Tarak		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Tek mihraplı seccade gurubuna giren kilim örneğinde, geometrik motifler hakimdir. Malatya yöresinde çoğunlukla yer yaygılarının kompozisyonlarında görülen geometrik motif düzenlemeleri seccade/namazlık türü dokumalarda da karşımıza çıkmaktadır. Mihrabın üst kısmında bir aşağıya kandil şeklinde bereket motifi yer almaktadır. Sarı renkteki zemin üzerinde ortada büyük yıldız motifi, zemin boşluklarında bereket motifleri, göz motifi ve etrafına ise tarak motifi işlenmiştir. Mihrabın sağında ve solundaki beyaz zeminin üzerine ise içleri beyaz göz motifi işlenmiştir. Namazlık örneğinde geniş siyah zeminli bir bordür vardır. Kırmızı zeminli bordürün üzerinde akrep motifi sıralanmaktadır. Bordür zemin boşluklarında göz motifi yerleştirilmiştir.		

Şekil 104

Malatya Yeşilyurt Kilim Seccade

(Bozdağ, 2022)

Şekil 105

Malatya Yeşilyurt Kilim Seccade Detayı

(Bozdağ, 2022)

Katalog Numarası	7		
Dokuma Türü	Kilim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Güran ERBEK /Kilim Kataloğu I Malatya		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	19. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	121 cm.	360 cm.	
Dokumada Kullanılan Renkler	Turuncu, Kırmızı, Siyah, Sarı, beyaz, mavi		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Kilim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Tarak, Koçboynuzu, Bereket, Sandık, Akrep, Çengel, Testere		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Malatya yöresine ait kilim dikdörtgen formuna sahiptir. Kompozisyon, renk ve motif açısından karakteristik özellikler yansıtır. Kilim örneğinde geometrik motifler hakimdir. Kilimde enine sıralanmış üç geniş, üç dar bant yer almaktadır. Üç geniş şeridin ortasında münaveleli renklerle akrep ve sandık motifi ile çerçevelenmiştir. Ortadaki geniş şeridin sağında ve solunda yeralan dar şeritlerde beyaz ve kırmızı renkte tarak veya yörede el olarak da adlandırılan motifler işlenmiş. Kilimin diğer iki büyük şeridinde ise koçboynuzu ve çengel formundan oluşan bereket motifleri yer almaktadır. Geniş şeritlerinde kenarlarında küçük ölçülerde sarı, kırmızı ve mavi renklerde koç boynuzu motifleri görülür.		

Şekil 106

Malatya Kilim Örneği

(Erbek, 1988)

Şekil 107

Malatya Kilim Seccade Detayı

(Erbek, 1988)

Katalog Numarası	8		
Dokuma Türü	Kilim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Güran ERBEK /Kilim Kataloğu I Malatya		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	19. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	170 cm.	300 cm.	
Dokumada Kullanılan Renkler	Turuncu, Kırmızı, Siyah, Sarı, beyaz, mavi		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	İlikli Kilim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Koçboynuzu, Bereket, Ejderha, Çengel, Sıçandışi		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Malatya yöresine ait kilim iki şak halinde dokunmuş dikdörtgen forma sahiptir. Kompozisyon, renk ve motif açısından karakteristik özellikler yansıtır. Kilim örneğinde geometrik motifler hakimdir. Malatya yöresinde iki veya üç şak halinde kilim örnekleri yaygın olarak dokunmuştur. Bu şaklar üzerindeki şeritler bazı örneklerde birbirini karşılarken bazı örneklerde şeritler ve motiflerin düzeninde kaymalar görülmektedir. Yöreye özgü iki şaklı kilim örneğinde şeritler tam olarak birbirini karşılamamakta ve şeritlerde motif sıralamalarında farklılıklar gözlenmektedir. Geniş şeritlerin üzerinde bereket, ejderha koç boynuzu motifleri yer almakta olup sıçan dişi şeritlerin iç kısmında s formunda çengel veya yörede “cengelo” denilen motifler yer almaktadır. Mavi, sarı, kırmızı dar şeritlerin ortasından siyah renkte şeritler yer alıp bu dar şeritlerde motif kullanılmamıştır. Yörede şaklı kilim dokumaların birçoğunu eksiktir. Şakların bir bölümü kesilip evin fertleri tarafından saklanır veya hatıra olarak alınır. Geniş olan bu şaklı dokumalarda zamanla yıpranma veya şakların merdiven gibi dar bölümlerde kullanımı içinde kesildiği bilinmektedir.		

Şekil 108

Malatya Kilim Örneği

(Erbek, 1988)

Şekil 109

Malatya Kilim Detayı

(Erbek, 1988)

Katalog Numarası	9		
Dokuma Türü	Kilim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Güran ERBEK /Kilim Kataloğu I Malatya		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	19. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	105 cm.	184 cm.	
Dokumada Kullanılan Renkler	Turuncu, Kırmızı, Siyah, Sarı, beyaz, mavi, yeşil		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Motif ipiYün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Kontürlü Kilim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Kuş, Yaprak, Bereket, Elibelinde, Tarak		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Malatya yöresine ait kilim dikdörtgen formuna sahiptir. Kompozisyon, renk ve motif açısından karakteristik özellikler yansıtır. Kilim örneğinde geometrik motifler hakimdir. Kilim örneğinin zeminini üç geniş ve bir yarım şerit meydana getirmektedir. Siyah zeminli geniş şeritlerin merkezinde sarı, mavi ve kırmızı renklerde elibelinde motifi ter almakta olup etrafında koçboynuzu motifleri yer alır. Merkezdeki motiflerin aralarında sarı ve beyaz renklerde değişik bereket motifleri yer almaktadır. Merkezdeki şeritler ile en dıştaki bordürü yörede parmak veya tarak olarak adlandırılan motif sınırlamaktadır. Kilimin beyaz zeminli bordürlerinin üzerinde mavi, sarı kırmızı ve yeşil renklerde kuş ve yaprak motifleri yer almaktadır. Malatya yöresinde bu tarz dokumaları evin kapı girişi olan yörede eşik olarak adlandırılan bölümünde sıklıkla kullanırlar.		

Şekil 110

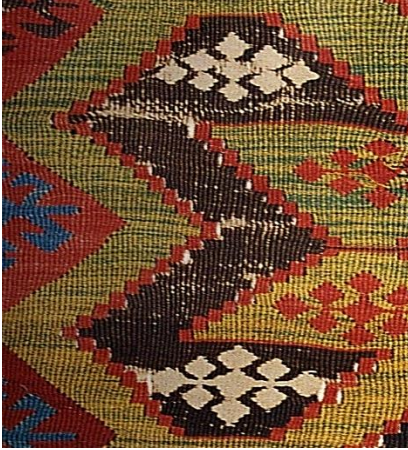
Malatya Kilim Örneği

(Erbek, 1988)

Şekil 111

Malatya Kilim Detayı

(Erbek, 1988)

Katalog Numarası	10		
Dokuma Türü	Kilim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Güran ERBEK /Kilim Kataloğu I Malatya		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	170 cm.	350 cm.	
Dokumada Kullanılan Renkler	Turuncu, Kırmızı, Siyah, Sarı, beyaz, mavi		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	İlikli Kilim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Kuş, Bereket, Yıldız, Göz, Kavuşum (birleşim), Tarak		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Malatya yöresine ait kilim dikdörtgen formuna sahiptir. Kompozisyon, renk ve motif açısından karakteristik özellikler yansıtır. Kilim örneğinde geometrik motifler hakimdir. Kilim zemini göbek şekli verilmiş aynı motifin münavebeli yerleştirilmesiyle oluşmuş kompozisyonu ile dikkat çekmektedir. Motif araları tarak motifiyle ayrılmaktadır. Motif içlerinde kavuşum, bereket, göz, yıldız motifi işlenmiştir. Siyah zeminli bordür üzerinde ise turuncu, beyaz ve mavi renklerde bereket motifleri ve alt kısımdaki bordürde kuş motifi yer almaktadır.		

Şekil 112

Malatya Kilim Örneği

(Erbek, 1988)

Şekil 113

Malatya Kilim Detayı

(Erbek, 1988)

Katalog Numarası	11		
Dokuma Türü	Kilim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Güran ERBEK /Kilim Kataloğu I Malatya		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	19. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	130 cm.	350 cm.	
Dokumada Kullanılan Renkler	Turuncu, Kırmızı, Siyah, Sarı, beyaz, mavi		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Kilim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Bereket, Tarak, Göz, Sandık		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Malatya yöresine ait kilim dikdörtgen formuna sahiptir. Kompozisyon, renk ve motif açısından karakteristik özellikler yansıtır. Kilim örneğinde geometrik motifler hâkimdir. Kilim örneği geniş ve dar enine şeritler oluşturmaktadır. Dokumada geniş kırmızı zeminli şeritlerin tam ortasında beyaz tarak motifi ve merkezde altıgen formda sandık motifi yer almaktadır. Sandık motifinin sağında ve solunda altıgen formda bereket veya yörede bazen göz olaraktan adlandırılan motifler yer almaktadır. Sarı ve siyah zeminli kuşakların iç kısmında dörtgenlerin içinde bukağı motifi yer almakta olup sıklıkla bu motifi bereket olaraktan da dokumalarda sıklıkla kullanılmaktadır. Dokunanın kırmızı zeminli üst ve alt kısmında siyah uzun şerit formunda tarak motifi kullanılmıştır.		

Şekil 114

Malatya Kilim Örneği

(Erbek, 1988)

Şekil 115

Malatya Kilim Detayı

(Erbek, 1988)

Katalog Numarası	12		
Dokuma Türü	Kilim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Güran ERBEK /Kilim Kataloğu I Malatya		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	19. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	130 cm.	350 cm.	
Dokumada Kullanılan Renkler	Turuncu, Kırmızı, Siyah, Sarı, beyaz, mavi		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Kontörlü Kilim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Bereket, Koçboynuzu, Kurtağzı, Yıldız, Çengel		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Malatya yöresine ait kilim dikdörtgen formuna sahiptir. Kompozisyon, renk ve motif açısından karakteristik özellikler yansıtır. Kilim örneğinde geometrik motifler hakimdir. Kilim örneği iki şak halinde dokunmuştur. Dokumada iki enine büyük şerit ve iki dar şerit yer almaktadır. Kırmızı zeminli geniş şeritlerin içerisinde iki adet elibeline motifi ve orta kısımlarında dörtgen formda bereket motifleri yer almaktadır. Bu motiflerin etrafında göz, muska, çengel ve yıldız motifleri ile dikdörtgen bir kompozisyon oluşturulmuştur. Bu dikdörtgenlerin etrafında koçboynuzu ve çengel motifleri yer almaktadır. Çengel motifleri su yolu denilen form benzeri sıralı bir şekilde dokunmuştur. Dokumadaki geniş şeritteki diğer iki dikdörtgen formun iç kısmında çengelli bereket motifi yer almaktadır. Bu motifinden en iç kısmında kurtağzı motifi etrafında göz, bereket, çengel motifleri sıralanmıştır.		

Şekil 116

Malatya Kilim Örneği

(Erbek, 1988)

Şekil 117

Malatya Kilim Detayı

(Erbek, 1988)

Katalog Numarası	13		
Dokuma Türü	Kilim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Güran ERBEK /Kilim Kataloğu II Malatya		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	19. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	160 cm.	340 cm.	
Dokumada Kullanılan Renkler	Turuncu, Kırmızı, Siyah, Sarı, beyaz, mavi, kahverengi		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	İlikli Kilim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Bereket, Birleşim, Bukağı, Kuş		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Malatya yöresine ait kilim dikdörtgen formuna sahiptir. Kompozisyon, renk ve motif açısından karakteristik özellikler yansıtır. Kilim örneğinde geometrik motifler hakimdir. Kilim örneği iki şak halinde dokunmuştur. Malatya yöresinde iki veya üç şak halinde kilim örnekleri yaygın olarak dokunmuştur. Dokumada geniş ve dar şeritlerden meydana gelmektedir. Kırmızı, mavi zeminli şeritler üzerinde bereket motifleri yer almaktadır. Bu motiflerin merkezinde birleşim motifleri işlenmiştir. Dokumada beyaz zeminli dar şeritlerin üzerinde bukağı motifleri sarı, kırmızı ve mavi renklerde yapılmış, diğer dar şeritlerde motif bulunmamaktadır. Dokumanın en alt kısmında kuş motifi kırmızı, sarı ve mavi renklerde kullanılmıştır.		

Şekil 118

Malatya Kilim Örneği

(Erbek, 1988)

Şekil 119

Malatya Kilim Detayı

(Erbek, 1988)

Katalog Numarası	14		
Dokuma Türü	Kilim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Güran ERBEK /Kilim Kataloğu II Malatya		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	19. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	180 cm.	420 cm.	
Dokumada Kullanılan Renkler	Turuncu, Kırmızı, Siyah, Sarı, beyaz, mavi, yeşil		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Kontrollü Kilim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Bereket, Yıldız, Göz, Kurtağzı, Ejderha		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Malatya yöresine ait kilim dikdörtgen formuna sahiptir. Kompozisyon, renk ve motif açısından karakteristik özellikler yansıtır. Kilim örneğinde geometrik motifler hakimdir. Kilim örneğinin göbek görünümünde dikey eksenle dikdörtgen formda radyal sistemde kompozisyon görülür. Motifin merkezde bulunan en küçük dörtgenin iç kısmında çengelli bereket motifi ve bu motifin kırmızı zeminli etrafında göz motifi yer almaktadır. Merkezden dışa doğru oluşan her katmanda göz, yıldız ve ejderha motifleri işlenmiştir. Dokuma tek bordürden oluşup bordürlerin üzerine bereket motifleri kırmızı, sarı ve mavi renklerde işlenmiştir. Merkezde bulunan dörtgen göbek formunun kenar kısımlarında oluşan siyah zeminli üçgen formlarının iç kısımlarında göz motifi yer alır. Bu motifin tam ortasından bir kurtağzı motifi paralel bir şekilde geçmektedir. Malatya yöresinde bu iki motif dokumalarda sıklıkla kullanılır. Bu motiflerin nazara karşı koruyucu etkisi olduğu inancı yaygındır.		

Şekil 120

Malatya Kilim Örneği

(Erbek, 1988)

Şekil 121

Malatya Kilim Detayı

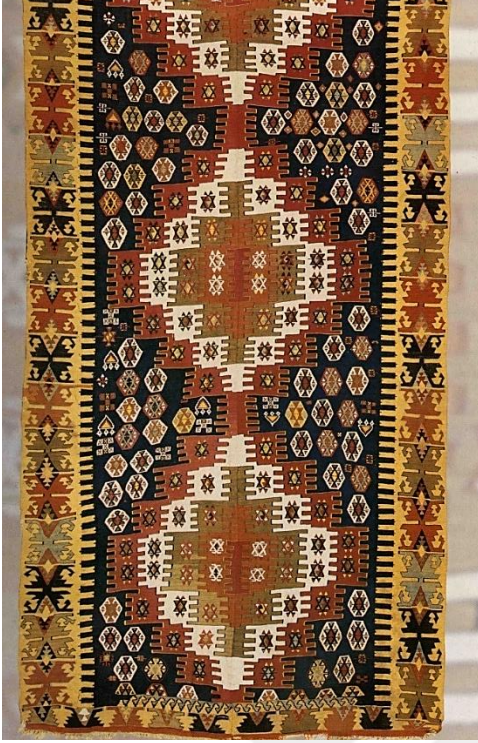

(Erbek, 1988)

Katalog Numarası	15		
Dokuma Türü	Kilim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Güran ERBEK /Kilim Kataloğu II Malatya		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	19. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	167 cm.	380 cm.	
Dokumada Kullanılan Renkler	Turuncu, Kırmızı, Siyah, Sarı, beyaz, mavi, yeşil		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Kontrollü Kilim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Saç bağı, Küpe, Sandık Yıldız, Göz, Bereket		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Malatya yöresine ait kilim dikdörtgen formuna sahiptir. Kompozisyon, renk ve motif açısından karakteristik özellikler yansıtır. Kilim örneğinde geometrik motifler hakimdir. Kilim örneğinin göbek görünümünde dikey eksende dikdörtgen formda dokumanın merkezinde yer alır. Motifin merkezde bulunan en küçük dörtgenin turuncu zemini üzerinde kırmızı tarak motif ve sağında iki solunda iki olmak üzere dört adet yıldız motif yer almaktadır. Dörtgenler tarak formunda dörtgen şeklinde genişlemektedir. Kırmızı, beyaz ve turuncu zemin renginde dörtgenlerin üzerinde yıldız motifleri ve bu motiflerin tam ortasında birleşim motifleri yer almaktadır. Dörtgen şeklindeki göbeklerin etrafında kalan siyah zemin üzerinde altıgenler içinde küpe, saç bağı, sandık ve göz motifleri üçgen bir kompozisyon şeklinde sıralanmıştır. Tek bordürden oluşan dokumanın bordür sınırları tarak motif ile çevrelenir. Bordürlerin üzerinde kırmızı, siyah kahverenginde bereket motifleri yer almaktadır.		

Şekil 122

Malatya Kilim Örneği

(Erbek, 1988)

Şekil 123

Malatya Kilim Detayı

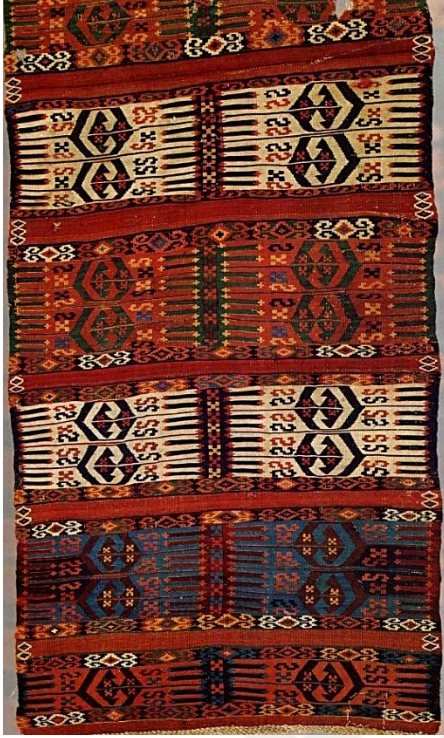

(Erbek, 1988)

Katalog Numarası	16		
Dokuma Türü	Kilim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Güran ERBEK /Kilim Kataloğu II Malatya		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	19. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	95 cm.	345 cm.	
Dokumada Kullanılan Renkler	Turuncu, Kırmızı, Siyah, Sarı, beyaz, mavi, yeşil		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	İlikli Kilim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Sandık, Göz, Koç Boynuzu, Çengel.		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Malatya yöresine ait kilim dikdörtgen formuna sahiptir. Kompozisyon, renk ve motif açısından karakteristik özellikler yansıtır. Kilim örneğinde geometrik motifler hâkimdir. Kilim örneği enine geniş ve dar şeritlerden meydana gelmektedir. Geniş şeritlerde sandık motifleri yer almaktadır. Sandık motiflerinin kırmızı, mavi ve beyaz zeminleri üzerinde koçboynuzu motifleri ve onların içerisinde göz motifleri kullanılmıştır. Koçboynuzu motiflerinin sağında ve solunda çengel motifleri yer almaktadır. Sandık motifinin kenarları tarak formundadır. İki sandık motifinin arasında dik formda sıralı göz motifleri mavi, sarı ve kırmızı renkte dokunmuştur. Geniş şeritlerin siyah zemin üzerinde yatay şekilde sıralı koçboynuzu motifleri yer alır. Dar kırmızı zemin renkli şeritlerin uç kısımlarında ikili veya üçlü göz motifleri işlenmiştir.		

Şekil 124

Malatya Kilim Örneği

(Erbek, 1988)

Şekil 125

Malatya Kilim Detayı

(Erbek, 1988)

Katalog Numarası	17		
Dokuma Türü	Kilim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Güran ERBEK /Kilim Kataloğu II Malatya		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	19. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	155 cm.	340 cm.	
Dokumada Kullanılan Renkler	Turuncu, Kırmızı, Siyah, Sarı, beyaz, mavi, kahverengi		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Motif ipiYün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Kontörlü Kilim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Tarak, Göz, Testere, Muska		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Malatya yöresine ait kilim dikdörtgen formuna sahiptir. Kompozisyon, renk ve motif açısından karakteristik özellikler yansıtır. Kilim örneğinde geometrik motifler hakimdir. Kilim örneği iki şak halinde dokunmuştur. Malatya yöresinde iki veya üç şak halinde kilim örnekleri yaygın olarak dokunmuştur. Dokuma geniş ve dar şeritlerden meydana gelmektedir. Kırmızı, mavi ve siyah zeminli şeritler üzerinde tarak motifleri yer almaktadır. Bu motiflerin merkezinde göz ve tarak motifleri işlenmiştir. Geniş şeritlerin kenar kısımlarında testere motifleri şeritler şeklinde yer almaktadır. Dokumada beyaz zeminli dar şeritlerin üzerinde altıgen formların iç kısımlarında sarı, kırmızı ve mavi renklerde küçük tarak motifleri işlenmiştir. Motiflerin arasında kalan siyah zemin üzerinde muska motifleri yer almaktadır.		

Şekil 126

Malatya Kilim Örneği

(Erbek, 1988)

Şekil 127

Malatya Kilim Detayı

(Erbek, 1988)

Katalog Numarası	18		
Dokuma Türü	Kilim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Güran ERBEK /Kilim Kataloğu II Malatya		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	19. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	170 cm.	325 cm.	
Dokumada Kullanılan Renkler	Turuncu, Kırmızı, Siyah, Sarı, beyaz, mavi, kahverengi		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	İlikli Kilim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Bereket, Göz, Muska, Çengel, Canavar Ayağı		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Malatya yöresine ait kilim dikdörtgen formuna sahiptir. Kompozisyon, renk ve motif açısından karakteristik özellikler yansıtır. Kilim örneğinde geometrik motifler hakimdir. Kilim örneğinin zemin kısmında geniş şeritler yer almaktadır. Mavi, yeşil, kırmızı ve beyaz şeritler üzerinde dikdörtgen formda bir büyük- iki küçük göz motifi yer almaktadır. Göz motiflerinin kenar kısımlarında muska ve çengelli bereket motifleri yer almaktadır. Şeritlerin sınırları çengel veya yörede canavar ayağı olarak adlandırılan motifle belirginleştirilmiştir. Şeritlerin devamındaki siyah zeminli ince dar bordürde bereket motifleri sıralanmıştır. Dokumanın beyaz zeminli geniş bordüründe ise kırmızı, siyah, mavi renklerde koçboynuzu ve bereket motifi birlikte kullanılmıştır.		

Şekil 128

Malatya Kilim Örneği

(Erbek, 1988)

Şekil 129

Malatya Kilim Detayı

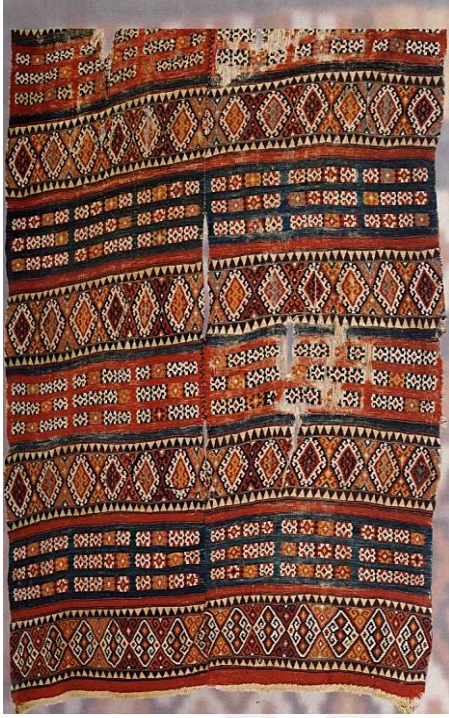

(Erbek, 1988)

Katalog Numarası	19		
Dokuma Türü	Kilim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Güran ERBEK /Kilim Kataloğu II Malatya		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	19. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	216 cm.	530 cm.	
Dokumada Kullanılan Renkler	Turuncu, Kırmızı, Siyah, Sarı, beyaz, mavi, kahverengi		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	İlikli Kilim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Bereket, Testere, Muska, Koçboynuzu		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Malatya yöresine ait kilim dikdörtgen formuna sahiptir. Kompozisyon, renk ve motif açısından karakteristik özellikler yansıtır. Kilim örneğinde geometrik motifler hakimdir. Kilim iki şak halinde dokunmuştur. Dokuma geniş ve dar şeritlerden meydana gelmektedir. Dokumada kırmızı zeminli geniş şeritlerin üzerinde dörtgen formda bereket motifi yer almaktadır. Dörtgen formdaki bereket motiflerinin aralarında üçgen muska motifleri turuncu zemin üzerine işlenmiştir. Mavi zeminli geniş şeritlerin üzerinde yatay şekilde beyaz, sarı ve kırmızı renkte dokunmuş koçboynuzu motiflerinden oluşan şeritler yer almaktadır. Dokumada oluşan şeritlerin arasını beyaz renkte testere motifi sınırlandırmaktadır.		

Şekil 130

Malatya Kilim Örneği

(Erbek, 1988)

Şekil 131

Malatya Kilim Detayı

(Erbek, 1988)

Katalog Numarası	20		
Dokuma Türü	Kilim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Güran ERBEK /Kilim Kataloğu II Malatya		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	135 cm.	322 cm.	
Dokumada Kullanılan Renkler	Kırmızı, siyah, Sarı, beyaz, mavi, kahverengi		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Kilim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Bereket, Göz, Koçboynuzu, Tarak, Yaprak, Cengel		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Malatya yöresine ait kilim dikdörtgen formuna sahiptir. Kompozisyon, renk ve motif açısından karakteristik özellikler yansıtır. Kilim örneğinde geometrik motifler hakimdir. Kilim örneği geniş ve dar şeritlerden meydana gelmektedir. Dokumanın merkezinde bulunan en geniş kırmızı zeminli şeridin üzerinde büyük koçboynuzu motifleri yer almaktadır. Motiflerin aralarında altıgenler içerisinde küçük ebatlı yıldız ve koç boynuzu motifleri siyah ve kırmızı zemin üzerine sıralanmıştır. Kırmızı renkli geniş şeridin kenarlarında siyah renkte tarak motifleri yer alır. En geniş şeridin sağında ve solunda bulunan siyah zeminli en dar şeridin üzerinde turuncu, mavi, siyah renklerde bereket motifleri işlenmiştir. Mavi zeminli şeritlerin üzerinde siyah ve yaz renkte bereket motifi, mavi şeritler üzerinde ise kırmızı ve kahverengi tonlarda bereket motifi merkezde yer almaktadır. Dokumanın üst ve alt en dar şeritlerinde yaprak ve cengel motifleri küçük şekilde sıralanmıştır.		

Şekil 132

Malatya Kilim Örneği

(Erbek, 1988)

Şekil 133

Malatya Kilim Detayı

(Erbek, 1988)

Katalog Numarası	21		
Dokuma Türü	Kilim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Güran ERBEK /Kilim Kataloğu II Malatya		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	19. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	186 cm.	283 cm.	
Dokumada Kullanılan Renkler	Turuncu, Kırmızı, Siyah, Sarı, beyaz, mavi		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	İlikli Kilim Tekniği, Cicim		
Dokumada Kullanılan Motifler	Bereket, Parmak, Pıtrak, Göz, Yaba		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Malatya yöresine ait kilim dikdörtgen formuna sahiptir. Kompozisyon, renk ve motif açısından karakteristik özellikler yansıtır. Kilim örneğinde geometrik motifler hakimdir. Kilim örneği iki şak halinde dokunmuştur. Dokuma geniş ve dar şeritlerden meydana gelmektedir. Dokumada mavi zeminli şeritler üzerinde parmak veya kuşak olarak adlandırılan beyaz renkli motifler görülür. Dokumanın en dar şeritlerinde cicim tekniğinde pıtrak motifleri sarı, mavi ve kırmızı renkte yer almaktadır. Dokumada kırmızı zeminli şeritler üzerinde dörtgen formda göz motifi işlenmiştir. Dokumanın üst ve alt kısmındaki geniş şeritlerinde mavi renkte parmak ve yaba motifleri sıralanmıştır.		

Şekil 134

Malatya Kilim Örneği

(Erbek, 1988)

Şekil 135

Malatya Kilim Detayı

(Erbek, 1988)

Katalog Numarası	22		
Dokuma Türü	Kilim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Güran ERBEK /Kilim Kataloğu II Malatya		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	19. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	160 cm.	320 cm.	
Dokumada Kullanılan Renkler	Turuncu, Kırmızı, Siyah, Sarı, beyaz		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	İlikli Kilim, Ek Atkı Sıkıştırma Tekniği (İlikleri yoketme amaçlı)		
Dokumada Kullanılan Motifler	Bereket, Parmak, Kurtağzı, Koçboynuzu		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Malatya yöresine ait kilim dikdörtgen formuna sahiptir. Kompozisyon, renk ve motif açısından karakteristik özellikler yansıtır. Kilim örneğinde geometrik motifler hâkimdir. Kilim örneğinde yöreye özgü kırmızı, sarı beyaz ve siyah renkler hâkimdir. Dikdörtgen formda kilim zemin bordürü ayıran tarak motifi vardır. Beyaz zeminli bordür, üzerinde sarı, kırmızı ve siyah renkte bereket motifleri sıralanmaktadır. Yörede göl veya göbek olarak adlandırılan çift sıra göbeklerin dikey olarak düzenlenmesiyle oluşan kompozisyon şeması dikkat çeker. Kilim yüzeyinde çift sıra halinde sıralanmış göbekler yer alır. Bu göbeklerin içerisine koçboynuzu ve bereket motifleri yerleştirilmiştir. Motiflerde görülen renkler münavebeli kullanılarak zenginlik kazandırılmıştır. Kilimin tam orta kısmında sarı, kırmızı, siyah renklerde büyük boyutlarda kurtağzı motifi sıralanmıştır. Kilimin siyah zemin boşluklarında küçük kurtağzı motifleri yer almaktadır.		

Şekil 136

Malatya Kilim Örneği

(Erbek, 1988)

Şekil 137

Malatya Kilim Detayı

(Erbek, 1988)

Katalog Numarası	23		
Dokuma Türü	Kilim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya İli / Akçadağ İlçesi / Yalınkaya Köyü Mahpare Çubuk / Mehmet Çubuk		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	160 cm.	460 cm.	13 cm.
Dokumada Kullanılan Renkler	Turuncu, Kırmızı, Siyah		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözümlü Yün, Atkı, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Düz bez dokuma, Cicim Tekniği, Seyrek Motifli Cicim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Pıtrak, Bereket, Sıçandışi		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Malatya yöresine ait saçak boyu 13 cm. olan 160x460 cm. ölçülerindeki bu örnek yer yaygısı olarak tasarlanmıştır. Kompozisyonda geometrik motifler hâkimdir. Enine şeritler halinde, turuncu zemin üzerine yerleştirilmiş, içerisinde “pıtrak” motiflerinin sıralandığı bir üstüste şeritler görülmektedir. Bordüre yer verilmemiş örnekte, sıralı olarak yerleştirilmiş içerisinde cicim tekniği ile “pıtrak” motifli kompozisyon şemasını oluşturur. Turuncu zemin üzerinde, siyah, beyaz renklere yer verilmiştir.		

Şekil 138

Malatya Akçadağ Cicim Örneği

(Bozdağ, 2021)

Şekil 139

Malatya Akçadağ Cicim Detayı

(Bozdağ, 2021)

Katalog Numarası	24		
Dokuma Türü	Kilim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya İli /Akçadağ İlçesi /Ortaköy Cafer Yılmaz		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	130 cm.	490 cm.	12 cm.
Dokumada Kullanılan Renkler	Turuncu, Kırmızı, Siyah, Sarı, Kahverengi, Yeşil		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözümlü Yün, Atkı, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Düz Bez Dokuma, Seyrek ve Sık Cicim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Pıtrak, Muska, Göz, Akrep, Nık (Çengel)		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Malatya yöresine ait bu dokuma, saçak boyu 12 cm. 130x490 cm. ölçülerinde yer yaygısı olarak tasarlanmıştır. İki şak olarak dokunan yolluğun atkısı yündür. Motifler atkı yüzölü dokuma üzerine sık ve seyrek cicim tekniğiyle dokunmuş pıtrak motiflerinden meydana gelmiş olup, boncuk motifinin ayırdığı bantlardan oluşmaktadır. Kahverengi, turuncu, kırmızı, gri, açık kırmızı ve siyah renkli yatay kalın bantlardan oluşan kompozisyon düzenlemesi bulunmakta, bu bantlarda aralıklarla yerleştirilen motiflerin, dokumanın yüzeyinde sıralı yerleştirilmiş olduğu görülmektedir. Dokumada pıtrak, muska, göz, akrep, pıtrak, çerçeveli koçboynuzu, eğri zincir motifleri dokumada kullanılmıştır.		

Şekil 140

Malatya Akçadağ Cicim Örneği

(Bozdağ, 2021)

Şekil 141

Malatya Akçadağ Cicim Detayı

(Bozdağ,2021)

Katalog Numarası	25		
Dokuma Türü	Kilim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya İli / Akçadağ İlçesi / Yalınkaya Köyü Mahpare Çubuk / Mehmet Çubuk		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Boyutu	En	Boy	Saçak Boyu
	166 cm.	480 cm.	4 cm.
Dokumada Kullanılan Renkler	Turuncu, Kırmızı, Siyah, Sarı, Kahverengi, Yeşil, Mor		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Atkı, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Kontörlü, İlikli Kilim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Koç Boynuzu, Akrep, Kurtağzı, Çengel		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Bir bordür ve zeminden meydana gelen kilim örneğidir. Dokuma dikey kompozisyonu olup, üstüste sıralanmış iki sıra halinde dizilmiştir. Farklı zemin renklerde dokunan zemin diyagonal olarak toplamda 14 adet göbek şeklindedir. Zeminde kuvveti ve bereketi simgeleyen koçboynuzu motifi işlenmiştir. Ayrıca iki koçboynuzunun arasında kalan boşluklara ise; merkezinde akrep ve kurtağzı motifi bulunan koç boynuz motifleri serpilmiştir. Bununla birlikte kenar kısımlarında kalan boşluklara ise kurtağzı motifi ve sonsuzluğu sembolize eden su yolu motifi işlenmiştir. Zemin, uzun kenardan tarak motifi ile ayrılmıştır. Uzun kenarda bulunan su yolu sonsuzluğu, üremeyi, doğanın yeniden canlanmasını ve bolluğu sembolize eder.		

Şekil 142

Malatya Akçadağ Kilim Örneği

(Bozdağ,2021)

Şekil 143

Malatya Akçadağ Kilim Detayı

(Bozdağ, 2021)

Katalog Numarası	26		
Dokuma Türü	Cicim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya İli /Akçadağ İlçesi /Kozalak Köyü Döne Metin/Mehmet Metin		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Boyutu	En	Boy	Saçak Boyu
	86 cm.	480 cm.	4 cm.
Dokumada Kullanılan Renkler	Turuncu, Kırmızı, Siyah, Sarı, Kahverengi, Yeşil, Mor		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü, Atkı, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Düz bez dokuma, Seyrek Motifli Cicim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Yörede çibık olarak adlandırılan yatay kıssa çizgiler kullanılmıştır.		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Zemin, yatay kompozisyona sahip olup, farklı renklerde ve farklı ölçülerde kuşaklar halinde dokunmuştur. Malatya yöresinde yaygın olarak dokunan bir yer yaygısıdır. Sarı, kırmızı ve mavi tonlarının hâkim olduğu geniş enine şeritlerin tekrarı hakimdir. Bu şeritlerin iç kısımlarında ince olan motive yörede “çibık” denilen yatay kıssa çizgiler yerleştirilip sonsuzluk prensibi oluşturulmuştur. Bu çubuklarda renkleri sarı, mavi ve kırmızı tercih edilmiştir. Mavi olan geniş yatay desenlerin ise iç kısmına siyah ince şeritler atılmıştır iki kesik şeklinde bezayağı dokuma ile görsel bir hareketlilik kazandırılmaya çalışılmıştır.		

Şekil 144

Malatya Akçadağ Cicim Örneği

(Bozdağ,2021)

Şekil 145

Malatya Akçadağ Cicim Detay

(Bozdağ,2021)

Katalog Numarası	27		
Dokuma Türü	Cicim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya İli /Akçadağ İlçesi / Kolköy Hanım Kasap /Ahmet Kasap /Adil Duru		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Boyutu	En	Boy	Saçak Boyu
	160 cm.	638 cm.	12 cm.
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kahverengi, Kırmızı, Siyah, Turuncu, Mavi, Sarı		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü, Atkı, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Bezayağı dokuma, Cicim Tekniği, Sık-seyrekle Motifli Cicim Tekniği, zili		
Dokumada Kullanılan Motifler	Göz, Muska, Koçboynuzu, Bereket, Çengel		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Yörede yer yaygısı olarak adlandırılan dokumanın çözgü ve atkısı yün olup, ipliklerin renklendirilmesi doğal boylarla elde edilmiştir Malatya yöresinde genellikle 2,3,4, parçanın birleşimi, 3-6 m2 olarak dokunup kullanılan dokumalar yörenin geleneksel renk ve motiflerini devam ettirmektedir. Yolluğun koyu kırmızı zemininde bulunan yatay geniş şeritler içinde koyu kahverengi, motiflerde ise kırmızı, krem, koyu mavi, turuncu, sarı ve siyah rengin kullanıldığı görülmektedir. Dokumada yer alan dar şeritler içinde göz, sandık ve kenarlarında sıçandışi motifli ince şeritler halinde yer alır. Dokumada çerçevesiz pıtrak, kısa kenarda ise tarak motifi kullanılmıştır. Zeminde yer alan geniş yatay bantların iki kenarında boncuk motif dokunarak motif alanları ile zemin birbirinden ayrılmıştır.		

Şekil 146

Malatya Akçadağ Cicim Örneği

(Bozdağ, 2021)

Şekil 147

Malatya Akçadağ Cicim Detayı

(Bozdağ, 2021)

Katalog Numarası	28		
Dokuma Türü	Cicim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya İli /Akçadağ İlçesi / Kolköy Hanım Kasap /Ahmet Kasap /Adil Duru		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Boyutu	En	Boy	Saçak Boyu
	130 cm.	485 cm.	8 cm
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah, Turuncu, Sarı		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü, Atkı, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Cicim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Pıtrak, sıçandışi, oğ damgası		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Dokuma enine geniş ve dar yatay kuşaktan oluşmaktadır. Dokumada kalın kuşaklarda; bereket motifi diğer kalın yatay kuşaklarda seyrek motifli cicim tekniğinde yapılmış göz motifi yer almaktadır. Pıtrak motifleri dörtgen şeklinde sıralı şekilde yer almış iç kısımlarında turuncu, siyah ve beyaz renkler kullanılmıştır. Geniş kuşakların arasında yer alan dar yatay kuşaklarda ise sıçandışi motifi olan sıralı zincir de denilen bir siyah bir beyaz şerit halinde motifler yer almaktadır. Dokumada geniş yatay kuşaklardaseyrek motifli cicim tekniğinde oğ damgası turuncu, kırmızı ve siyah renkler kullanılmış enine doğru 5 kuşak turuncu, 8 kuşak kırmızı ve 13 kuşakta siyah kullanılmıştır. Dar kuşaklarda ise siyah kullanılıp beyaz ve turuncu sıçan dişi motifler kullanılmıştır.		

Şekil 148

Malatya Akçadağ Cicim Örneği

(Bozdağ, 2021)

Şekil 149

Malatya Akçadağ Cicim Detayı

(Bozdağ, 2021)

Katalog Numarası	29		
Dokuma Türü	Cicim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/Akçadağ/ Kolköy Hanım Kasap /Ahmet Kasap /Adil Duru		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	165 cm.	685 cm.	11 cm.
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah, Turuncu		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü, Atkı, Motif ipiYün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Bezayağı dokuma üzerine Cicim Tekniğı, Seyrek Motifli Cicim Tekniğı		
Dokumada Kullanılan Motifler	Pıtrak, oğ damgası		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	31 yatay kuşaktan oluşmakta olan dokumada 15 kalın beyaz, 16 kalın siyah kuşak mevcuttur. İki şak halinde dokunmuştur. Her kalın kuşak arasında 2 ince kuşak yerleştirilmiştir. İnce kuşakların içerisi motiflendirilmemiş kuşaklar genelde beyaz ve siyah ince şeritler halinde sıralanmıştır. Beyaz olan kalın kuşaklarda; oğ damgası, siyah olan kalın kuşaklarda pıtrak motifleri yer alır. İki parça halinde dokunan ve parçalardan birinde oğ damgası motifi siyah ve kırmızı diğer parçadaki bereket motifi siyah ve turuncu olarak dokunmuştur. Dokumada kullanılan renkler, turuncu, kırmızı, gri, beyaz ve siyahtır.		

Şekil 150

Malatya Akçadağ Cicim Örneği

(Bozdağ, 2021)

Şekil 151

Malatya Akçadağ Cicim Detayı

(Bozdağ, 2021)

Katalog Numarası	30		
Dokuma Türü	Kilim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/Akçadağ/ Kolköy Hanım Kasap /Ahmet Kasap /Adil Duru		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Durumu	Dokuma yıpranmamış		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	120 cm.	648 cm.	10 cm.
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah, Turuncu, Sarı		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Atkı (Çeşit Motif ipi) Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Kilim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Sıçan dişi, yörede gıdım motifi denilen şeritler kullanılmıştır.		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Dokumanın zemininde 29 geniş yatay kuşaktan meydana gelmektedir. 7 geniş beyaz yatay kuşak, 6 geniş kırmızı kuşak, 14 geniş siyah kuşak ve başlarda yarım 2 kuşaktan meydana gelmektedir. Geniş şeritlerin arasına kullanılan yatay ince şeritler kırmızı, beyaz ve siyah renklerde olup şeritlerin ortası sıçan dişi olarak bilinen sıralı bir motifle doldurulmuştur. Dokumanın baş kısımlarındaki yatay kuşaklarda turuncu renkte kullanılmıştır. Dokumada görsel zenginlik adına yapıldığı ifade edilmiştir. Dokumada kullanılan renkler, turuncu, kırmızı, beyaz ve siyahtır. Bu dokumayla karşılaştırdığımız örnekler, genel özellikleri itibariyle birbirine yakındır. Renk kompozisyonu açısından dengelidir ve dokumada aşırı herhangi bir yıpranma yoktur.		

Şekil 152

Malatya Akçadağ Kilim Örneği

(Bozdağ, 2021)

Şekil 153

Malatya Akçadağ Kilim Örneği Detay

(Bozdağ, 2021)

Katalog Numarası	31		
Dokuma Türü	Cicim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Akçadağ /Çatyol Hatice Sağır / Ali Seydi Sağır		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	85 cm.	360 cm.	12 cm.
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah, Turuncu, Sarı, Yeşil		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü, Atkı, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Cicim, zili Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Koçboynuzu, bereket, sıçandışı, yörede gıdım motifi denilen şeritler kullanılmıştır.		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Malatya yöresinde yaygın dokunan yer yaygısı 19 yatay geniş kuşak vardır. Bunlardan 10 tanesi beyaz ve yeşil zeminli üzerlerinde yörede sıklıkla kullanılan koçboynuzu, bereket ve yatay çizgilerden oluşan yanırlar yer almaktadır. Yaygıda 9 yatay kuşak ise kırmızı zeminli olup tam ortalarından dar kuşaklar geçmekte nkuşaklar siyah renkte olup iç kısımlarında yörede sıklıkla kullanılan sıçan dişi olarak adlandırılan bir dolu bir boş sıralı motif geçmektedir. Genelde yer dokumalarında az renk tercih edilen yörede az örneğine sahip bir renk çeşitliliğine sahip bu dokumada yeşil, siyah, kırmızı, mavi, turuncu renkleri yer almaktadır. Dokumanın saçak kısımları serbest bırakılmıştır.		

Şekil 154

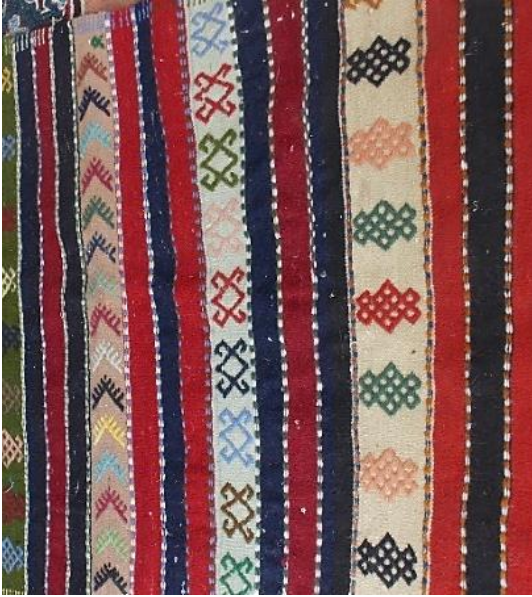
Malatya Akçadağ Cicim Örneği

(Bozdağ, 2021)

Şekil 155

Malatya Akçadağ Cicim Detay

(Bozdağ, 2021)

Katalog Numarası	32		
Dokuma Türü	Kilim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Akçadağ /Küçükkürne Asiye Alagül- Seyyid Alagül- Süleyman Demir		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	160 cm.	420 cm.	13 cm.
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah, Turuncu		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Kontörlü, İlikli Kilim Tekniği, Ek atkı sıkıştırılması ile iliklerin yok edilmesi		
Dokuma Yanırları	Bereket, Göz, Çengel, Akrep, Sandık, Kurtağı, Tarak		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Bir bordür ve zeminden meydana gelen kilim örneğidir. Dokuma dikey kompozisyonu olup, ancak farklı renklerde dokunan zemin 7 yatay toplamda 14 kompozisyona bölünmüş görünümü verilmiştir. Tam ortasında 6 tam iki yarım dörtgenler yer alır. Zeminde güç kuvveti ve bereketi simgeleyen akrep motifi işlenmiştir. Ayrıca iki yarım arasında kalan boşluklara ise; merkezinde akrep ve sandık motifleri serpilmiştir. Bununla birlikte kenar kısımlarında kalan boşluklara ise aileyi ve kadın erkek birliğini yansıtan çengel motifi ve sonsuzluğu sembolize eden su yolu motifi işlenmiştir. Zemin, uzun kenardan tarak motifi ile ayrılmıştır. Bordürde bereket motifi yer alır.		

Şekil 156

Malatya Akçadağ Kilim Örneği

(Bozdağ, 2021)

Şekil 157

Malatya Akçadağ Kilim Detayı

(Bozdağ, 2021)

Katalog Numarası	33		
Dokuma Türü	Kilim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Yazıhan /Erecek Edip Akdeniz		
Dokuma İnceleme Tarihi	2022		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	85 cm.	360 cm.	12 cm.
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah, Turuncu, Sarı, Yeşil, Mavi		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Kontrollü, İlikli Kilim Tekniği		
Dokuma Yanırları	Parmak, Pıtrak, Bereket, Göz, Çengel, Yıldız, Ejder, Sıçandışı, yörede gıdım motifi denilen şeritler kullanılmıştır.		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Malatya yöresinde yaygın dokunan bu dokuma geniş ve dar yatay kuşaktan oluşmaktadır. Dokumanın yeşil renkli geniş kuşaklarında yıldız motifi yer almaktadır. Dokumanın geniş beyaz kuşaklarında ejder motifi kullanılmıştır. Dokumanın dar kuşaklarında bir mavi bir kırmızı olarak atlamalı şekilde tarak motifi çengel motifleri ile sınırlandırılmıştır. Diğer ince kuşaklar tek renk olarak kilim tekniğinde dokunmuştur.		

Şekil 158

Malatya Yazihan Kilim Örneği

(Bozdağ, 2022)

Şekil 159

Malatya Yazihan Kilim Detayı

(Bozdağ, 2022)

Katalog Numarası	34		
Dokuma Türü	Kilim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Yazıhan/Akyazı Elif Kara		
Dokuma İnceleme Tarihi	2022		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	160 cm.	420 cm.	13 cm.
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah, Sarı, Mavi		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Kontörlü, İlikli Kilim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Bereket, Kurt Ağzı, Çengel, Küpe, Akrep, Bukağı, Yaba		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Dörtgen şeklindeki içi dolgulu göbek ana desen olarak üst üste üç tane tekrarlanarak zemin doldurmuştur. Yöredeki adı göl olarak bilinen dokumanın her bir göbek birbirinin aynıdır. Göbekte iç içe yerleştirilmiş akrep motifi ile dolgulanmıştır. Beyaz renkteki uzun kenar bordürler sağlı-solu yerleştirilmiş su yolu ve yörede çengel olarak adlandırılan motifden meydana gelmektedir. Kısa kenar bordürlerinde ise bereket motifi kırmızı ve mavi renklerde yer almaktadır.		

Şekil 160

Malatya Yazıhan Kilim Örneği

(Bozdağ, 2022)

Şekil 161

Malatya Yazıhan Kilim Detayı

(Bozdağ, 2022)

Katalog Numarası	35		
Dokuma Türü	Kilim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Battalgazi/Fırat Asiye Dede /Halime Dede		
Dokuma İnceleme Tarihi	2022		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	145 cm.	380 cm.	11 cm.
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah, Turuncu, Gri		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	İlikli Kilim Tekniği		
Dokuma Yanışları	Bereket, Kurt Ağzı, Tarak, Bukağı		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Örnek göbek şeklinde 14 adet altıgenlerin diyagonal şekilde yerleştirilmesiyle oluşturulmuş düzenlemesi dikkat çeker. Uzun kenarlarını çevreleyen kırmızı ve turuncu renklerdeki tarak motifi kısa kenarda yaba motifi yer alır. Başlangıç ve bitiş kısımlarında yer alan bukağı motifleri bordo, pembe, turuncu, mor, yeşil, lacivert, beyaz, kırmızı renklerde yatay bir şekilde yerleştirilmiştir. Yaygının zemini siyah renkle yapılmış, altıgenler içerisinde kurtağızı motifi bulunmaktadır.		

Şekil 162

Malatya Battalgazi Kilim Örneği

(Bozdağ, 2022)

Şekil 163

Malatya Battalgazi Kilim Detayı

(Bozdağ, 2022)

Katalog Numarası	36		
Dokuma Türü	Zili		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Darende/Başkaya Hanife Peker /Hasan Peker		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	55 cm.	380 cm.	4 cm.
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Siyah, Turuncu, Yeşil, Bordo, Mavi		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü, Atkı, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Çapraz Zili Tekniği, Düz Zili Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Göz, Akrep, Su yolu, Elti Eltiye küstü Motifi		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Zili dokuma 3 parçadan meydana gelmektedir. Diyagonal olarak düzenlenmiş kompozisyonda akrep motifi, ara boşluklarda göz motifi vardır. Uzun kenarlarda su yolu motifi, kısa kenarlarda elti eltiye küstü motifi yer alır.		

Şekil 164

Malatya Darende Zili Örneği

(Bozdağ, 2021)

Şekil 165

Malatya Darende Zili Detayı

(Bozdağ, 2021)

Katalog Numarası	37		
Dokuma Türü	Cicim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Yeşilyurt/Bostanbaşı Erhan Ertem		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	110 cm.	280 cm.	8 cm.
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, mavi, sarı, kırmızı		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü, Atkı, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Seyrek Motifli Cicim Tekniği, Sık Motifli Cicim Tekniği, Zili		
Dokumada Kullanılan Motifler	Koç Boynuzu, Bereket, Çengel, Göz, Ejder		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Dokuma iki parçadan oluşmaktadır. Dokuma enine doğru uzanan geniş ve dar kuşaklardan meydana gelmektedir. Motifleri yatay yönde gelişen kompozisyon örneğinde kırmızı geniş yatay kuşakların orta kısmına göz ve koçboynuzu motifleri işlenmiştir. Dokumanın geniş yatay kırmızı kuşaklarının üzerinde ise bereket motifleri işlenmiştir. Dokumada dar yatay kuşakların üzerine ise beyaz renkte testere motifleri işlenmiştir. Dokumada en dar yatay kuşakların renkleri ise siyah olup üzerlerine çengel motifleri işlenmiştir. Dokumada siyah, beyaz, kırmızı renkler kullanılmış saçak kısımları serbest bırakılmıştır.		

Şekil 166

Malatya Yeşilyurt Cicim Örneği

(Bozdağ, 2022)

Şekil 167

Malatya Yeşilyurt Cicim Detayı

(Bozdağ ,2022)

Katalog Numarası	38
Dokuma Türü	Zili
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Yeşilyurt/Bostanbaşı Erhan Ertem
Dokuma İnceleme Tarihi	2021
Dokunduğu Tarih	20. yy.
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Mavi
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü, Atkı, Motif ipi Yün
Dokumada Kullanılan Teknikler	Bezayağı Dokuma, Zili Tekniği
Dokuma Yanırları	Bereket, Koç Boynuzu, Bukağı, Çengel
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	İki parça halinde dokunan yayğı 13 geniş yatay kuşaktan meydana gelmektedir. 7 adet kuşak beyaz tonlarında olup bu geniş kuşakların ortasında koçboynuzu motifleri birleşik şekilde işlenmiş bunlarında arasında kalan boşluklara dörtgen şeklinde içleri bukağı motifi ile süslenmiştir. Diğer geniş münavebeli şekilde dokunmuştur. Bu geniş kuşaklarında iç kısmına bereket motifi küçük şekillerde işlenmiştir. Dokumanın baş kısımlarındaki dar kuşaklarda ise çengel motifi kullanılmıştır. Dokumanın saçak kısımları örülü uzun bir şekilde serbest bırakılmıştır. Dokumada mavi, kırmızı, beyaz renkler kullanılmıştır.

Şekil 168

Malatya Yeşilyurt Zili Örneği

(Bozdağ, 2022)

Şekil 169

Malatya Yeşilyurt Zili Detayı

(Bozdağ, 2022)

Katalog Numarası	39		
Dokuma Türü	Kilim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Yeşilyurt/Bostanbaşı Erhan Ertem		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	145 cm.	380 cm.	8 cm.
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah, Turuncu, Yeşil		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü, Motif ipi) Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	İlikli Kilim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Bereket, Göz, Tarak, Kurt Ağzı, Koç Boynuzu, Akrep		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Dokuma iki şaktan meydana gelmektedir. Dokumanın merkezinde üç adet üstüste sıralanmış dörtgen göl-göbek deseni yer almaktadır. Göbek merkezinde akrep motifi yer almaktadır. dokumada iç içe beş dörtgen şeklinde ve her üçgenin iç kısmında küçük küçük sıralı halde kurt ağzı motifi yer almaktadır. Radyal düzenlemenin ara boşluklarında kurtağı ve bereket motifi yer almaktadır. Bodürü bereket motifi çevrelemektedir.		

Şekil 170

Malatya Yeşilyurt Kilim Örneği

(Bozdağ, 2022)

Şekil 171

Malatya Yeşilyurt Kilim Detayı

(Bozdağ, 2022)

Katalog Numarası	40		
Dokuma Türü	Kilim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Yeşilyurt/ Bostanbaşı Erhan Ertem		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	165 cm.	380 cm.	4 cm.
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah, Mor		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	İlikli Kilim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Bereket, Göz, Kurt İzi, Koç Boynuzu, Tarak		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Dokumada 14 adet koçboynuzu motifinin birleşiminden meydana gelen altıgen forma yakın göl şeklinin yedi sağda ve yedi solda oluşturduğu bir dokuma meydana gelmiştir. Göbeklerin ortasında üçer adet göz motif ve iç kısımlarında bereket motifleri yer almaktadır. Dokumanın göbeklerden boşta kalan iç kısımları ve kenar kısımlarında büyüklü ve küçük kurt izi motifleri yer almaktadır. Dokumanın sağ ve sol bordürlerinde beyaz tarak motif en dış kısmında ise koçboynuzu ve iç kısımlarında bereket motif yer almaktadır. Dokumanın saçak kısımları kısa bırakılmıştır.		

Şekil 172

Malatya Yeşilyurt Kilim Örneği

(Bozdağ, 2022)

Şekil 173

Malatya Yeşilyurt Kilim Detayı

(Bozdağ, 2022)

Katalog Numarası	41		
Dokuma Türü	Kilim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Yeşilyurt/Bostanbaşı Erhan Ertem		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	90 cm.	380 cm.	11 cm.
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah, Sarı, Mor		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	İlikli Kilim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Bereket, Göz, Kurt İzi, Tarak		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Dokuma örneği üst üste sıralanmış yedi adet göbek şeklinde koçboynuzu motifinin düzenlemesiyle oluşturulmuştur. Zemin boşlukları kurtizi motifiyle dolgulanmıştır. Bordür ve zemini tarak motifi ayırmaktadır. Bordürde bereket motifi sıralanmaktadır.		

Şekil 174

Malatya Yeşilyurt Kilim Örneği

(Bozdağ, 2022)

Şekil 175

Malatya Yeşilyurt Kilim Detay Örneği

Katalog Numarası	42		
Dokuma Türü	Kilim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Yeşilyurt/ Atalar Erhan Ertem		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	75 cm.	380 cm.	3 cm.
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah, Mavi		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Kontürlü Kilim, İlikli Kilim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Bereket, Koç Boynuzu, Eli Belinde, Tarak, Kurtağzı		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Dokuma iki parça halinde dokunmuştur ama parçalardan biri kesilmiştir. Dokuma yatay geniş ve dar kuşaklardan meydana gelmektedir. Geniş kuşakların ortasında koçboynuzu motifi ve orta kısmında bereket motifi yer almaktadır. Beyaz geniş kuşaklarda da koçboynuzu motif ortalarında bereket motifi ve kenarlarında küçük eli belinde motifleri yer almaktadır. Dar yatay kuşaklarda tarak motifi işlenmiştir. Dokumanın saçak kısımları oldukça az bırakılmıştır.		

Şekil 176

Malatya Yeşilyurt Kilim Örneği

(Bozdağ, 2022)

Şekil 177

Malatya Yeşilyurt Kilim Detayı

(Bozdağ, 2022)

Katalog Numarası	43		
Dokuma Türü	Kilim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Yeşilyurt/Atalar Erhan Ertem		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	145 cm.	380 cm.	11 cm.
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Sarı, Mor, Yeşil, Kahverengi		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	İlikli Kilim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Bereket, Göz, Eli belinde, Tarak, Yıldız		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Dokuma yarım şekilde karşımıza çıkmaktadır. Dokumanın yarısı tahrip olduğu için sökülüştür. Dokumanın 3 büyük göbekten oluştuğu anlaşılmaktadır. Birbiri içinde kompozisyon oluşturan göbeklerin iç kısmında bereket ve yıldız motifleri yer almaktadır. Dokumanın bordürlerinde tarak motifi en dış kısmında ise koçboynuzu ve ortasında yıldız motifi yer almaktadır. Dokumanın kısa bordürlerinde beyaz zemin üzerine eli belinde motifi işlenmiştir. Dokumanın saçak kısımları uzun bırakılmıştır.		

Şekil 178

Malatya Yeşilyurt Kilim Örneği

(Bozdağ, 2022)

Şekil 179

Malatya Yeşilyurt Kilim Detay Örneği

(Bozdağ, 2022)

Katalog Numarası	44		
Dokuma Türü	Cicim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Yeşilyurt /Gündüzbey Erhan Ertem		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	130 cm.	290 cm.	11 cm.
Dokumada Kullanılan Renkler	Açık kahverengi, Kırmızı, Siyah, Yeşil, Mavi		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü, Atkı, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Seyrek Motifli Cicim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Bereket, Kurtağzı, Sıçandışi		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Dokuma iki şak şeklinde dokunmuştur. Dokuma yatay geniş ve dar kuşaklardan meydana gelmektedir. Dokumanın yatay geniş kuşakları kırmızı renkte olup iç kısımlarında iki adet dar siyah kuşak geçmektedir bu dar siyah kuşakların merkezinde on adet bereket motifi yer almaktadır. Dokumada yer alan dar açık kahverengi yatay kuşakların merkezinde ise kurtağzı yanı sıra farklı renklerde dokunmuştur. Yatay kuşakları sıçandışi motifi ayırmaktadır. Yörede oldukça yaygın olarak kullanılan bir yer yaygısıdır. Dokumanın bir parçasında saçaklar kısa iken bir kısmında uzun ve örülmüş şekildedir. Dokumada açık kahverengi, kırmızı, yeşil, mavi, sarı renkler kullanılmıştır.		

Şekil 180

Malatya Yeşilyurt Cicim Örneği

(Bozdağ, 2022)

Şekil 181

Malatya Yeşilyurt Cicim Detayı

(Bozdağ, 2022)

Katalog Numarası	45		
Dokuma Türü	Kilim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Yeşilyurt /İkizce Erhan Ertem		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	145 cm.	190 cm.	
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah, Turuncu		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Atkı (Çeşit Motif ipi) Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Kontörlü, İlikli Kilim Tekniği, Düz zili		
Dokumada Kullanılan Motifler	Bereket, Göz, Çengel		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Dokuma enine düzenlenmiş geniş ve dar kuşaklardan meydana gelmektedir. Dokumanın merkezinde iki geniş kuşak bulunmaktadır. Dokumaların merkezinde üçer adet toplamda altı adet dörtgen formunda bereket motifi işlenmiştir. Bu motiflerin üstünde ve altında iki adet göz motifi yer almaktadır. Motifleri beyaz ve turuncu renkte bir dolu bir boş sıçandışi motifi ile ayrılmaktadır. Geniş kuşakların yanında bulunan en dar beyaz kuşakların üzerinde ise çengel motifleri yer almaktadır. Dokumanın dar yata kuşakları ise bir siyah bir kırmızı olacak şekilde dokunmuştur.		

Şekil 182

Malatya Yeşilyurt Kilim Örneği

(Bozdağ, 2022)

Şekil 183

Malatya Yeşilyurt Kilim Detayı

(Bozdağ, 2022)

Katalog Numarası	46		
Dokuma Türü	Cicim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Yeşilyurt /Yalınkaya Erhan Ertem		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	85 cm.	105 cm.	
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah, Turuncu		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözümlü Yün, Atkı, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Sık Motifli cicim, İlikli kilim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Bereket, Göz, Kurt Ağız		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Dokuma yatay bir geniş iki dar yatay kuşakların tekrarından meydana gelmektedir. Dokumanın siyah zemin üzerine yatay geniş kuşaklarının üzerinde sıralı dört adet bereket motifi yer almaktadır. Yatay geniş kuşakların etrafındaki dar kuşakların üzerinde ise göz motifleri işlenmiştir. Dokumanın dar yatay kuşakları ise siyah ve kırmızı renklerde dokunmuştur. Dokumada kırmızı, siyah, beyaz, yeşil ve sarı renkler kullanılmıştır. Dokuma normalde uzun olup kısa bir parçası kalmıştır. Bu yörede bazen evin çocukları dokuyan anne veya büyük annesinden bir hatıra kalması adına dokumaların parçalandığı ve her aile bireyinin dokumanın bir parçasını muhafaza ettiği için bazı dokumalar yıpranmasa da bu şekilde parçalara ayrıldığı ifade edilmiştir.		

Şekil 184

Malatya Yeşilyurt Kilim Örneği

(Bozdağ, 2022)

Şekil 185

Malatya Yeşilyurt Kilim Detayı

(Bozdağ, 2022)

Katalog Numarası	47		
Dokuma Türü	Cicim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Yeşilyurt / Görgü Erhan Ertem		
Dokuma İnceleme Tarihi	2022		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	165 cm.	280 cm.	8 cm.
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Sarı, Siyah, Mor		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü, Atkı, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Seyrek Motifli Cicim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Bereket, Göz, Çengel, Pıtrak		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Dokuma dikey ekseninde üç parça halinde dokunmuştur. Dokumanın ortadaki kısmı dar sağ ve soldaki parçaları daha geniştir. Dokumanın tam ortasında üst üste sıralanmış şekilde bereket motifleri yer alır. Bereket motiflerinin etrafını çengel motifi süslemekte olup etrafta boş kalan kısımları ise küçük bereket motifleri süslemektedir. Dokumanın geniş sağ ve sol parçalarında zemini mor renk oluşturmakta dokumanın merkezinde yedi tam iki yarım göbeklerin merkezinde göz motifi yer almaktadır. Göz motifinin etrafını çengel motifi süslemekte en dış bölümde ise küçük bereket motifleri yer almaktadır. Başlangıç ve bitiş noktalarında pıtrak motifi görülür. Dokumanın orta kısmının saçakları beyaz sağ ve sol parçaların saçakları mor renktedir.		

Şekil 186

Malatya Yeşilyurt Cicim Örneği

(Bozdağ, 2022)

Şekil 187

Malatya Yeşilyurt Cicim Detayı

(Bozdağ, 2022)

Katalog Numarası	49		
Dokuma Türü	Zili		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Doğanyol/Damlı Aysa Kuru		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	78 cm.	125 cm.	13 cm.
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah, Turuncu		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Atkı, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Düz Zili Tekniği, Çapraz Zili Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Eli belinde, çengel, sıçandışi		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Zili dokumanın tam ortadan kesilmiş olduğunu dokuyanlar tarafından ifade edilmiştir. Yörede bu dokumalar divanların üzerine sermek için dokunmaktadır. Dokuma diyagonal şekilde çengel motifinin dizilmesi sonucu meydana gelmiştir. Dokumanın baş kısmında iki adet eli belinde motifi yer almaktadır. Dokumanın uzun dar bordürlerinde çengel yanışı onun dış kısmında ise sıçandışi motifi yer alır. Dokumanın alt ve üst kısmında ise farklı renklerde küçük eli belinde motifleri sıralı şekilde işlenmiştir. Dokumada kırmızı, mor, sarı, turuncu ve siyah renkleri kullanılmıştır. Dokumada saçaklar siyah ve uzun bırakılmıştır.		

Şekil 188

Malatya Doğanyol Zili Örneği

(Bozdağ, 2021)

Şekil 189

Malatya Doğanyol Zili Detayı

(Bozdağ, 2021)

Katalog Numarası	49		
Dokuma Türü	Zili		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Doğanşehir /Yuvalı Fatıma Sağır- Atilla Sağır		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	125 cm.	190 cm.	
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah, Mor, Yeşil		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü, Atkı, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Çapraz Zili Tekniği, Sık Motifli Cicim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Bereket, Göz, Su Yolu, Sıçan Dişi, Muska, Pıtrak		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Dokuma yatay on beş adet kuşaktan meydana gelmektedir. Kuşakların merkezinde dörtgen formlar içerisine göz, pıtrak ve bereket motifleri işlenmiştir. Kuşakların arasını su yolu ve sıçandışi motifleri ile belirginleştirilmiştir. Zengin renk ve motif özelliğiyle yöreye ait güzel bir örnek teşkil etmektedir.		

Şekil 190

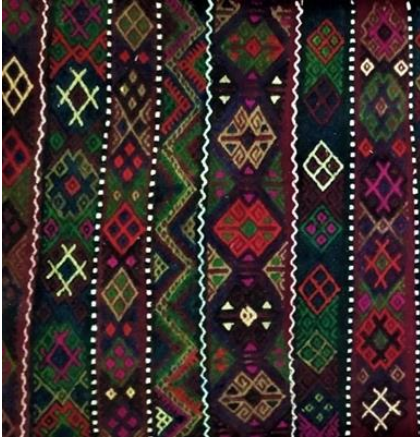
Malatya Doğanşehir Zili Örneği

(Bozdağ, 2021)

Şekil 191

Malatya Doğanşehir Zili Detayı

(Bozdağ, 2021)

Katalog Numarası	50		
Dokuma Türü	Kilim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Kuluncak /Sofular Aysel Esen		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	85 cm.	125 cm.	7 cm.
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Sarı, Mavi		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	İlikli Kilim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Ağaç, Yıldız, Tarak, Muska		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Dikdörtgen formundaki dokumayı sahipleri seccade olarak kullandıkları ifade etmiştir. Dokumanın mavi zeminli iç kısmında üç adet büyük yıldız motifi yer almaktadır. Yıldız motiflerinin sağında ve solunda on iki adet tarak motifi yer alır. İç kısımdaki turuncu renkli bordürlerin üzerinde muska motifi sıralı bir şekilde yer almaktadır. En dıştaki beyaz zeminli bordürün üzerinde ise kırmızı, sarı, mavi renklerde otuz üç adet ağaç motifi yer almaktadır. Bu motiflerin etrafı testere motifi ile sınırlandırılmıştır.		

Şekil 192

Malatya Kuluncak Kilim Örneği

(Bozdağ, 2021)

Şekil 193

Malatya Kuluncak Kilim Detayı

(Bozdağ, 2021)

Katalog Numarası	51		
Dokuma Türü	Zili		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Arapgir /Yaylacık Habibe Ekinci- Hacı Ekinci		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	90 cm.	120 cm.	9 cm.
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah, Mavi		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Atkı, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Bezayağı, Düz Zili, Çapraz Zili		
Dokumada Kullanılan Motifler	Bereket, Çengel, Tarak, Su Yolu		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Dokuma yatay geniş ve dar kuşaklardan meydana gelmektedir. Dokumanın ortasında bulunan mavi zeminli geniş kuşağının üzerinde iki adet bereket motifi ve çevresinde s formunda çengel motifi bulunmaktadır. Ortada bulunan kuşakların sağında ve solunda bulunan kırmızı zeminli kuşaklarda toplam dört adet bereket motifi ve onların çevresinde s formunda çengel yanışı yer almaktadır. Dokumanın üst ve alt tarafındaki mavi zeminli dar kuşakların üzerinde tarak ve aralarında bereket motifi işlenmiştir. Bu kuşakların kenarları testere motifiyle belirginleştirilmiştir. Dokumada kırmızı, mavi, sarı renkler kullanılmış, saçaklar uzun bırakılmıştır.		

Şekil 194

Malatya Arapgir Zili Örneği

(Bozdağ, 2021)

Şekil 195

Malatya Arapgir Zili Detayı

(Bozdağ, 2021)

Katalog Numarası	52		
Dokuma Türü	Zili		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Arapgir /Yazılı Kevser Turfanda		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	160 cm.	325 cm.	
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah, Sarı		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Atkı (Çeşit Motif ipi) Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Düz Zili Tekniği, Çapraz Zili Tekniği		
Dokuma Yanırları	Bereket, Muska, Suyolu, Çengel		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Dokumada dörtgenlerden oluşan diyagonal şekilde tasarlanmış kompozisyonuyla dikkat çekmektedir. Zeminde yer alan çengelli dörtgen formdaki motiflerin içlerinde bereket motifi yer alır. Bu çengellerin bitiminde üçgen formunda muska motifleri yer almaktadır. Dokumanın kenar bordürlerinde suyolu motifi yer alır. Dokumada kırmızı, beyaz, siyah ve sarı renkler kullanılmıştır.		

Şekil 196

Malatya Arapgir Zili Örneği

(Bozdağ, 2021)

Şekil 197

Malatya Arapgir Zili Detayı

(Bozdağ, 2021)

Katalog Numarası	53		
Dokuma Türü	Kilim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Arapgir/ Çimen Osman Şahin		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	115 cm.	160 cm.	11 cm.
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah, Turuncu, Yeşil		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	İlikli Kilim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Bereket, Çengel, Tarak, Akrep		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Dokuma diyagonal şekilde altıgen formlardan meydana gelmektedir. Altıgenlerin merkezinde akrep motifi yer almaktadır. Bordür ve zemini tarak motifi ayırmaktadır. Malatya'nın bazı yörelerinde akrep motifine bereket de denmektedir. Dokumanın üst ve alt bordürlerinde bereket motifi yer almaktadır. Dokumada turuncu, yeşil, mor ve siyah renkler kullanılmıştır. Dokumada saçaklar örülü ve uzun bırakılmıştır.		

Şekil 198

Malatya Arapgir Kilim Örneği

(Bozdağ, 2021)

Şekil 199

Malatya Arapgir Kilim Detay Örneği

(Bozdağ, 2021)

Katalog Numarası	54		
Dokuma Türü	Kilim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Pütürge/Ulutaş Fatma Keleş		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	85 cm.	160 cm.	
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah, Yeşil		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Atkı (Çeşit Motif ipi) Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	İlikli Kilim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Bereket, Koçboynuzu, Bukağı, Tarak		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Dokuma dikdörtgen formunda oluşturulmuş olup geometrik motifler hakimdir. Dokumanın merkezinde diyagonal olarak sıralanmış birbirine bitişik göbek şeklinde elibeline motifinden oluşan dörtgen (baklava) motiflerin merkezinde bereket motifi yer almaktadır. Orta zemin sonsuzluk prensibine göre düzenlenmiş bir kompozisyona sahiptir. Orta zemin kenarlarını tarak motifi sınırlamaktadır. Kenar bordürde koçboynuzu motifi yer almakta bu motifin içleri; bukağı motifiyle dolguludur. Yörede bu motife bereket de denmektedir. Dokuma oldukça yıpranmış bir halde muhafaza edilmektedir.		

Şekil 200

Malatya Pütürge Kilim Örneği

(Bozdağ, 2021)

Şekil 201

Malatya Pütürge Kilim Detayı

(Bozdağ, 2021)

Katalog Numarası	56		
Dokuma Türü	Zili		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Pütürge /Arınlı Abidin Satılmış		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	85 cm.	120 cm.	10 cm.
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah, Turuncu		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözügü Yün, Atkı (Çeşit Motif ipi) Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Çapraz Zili Tekniği, Düz Zili Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Göz, Elibeline, Tarak, Bereket, Suyolu, Elti Eltiye küstü		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Dikdörtgen şekildeki dokumanın siyah zemini üzerinde bereket motifi yer almaktadır. Bereket motifinin kenarlarında göz motifleri işlenmiştir. Dokumanın bordürlerinde yörede elti eltiye küstü motifi yer alır. Bordürlerin üst ve alt kısmında ise su yolu bulunur. Saçaklar siyah renkte ve uzun bırakılmıştır. Çapraz zili tekniği, düz zili tekniği dokunmuş olan örnek, motiflerde farklı renkler kullanılmasıyla zengin bir görünüm elde etmiştir.		

Şekil 202

Malatya Pütürge Zili Örneği

(Bozdağ, 2021)

Şekil 203

Malatya Pütürge Zili Detayı

(Bozdağ, 2021)

Katalog Numarası	56		
Dokuma Türü	Kilim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Pütürge/Bakımlı Zuhal Poyraz		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	180 cm.	380 cm.	4 cm.
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah, Turuncu, Mavi, Yeşil		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	İlikli kilim tekniği, Kontörlü kilim, Ek Atkı Sıkıştırılmasıyla İliklerin Yok edilmesi		
Dokumada Kullanılan Motifler	Bereket, Göz, Muska, Tarak, Çengel, Ejder		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Bir bordür ve zeminden meydana gelen kilim örneğidir. Dokuma dikey kompozisyonu olup, ancak farklı renklerde dokunan zemin 7 yatay toplamda 14 kompozisyona bölünmüş görünümü verilmiştir. Tam ortasında 6 tam iki yarım dörtgenler yer alır. Zeminde güç kuvveti ve bereketi simgeleyen koçboynuzu motifi işlenmiştir. Ayrıca iki koçboynuzunun arasında kalan boşluklara ise; merkezinde akrep ve kurtağzı motifi bulunan koç boynuz motifleri serpilmiştir. Bununla birlikte kenar kısımlarında kalan boşluklara ise aileyi ve kadın erkek birliğini yansıtan çengel motifi ve sonsuzluğu sembolize eden su yolu motifi işlenmiştir. Zemin, uzun kenardan çengel motifi ile ayrılmıştır. Zeminin kalan kısmın bir uzun kenarında ve bir kısa kenarında bordür bulunmaktadır. Uzun kenarda bulunan su yolu sonsuzluğu, üremeyi, doğanın yeniden canlanmasını ve bolluğu sembolize eder.		

Şekil 204

Malatya Pütürge Kilim Örneği

(Bozdağ, 2020)

Şekil 205

Malatya Pütürge Kilim Detay Örneği

(Bozdağ, 2020)

Katalog Numarası	57		
Dokuma Türü	Kilim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Hekimhan/Kurşunlu Perihan Yılmaz		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Durumu	Dokuma Yıpranmamış		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	95 cm.	160 cm.	11 cm.
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah, Sarı, Mavi		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü, Motif İpi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Kontörlü Kilim, İlikli Kilim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Bereket, Çengel, Tarak, Yıldız		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Dokuma enine geniş ve dar yatay kuşaktan (şerit) oluşmaktadır. Dokumada üç adet kuşağında bereket motifi diğer geniş ve dar yatay kuşaklarda motif yer almamaktadır. Dokumanın geniş kırmızı kuşaklarında yıldız ve bereket motifleri yer almaktadır. Dokumanın geniş mavi zeminli kuşaklarında tarak motifi işlenmiştir. Dokumanın iki adet siyah zeminli geniş kuşağında ise bereket motifi yer almaktadır. Dokumanın dar kuşaklarında ise çengel ve testere dişi motifi yer almaktadır. Dokumanın saçakları uzun ve örülü bir şekilde yünün kendi renginde dokunmuştur. Bu dokumayla karşılaştırdığımız örnekler, genel özellikleri itibariyle birbirine yakındır.		

Şekil 206

Malatya Hekimhan Kilim Örneği

(Bozdağ, 2021)

Şekil 207

Malatya Hekimhan Kilim Detayı

(Bozdağ, 2021)

Katalog Numarası	58		
Dokuma Türü	Cicim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Hekimhan/Kurşunlu Nazan Banaz		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	110 cm.	180 cm.	
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Atkı (Çeşit Motif ipi) Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Çözü Yüzlü Cicim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Bereket, Çengel, Muska		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Dokuma ince kuşaklar (şerit) halinde yapılmıştır. Beyaz zeminli Kuşaklar üzerinde çengel veya yörede yine bu motife bereket adı verilen motif işlenmiştir. Dokuma şaklar halinde yapıp sonradan birleştirilmiştir. Dokumada tek taraflı kabarık motifli çözü yüzlü cicim tekniği uygulanmıştır.Çözü ipi hem desen oluşturur hem de çözü amacıyla kullanılır. Bu nedenle çözü ipinin sayısı çok fazladır. Dokuyucu, desen iplerini ve çözüleri iyi seçmek durumundadır. Atkı ipi ise genellikle tek renklidir. Karadeniz, Orta, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'nde yaygın olan bu dokuma türü, at örtüsü, heybe, hurç vb. amaçlarla kullanılır. Üzerinde yünlerden yapılmış püsküllerle süslenmiştir.		

Şekil 208

Malatya Hekimhan Cicim Örneği

(Bozdağ, 2021)

Şekil 209

Malatya Hekimhan Cicim Detayı

(Bozdağ, 2021)

Katalog Numarası	59		
Dokuma Türü	Kilim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Arguvan /Asar Zeynep Aksoy		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Boyutu	En	Boy	Saçak Boyu
	105 cm.	280 cm.	
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah, Turuncu		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Atkı (Çeşit Motif ipi) Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Çözü Yüzlü Cicim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Bereket, Göz, Çengel, Suyolu, Sıçandışi, Küpe		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Dokuma iki şak halinde boyuna dar ve geniş kuşaklar (şerit) halinde dokunmuştur. Boyuna ince şeritler halinde düzenlenen kompozisyonda siyah zemin üzerine küpe, çengel, göz ve bereket motifleri işlenmiştir. Kırmızı zeminli boyuna şeritlerin üzerinde göz, çengel ve bereket motifleri yer almaktadır. İnce kuşaklarda sıçandışi ve suyolu motifleri yer alır. Dokumada kırmızı, siyah ve beyaz renkler kullanılmıştır.		

Şekil 210

Malatya Arguvan Cicim Örneği

(Bozdağ, 2021)

Şekil 211

Malatya Arguvan Cicim Detayı

(Bozdağ, 2021)

Katalog Numarası	60		
Dokuma Türü	Kilim		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Darende/İlca Mukaddes Dolaş		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	25 cm.	180 cm.	5 cm.
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah, Turuncu		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	İlikli Kilim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Bereket, Göz, Akrep, Testere dişi		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Dokuma yer yaygısı olarak dokunmuştur. Dokumanın günümüze sadece bir parçası ulaşmıştır. Dokuma dikdörtgen formda, iki şaktan, sekiz göbekli olarak tasarlanırsa da şu anda sadece üçte bir parçası bulunmaktadır. Dokuma göbek formunda motiflerin dikey ekseninde dokumanın yüzeyinde yerleştirilmesinden oluşmuştur. Dokumada geometrik motiflerin hâkim olduğu görülür. Göbeklerin ortasında akrep yörede bereket olarak adlandırılan motifler yer almaktadır. Göbeğin kenarlarında tarak yanışı işlenmiştir. Göbeğin alt ve üst kısımları testere dişi motifleriyle sınırlandırılmıştır. Dar şeritlerde göz motifi yer almaktadır.		

Şekil 212

Malatya Darande Kilim Örneği

(Bozdağ, 2021)

Şekil 213

Malatya Darande Kilim Detay Örneği

(Bozdağ, 2021)

Katalog Numarası	61		
Dokuma Türü	Palaz		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/Darende/ Irmaklı Asiye Palancı		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	90 cm.	160 cm.	13 cm.
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Bezayağı Dokuma		
Dokumada Kullanılan Motifler	Su yolu		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Malatya yöresinde yolluk kilim olarak adlandırılan yer yaygısıdır. Dokuma enine geniş ve dar kuşaklar (şerit) halinde dokunmuştur. Dokuma tek parça halindedir. Dokumanın geniş kuşaklarını su yolu motifi sınırlandırmaktadır. Bu yaygılar kolay dokunması ve gündelik kullanım için tercih edilmesinden dolayı genelde motif kullanılmaz. Bu dokumalarda genelde yünün doğal rengi kullanılmaktadır. Bazı örneklerinde şeritlerin arasına kırmızı, mavi gibi renkli şeritler atılmaktadır. Malatya köylerinde her evde birkaç tane bulunur.		

Şekil 214

Malatya Darende Palaz Örneği

(Bozdağ, 2021)

Şekil 215

Malatya Darende Palaz Detayı

(Bozdağ, 2021)

Katalog Numarası	62		
Dokuma Türü	Zili Yastık		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Akçadağ /Çatyol Hatice Sağır / Ali Seydi Sağır		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Boyutu	En	Boy	Saçak Boyu
	60 cm.	90 cm.	
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah, Turuncu, Sarı, Yeşil		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Atkı (Çeşit Motif ipi) Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Çapraz Zili Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Pıtrak, Bereket, Göz		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Malatya yöresi yastıklar genelde halı ve havsız dokuma şeklinde zengin örneklerle ev sahipliği eder. Yastıklar genelde 60x90 cm. ebatlarındadır. Bazı yörelerde farklı ölçülerde dokunan örneklerde mevcuttur. Yastık dokumanın zemininde diyagonal olarak sınırlanmış pıtrak motifleri yer alır. Pıtrak motiflerinin içerisinde göz, motifi dokunmuştur. Yörede misafir ağırlama için kullanılan yer oturma düzenlerinde veya günlük kullanım amaçlı olarak iç kısımları saman, meşe yaprağı veya kağıtla doldurulmakta günlük kullanım için olanları yün ile doldurulmaktadır. Yüzeyindeki motiflerde zili tekniği kullanılmıştır. Arka yüzeyi düz bez dokuma şeklindedir.		

Şekil 216

Malatya Akçadağ Zili Yastık Örneği

(Bozdağ, 2021)

Şekil 217

Malatya Akçadağ Yastık Örneği Detayı

(Bozdağ, 2021)

Katalog Numarası	63		
Dokuma Türü	Cicim Yastık		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Akçadağ /Çatyol Hatice Sağır / Ali Seydi Sağır		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	60 cm.	92 cm.	
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah, Sarı,		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Atkı (Çeşit Motif ipe) Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Sık Motifli Cicim Tekniğı		
Dokumada Kullanılan Motifler	Pıtrak, Sıçandışı		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	60x92 cm. ebatlarındaki yastık, sık motifli cicim tekniğıyle dokunmuş olup, çözgü, atkı ve motif iplikleri yündür. Dokumanın zemininde diyagonal kompozisyon düzenlemesi olup, pıtrak motifinin merkezde sınırladığı alanlardan meydana gelen eşkenar dörtgenler yüzeyi dolgulamaktadır. Yastık zamanla içi boşaltılmış ve oldukça yıpranmış bir şekilde evin kilerinde muhafaza edilmektedir.		

Şekil 218

Malatya Akçadağ Cicim Yastık Örneği

(Bozdağ, 2021)

Şekil 219

Malatya Akçadağ Cicim Yastık Detayı

(Bozdağ, 2021)

Katalog Numarası	65		
Dokuma Türü	Cicim Yastık		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Akçadağ /Esenli Nadire Tatar		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	59 cm.	85 cm.	
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah, Turuncu, Sarı, Mor		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Atkı (Çeşit Motif ipi) Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Sık Motifli Cicim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Bereket, Pıtrak		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	59x85 cm. ebatlarındaki yastık, sık motifli cicim tekniğiyle dokunmuş olup, çözgü, atkı ve desen iplikleri yündür. Dokumanın zemininde diyagonal kompozisyon düzenlemesi olup, Bereket motifinin sınırladığı alanlardan meydana gelen eşkenar dörtgenler bulunmaktadır. Eşkenar dörtgenlerin içinde bereket merkezlerinde ise pıtrak motifi dokunmuştur. Pıtrak motifi içerisinde göz motifi yer alır. Yastığın arka kısımda cicim tekniğinde olup, renkli iplerle göz, pıtrak ve çengel şeklindeki motiflerle süslenmiştir. Yastıkta sarı, kırmızı, turuncu ve mora yakın renkler kullanılmıştır.		

Şekil 220

Malatya Akçadağ Yastık Örneği

(Bozdağ, 2021)

Şekil 221

Malatya Akçadağ Yastık Örneği Arka Tarafı

(Bozdağ, 2021)

Katalog Numarası	65		
Dokuma Türü	Kilim Yastık		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Yeşilyurt /Cumhuriyet Erhan Ertem		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	78 cm.	90 cm.	
Dokumada Kullanılan Renkler	Kırmızı, Siyah, Mavi, Sarı		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	İlikli Kilim Tekniği, Kontörlü Kilim		
Dokuma Yanırları	Bereket, Kurt İzi, Çengel, Sıçan Dişi, Deve Boynu		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Dokuma yörede yaygın olarak dokunan yastık örneğidir. Yastığın merkezinde iki göl veya göbek diye adlandırılan dörtgen motifin merkezinde bereket motifi bu motiflerin başınsa ve sonunda kurt izi motifi yer almaktadır. Göbek motifinin dışında kalan siyah ve kırmızı zeminlerin üzerinde ise kurt izi ve çengel motifleri yer almaktadır. Dokumanın en dış bölümünde yörede yaygın kullanılan deve boynu ve tarak motifi çerçevelemektedir. Dokumanın içi boşaltılmış bir şekilde muhafaza edilmektedir. Dokumada kırmızı, mavi, sarı ve siyah renkler kullanılmıştır.		

Şekil 222

Malatya Yeşilyurt Kilim Yastık Örneği

(Bozdağ, 2022)

Şekil 223

Malatya Yeşilyurt Kilim Yastık Detayı

(Bozdağ, 2022)

Katalog Numarası	66		
Dokuma Türü	Cicim Yastık		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Merkez/Barguzu Pembe Fırat		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	80 cm.	134 cm.	
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah, Turuncu		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Atkı (Çeşit Motif ipi) Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Sık Motifli Cicim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Akrep, Göz, Bereket, Sıçandışı		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Çuval olarak tasarlanmış dokumada, tek bordür bulunmaktadır. Siyah zemin üzerinde bulunan bordür, yaba motifleriyle çevrelenmiştir. Motif zemini kırmızı ve beyaz renkte olup, üzerinde cicim tekniğiyle işlenmiş bereket motifleri diyagonal olarak düzenlenmiştir. Kalın yer yaygıları, heybe, çuval, hurç gibi dayanıklı olması gereken kullanımlar için, üç tek çözgü sarılarak bezayağı zemin üzerine dokunan sık motifli cicim tekniği uygulanmıştır. Dayanıklı bir dokuma elde etmek için motifler birbirine çok yakın dokunmuştur. Motif ipi, atkı ve çözgü yündür. Yünlerde suni boya kullanılmıştır.		

Şekil 224

Malatya Kuluncak Cicim Yastık Örneği

(Bozdağ, 2021)

Şekil 225

Malatya Kuluncak Cicim Yastık Detayı

(Bozdağ, 2021)

Katalog Numarası	67		
Dokuma Türü	Zili Yastık		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Pütürge/Tosunlu Zenep Şener- Sıddıkka Şener		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	90 cm.	120 cm.	
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah, Lacivert, Sarı		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Atkı (Çeşit Motif ipi) Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Çapraz Zili Tekniği, Düz Zili Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Elibelinde, Göz, Küpe, Sıçandışi, Kuş, Suyolu, Elti Eltiye Küstü Motifi		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Yörede yastık olan dokumuştur. Yastık dokumada zili tekniği kullanılmıştır. Dokumada iki dar bordür ve orta zeminde eli belinde motifinin diyagonal olarak düzenlenmesi söz konusudur. Eli belinde motifinin sağ ve sol boşluklarında göz motifi yerleştirilmiştir. Motifin üst sağ ve solunda beşer adet göz motifi işlenmiştir. Motifin kenar çizgilerini çapraz zili tekniğindedişandışı motifi şekillendirmektedir. Dış kenar bordürlerini siyah zemin üzerine suyolu motifi çerçeveler. Yastığın alt ve üst taraflarında elti eltiye küstü, üstünde ise sıralı küpe motifi yer almaktadır. Zili tekniğiyle dokunmuş olan örnek, motiflerde farklı renk kullanılmasıyla zengin bir görünüm elde etmiştir.		

Şekil 226

Malatya Pütürge Zili Yastık Örneği

(Bozdağ, 2021)

Şekil 227

Malatya Pütürge Zili Yastık Detayı

(Bozdağ, 2021)

Katalog Numarası	69		
Dokuma Türü	Kilim Yastık		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Yeşilyurt /Yakınca Erhan Ertem		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	75 cm.	95 cm.	
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah, Mavi		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	İlikli Kilim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Bereket, Göz, Çengel, Bukağı, Sıçandışi		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Dokuma yörede yaygın olarak dokunan yastık örneğidir. Yastığın ön yüzü motiflerle dolgu olarak kilim tekniğinde, arka yüzü ise tek renkle bezayağı dokunmuştur. Yastığın merkezinde üç göl veya göbek diye adlandırılan dörtgen motifin merkezinde bereket motifi yer almaktadır. Göbek motifinin dışında kalan siyah zemin üzerine kırmızı renkte bu motiflerin etrafını testere motifi süslemektedir. Dokumanın en dış bölümünde yörede yaygın kullanılan H formunda bukağı, çengel, göz ve sıçandışi motifi çerçevelemektedir. Dokumanın içi boşaltılmış bir şekilde muhafaza edilmektedir. Dokumada suni boyalı kırmızı, yeşil, sarı, beyaz ve siyah renkler kullanılmıştır.		

Şekil 228

Malatya Yeşilyurt Yastık Örneği

(Bozdağ, 2022)

Şekil 229

Malatya Yeşilyurt Kilim Yastık Arka Taraf

(Bozdağ, 2022)

Katalog Numarası	70		
Dokuma Türü	Kilim Yastık		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Yeşilyurt /Merkez Erhan Ertem		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	75 cm.	95 cm.	
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah, Turuncu		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	İlikli Kilim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Bereket, Göz, Bukağı, Çengel, Kurt İzi		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Dokuma yörede yaygın olarak dokunan yastık örneğidir. Yastığın ön yüzü motiflerle dolgu olarak cicim tekniğinde, arka yüzü ise tek renkle bezayağı dokunmuştur. Yastığın merkezinde üç göl veya göbek diye adlandırılan dörtgen motifin merkezinde bereket motifi sağında ve solunda küçük kurt izi motifi yer almaktadır. Göbek motifinin dışında kalan siyah zemin üzerine kırmızı renkte bu motiflerin etrafını sıçandişi motifi süslemektedir. Dokumanın en dış bölümünde yörede yaygın kullanılan H formunda bukağı, çengel, göz ve sıçandişi motifi çerçevelemektedir. Dokumada kırmızı, yeşil, sarı, beyaz ve siyah renkler kullanılmıştır.		

Şekil 230

Malatya Yeşilyurt Kilim Yastık Örneği

(Bozdağ, 2022)

Şekil 231

Malatya Yeşilyurt kilim Yastık Arka Tarafı

(Bozdağ, 2022)

Katalog Numarası	71		
Dokuma Türü	Kilim Yastık		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Arguvan /Asar Zeynep Aksoy		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	41 cm.	85 cm.	
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Siyah, Turuncu		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	İlikli Kilim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Ejder, Göz		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	41x85 cm. ebatlarında yastık dokuma örneğidir. Ejder mofinin radyal sistemde içten dışa doğru iki büyük göbek şeklinde en içte göz motifinin düzenlenmesiyle oluşan kompozisyonda beyaz, siyah ve turuncu renkler kullanılmıştır. Yastığın arka tarafı geniş ve dar kuşaklar (şerit) halinde bezayağı dokumadır.		

Şekil 232

Malatya Arguvan Kilim Yastık Örneği

(Bozdağ, 2021)

Şekil 233

Malatya Arguvan Kilim Yastık Arkası

(Bozdağ, 2021)

Katalog Numarası	72		
Dokuma Türü	Kilim Yastık		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Yeşilyurt / Kozluk Erhan Ertem		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	70 cm.	100 cm.	
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah, Sarı		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Atkı (Çeşit Motif ipi) Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	İlikli Kilim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Bereket, Göz, Kurt Ağzı, Tarak		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Yastık; merkezinde tek bir göl veya göbek diye adlandırılan içiçe geçmiş bereket motiflerinden oluşur. Göbek motifinin dışında kalan sarı, kırmızı, siyah zemin üzerine kırmızı ve siyah tonlarda kurt izi, bereket ve göz motifleri işlenmiş etrafını testere motifi süslemektedir. Dokumanın en dış bölümünde yörede yaygın kullanılan tarak motifi çerçevelemektedir. Dokumanın içi boşaltılmış bir şekilde muhafaza edilmektedir. Dokumada kırmızı, sarı, beyaz ve siyah renkler kullanılmıştır.		

Şekil 234

Malatya Yeşilyurt Kilim Yastık Örneği

(Bozdağ, 2022)

Şekil 235

Malatya Yeşilyurt Kilim Yastık Detayı

(Bozdağ, 2022)

Katalog Numarası	72		
Dokuma Türü	Sumak Yastık		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Yeşilyurt / Üçgöze Erhan Ertem		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	69 cm.	95 cm.	
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah, Mor		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Atkı (Çeşit Motif ipi) Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Sumak, Kilim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Bereket, Göz, Koç Boynuzu, Muska		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Dokuma enine geniş ve dar kuşaklardan meydana gelmektedir. Dokumanın merkezde yer alan enine geniş kuşağın siyah zemini üzerine üç altıgen şeklinde bereket motifleri, iki yarım motiflerin üzerine kırmızı renkte göz ve muska motifleri işlenmiştir. Motiflerin kenar çizgileri bir dolu bir boş sıçandışi motifi ile çevrelenmiştir. Bu kuşakların kenar çizgileri beyaz renkte testere motifiyle süslenmiştir. Sağ ve soldaki iki yatay geniş kuşakların ortasından dört adet koçboynuzu motifi ve bu motiflerin ortasında ise bereket motifi yer almaktadır. Yatay en dar kuşakların üzerinde ise koç motifi ve göz motifi yer almaktadır. Yastık içi boşaltılmış şekilde muhafaza edilmektedir. Dokumada kırmızı, mor sarı, siyah renkler kullanılmıştır.		

Şekil 236

Malatya Yeşilyurt Sumak Yastık Örneği

(Bozdağ, 2022)

Şekil 237

Malatya Yeşilyurt Sumak Yastık Detayı

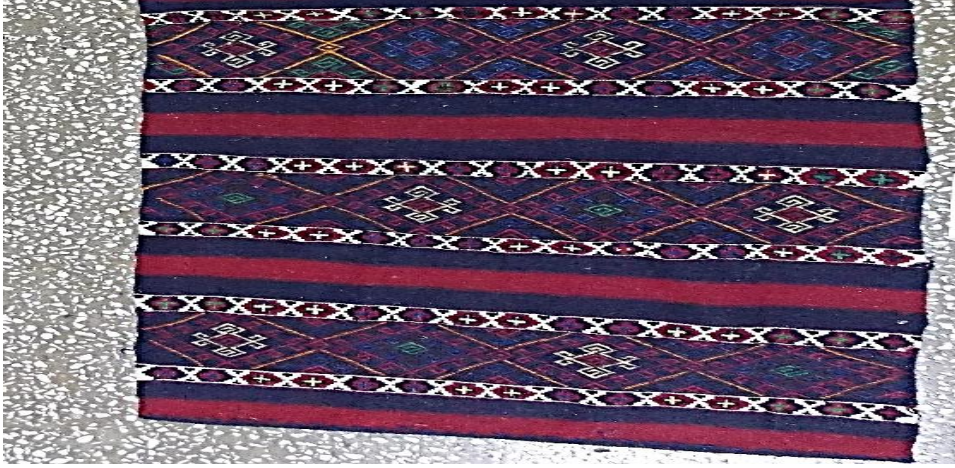

(Bozdağ, 2022)

Katalog Numarası	73		
Dokuma Türü	Cicim Yastık		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Yeşilyurt/ Cumhuriyet Erhan Ertem		
Dokuma İnceleme Tarihi	2022		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	75 cm.	90 cm.	
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah, Yeşil		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Atkı (Çeşit Motif ipi) Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Sık Motifli Cicim, Kilim		
Dokumada Kullanılan Motifler	Bereket, Göz		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Dokuma yatay geniş ve dar kuşaklardan meydana gelmektedir. Yastığın ön yüzünde üç geniş üç dar olmak üzere kuşaklar bulunmakta geniş olan mavi zeminli kuşakların üzerinde; dört adet kancalı bereket yanı sıra aralarında ise küçük ebatlarda göz yanı sıra işlenmiştir. Dokumanın geniş kuşaklarının yanında bulunan beyaz zeminli dar kuşak şeritlerinde ise göz yanı sıra yer almaktadır. Yastığın yatay dar kuşakları ise dokumanın kendi renginde ve işlemesiz olarak dokunmuştur. Yastık dokumanın arka yüzü ise yeşil, kırmızı, mavi, siyah renklerde eşit dar yatay kuşaklar halinde dokunmuştur. Yastığın içi boşaltılarak muhafaza edilmektedir.		

Şekil 238

Malatya Yeşilyurt Cicim Yastık Örneği

(Bozdağ, 2022)

Şekil 239

Malatya Yeşilyurt Cicim Yastık Arka Tarafı

(Bozdağ, 2022)

Katalog Numarası	74		
Dokuma Türü	Kilim Heybe		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Yeşilyurt Erhan Ertem		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	52 cm.	112 cm.	
Dokumada Kullanılan Renkler	Turuncu, Kırmızı, Siyah, Sarı, Yeşil, Mor		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü, Motif ipi Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	İlikli Kilim Tekniği, Kontörlü Kilim		
Dokumada Kullanılan Motifler	Kurt Ağzı, Çengel, Bereket, Göz		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Heybe üç parçadan oluşmuştur. Dokuma tekniği olarak ilikli ve kontörlü kilim tekniği kullanılmıştır. Bunlardan ikisi cepleri oluşturan kısım ortadaki kısım boyuna veya omuza atılan kısım olarak dokunmuştur. Omuza gelen kısım iki dörtgen motif ve iç kısımlarında bereket motifi yer almaktadır. Sağ ve sol cep kısımlarında ise dörtgen motiflerin merkezinde kurt izi motifi üst ve altlarında iki adet küçük bereket motifi yer almaktadır. Merkezden dışa doğru çengel ve bereket motifi en dış siyah zemin üzerine göz motifleri işlenmiştir. Motiflerin sınırlarını sıçan dışı bir dolu bir boş motif siyah beyaz dokuma oluşturmaktadır.		

Şekil 240

Malatya Yeşilyurt Kilim Heybe Örneği

(Bozdağ, 2022)

Şekil 241

Malatya Yeşilyurt Heybe Detay Örneği

(Bozdağ, 2022)

Katalog Numarası	75		
Dokuma Türü	Cicim Heybe		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Arguvan /Asar Bektaş Aksoy		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Boyutu	En	Boy	Saçak Boyu
	45 cm.	117 cm.	5 cm.
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah, Turuncu		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Atkı (Çeşit Motif ipi) Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Sık Motifli Cicim Tekniği, Kilim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Bereket, Koçboynuzu, Testere dişi, Pıtrak		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Heybe 24 cm. genişliğinde dokunan iki parçanın birleştirilmesiyle meydana gelmektedir. Heybe gözlerinin arasında bulunan ve “heybe ağı” adı verilen bölümün ortasında yer alan iki parça birbirine dikilmeden bırakılmış olup, bu açıklıktan başa geçirilerek kullanılmaktadır. Heybede kullanılan renkler kenar dikişinde ve heybe gözlerinin alt uçlarında da kullanılarak zengin bir görüntü elde edilmiştir. Dokumada renklerle oluşan ince ve kalın bantların meydana getirdiği bir düzenleme görülmektedir. Heybede bulunan gözlerin üzerinde bir adet geniş iki dar kuşak bulunmaktadır. Geniş kuşağın üzerinde bereket motifi yer almaktadır. Orta kuşağın sağında ve solunda bunulana dar kuşakların üzerinde pıtrak, koçboynuzu motifleri yer almakta kenarları testere dişi motifi ile sınırlandırılmıştır.		

Şekil 242

Malatya Arguvan Cicim Heybe Örneği

(Bozdağ, 2021)

Şekil 243

Malatya Arguvan Cicim Heybe Detayı

(Bozdağ, 2021)

Katalog Numarası	76		
Dokuma Türü	Zili Heybe		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/Darende/Akbaba Gülbahar Vahaş		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	48 cm.	126 cm.	
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah, Turuncu, Mor		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Atkı (Çeşit Motif ipi) Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Düz zili, Sık Motifli Cicim Tekniği		
Dokuma Yanışları	Bereket, Göz, Yıldız, Suyolu, Tarak		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Heybe 25 cm. genişliğinde dokunan iki parçanın birleştirilmesiyle meydana gelmektedir. Heybe gözlerinin arasında bulunan ve “heybe ağı” adı verilen bölümü suyolu motifleri ile dokunmuştur. Heybede kullanılan renkler kenar dikişinde ve heybe gözlerinin alt uçlarında da kullanılarak zengin bir görüntü elde edilmiştir. Heybenin cepleri üzerinde bulunan altıgen formunda göbek formu yer almaktadır. Göbek formunda yerleştirilmiş formun orta kısmında yıldız motifi yer almaktadır. Yıldız motifinin etrafına göz motifi sıralanmıştır. Göz motiflerinin etrafını ise sıçandişi motifi ile sınırlamaktadır. Heybenin orta kısmında sık motifli cicim tekniğinde tarak motifi yer almaktadır.		

Şekil 244

Malatya Darende Zili Heybe Örneği

(Bozdağ, 2021)

Şekil 245

Malatya Darende Heybe Detayı

(Bozdağ, 2021)

Katalog Numarası	77		
Dokuma Türü	Cicim Heybe		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/Yeşilyurt/ Oluklu Amine Kıyıcı		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	80		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	48 cm.	126 cm.	
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah, Turuncu		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Atkı (Çeşit Motif ipi) Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Seyrek Motifli Cicim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Bereket, Suyolu, Göz, Çengel, Çiçek, Yıldız, Pıtrak		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	48x126 cm. ebatlarındaki heybe 24 cm. genişliğinde dokunan iki parçanın birleştirilmesiyle meydana gelmektedir. Heybe gözlerinin arasında bulunan ve “heybe ağı” adı verilen bölümün ortasında yer alan iki parça birbirine dikilmeden bırakılmış olup, bu açıklıktan başa geçirilerek kullanılmaktadır. Heybede bulunan gözlerin üzerinde dörtgen (baklava) formun içerisinde bereket motifi etrafında göz ve çengel motifleri ile zengin bir kompozisyon oluşturulmuştur. Dörtgen formun etrafında sıralı göz ve suyolu motifleri en dış kenar kısımda çengel motifleri yer almaktadır.		

Şekil 246

Malatya Yeşilyurt Cicim Heybe Örneği

(Bozdağ, 2021)

Şekil 247

Malatya Yeşilyurt Cicim Heybe Detayı

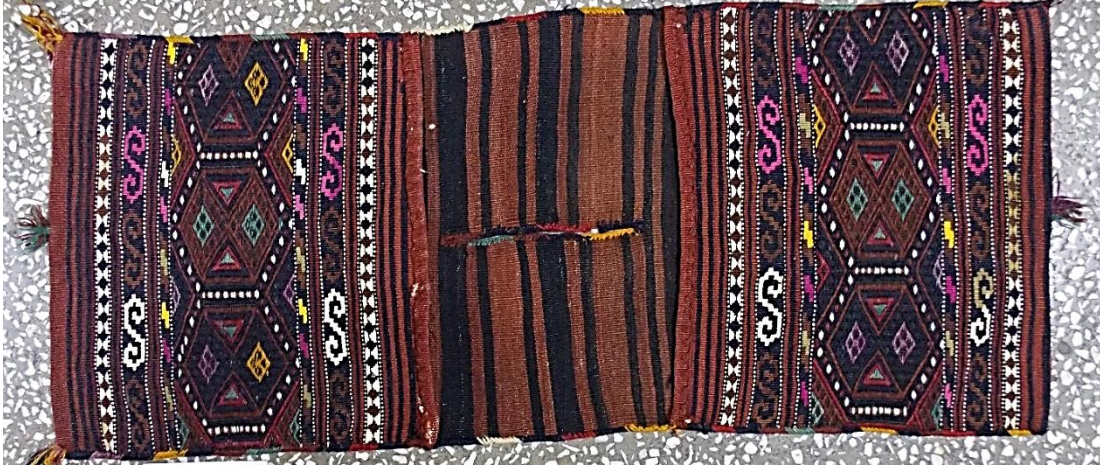

(Bozdağ, 2021)

Katalog Numarası	78		
Dokuma Türü	Heybe		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Yeşilyurt /Kadiruşağı Erhan Ertem		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	45 cm.	130 cm.	
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah, Mor		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözümlü Yün, Atkı (Çeşit Motif ipi) Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Damalı Zili Tekniği, Çapraz Zili Tekniği, Kilim Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Bereket, Göz, Muska, Çengel, Deve boynu		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Heybe üç parçadan oluşmuştur. Bunlardan ikisi cepleri oluşturan kısım, ortadaki kısım boyna veya omuza atılan kısım olarak dokunmuştur. Omuza veya boyuna gelen kısım yatay dar kuşaklar halinde motifsiz olarak dokunmuştur. Sağ ve sol cep kısımlarında ise dörtgen motiflerin merkezinde göz motifi üst ve altlarında iki adet küçük muska motifi yer almaktadır. Merkezden dışa doğru çengel ve bereket motifi en dış beyaz zemin üzerine göz motifleri işlenmiştir. Motiflerin sınırlarını siyah beyaz dokuma oluşturmaktadır. Zili ve kilim tekniğiyle dokunmuş örnek, motiflerde farklı renklerin kullanılmasıyla zengin bir görüntü elde edilmiştir. Heybede saçak olarak üç adet püskül renkli olarak bırakılmıştır.		

Şekil 248

Malatya Yeşilyurt Zili Heybe Örneği

(Bozdağ, 2022)

Şekil 249

Malatya Yeşilyurt Zili Heybe Detayı

(Bozdağ, 2022)

Katalog Numarası	79		
Dokuma Türü	Zili Heybe		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Pütürge /Arınlı Abidin Satılmış		
Dokuma İnceleme Tarihi	2021		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	45 cm.	130 cm.	
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah, Sarı		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Atkı (Çeşit Motif ipi) Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Düz Zili Tekniği, Çapraz Zili Tekniği		
Dokumada Kullanılan Motifler	Çengel, Sıçandışi, Bereket, Göz, Koçboynuzu		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Heybe örneğinde iki dar bordür ve orta zeminde büyük bir göl motifi kompozisyonu ile dikkat çeker. Dış bordürde kırmızı zemin üzerine sıçandışi motifi ile doldurulmuş diğer ince siyah zeminli bordürde ise bereket motifleri yer almaktadır. Göl motifinin merkezi bereket motifi ile dolgulanmış bereket motifin etrafı çengel motifi ile sınırlandırılmıştır. Heybenin orta taşıma kısmı dikdörtgen formda içleri koçboynuzu ve üzerinde göz motifinden oluşmaktadır.		

Şekil 250

Malatya Pütürge Heybe Örneği

(Bozdağ, 2021)

Şekil 251

Malatya Pütürge Zili Heybe Detayı

(Bozdağ, 2021)

Katalog Numarası	80		
Dokuma Türü	Sumak Beşik		
Dokumaya Sahip Olan Kişi/Kurum	Malatya/ Yeşilyurt /Kuyulu Erhan Ertem		
Dokuma İnceleme Tarihi	2022		
Dokunduğu Tarih	20. yy.		
Dokumanın Ebatları	En	Boy	Saçak Boyu
	75 cm.	95 cm.	
Dokumada Kullanılan Renkler	Beyaz, Kırmızı, Siyah, Turuncu		
Dokumada Kullanılan Malzeme	Çözü Yün, Atkı (Çeşit Motif ipi) Yün		
Dokumada Kullanılan Teknikler	Çapraz Sumak, Kilim		
Dokumada Kullanılan Motifler	Bereket, Göz, Çengel, Koçboynuzu		
Dokuma Hakkında Genel Açıklama	Beşik dokuma iki parçadan meydana gelmektedir. Dokuma yatay geniş ve dar kuşaklardan meydana gelmektedir. Beşik dokumanın merkezinde en geniş yatay kuşağın ortasında koçboynuzu motifi yer alıp koçboynuzlarının bitim noktasında göz motifi işlemesi yer almaktadır. Koçboynuzlarından geride kalan boş kısımları ise altı adet bereket motifi doldurmaktadır. Bu motiflerin kenarından hemen başlayan yatay dar kuşaklarda ise testere motifi işlenmiştir. Dıştaki yatay dar kuşaklar da ise çengel ve çengelin sağ ve sol uçlarında küçük göz motifleri farklı renk tonlarında dokunmuştur. Beşik dokumalar çok renkli olup genelde üzerlerine nazar değmesine karşı motifler ile süslenir.		

Şekil 252

Malatya Yeşilyurt Sumak Beşik Örneği

(Bozdağ, 2022)

Şekil 253

Malatya Yeşilyurt Sumak Beşik Detayı

(Bozdağ, 2022)

ALTINCI BÖLÜM

Çalışmalar

Varlığının başlangıcından bugüne insanoğlunun çevresine uyum sağlama veya çevresini kendi ihtiyaçları doğrultusunda değiştirebilme yeteneğini en iyi şekilde kullanmaktadır. İnsan oğlu varlığını idame ettirme sürecinde karşılaşılan pek çok farklı problemin üstesinden gelebilmenin, bu problemlere yönelik çözüm yolları geliştirebilmenin anahtarıdır. İnsanoğlunun yaşamını kolaylaştıran bilgiler, nesilden nesille aktarılan çok önemli bir hazinedir. İnsanoğlunun varlığının başlangıcından günümüze, karşılaştığı sorunlara yönelik ürettiği çözüm yöntemlerine ait bilgiler, yaratıcı insan zekâsının ve estetiğinin en güzel örneklerini sunmaktadır. Avcı-göçebe bir toplumdan yerleşik hayata geçişimiz, tarım ve hayvancılık faaliyetlerimiz, madenleri keşfetmemiz ve nasıl işleyip geliştireceğimizi öğrenmemiz uzun bir zaman diliminde bireyin zekâ yetilerini etkin kullanımı sayesinde gerçekleşebilmiştir.

İnanç ve sanat kavramı 'da bu gelişimin bir parçasıdır. Tarihin farklı dönemlerinde toplumlarda birbirlerinden farklı bir şekilde inanç ve sanat kavramları ele alınmış ve açıklanmıştır (Bayav, 2009, s.105). İlk toplumlarda ait sanat anlayışı kavramı yansıtmacı kurama yönelik bir bakış açısıyla var olan yaratılmışları taklit etmek, ortaya tekrar çıkarmak olarak algılanmışken özellikle aydınlanma sonrası toplumlarında insanoğlu var olanı taklit etmek yerine usların ötesinde bir sanat arayışı benimsemiştir (Asheri, 2007, s. 5).

Bu noktada Türklerin tarih sahnesindeki var oluş sürecinde daima doğanın üstünlüğünü benimsemesi ve bu doğrultuda hayatın tüm noktasına tatbik etikleri bilinmektedir. Orta Asya'dan Anadolu'ya uzanan zamanda yüzeysel bir estetizmin çok ötesinde bir sanat anlayışının örnekleri görülmektedir. Bu süreç sayrılığın sonucu olarak değil, duygulanımsal sağlığın en yüksek derecedeki betimi, normal toplumların kendilerini gerçekleştirme edimlerinin bir dışa vurumu olarak keşfedilmeli ve yerinde belirtişyle, yapma, varlığı ortaya çıkarma sürecidir (Mills, 1987, s.69-70).

Bu bağlamda Türk sanatları incelendiğinde coğrafi koşulların ve dini inanışların etkileri görülmektedir. Orta Asya'nın kozmopolit ortamında meydana getirdikleri güçlü medeniyet ve İpek Yolu çevresine konumlanmış stratejik konumu gibi nedenlerle

Türkler daima göz önünde olmuş ve bu topraklarda yetişen Türk sanatçılar, Türk sanatının geneline çok önemli katkılar sağlamışlardır. Tarihleri boyunca Gök Tanrı İnaniş, Manihaizm, Budizm gibi dinleri benimsemiş olan Türklerin sanat anlayışında, benimsemiş oldukları dinlerin gerektirdiği biçimlerde doğrudan veya dolaylı olarak kendine yer bulmuştur.

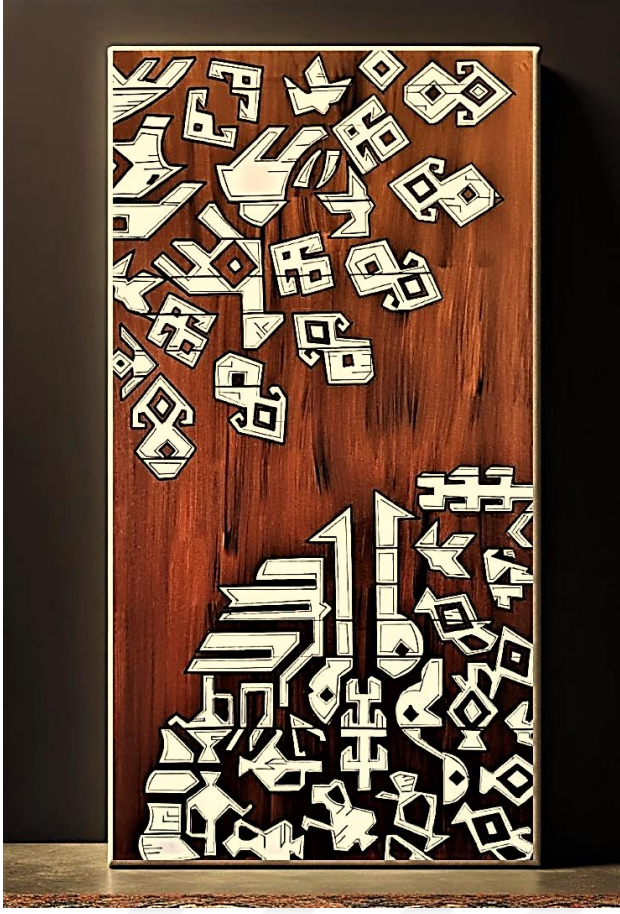
Böylelikle tarihsel süreçte uğradığı değişimlerin bir sonucu olarak, Türk sanatları, konu, üslup ve malzeme bakımından müthiş bir çeşitliliğe kavuşur. Türk sanatlarında var olan duvar resimlerinden başlayıp bir şaman din adamının kıyafetlerine kadar uzanan geniş yelpazedeki sanat örnekleri bunun bir kanıtıdır. Türkler yaşadıkları her zaman diliminde ve benimsedikleri dinin ne olduğu fark etmeksizin Türk geleneklerinden hiçbir zaman tam olarak kopmamış ve ele aldıkları her sanat disiplninde geleneklerini eserlerinde yaşatmışlardır.

Türk sanatlarını incelediğimizde inanç değerleri ve gelenekleri bağlamında sanat eserleri örneklerinde güçlü bir sembolizm içerirler. Bu güçlü semboller bazen bir mimaride kuş sembolü bazen bir halıda geyik kimi zaman bir mezar anıtında insan olarak günümüze kadar gelmiştir. Türk kültüründe yer alan sembollerin zengin örneklerinin uygulandığı sanat alanlarının başında ise Türk dokuma sanatları örnekleri ile karşılaşmaktayız. Bulunan Pazırık halısı bize Türklerin dokuma sanatında tarih sahnesindeki varlığının Pazırık halısı örneğinden öncesine uzanan geçmişin belgesi niteliğini Taşımaktadır. Bulunan örnekteki motifler ve uygulamadaki ustalık Türklerin dokuma sanatındaki kabiliyetinin ötesinde kendine özgü bir iletişim meydana getirerek su yüzüne çıkmamış duygulara ve ifadelere aracılık yapmıştır.

Tez kapsamında ele aldığımız Malatya yöresi düz dokumalarındaki motiflerinde tıpkı pazırık halısında olduğu gibi kullanılan teknik, renk, kompozisyon ve zengin motif diliyle geçmişten günümüze uzanan Türk dokuma kültürünün sanatsal bir ifade biçimi olduğu sunulmak istenmiştir. Tezde yer alan yöre düz dokumalarında sıklıkla kullanılan motiflerin Türk kültür ve ruhunun bir ürünü olarak estetik ve kendine özgü figüratif bir zenginlik içermesi tez kapsamında yer alan on beş çalışmaya ilham kaynağı olmuştur. Yöreye özgü dokumalarda sıklıkla yer alan motiflerin iki boyutlu düzlem üzerinde kurgulanması ile vurgulanmak istenen oluşum olarak sanat nesnesinin hem kavramsal hem kuramsal hem teknik hem de estetik özellikleriyle yapıt özelliğine kavuşacak biçimde motifler ile tuval üzerinde özgün kompozisyonların sunulmasıdır.

Şekil 254

Tahsin Bozdağ, 70 x 110 cm, Tuval Üzerine Akrilik Boya ve Karışık Teknik Uygulama.

(Bozdağ, 2023)

Çalışmada yöreye özgü kilim seccade dokumalarda görülen ibrik, hayat ağacı, kuş ve diğer kilim dokumalarında sıklıkla kullanılan elibeline motifleri ile oluşturulan bir kompozisyon kurgusu yansıtmaktadır. Yörede ibrik saflığın ve temizliği sembolü olarak kullanılmaktadır. Ağaç motifi ise uzun yaşamı ve cenneti simgelediği yine aynı şekilde kuş ise barışı simgelemektedir. Seccade dokuma örnekleri dışında yörede düz dokumalarda elibeline ve kuş motifi oldukça sık kullanıldığından çalışmada yarım daire formunda evreni simgeleyen bir kompozisyon formu tercih edilmiştir. Zeminde kahverengi ve siyah tonların kullanılması elibeline motifine ithafen toprak anayı çağrıştırması adına çalışmanın zemin rengini oluşturmaktadır.

Malatya yöresinde düz dokumalarda hayvan motifleri dokumalarda sıklıkla yer almakta bunların başında kuş ve akrep motifi yer almaktadır. Yörede hayvan motiflerine yer verilmesi kısmen batıl inanışında temsili olarak dokunduğu tespit edilmiştir. Örnek olarak akrep motifine yer verilmesi aile bireylerini nazarın etkilerine korumak adına ve aileye düşmanlık besleyen kem gözlülerin nazarından korunmak adına dokunduğu ifadelerine yörede rastlanmıştır.

Hayvanlar eski Türk dini inanışlarında büyük yer tutuyordu. Onlar, bilhassa erken devirlerde, kendisinden türetildiğine inanılan bir ata veya ana veya tanrının temsilcisi olan bir ruh veya simge idi. Aynı şekilde hükümdar veya yöneticileri de temsil ediyorlardı. Bu bakımdan bir doğa dinine sahip olan Türkler başta yırtıcı hayvanlar olmak üzere kimi vahşi ve evcil hayvanları da kutsal veya önemli saymışlardı. Kurt, kaplan, kartal ve yırtıcı kuşlar, humma kuşu, geyik, at, dağ keçisi veya dağ koyunu gibi hayvanlar en önemli olanların başında geliyordu (Çoruhlu, 2012, s.16).

Eski Türk inanışında, bazı hayvanlar, hız, uçabilme yetisi, pençeler, kuvvet, dayanıklılık vb. çeşitli özellikleri ile güç sembolleri haline gelmiş, tanrılar ve hükümdarlar ile özdeşleştirilmiş, kimi zaman onları temsil etmiş ve doğa güçlerini simgeleyen semboller haline gelmişlerdir. Bu durum zaman içerisinde, hayvanın yaratılışında var olan çeşitli özelliklerin, o hayvanların formu ya da uzvuyla sembolleştirilmesine neden olmuştur (Alp, 2009, s.51)

Şekil 255

Tahsin Bozdağ, 70 x 110 cm, Tuval Üzerine Akrilik Boya ve Karışık Teknik Uygulama.

(Bozdağ, 2023)

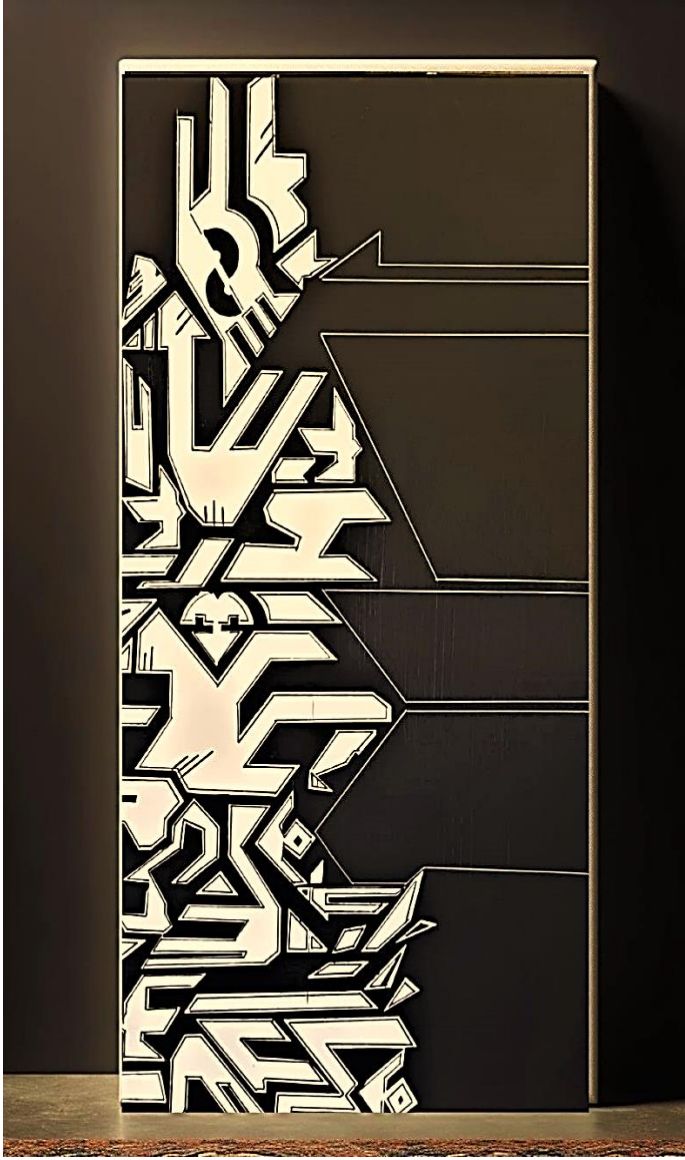
Bereket yöredeki ismiyle çengelli bereket motifinden ilham alınan çalışma eli belinde motiflerinin sağlı ve sollu simetrik yerleştirilmesi ve yukarı doğru uzaman bereket motifinden oluşmaktadır. Elbelinde motifleri baş, kollar ve gövde imgeleminde aşağı doğru el ve tarak motiflerini anımsatmaktadır. Çalışmanın merkezinde yer alan kurtağzı motifinin yanında yarım daire formunda göz motifleri nazar inancının etkisini ortak bir değerde taşımaktadır. Çalışmanın zeminin de ise Türklerde oldukça önemli olan gök ve su atalar inancından esinlenerek mavi, beyaz ve siyah renklerle geçişlerin sağlandığı zemin tonları oluşturulmuştur. Merkezde yer alan nazara karşı koruyuculu özelliği olduğu bilinen motiflerin etkisi zemindeki mavi ve siyah renk değerlerinin etkisini güçlendirmektedir. Mavi ve siyah renklerin nazara karşı etkili olduğuna inanılmakta bunun en sembolik örneğini ise nazar boncukları taşımaktadır. Nazar boncuklarında mavi üzerine beyaz ve siyah renklerin konması bakışlardaki negatif etkileri azalttığı inancı Anadolu'da oldukça yaygın bir inanıştır. Yine çalışmada hayvan motifine de yer verilmiştir.

Şamanizm denilen, eski Türk inanışının temelinde gök-yer su gibi doğa unsurlarının ve ataların kutsal kabul edilmesi bulunuyordu. Türklerde en erken devirlerden beri inanç sisteminin Gök- Yer/Su Atalar şeklinde formüle edildiği anlaşılmaktadır. Atalar insan olabileceği gibi, bazı hayvanlar da kutsal kabul edilmekte, hayvan ata veya hayvan ana olarak isimlendirilmekte ve bu hayvanlar töz olarak kabul edilmekteydi (Çoruhlu, 2012, s.16).

Çeşitli doğa unsurlarının, dağların, suların, yıldızların, bitkilerin ve hayvanlar gibi evrende bulunan canlı cansız her şeyin bir ruhu olduğu temeline dayanan, aslında, gök yer-su inanışının başka bir şekilde ifade edilişi olan animizm düşüncesi ve fetiş inanışın bir parçasıdır (Çoruhlu, 2012, s.60).

Şekil 256

Tahsin Bozdağ, 70 x 110 cm, Tuval Üzerine Akrilik Boya ve Karışık Teknik Uygulama.

(Bozdağ, 2023)

Çalışmada yörede düz dokumalarda kullanılan kuş motifinden ilham alınmıştır. Yörede kuşun uzun mesafeleri uça bilmesi ve bu yönüyle güçlü bir ruhu temsiliyeti noktasında önemli bir motif özelliği taşımaktadır. Bazı kuşların bereket ve huzurun timsali olduğu inancı yörede hâkim olduğundan dokumalarda sıklıkla kullanılmıştır. Yörede bu kuşların taşıdıkları özelliklerle de özdeşim kurulmaktadır. Yöredeki bu mistik inanış bize şaman inancının etkilerini de hatırlatmaktadır. Asaletin simgesi olarak da yöre kadınları genellikle beyaz ve işlemeli yazmaları sıklıkla kullanırlar. Aşiret kültürünün yörede etkili olması ve aşiretler arasındaki husumetin çözümü noktasında beyaz bayrak, beyaz tülbent ve beyaz güvecin gibi sembollerinde bu husumetin çözüldüğü anlamları taşımaktadır. Yörede aynı zamanda beyaz

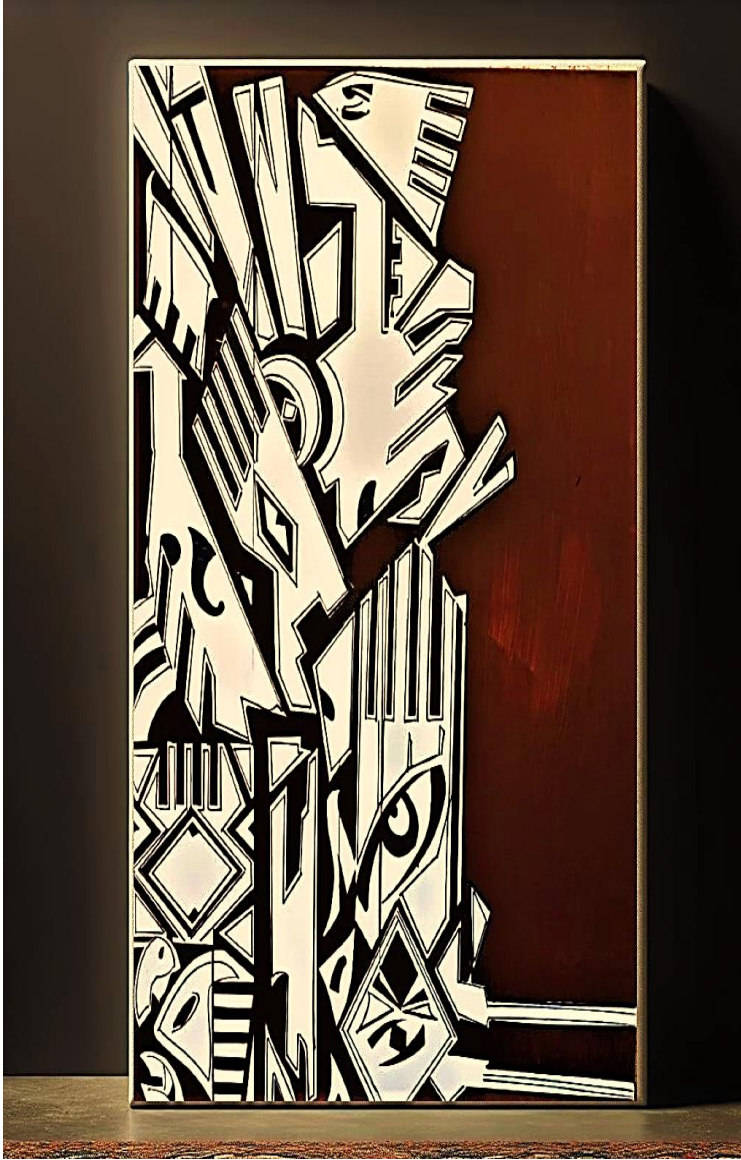
ölümden sonra cennetin simgesi olarak dile getirilir. Tuvalde siyah zemin üzerine beyaz kuş motifleri ile kötü karamsar bir algıdan beyaz ak bir huzurunu temsil etmektedir.

Eski Türk inanışında, bazı hayvanlar, hız, uçabilme yetisi, pençeler, kuvvet, dayanıklılık vb. çeşitli özellikleri ile güç sembolleri haline gelmiş, tanrılar ve hükümdarlar ile özdeşleştirilmiş, kimi zaman onları temsil etmiş ve doğa güçlerini simgeleyen semboller haline gelmişlerdir. Bu durum zaman içerisinde, hayvanın yaratılışında var olan çeşitli özelliklerin, o hayvanların formu ya da uzvuyla sembolleştirilmesine neden olmuştur. Hayvanların birtakım özellikleri nedeniyle, güç sembolleri haline dönüşmesi, birer töz veya tanrı gibi kabul edilmesi, aynı zamanda hem korkulan hem de yaşam kaynağı olduklarından saygı duyulan kutsal varlıklar olması gibi çeşitli nedenlerle insanlar hayvanların güçlerine sahip olmak istemişler ve hayvan biçimine girerek tüm hayvansal güçlerin kendilerine geçeceğine inanmak istemişlerdir (Alp, 2009, s.51).

Şamanist metinlerde, hayvan biçimine girebilen şahısların zaman zaman tanrısallık özelliği de kazanan, hükümdar, topluluk beyleri, din adamları ve savaşçı şahsiyetler oldukları görülmektedir. Eski Türk inanışında, şamanların gerçekleştireceği seyahatler sırasında, şamanın yardımcı ruhu olan hayvanın, şamanın biçimine bürünerek şamanı tesiri altına aldığı böylece bu hayvanın yeteneklerine ve güçlerine sahip olan şamanların, gökyüzüne, yeraltına ve çeşitli yerlere yolculuklarını gerçekleştirdikleri bilinmektedir. Böylece biçim değiştiren şaman, dönüştüğü hayvanın özelliklerine göre, bir gök hayvanı gibi gökyüzüne ve yeraltına kolayca ulaşabilir (Çoruhlu, 1995, s.60).

Şekil 257

Tahsin Bozdağ, 70 x 110 cm, Tuval Üzerine Akrilik Boya ve Karışık Teknik Uygulama.

(Bozdağ, 2023)

Yörede göz motifi düz dokumalarda oldukça fazla yer almaktadır. Bu motiflerin oldukça sık kullanılması yörede nazara ve nazarın etkilerine olan inancın yaygın etkisini taşımaktadır. Yörede nazara karşı dokumalara göz, el ve muska gibi motiflerin işlendiği bunun yanı sıra kapı alınlıklarına yapılan dokumalarda uzun saçaklar ve bu saçaklara takılan boncuk, kemik ve deniz kabuğu gibi materyaller yer almıştır. Dokumalardaki nazar inancının etkisinden korunmak için dokunan motiflerden ilham alınarak çalışmada göz, muska ve tarak motiflerinin bir form içerisinde yer aldığı bir kompozisyon tasarlanmıştır. Yörede evlilik çağına gelmiş genç kızların ve yeni gelinlerin çeyizinde yer alan düz dokumlarda göz, tarak, küpe ve muska gibi motifler sıklıkla yer almaktadır. Bu yeni gelinin kuracağı güzel yuvaya gelebilecek kemgözlerden korunmak ailesine bereket ve bolluk getirmesi inancı çerçevesinde dokumalarında yer verdiği bilinmektedir.

Nazar inancı, insanlık tarihi boyunca var olmuş ve geçmişten günümüze farklı toplumlar arasında yayılmıştır. Bu evrensel inancın kökenleri, ilk çağ toplumlarının inanç ve kültürlerine dayanır. Günümüzde ise, modern toplumlarda dahi varlığını sürdürmektedir. Nazar inancının yayılmasında etkili olan üç ana faktör bulunmaktadır. İlk olarak, geçmişten günümüze uzanan eski inançlar ve gelenekler, bu inancın köklerini oluşturur. İkinci olarak, tek tanrılı dinlerin ortaya çıkmasının ardından eski inançların kalıntılarıyla birlikte yeni inançlar şekillenmiştir. Üçüncüsü ise, farklı göç dalgalarıyla Anadolu'ya gelen ve yerli kültürle etkileşime giren göçmenlerin inançları bu topraklarda nazar inancının yayılmasına katkıda bulunmuştur. Bu etkileşim sonucunda, Anadolu'nun yerli kültürü tarafından benimsenen nazar inancı, yeni bir kimlik kazanmıştır. Nazar inancının sembolü olan el şeklindeki muskalar, antik dönemlerden beri farklı kültürlerde kullanılmıştır (Wikinson, 2018, s.36).

Şekil 258

Tahsin Bozdağ, 70 x 110 cm, Tuval Üzerine Akrilik Boya ve Karışık Teknik Uygulama.

(Bozdağ, 2023)

Yine göz, akrep gibi motiflerinde yörede nazar inancı etkisinde dokunduğu bilinmektedir. Akrep motifinin nazar ve korku temelli altyapısı olduğu verilen ifadelerden anlaşılmaktadır. Genelde yörede göz, akrep, el, muska tarak gibi motifler mavi, kırmızı ve siyah renklerin üzerine kontrast bir etkide dokunduğu görülmektedir. Bu konu bize renk ve nazar olgusunu vurgulamaktadır. Yörede sıklıkla nazara karşı mavi renk ve tonları kullanılmakta kemgöz dedikleri etkisinde ise kırmızı ve siyah renkler tercih edilmektedir. Yörede mavi gözlü veya gök gözlü kişilerinde nazarının çok daha çabuk etkili olduğu inancı oldukça yaygındır. Bu çalışmada ise nazar ile inilti olduğu düşünülen mavi ve siyah renklerden oluşan bir zemin rengi tuvale uygulanmıştır. Çalışmada sağ ve solda üçgen formuyla muska motifi çağrıştırılmış ve zeminde dörtgen formu içerişinse küçük akrep motifleriyle oluşturulan ve çalışmanın en merkezinde nazar boncuğu formunun merkezde bulunan ve nazarı kırdığı inanılan mavi siyah formundan esinlenilen bir kompozisyon oluşturulmuştur. Genelde yörede muskalar nazar veya bir hastalığa karşı korunmak için sıklıkla kullanılmaktadır. Bazen kişiye özel muskalarında tasarlandığı ve bunları ikamet ettikleri yaşam alanlarında belirli noktalara astıkları veya dokumaların kenarına diktikleri bilinmektedir.

Genellikle halk arasında, özellikle mavi gözü olan insanlara yakıştırılan "gök gözlü" veya "gök gözlü" gibi terimler, bu kişilerin gözlerinin nazara daha duyarlı olduğuna dair bir inancı yansıtır. Anadolu'nun dokuma kültüründe ise, göz motifinin sıkça kullanılması, doğaüstü inanışları sembolize etmektedir. "Göz değmek" veya "nazara gelmek" adı verilen bu inanışa göre, kötü gözün etkisinden korunmanın en etkili yolu yine gözün kendisidir. Bu sebeple, halı, kilim ve at heybesi gibi eşyalara ve özellikle mavi boncuk gibi nesnelere göz motifleri işlenmektedir. Nazardan korunmak amacıyla, halı ve diğer dokumaların başlangıç ve bitiş kısımlarına göz motifi dokunması, kötü gözün etkisini önlemenin bir yolu olarak kabul edilir. Bu uygulama, dokumaya ve dokuyucuya nazardan korunma sağlayacağına inanılan bir adım olarak değerlendirilir (Deniz, 2000, s.65).

Türk kültüründe mavi renk, netlik, açıklık, açık sema ve suya olan simgeleriyle özdeşleşir. Aynı zamanda hoşgörü ve sulhun temsilcisi olarak da kabul edilir. İslam inancında mavi, inancı güçlendiren bir renk olarak kabul edilir ve gökyüzünü, suyu ve denizleri temsil eder. Mavi, sonsuzluğun ve huzurun rengidir. Bu renk, dostluk, sadakat, vefa, aydınlık, temizlik ve ruhaniyetin sembolüdür. Ancak, bazı kültürlerde mavi, kötülüğü uzaklaştıran bir renk olarak görülürken, diğerlerinde ise uğursuzluk anlamına gelebilir (Barnard, 2010, s.392).

Şekil 259

Tahsin Bozdağ, 70 x 110 cm, Tuval Üzerine Akrilik Boya ve Karışık Teknik Uygulama.

(Bozdağ, 2023)

Siyah ve beyazın kontrast etkisinden oluşan çalışmanın merkezinde koç boynuzu motifi yer almaktadır. Yörede dokuma yüzeyler haricinde saha araştırmalarında evlerin üst alınlıklarında ve mezar taşlarında koç boynuzu motifleri görülmüştür. Gücün simgesi olarak çalışmanın merkezinde yer alan bir kompozisyon tercih edilmiştir. Yine ak koçun şaman inancında kişiyi öldükten sonra gök yüzüne taşıyacağı inancı ve ak koyunun kutsallığı gibi mitler çalışmada motifin beyaz renkte kullanılmasında etkili olmuştur. Koç boynuzu motifinin eski şaman inancında beri koruyucu ata ruh özelliği taşıdığı bilinmektedir. Koç boynuzu motifi Türk hayvan üslubunda en önemli motiflerinden birini oluşturmaktadır.

Eski Türk topluluklarında hayvanların, Türk soylarını oluşturan hayvan - Ata'ları ve aynı zamanda koruyucu ruhlar olarak düşünülmesi, biçim değiştirilerek hayvanların gücüne sahip olunabilmesi, hayvanlara birer güç timsali olarak kutsallık atfedilmiş olması, Türk sanatında sıkça hayvan tasvirlerinin görülmesine ve Proto-Türk dönemlerden itibaren Türk sanatında temel teşkil eden, Türk hayvan üslubunun ortaya çıkmasına neden olmuş ve bu

hayvan tasviri geleneği, Hun, Göktürk ve diğer Türk topluluklarında da uygulanmıştır (Ögel, 2010. S.17).

Bozkır kültürünün ürünü olarak, Türk hayvan üslubunda, at, geyik, dağ keçisi, kaplan, aslan, kartal, kurt, boğa vb. bozkıra özgü hayvanların tasvirlerinin yanı sıra, doğada bulunmayan ejderha, garuda, çift başlı kartal gibi gerçeküstü hayvanlarında tasvirlerini görmekteyiz (Çoruhlu, 2011, s.358).

şekil 260

Tahsin Bozdağ, 50 x 70 cm, Tuval Üzerine Akrilik Boya ve Karışık Teknik Uygulama.

(Bozdağ, 2023)

Çalışmada hayvan sembolizmindeki yırtıcı kuşların gök yüzünü simgeleyen mavi tonlarında gök yüzü formuna uzanan bir kompozisyonda tuvalde yer alması istenmektedir. Yörede tespit edilen düz dokuma örneklerinin bazılarında yırtıcı kuşları anımsatan aşırı stilize motifler de kullanılmaktadır. Bu formlara yörede bazen ejderha ve ejder başı gibi isimlerde kullanılmaktadırlar. Aşırı stilize bazı formlarda ejder başı veya ejder ayağı denilmiştir. Yörede zorlu yaşam koşullarından ve yırtıcı hayvanların insanlar üzerindeki korku etkilerini azalttığı inancı yöre halkının dokumlarında bu motiflere yer vermesinde etki etmiştir.

Türklerde hayvan üslubunda kuş motiflerinin de büyük önemi vardır. Özellikle kartal türü kuşlar, Oğuz'un 24 boya ayrılmasından sonra her boyu temsilen bir Ongun olmuştur. Çift başlı kartal, İç Oğuzlar ve Dış Oğuzları temsilen Oğuzların Ongunu olurken, Günhan'ın Ongunu, Şehan (Şahin) kuşu olmuştur (Ergüder, 2009, s.125).

Anadolu 'da kuş motifinin, şekline göre çok değişik anlamları vardır. Baykuşa veya kuzguna benzeyen kuş motifleri, kötü talih, kötü şans anlamına, kumruya, güvercine, bülbüle benziyorsa, iyi şans, iyi talih anlamına gelir (Bayraktaroğlu, 1990, s.16).

Efsanevi bir hayvan olan ejder, Türk kozmolojisinde, Gök ve Yer ejderi olmak üzere temsili biçimde iki tür olarak düşünülüyordu. Tasavvurlara göre, yeraltında ya da derin sularda bulunan yer ejderi, ilkbahar geldiği zaman, yerin altından çıkıp, yukarıya yükselerek, "Kök-Luu" denilen Gök Ejderinin özelliklerine sahip olmaya başlar. Kanatlar, boynuzlar, pullarla değişimini tamamladıktan sonra bulutların arasında uçmaya başlayan ejder, yağmurun yağmasına ve böylelikle, bereket ve refahın oluşmasına katkıda bulunuyordu. Bu nedenle de Türk mitolojisinde Gök Ejderi, Çin'de olduğu gibi su, bolluk, bereket ve yeniden doğuşun timsali olarak ortaya çıkar. Aynı zamanda, kış mevsimin sonunda yeryüzüne çıkarak mevsimsel döngüyü değiştiren, kışın ardından baharı ve bereketi getiren Yer Ejderi tabiat enerjisinin yenilenmesini de sembolize eder (Çoruhlu, 2019, s.254).

Şekil 261

Tahsin Bozdağ, 70 x 110 cm, Tuval Üzerine Akrilik Boya ve Karışık Teknik Uygulama.

(Bozdağ, 2023)

Kuş, elibelinde, bereket ve göz motiflerinden oluşan kırmızı, siyah ve bu iki rengin ara değerlerinin zemin etkisinde bir kompozisyon tasarlanmıştır. Motifler oldukça geometrik bir formda sunulmuştur. Malatya yöresinde ekseriyetle kuş motifleri dokuma tekniğinde etkisiyle oldukça geometrik bir formda sunulmuştur. Bunun yanı sıra kuş motifi yörede ölümle özdeşleştirilmiş olmasına rağmen bezende mutlu bir haberin müjdecisi olarak da dokunmuştur. Yörede bazı köylerde beyaz kuş ak kuş olarak güvercin beslenmekte ve özellikle Yazıhan, Yeşilyurt ve Akçadağ yörelerinde oldukça fazla sayıda ahşap kafeste keklik kuşu beslenmektedir. Bu kuşların hobi amaçlı beslendiği bilirse de özellikle keklik kuşunun beslenmesi eve bereket getireceği inancı yörede yaygın bir inançtır.

Kuş motifi, Türkler tarafından maddi ve manevi olarak önemli görülmüştür. Anadolu’da bu motif birçok anlama gelmekte ve ölüm, güzellik, uğur, uğursuzluk, kuvvet, kudret, mutluluk, sevinç, özlem, sevgi örneğidir (Sürür, 1992, s.203).

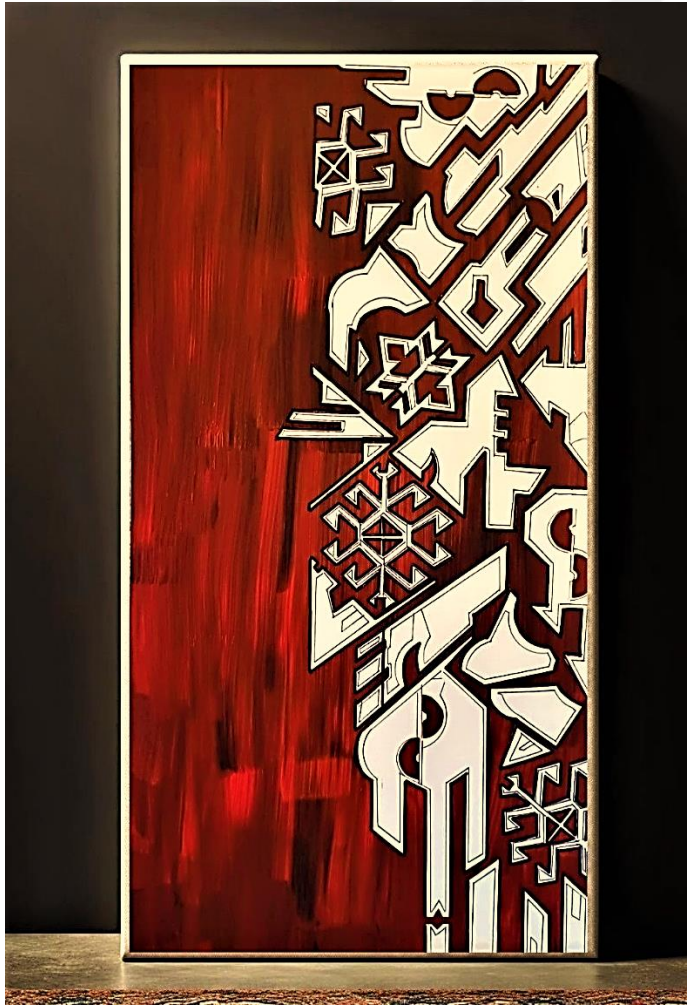
Yırtıcı kuşlar, Türk mitolojisinde türeyişle ilgili önemli simgesel hayvanlardır. Kartalın hükümdarlık, güç, kuvvetle ilgili simgesel anlamları İslamiyet'ten sonra da devam etmiş, hatta zaman zaman arma olarak da kullanılmıştır. Söz konusu yırtıcı kuş ya da kuşlar bu anlamları ifade eder biçimde gerek küçük sanatlarda gerekse mimari eserler üzerinde kabartma olarak yaygın bir biçimde kullanılmıştır (Çoruhlu, 2002, s.111).

Uçan hayvanlar sınıfında yer alan kuş, dokumalarda mutluluk, keyif ve sevginin, Anadolu'da farklı yerleşim yerlerinin ya da imparatorlukların, dinsel açıdan gelecekle ilgili bilgi sahibi olma isteğinin sembolüdür (Etikan, 2007 s.549)

Kuş, ölen kişinin ruhudur. Kuş kutsaldır, gök tanrılarının yönetimindedir. Anadolu'da kurulmuş devletlerin pek çoğunun sembolüdür. Göktürk inancına göre “kuş”, ruhun simgesi, “uçmak” ise cennet demektir. Türk dilinde göçmek ve uçmak tabirlerinin ölmek manasına geldiği bilinmektedir (Esin, 1985. s.168).

Şekil 262

Tahsin Bozdağ, 70 x 110 cm, Tuval Üzerine Akrilik Boya ve Karışık Teknik Uygulama.

(Bozdağ, 2023)

Kırmızı ve siyah zemin üzerinde merkezde bereket motifi ve bereket motifinin stilize diğer örneklerinden oluşan bir kompozisyon yer almaktadır. Malatya yöresinde özellikle heybe dokumaların üzerinde bereket, pıtrak ve el motifleri sıklıkla işlenmektedir. Yörede özellikle gıda ve tahıl gibi insan ihtiyacını karşılayan besinler bu heybelerde taşınmış eski dönemlerde. Bu heybe veya çuvalların ayırt edilmesi ve bereketli kılınması adına üzerlerine sıklıkla bu motifler işlenmiş. Bazen bu motiflerin yanına aşiretleri simgeleyen bazı motiflerde işlenmiştir. Yörede yer alan Akçadağ, Pütürge yörelerinde ve yöre genelinde havlı dokumalarda zemin rengi olarak kırmızı ve siyah renkler oldukça yoğun kullanıma sahiptir. Yörede bu renklerin sık kullanımı çalışmanın zemin renginde etki sağlamıştır.

İnsanoğlu, yaşamlarına sonsuz mutluluk getirmesi için bazı uğur ve bereket sembolleri benimsemiştir. Bu kavram ilk olarak Prehistorik dönemlerde kaya ve mağara resimlerinde, idollerde, kabartmalarda önce insan ve hayvan; ardından çeşitli tarla mahsulleriyle ilişkilendirilerek, görselleştirilmiştir (Erberk, 2006, s.46).

Bereket ve uğur sembolleri sonsuz mutluluk isteğini ifade etmektedir. Genellikle kadın-erkek ilişkisini ve üremeyi simgelemektedir (Erbek, 2002, s.15).

Şekil 263

Tahsin Bozdağ, 70 x 110 cm, Tuval Üzerine Akrilik Boya ve Karışık Teknik Uygulama.

(Bozdağ, 2023)

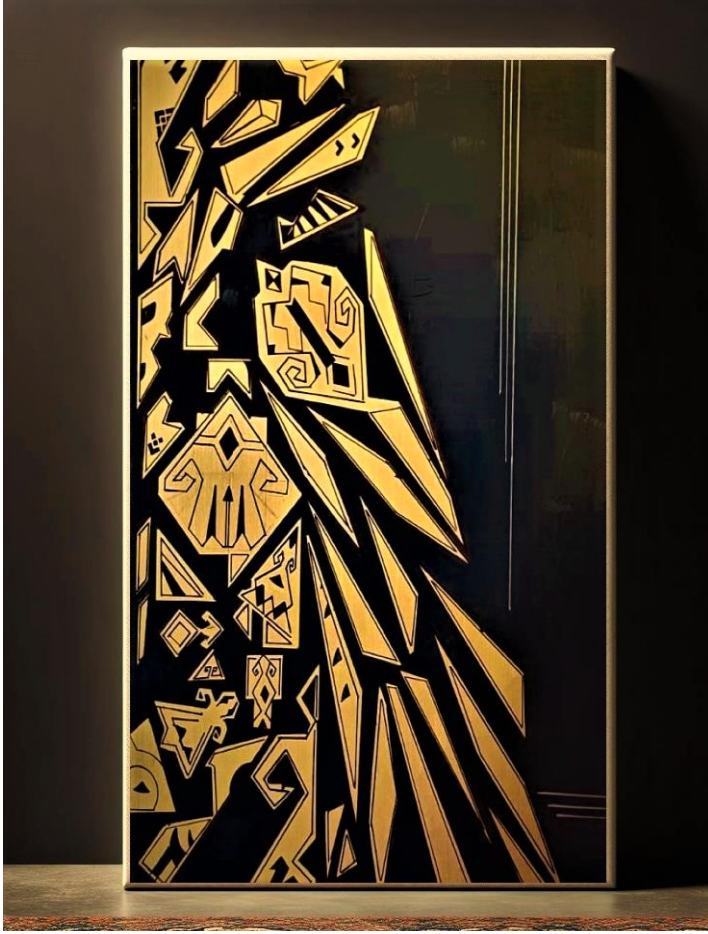
Yöre dokumalarında sıklıkla kullanılan bir başka motifte bereketi simgeleyen eli belinde motifidir. Çalışmada bereketi ve Anadolu kadını simgeleyen eli belinde motifi yine bereketle özdeş çengel motifinin yer aldığı bir kompozisyon oluşturulmuştur. Çalışmanın zemininde siyah, kahverengi ve kırmızı kullanılarak zeminde toprak formundaki renk değerlerinden esinlenilerek bir doku oluşturulmak istenmiştir. Eli belinde motifinin simgelediği kadın formu aslında Anadolu’da toprağı ve bereketi temsil etmektedir (Stone, 2000, s.67). Kadın bedeni için kullanılan en eski metafor ‘Toprak’tır. Toprak, sadece bitki ve hayvan yaşamının değil aynı zamanda, tüm insan varoluşunun da temelidir. Tarım keşfedilmeden önce bile toprak, yaşamın kaynağı olarak görülürdü. Kadın bedeni, toprağın insanların yaşamı için gerekli her şeyi sağlayan dişil bir unsur olmasından yola çıkılarak, toprak için bir metafor oluşturmuş aynı şekilde, toprak da kadın bedeni için bir metafor haline gelmiştir.

Kadının, doğurganlığına bağlanan toprağın verimliliği "Toprak Ana’nın yaşamı tek başına yaratma gücüne sahip olduğunu gösterir ve bir bütün oluşturan kozmos üzerinde egemendir (Baldick, 2016, s. 61).

Kadın Türk kültüründe sadece biyolojik anlamda bir cinsiyet değil aynı zamanda toplumsal, kültürel ve dini bir rolü temsil eder. Yaşamın kaynağı olarak da görülür. Kadın aynı zamanda aile içinde merhamet, sevgi ve dayanışmanın bir sembolü olarak görülür. Doğurganlık ise Türk kültüründe önemli bir kavramdır. Sadece biyolojik anlamda değil, aynı zamanda toplumun ve doğanın yeniden doğuşuyla da ilişkilendirilir. Doğurganlık sembolizmi genellikle kadın figürleriyle ilişkilendirilir ve toprak ana ile özdeşirilir. Bu sembollerin bir araya gelmesi doğa ile insan arasındaki derin bağı ve insanın doğaya olan bağımlılığını vurgular, kültürel kimliğin bir parçası olarak Türk toplumunda önemli bir yer tutar ve yaşamın temel değerlerini yansıtır (Biederman, 2000, s.30).

Şekil 264

Tahsin Bozdağ, 50 x 70 cm, Tuval Üzerine Akrilik Boya ve Karışık Teknik Uygulama.

(Bozdağ, 2023)

Yukardaki çalışmanın devamı niteliğinde elibeline motifinin ve Anadolu’da toprak ana veya bazen yas ifadesi olarak kara toprak gibi ifadelerin tuvalde bir arayışı olarak siyah renk toprağa ithafen ve sarı renk ise bereketli toprak anaya ithafen çalışmada kullanılmıştır.

Toprak Türk kültüründe yaşamın temel kaynağı olarak görülür. Doğanın ana unsuru olarak yaşamın sembolüdür. Toprak tarımın ve geçim kaynaklarının sağlanmasında hayati bir rol oynar. Bu nedenle toprakla ilişkilendirilen semboller, genellikle bereket, bolluk ve refahı temsil eder (Ersoy, 2007, s. 12).

Türk kültüründe, kadın, toprak ana, doğurganlık gibi kavramlar, inanç ve sembolizm bakımından önemli bir role sahiptir. Toprak Ana, toprağa bağlılığı vurgulayan birçok ritüel ve gelenek Türk kültüründe önemli bir yer tutar. Toprak bereketi için yapılan dualar tarım ritüelleri ve diğer toprakla ilişkili törenler insanların toprakla olan ilişkisini güçlendirir. Bereketin, yaşamın ve doğurganlığın sembolü Toprak Ana’dır. Doğayı temsil eden ana tanrıçadır (Beydili, 2005, s. 473).

Şekil 265

Tahsin Bozdağ, 70 x 110 cm, Tuval Üzerine Akrilik Boya ve Karışık Teknik Uygulama.

(Bozdağ, 2023)

Çalışmada hayvan motiflerinin stilize örneklerinden sağ en üstte stilize yılan motifi, kurt ağzı ve bereket motiflerinden bir kompozisyon oluşturulmuştur. Kompozisyonun yansıması niteliğinde sol kısımda motifler tekrar resmedilmiştir. Siyah ve koyu mavi değerlerindeki renk kullanımları yılan ve akrep motifinin vurgulanması noktasında çalışmada kullanılmıştır. Yörede yılan, akrep gibi motiflerin sıklıkla kullanılması tarım toplumu olması sebebiyle yazın sıklıkla bu hayvanlara ve bu hayvanların ısırılmalarına maruz kalmalarının da etkisi olduğu bilinmektedir. Yöre dokumalarında sıklıkla bu motiflerinde işlenmesi aslında bir korkunun dokumalarda yansıması biçimindedir. Çalışmada akrep yılan gibi motiflerin siyah ve koyu mavi tonlarında ele alınmasının temelinde bu korku duygusuna bir imgelenimdir.

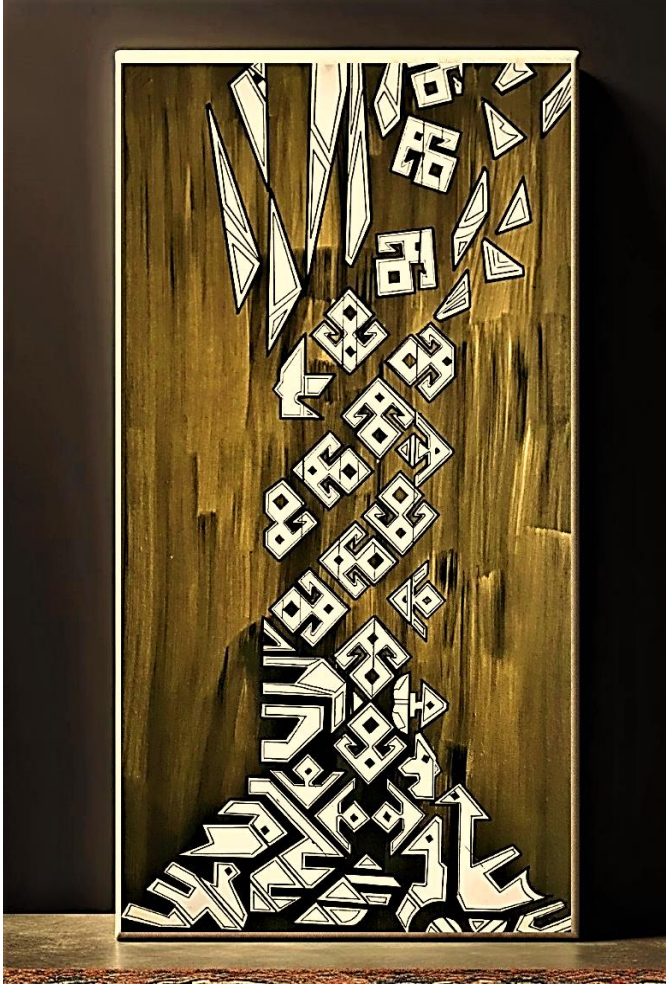
Türklerde yılan motifi, çok eskilere dayanır. Ön-Türklerde de yılan, kutsal bir yaratıktır. İyiliğin ve hayatın temini için yeryüzüne gönderildiğinden, hayatı devam ettirecek olan kişi-aile-ocak koruyucusudur. Ocağın sönmemesine, aileye bir fenalık gelmesini engeller. Onlara

daima iyilik aşılar. İyi yaşamalarını ve kötülüğe, ihanete uğramamalarına dikkat eder. Ama ocağa bir kötülük gelir de kutsal olması nedeniyle Tanrıya bağlı olursa, bu kötülük Tanrıya edilmiş olur ki, en büyük ihanet sayılır. Bunun cezası, şartlar ne olursa olsun intikamdır. Koruyucu ve intikamcı yılan, Ön- Türklerin sembolüdür (Tarcan, 2003, s.166).

Tarih öncesi dönemlerde, yılan da en belirgin sembollerden biridir. Genellikle phallos ve yumurtalar bir arada resmedilmiştir, bu da yılanın ve spermanın ilişkilendirilmesinin bir göstergesidir. Üst Paleolitik ve Neolitik dönemlerde görülen tanrıça ve kadın figürleri üzerinde sıkça rastlanan bu yılanı anımsatan şekiller ve spiraller, doğum üreme olgusunun birer göstergesidir. M.Ö 6000’lerde Çatalhöyük’te görülen spiral, tanrıçanın göbeğinde görülür. Aynı zamanda yeniden doğmanın da bir sembolüdür (Eyüboğlu, 1987, s. 77)

Şekil 266

Tahsin Bozdağ, 70 x 110 cm, Tuval Üzerine Akrilik Boya ve Karışık Teknik Uygulama.

(Bozdağ, 2023)

Malatya düz dokumalarını incelediğimiz de bereket motifinin düz dokumalarda sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Bereket motifinin doğada canlı renk değerleriyle ilişkilendirildiği tespit edilmiştir. Düz dokumalarda sarı, yeşil ve kırmızı renkte dokundukları görülmektedir. Bu

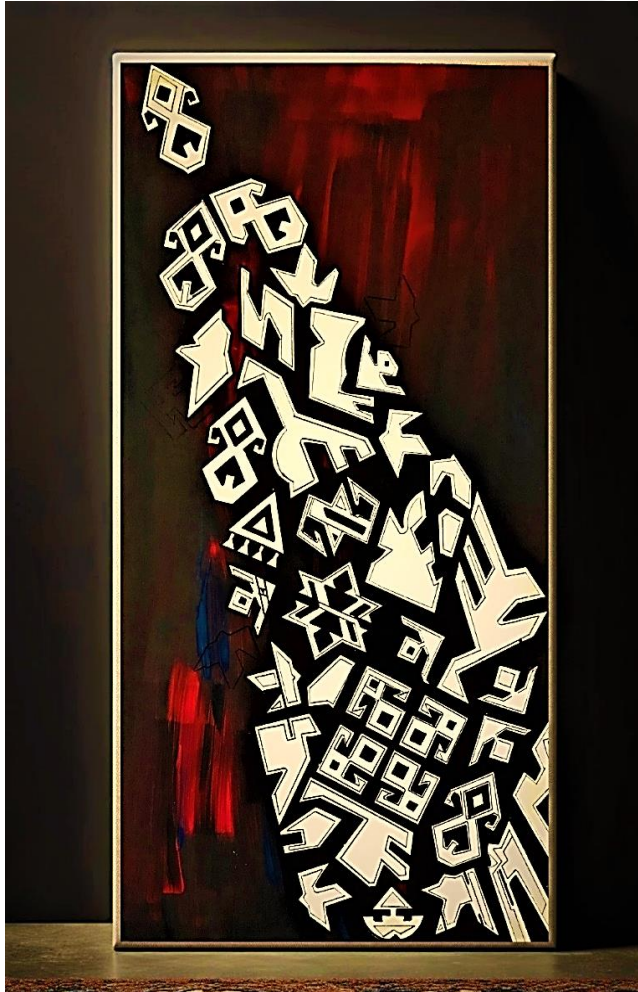
çalışmada bereket ve kuş motiflerinin bir ağaç formunda canlandırmaya çalışılmış ve yine dokumalarda özellikle seccade dokumalarda tespit edilen hayat ağacı formundan ilham alınarak sarı zemin tonlarında bir çalışma kurgulanmıştır. Dokumalarda yer alan ve gök yüzüne doğru uzanan hayat ağacı formlarına ithafen zeminde geniş bir gövde formundan gök yüzüne uzanan bir form sonsuzluğa doğru yükselmektedir.

Ölümsüzlük ve soy ile ilgili motiflerden biri olan hayat ağacı, sonsuz yaşamı ve cenneti simgeler (Sürür, 1992, s.193).

Tek tanrılı dinlerde, yaratılışı anlatan bölümlerdeki ortak nokta ağaçtır. Bazı motiflerde bu ağacı bir yılanın beklediği görülür. Cennetteki yasak ağacın meyvesinden Havva'ya veren yılan, böylece Korkut Ata'dan Gılgamış'a ve Büyük İskender'e kadar tüm ölümsüzlüğü arayanların bu otu bulmalarına ve yemelerine engel olmuştur. Ölümsüzlüğü bulamayan insanlar, ölümden sonraki hayat ile umutlarını sürdürürler. Bu durum, hayat ağacı ile simgelenir (Erberk, 1986, s.15).

Şekil 267

Tahsin Bozdağ, 70 x 110 cm, Tuval Üzerine Akrilik Boya ve Karışık Teknik Uygulama.

(Bozdağ, 2023)

Bir önceki çalışmanın devamı niteliğinde bereketin simgesi olan mavi ve kırmızı renk değerlerinden oluşan bereket, kuş, elibeline motiflerinin zeminden gökyüzüne yükselişi olarak çalışma tasarlanmıştır. Bereketin ve üremenin doğurganlığın en önemli motiflerinden olan eli belinde motifi en üste yer almıştır. Burada amaç Anadolu’da elibeline motifine verilen değer in eserde vurgulanmasıdır. Burada bulunan üç motifin sadece kontür şeklinde çizilmesi ise motiflerin gökyüzüne yükselişleri esnasında bedenlerinden ruha arınmaları metaforuna ithafen renk değerinde verilmeyip ruhu temsiliyeti anlatılmak istenmiştir. Diğer motifler ise saflığın ve temizliğin simgesi olan ak yani beyaz renk değeriyle imgenmiştir. Çalışmada küpe ve bereket motifi de kadın figürüne çağrışım noktasında güçlü motifler olması noktasında çalışmada yer almıştır.

Kadın; insanlığın ince, duyarlı, şefkatli, becerikli yönünü simgelemekte ve kadın, doğurganlığı, elibeline motifi ile temsil etmektedir (Eliade, 2016, s.18). Bu motif, annelik, doğurganlıkla özdeşleştiği gibi çocukları korumak, yaşatmak gibi kutsal uğraşların simgesi olup, çok çocuk sahibi olmak, evine bereket getirmek gibi düşüncelerin de göstergesidir (Eliade, 1992, s.153).

Şekil 268

Tahsin Bozdağ, 70 x 110 cm, Tuval Üzerine Akrilik Boya ve Karışık Teknik Uygulama.

(Bozdağ, 2023)

Malatya yöresi düz dokumaları incelendiğinde ibrik motifi düz dokumalarda nadir ama halı seccade dokumalarda sıklıkla görülmektedir. Çalışmada seccadeden esinlenip mihrap kısmını beyaz, gri ve sarı renklerinde açık bir renk zemini ile belirginleştirmek istenmiştir. Motifler sıralı bir şekilde sonsuzluk prensibinde zeminden yukarı doğru sırlanarak sonsuz olana ithafen dik bir şekilde sıralanmak istenmiştir. Anadolu’da ibrik motifinin temizliğin saflığın sembolü olduğu bilinmektedir. Bu motif Malatya yöresinde de saflık, temizlik ve dürüstlüğü temsil etmektedir. Küpe motifine de yer verilmesi yöredeki gelinlik kızların çeyizlerinde seccade dokumaya yer vermesine ithafen çalışmada vurgulanmış yine bereket motifleri de kompozisyonda yer almıştır. Motiflerin etrafında yer alan üçgen ve dörtgen formlar muska motifinden ilham alınmış olup gökyüzüne doğru kötü bakışların uzaklaşmasını ifade etmektedir.

Anadolu'nun her yöresinde değişmeyen hediyelerden biridir. Dokumada küpe motifini işleyen kız, ailesine evlenme isteğini iletir (Erberk, 198, s.16).

İbrik motifi saflığı ve temizliği simgeler (Ergüder, 2009, s.170).

Karşılaştırma ve Değerlendirme

Çalışmamızın katalog bölümünde bulunan havsız dokuma örnekleri incelendiğinde, bu dokumaların kullanılan malzeme, dokuma yöntemi, renk tercihleri, kompozisyon yapısı ve motif düzenlemeleri açısından Anadolu'nun farklı bölgeleriyle ortak özellikler taşıdığı görülmektedir.

XI. yüzyıldan XIX. yüzyıla kadar uzanan geniş bir zaman diliminde Orta Asya'dan Anadolu'ya göç eden Türk boyları ve oymakları, yalnızca siyasal yapı kurmak amacıyla değil, aynı zamanda kendi düşünsel ve estetik değerleriyle birlikte gündelik yaşamın vazgeçilmez kültürel öğelerini de beraberlerinde getirmişlerdir. Bu durum, Anadolu'nun her bölgesinin, birbirinden farklı gelenek ve göreneklerinin bir arada varlığını sürdürdüğü adeta canlı bir geleneksel sanat galerisi haline gelmesine neden olmuştur (Ünsal, 1989, s.2).

Türklerin göç ettikleri yeni topraklarda dokuma geleneğini sürdürmeleriyle birlikte, göç yolları boyunca benzer kültürel atmosferi yansıtan ortak motifler ortaya çıkmış; kullanılan renkler ve desenler arasında karşılıklı etkilenmeler yaşanmıştır. Bu nedenle, örneğin Malatya kiliminde yer alan bir motif ya da kompozisyon düzenlemesine Konya, Kayseri veya Kırşehir'de olduğu gibi, Balıkesir, Çanakkale ya da Uşak'ta dokunmuş bir yaygıda da rastlamak mümkündür. Bu durumdan yola çıkarak, bir örnek verilirse Halep'ten yola çıkıp Anadolu'nun çeşitli bölgelerine yerleşen Reyhanlı Türkmenleri'ne özgü motiflerin, Hatay, Malatya, Sivas, Kayseri gibi farklı yerleşimlerde de karşımıza çıkabileceğini söylemek mümkündür (Kayıpmaz, 1991, s. 95).

Anadolu Türk dokuma sanatının olgunlaşarak dünya çapında saygın bir konuma ulaşmasında, Anadolu'nun yerel kültür çevrelerinin katkısı yadsınamaz. Türkmen oymaklarına ait dokuma yaygılarda yer alan motifler, Orta Asya'dan Anadolu'ya uzanan uzun göç süreci boyunca çeşitli kültürel etkilerle karşılaşmış; bu süreçte hem etkilemiş hem de etkileşim içinde olmuşlardır. Zengin bir kültürel birikime sahip olan Anadolu'ya ulaştıklarında, daha önceki uygarlıkların izlerini bir ölçüde benimsemeleri ve bunu dokuma sanatlarına yansıtmaları, sanatın doğasında var olan kültürel etkileşim gerçeğiyle örtüşmektedir. Ayrıca, 1071 Malazgirt Zaferi'nden önce Anadolu'nun farklı bölgelerinde çeşitli dönemlerde yaşamış, bir kısmı da göç yoluyla burayı yurt edinmiş olan çok sayıda Türk topluluğu, farklı yönetimler altında birbirinden farklı kültürlerle temas hâlinde olmuş; bu kültürlerle kaynaşarak, onların geleneklerinden unsurlar almış, kendi yorumlarını katarak günümüze ulaşan zengin bir uygarlık mirası oluşturmuşlardır (Subaşı, 2006, s. 133).

Tüm bu bilgiler ışığında dokuma sanatına bakıldığında, Anadolu'da kullanılan renk ve desenlerin rastlantısal değil, bilinçli tercihlerle belirlendiği görülür. Her yörenin kendine özgü

bir dokuma anlayışı ve estetik olgusu gelişmiştir. Renkler ve desenler, kuşaktan kuşağa aktarılan bir gelenek zinciri içinde varlığını sürdürür. Aynı çizgi biçimi ortak bir dili ifade etse de taşıdığı anlam yerelden yerele farklılık gösterir. Dokumalarda yer verilen hayvan figürleri, eski Türk kültüründeki ongun inanışlarının izlerini taşır. Yıldız motifleri uğur ve bereketi simgelerken; yılan ve ejder biçimindeki kıvrımlar, sağlık ve mutluluğun simgesi olarak görülür. Zincir desenleri, cennet tasvirleri, tarak, el, ibrik gibi nazarlık motifleriyle birlikte Anadolu halkının ruhsal dünyası, yaşam detayları ve canlı renk anlayışı bu dokumalara yansıtılır (Önder, 1991, s.46).

Tezin katalog bölümünde incelenen Malatya yöresine ait havsız dokuma örnekleri, katalog sıralamasına bağlı kalınarak değerlendirildiğinde; renk, motif, desen ve kompozisyon düzenlemeleri gibi teknik açılardan Anadolu'nun farklı bölgelerinde üretilen havsız dokuma örnekleriyle dikkat çekici benzerlikler taşıdığı görülmektedir. Bu bağlamda, bazı örnekler üzerinden bu benzerliklerin somut biçimde ortaya konulması mümkündür;

Malatya yöresine kilim örneğinde, 5, 7 ya da 9 adet göl adı verilen motifin üst üste sıralanmasıyla oluşan bir kompozisyon düzeni görülmektedir. Bu göllerin iç bölümleri akrep motifleriyle doldurulmuş, çevreleri ise çengel motifleriyle kuşatılarak zenginleştirilmiştir.

Bu tür dokuma örnekleri, Kırşehir yöresinde "Yanlama Topu Kilim" adıyla bilinen dokumalarla benzer özellikler göstermektedir. Kırşehir'de söz konusu motifler "top" olarak adlandırılmakta olup, müze dokumalarındaki gibi akrep motifleriyle değil, kurtağzı motifleriyle bezendiği görülmektedir (Taş, 2009, s. 257).

Şekil 269

Malatya Akçadağ Kilim Örneği

(Bozdağ,2021)

Şekil 270

Malatya Kırşehir Kilim Örneği

(Taş, 2009)

Malatya yöresine ait kilim örneğinin yöreye özgü renk değerlerindeki kırmızı, siyah, beyazın farklı değerlerinin uygulanması ve kenar bordürlerde tarak motifine yer verilmesi ve orta kompozisyonunda kullanılan sıralı motiflerin benzerliği havsız dokumanın Sivas Divriği yöresine ait havsız dokuma örneğiyle benzerlik göstermektedir. Bu dokumaların merkezinde 5, 7 veya 9 altıgen formunda içlerinde koçboynuzu motiflerden oluşan bir kompozisyon yer almaktadır. Tam orta kısmında küçük ebatlarda sıralı dörtgen formlardan oluşan iç kısımlarında çengelli bereket veya kurt ağzı motifleri sıralanmaktadır. Sivas dokuma örneğinde kurtağızı motifleri yer almaktadır.

Şekil 271

Malatya Kilim Örneği

(Erbek, 1988)

Şekil 272

Sivas- Divriği Kilim Örneği

(Subaşı, 2006)

Malatya yöresine ait kilim örneğinin yatay şeritler halinde oldukça benzer renk, kompozisyon ve motif örneklerinden oluşan bir örneği Sivas Divriği havsız dokumasıdır. Yatay geniş ve dar şeritlerde siyah, sarı, kırmızı ve yeşil renkler kullanılmıştır. Şeritlerde çenge, muska, pıtrak ve göz motifleri kullanılmıştır. Malatya yöresine ait havsın dokumanın ölçüleri de Sivas Divriği yöresine ait kilim örneğine yakın ölçüler içermektedir.

Şekil 273

Malatya Akçadağ Kilim Örneği

(Bozdağ, 2021)

Şekil 274

Sivas- Divriği Kilim Örneği

(Subaşı, 2006)

Malatya yöresine ait kilim örneğinin yatay geniş şeritler halinde oldukça benzer renk, kompozisyon ve motif örneklerinden oluşan bir örneği mevcuttur. Malatya yöresine ait dokumanın geniş şeritlerinde yer alan motif örnekleri Sivas Divriği yöresine ait kilim örneğinde de oldukça benzer bir şekilde yer almaktadır. İki yöre dokumasında da geniş şeritler in merkez noktasında benzer dörtgen formlar yer almaktadır. Dar şeritlerde sıralı olarak göz ve bereket motifleri küçük ebatlarda ve farklı renk tonlarında işlenmiştir.

Şekil 275

Malatya Battalgazi Kilim Örneği

(Bozdağ, 2021)

Şekil 276

Sivas- Divriği Kilim Örneği

(Subaşı, 2006)

Malatya yöresine ait kilim örneğinin kenar bordürleri farklı ama merkezde yer alan motiflerinin aynı olduğu İzmir Yörüklerine ait zili örneği yer almaktadır. Her iki zili örneğinde saçaklar siyah ve uzun olacak şekilde bırakılmıştır. Tek fark olarak İzmir Yörüklerine ait “eğer kaşı motifi” olarak adlandırılan zili örneğinde saçaklar bağlı şekilde kullanılmıştır. Motifler her iki yörede de büyük çengel formunda oldukça benzer şekilde yer almaktadır.

Şekil 277

Malatya Doğanyol Zili Örneği

(Bozdağ, 2021)

Şekil 278

İzmir Zili Örneği

(Orhan, 2004)

Malatya yöresine ait dokuma çuval örneği Malatya ve Anadolu dokuma merkezlerinde Adıyaman başta olmak üzere Elâzığ, Kahramanmaraş ve Sivas yörelerinde de sıklıkla kullanılan enine veya dik şeritlerden oluşan ve yünün kendi renginden dokunan basit dokuma örnekleridir. Anadolu'nun birçok bölgesinde yük ve eşya taşımak için sıklıkla benzer örnekleri dokunmaktadır.

Şekil 279

Malatya Kale Palaz Çuval Örneği

(Bozdağ, 2021)

Şekil 280

Adıyaman Palaz Çuval Dokuma Örneği

(Fil, 2011)

Malatya yöresine ait palaz dokuma örneği Malatya yöresi başta olmak üzere Malatya çevre illerde Adıyaman, Elâzığ, Diyarbakır, Çankırı, Yozgat ve Sivas yörelerinde de geçmiş dönemlerde sıklıkla dokunmuştur. Malatya yöresinde yolluk olaraktan da adlandırılan bu dokuma Anadolu'nun birçok yerinde aynı adla ve aynı işlevde kullanılmak üzere yaygın olarak dokunan kaba basit dokumalardır. Genelde dar ve geniş şeritlerin yer aldığı bazen renkli ama genelde koyunun kendi renginden oluşan dokuma örnekleridir. Anadolu'da bu dokuma örneklerinde motif neredeyse kullanılmaz motif olan örneklerinde ise küçük ölçülerde göz, muska ve pıtrak gibi yaygın motifler kullanılmaktadır.

Şekil 281

Malatya Palaz Dokuma Örneği

(Bozdağ, 2021)

Şekil 282

Çankırı Palaz Dokuma Örneği

(Kadıoğlu, 2012)

Malatya ilinde yaygın olan aşiret kültürü ve bu kültür bağlamında kız alıp verme geleneği vardır. Bu aşiretler arası bağları ve ilişkileri güçlendirmek adına yapılan bir gelenektir. Malatya ili Gaziantep, Adıyaman, Adana ve çevre illerde var olan aşiretler ile ilişkileri bu ve buna benzer geleneklerle yaşatmaktadırlar. Bu gelenekler bağlamında başka bir aşirete mensup gelen gelin kızlar kendi yöre kültürlerini beraberinde getirmektedir. Bu kültürlerin en önemlilerinden biriside yöreye özgü dokuma kültürleridir. Kendi yörelerine özgü motifleri ve kompozisyonları dokumalarda sergiler ve bulundukları yörenin örnekleriyle bu yetilerini zenginleştirirler. Malatya yöresinde tespit edilen kilim örneği kompozisyon düzeni ve motif özelliği bakımından Gaziantep kilim örneği ile benzerlik gösterir.

Şekil 283

Malatya Darende Kilim Örneği

(Bozdağ, 2021)

Şekil 284

Gaziantep Kilim Örneği

(Gül, 2015)

Malatya yöresine ait kilim örneği kompozisyon ve dokumaya hâkim olan değerler bakımından Afyon- Emirdağ Fardalı dokumalarına oldukça benzer özellikler içermektedir. Dokumanın merkezinde dörtgen formdan meydana gelen göl motifi ve merkezden dışa doğru genişleyen dörtgen formlardan oluşmaktadır. Bu dörtgenlerin arasında küçük ebatta bereket ve göz motifleri işlenmiştir. Kenar bordürlerde tarak formunda ve iç kısımları küçük dörtgen formlarından oluşan bereket ve yörede yaygın olarak adlandırılan göz motifleri yer almaktadır. Merkezde yer alan motifler bakımından Afyon yöresi dokumalarına oldukça benzer bir özellik taşımaktadır.

Şekil 285

Malatya Darende Kilim Örneği

(Bozdağ, 2021)

Şekil 286

Afyon- Emirdağ Kilim Örneği

(Kalay, 2015)

Malatya yöresine ait kilim kompozisyon ve dokumaya hâkim olan değerler bakımından Gaziantep dokumalarına oldukça benzer özellikler içermektedir. Dokumanın merkezinde yer alan yörede göl olarak adlandırılan toplamda on dört adet eli belinde motifi ve bu motifin kenar bordürlerinde beyaz renkte tarak formu iki dokuma örneğinde en belirgin benzerliktir. Dokumanın merkez motiflerinin yanında yer alan akrep ve bereket motifleri de Gaziantep dokumalarında da görülmektedir.

Şekil 287

Malatya Yeşilyurt Kilim Örneği

(Bozdağ, 2022)

Şekil 288

Gaziantep Kilim Örneği

(Topcuoğlu, 2016)

Malatya yöresi dokumalarında yer alan cicim örneği Azerbaycan halı müzesinde yer alan geniş ve dar şeritlerden oluşan cicim dokuma örneğiyle benzer özellikler taşımaktadır.

Şekil 289

Malatya Akçadağ Cicim Örneği

(Bozdağ, 2021)

Şekil 290

Azerbaycan Cicim Örneği

(Guliyeva, 2017)

Toplumlar kendisine gerekli olan herhangi bir nesneyi üretirken ona biçim vermenin yanı sıra ona farklı anlamlar yüklemeye çalışmıştır. Bu anlam verme işiyle sürekli olarak kültürel değerler üretilmiştir. Halı ve diğer dokumalar bir kültür nesnesi olduğundan doğal olarak onu üreten toplumun değerlerini de yüklenmiş olur. Bu kültürel değerler, bir veri daha

doğrusu birer göstergedir. Yani bu dokumalar toplumsal, ekonomik ve sanatsal göstergeler bütünüdür (Genç,2016, s.16).

Yapılan değerlendirmeler ve karşılaştırmalar sonucunda Orta Asya'dan Anadolu'ya uzanan bu kesintisiz ve eşsiz sanatın yüzyıllardır süregelen değişmez bir değer oluşu ve çok az bir oranda sadece yöresel isimlendirmelerin farklılıkları dışında bir değişimin olmadığı söylenebilir.

SONUÇ

Geleneksel kültürümüzü temsil eden havsız dokumalar, günümüz şartlarına yenik düşmüştür. Bu araştırma ile Malatya Yöresinde bulunan havsız dokuma örnekleri belgelenmiş ve bu anlamda eksikliği hissedilen bilimsel bir doküman hazırlanmıştır. Yörede dokumacılık gittikçe önemini yitirmektedir. El sanatlarının her dalında olduğu gibi bu sanatta, değişen yaşam koşulları ve değer yargılarının bir sonucu olarak farklı işlevler yüklenerek ayakta kalma çabası içindedir. Malatya yöresi, geçmişten günümüze değin yaşatılan önemli dokuma merkezlerinden biridir. Anadolu'dan Mezopotamya'ya uzanan kollar üzerinde yerleşik hayat kuran ve kökleri Orta Asya'ya dayanan Türk kavimlerinin dokuma kültürünü devam ettirdikleri görülmektedir.

Araştırma sahası içerisinde 1 il, 13 ilçe ve 138 mahalle/köy 'de araştırmalar yapılarak havsız dokuma örnekleri arşivlenmiştir. Arşivlenen örneklerden benzer olan özellikteki dokumalar tespit edilip 86 mahalle/köy 'de yöreye özgü havsız dokuma örnekleri çalışmada yer almıştır. Yapılan çalışma sonucunda yöreye özgü karakteristik özellik gösteren 485 adet havsız dokuma ele alınmıştır. Benzer nitelikte olanlar çıkarılarak 80 adet dokuma örneği katalog şeklinde sunulmuştur. Malatya havsız dokumalarında yer alan motiflerden esinlenilerek oluşturulan 15 özgün çalışmaya yer verilmiştir.

Malatya Yöresinde tespit edilen havsız dokumalarda renk olarak kırmızı, yeşil, siyah ve kahve tonları hâkimdir. Bunun yanı sıra kahverengi, turuncu, yeşil, krem, siyah renkler yoğunluktadır. Malatya merkez ve köylerinde siyah, kahverengi ve kırmızının yoğun kullanıldığı görülmektedir. Akçadağ ve çevresinde zemin rengi olarak kırmızı ve siyah renkler yoğunluktadır. Motiflerde “yeşil, mavi, turuncu, sarı renkler” göze çarpar. Malatya Yöresinde, doğal ve bitkisel boyalardan renk elde edilmesi yakın zamana kadar uygulanırken, günümüzde bu husus unutulmaya yüz tutmuştur. Yöre örneklerinde son yıllarda bunun yerini, çok canlı kimyasal boyalarla boyanmış iplikler almıştır. Malatya Yöresinde doğal boya olarak cehri, sütleğen, nar kabuğu, katırtırnağı, mazı, sarı muhabbet çiçeği, sarıpatatya, ceviz kabuğu, çivit otu, kök boya, soğan kabuğu gibi bitkisel boyaların yanı sıra toprak boyalar da kullanılmıştır. Doğal ve sentetik usullerle yapılan boyaların mordanlanmasında, “sirke, limon tuzu, sığır idrarı, ceviz ağacının kök filizleri, şap, göztaşı, saçıkıbrıs” kullanılmaktadır. Yörede kullanılan renkler, mordan hammaddeleri ve oranları tablo halinde çalışmada sunulmaktadır.

Yapılan saha araştırması neticesinde Malatya yöresinde Akçadağ, Battalgazi, Yeşilyurt, Gündüzbey, Hekimhan ve Kale de kilim dokumacılığı daha yüksektir. Arapgir ve Yazıhan'da yer yaygısı, çuval ve heybe dokuma örnekleri ise daha fazladır. Bunun sebebinin yerleşim yerlerinin sınırlarının Sivas ve Elâzığ bölgelerinin ticaret havzalarında bulunmaları ve eski

tarihlerde tahıl başta olmak üzere ticari faaliyetlerinin sıklığı bu dokumaların üretiminde artışın en temel nedeni olarak tespit edilmiştir. Akçadağ, Doğanşehir ve Pütürge’de havsız dokuma örneklerinden ziyade halı dokuma örnekleri ve tezgâhları yer almaktadır. Malatya dokuma tarihi araştırıldığında Akçadağ ve Pütürge yörelerinin halı dokuma geleneğinin yöredeki küçük baş hayvan yetiştiriciliği ve ticari faaliyetlerin yoğunluğu gibi alt başlıklar nedeni ile paralellik göstermektedir.

Malatya yöresi havsız dokumalarında geometrik desenler, bitki motifleri, hayvan figürü, mihrap ve benzeri dinî motifler işlenmiştir. Ancak, bu motiflerin tamamına yakını şematize bir şekilde dokunmuş. Gerçek görünümüne benzemez daha çok stilize edilmiş formları dokumalarda yer almaktadır. Malatya yöresinde, dokunan her motifin, dokuyucu tarafından bilinse de bilinmese de sembolik bir anlamı vardır. Bunlardan pek çoğunu bugün ikonografik gelişimine bakarak tahlil etmek mümkündür.

Malatya Yöresi kapsamında Orta Asya’dan günümüze uzanan eşsiz dokuma tarihinin yansıması olan motiflerin resim sanatı ekseninde yorumlanması ve geleneksel sanatlarımızın sözsüz dili olan motiflerin tuval üzerindeki kompozisyonları çalışmalarımızın çıkış noktası olmuştur. Geleneksel Türk motiflerinin sadece dokumalar üzerinde kalmayıp plastik sanatlarımızın bir dalı olan resim sanatının iki boyutlu düzlem üzerindeki plastik arayışları ve renk değerlerindeki özgünlük dokuma sanatının motif zenginliği ile oldukça estetik değere vakıf çalışmaların bir arada ele alınmasına imkân sunmaktadır. Resim sanatındaki uygulamaların Malatya yöresinde sıklıkla kullanılan elibeline, koç boynuzu, çengel, bereket, yıldız, bukağı, akrep, göz, muska kuş, ibrik ve hayat ağacı motifleri yağlı boya tekniği kullanılarak anlatım olgusundaki zenginliği özgün kompozisyonlar ile çalışmalarda yer almıştır.

Yaşanılan zaman diliminde geleneksel sanatlar bireyin kültürel hafızası ve sanat algısı üzerinde etkisi giderek azalan bir olgu fenolojisinde bir gerçeklik olgusu haline gelmesi yadsınamaz bir gerçektir. Bireyin algılarından eğitim sürecine hatta sanat duygulanımına kadar geniş bir sahada geleneksel sanatları günümüzde giderek az hissetmekteyiz. Geleneksel sanatların bireyin yaşamışlığından ve geleneksel sanatlardan uzaklaşılması giderek artan bir süreç haline gelmesi noktası tartışılmaz bir gerçek olmaktadır. Sanatın tüm dünyada gerçek üstü bir sorgulama sürecinde ele alınması farklı sanat disiplinlerinin hayatımıza girmesi ve özellikle resim sanatının yüzyıllardır süregelen varlığı sanatın anlatım gücündeki imgenimini tüm insanlığa sunmaktadır. Bu noktada geleneksel sanatlarımızın kendi öz değerlerine ve ilkelerine sadık kalarak yeni sanat disiplinleri ile eserler üretmek ve bu eserleri günümüz sanat algısında yer bulmasına imkân sağlamak geleneksel sanatların yok olmasını önlemek adına değerli

görülmektedir. Bireylerin sanatı algılaması ve benimsemesi sürecinde farklı sanat disiplinleri ile bir arada sunmak ve özden ilham alan sanatları bireylerin geleneği tanıtmak adına farklı disiplinler içeren sanatsal çalışmalar giderek yaygınlaşmaktadır. Geleneksel Türk motiflerinin de bireylerin tasarım algılarından tuvale giden tüm sürece kadar bireysel estetik arayışları ve sanat algılarına dokunması için tezde; Malatya yöresi havsız dokumalarında kullanılan motiflerden ilham alınarak stilize ve yarı stilize tarzda motiflerden oluşturulan kompozisyonlar tuval üzerine karışık teknik uygulama çalışmaları olarak yansımıştır. Çalışmaların zemin renk değerleri motiflerin anlam olgusuna paralellik sunmaktadır. Metaforik kompozisyon kurguları motiflerle zenginleştirilerek çalışmalardaki plastik unsurların güçlenmesi noktasında çalışmalara ilham oluşturmıştır.

Tez kapsamında özgün eserlerin Tuval üzerinde salt renklerin geleneksel motifler ve düşünsellikte her motifin içinde bulunduğu habitusu kendi bakış açısından yorumlayabileceği öncülünden hareketle, başka bir kompozisyonda resim sanatı tarafından uygulanacak düşünömselliğin başka sonuçlar ortaya çıkarabileceği eserlerin çıkış notasındaki formların özgünlüğünü meydana getirmektedir. Geleneksel dokumalarda kullanılan motif metodolojisi ve nesnelleştirmesi gereği, resim sanatı alanı üzerine uygulanacak bir düşünömsellik uygulanacak bir nesnelleştirmede objektifliği sağlamak açısından, resim sanatının motifleri metodik ve anlatımsal dil özelliği, resim sanatının olayları bütünsel olarak yorumlayabilme kabiliyeti ve bütünsel bir Sanat alanı, sanatsal faaliyet, sanatçı, izleyici, yapıt özgünlüğü bağlamında geleneksel motiflerle gerçekleştirilmiştir. Oluşturulan motifsel söylemlerin gerekçelendirilmesi ve asırlar boyunca uzanan anlamsal ve estetik değerlerinin farklı sanat disiplinleri ile ifade edilmesi ve ortak kültürel değerler bağlamında tez kapsamında oluşturulan çalışmaların plastik dil bağlamındaki buluşmasından kaynaklanmaktadır.

Geleneksel Türk dokuma sanatının önemli örneklerinin üretildiği Malatya Yöresinde, son yıllarda kilim dokumacılığının azaldığı ve terkedilme noktasına geldiği görölmektedir. Toplumların binlerce yıllık kültür birikimlerinin bir neticesi olarak bu sanatlarımızın korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması sağlanmalıdır. Geçmişte yapılan ürünleri korumak, üretim yöntemlerini araştırıp, arşivlemek gerekmektedir. Malatya yöresinde, eskiden köylerde neredeyse her evde bir dokuma tezgâhı varken, yaklaşık 20–30 yıldan bu yana halı ve havsız dokuma geleneği terkedilmiş durumdadır. Sadece köydeki birkaç kişinin dokuma yapması veya ihtiyacı olanların dokuyuculara ısmarlaması gibi nedenlerle dokuma geleneği çok az sayıda devam etmektedir. Akçadağ, Arapgir, Pütürge gibi köylerde eskiden sipariş usulü ile evlerde halı ve havsız dokuma ürünlerin dokunduğu kaynaklardan tespit edilmektedir.

Son yıllarda dokumacılığı canlandırmak amacıyla halkın ve yerel yönetimlerin iştiraki ile köylerde kooperatifler kurulmaktadır. Akçadağ, Arapgir, Hekimhan, Pütürge, Yazıhan'da 1970 –1980 yıllar arasında halıcılık kooperatifi faaliyet göstermiş, Malatya ilinde kurulan Sümer iplik fabrikası tarafından desteklenen halıcılık kursları fabrikanın kapatılması neticesinde faaliyetlerine son vermişlerdir. Malatya yöresinde son dönemlerde pek çok köyde Halk Eğitim Merkezi halıcılık kursları açmıştır. Akçadağ, Battalgazi, Yeşilyurt, Gündüzbey halı ve havsız dokuma merkezleri bunların en önemli merkezleri olsa da yaşanan deprem sonrası bu kurs merkezlerinin büyük bir kısmı yıkılmış veya kursa katılan kursiyerlerin çoğu kursu bırakmışlardır. Yeniden yapılanma sürecinde bu kurs merkezlerinin canlandırılması daha aktif bir sistemin kazandırılması adına yeni projelerin hayata kazandırılması dokuma sanatının yaşatılması adına oldukça önemlidir.

Sonuç olarak Malatya Yöresinde Tespit Edilen Havsız Dokuma Örnekleri tez çalışmasının dokuma sanatları başta olmak üzere Malatya kültürü özelinde ve Türk dokuma kültür örneklerinin devamlılığının tespiti genelinde bu çalışmayı önemli kılmaktadır. Son dönemlerdeki akademik çalışmalarda ekonomik, toplumsal, kamusal ve coğrafi zorluklar gibi başlıkların artması bilimsel çalışmalarda saha araştırmalarının fazla tercih edilmemesinin temel sebepleri olmaktadır. Özellikle 6 Şubat 2023 tarihinde 11 il genelinde yaşanan doğal afet kaynaklı depremin yıkıcı etkisi ülkemizde ve özellikle Malatya ilinde oldukça etkili bir şekilde yaşanmıştır. Malatya ve diğer 10 ilde yaşanan deprem birçok yaşamın son bulmasına ve kültürel dokunun kaybına sebebiyet verdiği bilinmektedir. Malatya yöresinde bu noktada birçok kayba uğrayan bölgelerden biri olması ve kırsal alanlarda oldukça zor şartlarda devam eden yaşamsal ve kültürel faaliyetlerin çok daha fazla etkilendiği ve bazı kırsal bölgelerin ise tamamında bittiği resmi kaynaklarda mevcuttur. Bu noktada Malatya Yöresi Dokumaları saha araştırmalarının 2020-21-22 yıllarında başlaması ve verilerin kayıt altına alınması bu kayıtların arşivleme çalışmasının yapılması tezin akademik ve bilimsel çalışmalarda kaynak teşkil etmesi noktasında önem arz etmektedir. 6 Şubat 2023 tarihi itibari ile deprem öncesi kayıt altına alınan bireyler, yerleşim alanları ve dokuma örneklerinin önemli bir kısmına ulaşmak mümkün görünmemektedir. Malatya Yöresinde Tespit Edilen Havsız Dokuma Örnekleri başlıklı bu çalışmanın dokuma sanatının sürdürülebilirliği adına yöresel nitelikte kapsamlı bir kaynak olarak değerlendirilmesi, gelecek kuşaklara ve kültürel araştırmalara bilimsel katkı sunması açısından önemlidir.

KAYNAKÇA

- Acar, B. (1975). *Kilim ve düz dokuma yaygılar*. Apa Ofset.
- Acar, B. (1982). *Kilim, cicim, zili, sumak düz dokuma yaygıları*. Apa Ofset.
- Albayrak, A. (2006). *Malatya 'da dokuma sanayi* (Tez No 568578) [Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi-Elazığ]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi.
- Alp, K. Ö. (2009). *Orta asya'dan anadolu'ya kültürel sembollere giriş*. Eflatun Yayınevi.
- Anonim. (1996). *Tarihte ve günümüzde Malatya*. Malatya Valiliği Yayınevi.
- Anonim. (2014). *Malatya kültür envanteri*. Malatya Yayınevi.
- Arid, H. J. (2014). *Tarih felsefesi ve kavramları*. Sistem Yayıncılık.
- Arlı, M. (2003). *Türkiye 'de bitkisel boyacılıkta kullanılan bazı bitkilerden elde edilen renklerin colorimeter ile tayini üzerine bir araştırma*. Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Arseven, C. E. (1954). *Türk sanatı tarihi*. Milli Eğitim Basımevi.
- Arsheri, D. (2007). *A commantery on herodotus books*. Murray Press.
- Arslan, S. (1996). *Halı sanatına özgün bir yaklaşım*. Cem Ofset.
- Arslan, H. (2015). *Eskişehir Arkeoloji Müzesi 'nde bulunan düz dokumalar (kilimler)* (Tez No 256145) [Doktora Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi-Van]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi.
- Atay, A. (1987). *Örücülük*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Ateş, M. (1995). *Turkish carpets, the language of motifs and symbols*. Mısırlı Matbaacılık.
- Ateş, M. (1996). *Mitolojiler semboller ve halılar*. Symbol Yayıncılık.
- Balcı, N. (2012). Türk halı sanatında mitolojik kaynaklı bazı motifler. *Ariş Dergisi* 4(8), 38-51.
- Balcı, N. (2022). *Muğla ili halı ve düz dokuma yaygıları*, (Tez No 376150) [Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi- Konya]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi.
- Baldick, J. (2016). *Hayvan ve Şaman Orta Asya'nın antik dinleri*. Hil Yayınları.
- Baltacı, A. (2017). Nitel veri analizinde miles-huberman modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 15-16.
- Barnard, M. (2010). *Sanat, tasarım ve görsel kültür*. Ütopya Yayınevi.
- Bayav, D. (2009). Resim sanatında ve sanat eğitiminde imge. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 105-122.
- Baykara, T. (1988). *Anadolu 'nun tarihî coğrafyasına giriş I*. TTK Yayınevi.
- Baykara, T. (1988). *Türkiye selçuklularında bazı vergilere dair*. TTK Yayınevi.
- Bayraktaroğlu, S. (1990). *Eskişehir ve çevresi halı-kilim ve düz dokuma yaygıları*. Vakıflar Yayınevi.
- Bayraktaroğlu, S. (1991). *Maddi kültürümüzün zengin örneklerinden sumak dokumaları*. İş Bankası Yayınevi.
- Beydiz, M. G. (2016). *Mitolojiden sanata hayvan imgesi*. Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Biedermann, H. (2000). *Knaurs lexikon der Symbole*. München Press.
- Birzâli, (2005). *Âlâmeddîn Ebû Muhammed el-Kâsım bin Muhammed bin Yûsuf, el-Vefayât li'l-Birzâli, nşr*. TDV Yayınevi.

- Canay, A. (2011). *Anadolu'da üretilen kilim motifleri ve seramik sanatında yorumlanması*. (Tez No 296289) [Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi-Afyon]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi.
- Çelik, İ. (1974). Nazar, nazarlık ve ilgili büyüsel işlemler. *Boğaziçi Üniversitesi Halkbilimi Yıllığı*, 4(5), 155-184.
- Çelik, A. (2005). *Niğde yöresi halı ve kilimleri* (Tez No 163024) [Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi- Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi.
- Çoruhlu, Y. (1995). Türk sanatında koyun koç keçi figürlerinin sembolizmi. *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, 2(3), 35-38.
- Çoruhlu, Y. (1995). Türk sanatında balık figürlerinin sembolizmi. *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, 5(6), 53-54.
- Çoruhlu, Y. (1995). Türk sanatında görülen hayvan figürlerine “gök ve yer” sembolizmi açısından bir bakış. *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, 4(6), 248-249.
- Çoruhlu, Y. (1996). Türk kozmolojisindeki yer alan bazı unsurların Türk halılarındaki izleri. *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 1(6), 229-230.
- Çoruhlu, Y. (2011). *Erken devir Türk sanatı İç Asya'da Türk sanatının doğuşu ve gelişmesi*. Kabalcı Yayıncılık.
- Çoruhlu, Y. (2012). *Türk mitolojisinin ana hatları*. Kabalcı Yayınevi.
- Çoruhlu, Y. (2014). *Türk sanatında hayvan sembolizmi I*. Kömen Yayınları.
- Çoruhlu, Y. (2014). *Türk sanatında hayvan sembolizmi II*. Kömen Yayınları.
- Çoruhlu, Y. (2019). *Türk mitolojisinin kısa tarihi*. ALFA Yayınevi.
- Darkot, B. (1954). Türkiye'de nüfus hareketleri. *İ.Ü. Coğ. Enst. Dergisi*, 3(5), 22.
- Darkot, B. (1967). Şehir ayrımında nüfus sayısı ve fonksiyon kriterleri, *İ.Ü. Coğ. Enst. Dergisi*, 8(16), 3-8.
- Deniz, B. (1972). *Türk dünyasında halı ve düz dokuma yaygıları*. AKM Yayınları.
- Deniz, B. (1987). *Orta Asya Türk halı ve düz dokuma yaygıları, Türkler*. Yeni Türkiye Yayınları.
- Deniz, B. (1992, 25-26 Eylül). Yunddağ yöresi kilim ve düz dokuma yaygıları [Sözlü bildiri]. *IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi*, C.V, Maddi Kültür, Ankara.
- Deniz, B. (1993, 16-18 Kasım). Kazak halı ve düz dokuma yaygılarının motif özellikleri [Sözlü bildiri]. *Uluslararası Geleneksel Sanatlar Sempozyumu*, İzmir.
- Deniz, B. (1994). *Batı Anadolu Bölgesi halıları*. Akademi Kitabevi Yayınevi.
- Deniz, B. (1994). Bir vakıf eser olarak cami, mescit, zaviye, şifahane gibi dini ve sosyal yapılarda bulunan halı, kilim ve düz dokuma yaygılar ve bunların günümüzdeki durumu. *Vakıflar Dergisi*, 2(8), 283-296.
- Deniz, B. (1996). *Kırşehir ve mucur halılarının sözlüğü-I*. Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- Deniz, B. (1998). *Ayvacık (Çanakkale) yöresi düz dokuma yaygıları (kilim, cicim, zili)*. Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- Deniz, B. (1999). *Osmanlı dönemi düz dokuma yaygıları*. Yeni Türkiye Yayınları.
- Deniz, B. (1999). Türk soylu halkların halı, kilim ve cicim sanatı, uluslararası bilgi şöleni bildirileri üzerine görüşler. *Erdem Halı Özel Sayısı Yayını*, 3(4), 30-31.

- Deniz, B. (2000). Anadolu-Türk halı ve düz dokuma yaygılarında bazı motiflerin isimlendirilmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(6), 15-19.
- Deniz, B. (2002). *Anadolu-Selçuklu dönemi halı ve düz dokuma yaygıları*. Yeni Türkiye Yayınları.
- Deniz, B. (2003). *Anadolu-Türk kültüründe ölümlük halı ve düz dokuma yaygı geleneği ve günümüzdeki durumu*. Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Deniz, B. (2005). Anadolu-Türk dokuma sanatında cicim. *Sanat Tarihi Dergisi*, 7(3), 67-73.
- Deniz, B. (2005). Anadolu-Türk halı sanatının serüveni. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 10(7), 24-46.
- Dur, B. (2015). *Hand image as a metaphor and its usage in poster design*. Global Press.
- Dulkadir, H. (1997). *İçel'de son yörükler sarıkeçililer*. İçel Valiliği Yayınevi.
- Durul, Y. (1969). *Yörük kilimleri (Niğde yöresi)*. Akbank Yayınları.
- Durul, Y. (1973, 8-14 Ekim). Anadolu kilimlerinin teşhisi ve imler [Sözlü bildiri]. I. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi, Ankara.
- Durul, Y. (1977). *Baraj gölü ve çevresi dokuma sanatları*. ODTÜ Yayınları.
- Durul, Y. (1979). *Türkmen kilimleri, Sanat Dünyamız*, 6(2), 16- 19.
- Durul, Y. (1984, 23-30, Ekim). *Anadolu kilim dokumalarında amankız veya elibelinde kız motifleri* [Sözlü bildiri]. I. Ulusal El Sanatları Sempozyumu, İzmir.
- Durul, Y. (1984). Kilim motifleri üzerine araştırma. *Sanat Dünyamız*, 2(3), 12-21.
- Eliade, M. (1992). *İmgeler simgeler*. Gece Yayınları.
- Eliade, M. (2016). *Mitlerin özellikleri*. Alfa Yayınevi.
- Elibüyük, M. (1994). *Malatya coğrafyası, Malatya Kültür Dergisi*, 2(1),14-20.
- Erbek, G. (1986). *Hayat ağacı motifi*. *Antika Dergisi*, 1(4), 29-30.
- Erbek, G. (1986). *Anadolu motifleri sergisi*. İzmir Alman Kültür Merkezi Yayınları.
- Erbek, M. (2002). *Çatalhöyük'ten günümüze Anadolu motifleri*. T.C. Kültür Bakanlığı Yayınevi.
- Erdek, İ. (2017), *Kütahya karakeçili yörüklerinin havsız kirkitli dokumaları*. (Tez No 465847) [Sanatta Yeterlik Tezi, Mimar Sinan Güzel Snaatlar Üniversitesi- İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi.
- Ergüder, A.A. (2007). *Çoruh vadisinde düz dokumalar*. Oltu Ticaret ve Sanayi Odası.
- Ergüder, A. A. (2009). *Kars yöresi düz dokumaları*. (Tez No 253934) [Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi- Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi.
- Eroğlu, A. A. (2021). *Karnavas bezi*. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 27(47), 443-452.
- Eravşar, O. (2002), *Orta çağ Anadolu kentleri*. Yeni Türkiye Yayınları.
- Ersoy, N. (2007). *Semboller ve yorumları*. Dönence Basımevi.
- Esin, E. (1973, 18- 21, Ekim). *Kün-ay ay-yıldız motifinin Proto-Türk devirden hakanlıklara kadar ikonografisi* [Sözlü bildiri]. VII. Türk Tarih Sempozyumu, Ankara.
- Esin, E. (1978). *İslamiyet'ten önceki Türk kültür tarihi ve İslam'a giriş*. Edebiyat Fakültesi Matbaası.
- Esin, E. (1985). *Türk kültür tarihi iç Asya'daki erken safhalar*. Atatürk Kültür Merkezi Yayınevi.

- Esin, E. (2001). *Türk kozmolojisine giriş*. Kabalcı Yayınevi.
- Eskici, B. (2002, 08-10 Nisan). Osmanlı döneminde eski Malatya şehir ve yapıları [Sözlü bildiri]. *VI. Orta Çağ ve Türk Dönemi Kazı Sonuçları ve Sanat Tarihi Sempozyumu*, Kayseri.
- Eskici, B. (2006). *Malatya, Anadolu Selçukluları ve beylikler dönemi uygarlığı*. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Eskici, B. (2013). *Malatya Türk- İslam dönemi mimari eserleri I Battalgazi (Eski Malatya)*. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Etikan, S. (2007, 18-21, Ekim). *Seccade halılarda kullanılan bazı motifler ve bu motiflerin islam sanatında yeri* [Sözlü bildiri]. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, Ankara.
- Eyüboğlu, İ. Z. (1987). *Anadolu inançları anadolu mitolojisi inanç-söylence bağlantısı*. Geçit Kitapevi.
- Fil, E. (2011). *Adıyaman ve çevresinde tekstil ürünü el sanatları*, (Tez No 304181) [Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi.
- Frangipane, M., (2012). *The collapse of the 4th millennium centralised system at arslantepe and the far-reaching changes In 3rd millennium societies*. Origini Press.
- Genç, M. (2016). *Anadolu Türk Halılarının (14-15.Yy. hayvan figürlü halılar) motif ve renk özelliklerinin incelenmesi* (Tez No 448188) [Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi.
- Genç, M., & Solak, İ. (2020). Kayseri Bünyan’da tespit edilen halı dokuma ile ilgili ritüeller ve sözlü kültür. *Arış Dergisi*, 1(17), 80-101.
- Gögebakan, G., (2003). *Malatya*. Diyanet Vakfı Yayınları.
- Gögebakan, G. (2004). *Fotoğraflarla geçmişte Malatya*. Malatya Belediyesi Kültür Yayınları.
- Göyünç, N. (1985, 23-28 Eylül). *Memlûk devrinde (eski) malatya’da bir aile* [Sözlü bildiri]. Beşinci Milletlerarası Türkoloji Kongresi, İstanbul.
- Gökbuget, M. (1984, 19-22 Ekim). *Anadolu’da göz ve nazar geleneği ve bununla ilgili pratiklerin dokumalarda uygulanması* [Sözlü bildiri]. I. Ulusal El Sanatları Sempozyumu, İzmir.
- Gönül, M. (1956). Türk halı ve kilimlerin teknik hususiyetleri. *Türk Etnografya Dergisi*, 1(4), 4-6.
- Görgünay (Kırzioğlu), N. (1976). *Doğu yöresi halıları*. Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Görgünay (Kırzioğlu), N. (1983, 9-11 Ekim). *Bardız kilimleri* [Sözlü bildiri]. II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi, Ankara.
- Görgünay (Kırzioğlu), N. (1987, 6-11 Kasım), *Anadolu’da cecim çeşitleri* [Sözlü bildiri]. III.Milletlerarası Türk Folklor Kongresi, Ankara
- Görgünay (Kırzioğlu), N. (1990, 2-3 Nisan). *Kirkitli dokumalarımızda cecimlerimiz ve Van* [Sözlü bildiri]. Yakın Tarihimizde Van Uluslararası Sempozyumu, Van.
- Görgünay (Kırzioğlu), N. (1999). Yazılı bardız kilimi, *Erdem Dergisi*, 5(4), 29-30.
- Guliyeva, M. (2019). Azerbaycan’ın cecim, palaz, şedde dokumaları örneğinde güncel kumaş ve giysi tasarımı uygulamaları. *Motif Akademi Dergisi*, 2(28), 1134-1135.

- Gül, G. (2015). *Gaziantep ili kilim dokumalarının özellikleri*, (Tez No 397454) [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi- Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi.
- Gülcemal, A. (1997). *Temel kavramlarıyla halı ve desen teknolojisi*. Tuğra Yayınevi.
- Gülensoy, T. (1979). *24 Oğuz boyunun Anadolu izleri*. TDK Yayınları.
- Gülseren, M.(1998). *Malatya, Malatya*. Gülseren Kitabevi.
- Gülsoy, E. (2020). *Osmanlı arşiv kaynaklarında Malatya'nın orta çağına dair kayıtlar*. Bilsam Yayınları.
- Hallahan, D.P. Ve Kauffman, J.M. (1994). *Exceptional children: Introduction to special education (6th ed.)*. Boston Press.
- Hidayetoğlu, H. M. (2007). *Konya yöresi düz dokuma yaygıları (kilim, cicim, zili, sumak)*. (Tez No 217300) [Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi-Konya]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi.
- Hidayetoğlu, H. M. (2020). *Konya halıları. Cumhuriyet dönemi Türk halıcılığı kitabı*. Keskin Colar Basımevi.
- Honigmann, E. (1991). *Malatya encyclopedia of Islam*. London Press.
- İbrahimgil, M. (2002). *Makedonya'da Türk mimarisinde görülen sembolik motifler*. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- İkiel, C. (1991). Malatya Yeşilyurt'ta endüstri. *Fırat Üniversitesi Dergisi*, 5(1), 18-21.
- İmer. Z. (1971). *Dokuma tekniği*. İmer Yayınları.
- Kadioğlu, Ö. (2012). *Çankırı ili merkez köylerinde bulunan düz dokuma yaygılarının tespiti ve günümüzdeki durumu* (Tez No 308841) [Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi.
- Kalafat, Y. (1999). Türk dünyası tarih çalışmalarında halk inançlarının önemi. *Milli Folklor Dergisi*, 4(3), 88-90.
- Kalafat, Y. (2006). Türk halklarında kurt ağzı bağlama inancı. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(20), 273-280.
- Karaman, T., (1993), *Malatya güney ve güneydoğusunun jeolojisi ve petroğrafisi* (Tez No 256656) [Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi-Konya]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi.
- Karagülle, E. (2007). *Seyahatnamelerde Malatya*, (Tez No 249227) [Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi-Niğde]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi.
- Karataş, M. (2013). *Türk dilinde yanış (motif) adları*. Muğla:Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Yayınları.
- Karaköse, S. (2018). Klâsik türk edebiyatında düalizm. *Journal of International Social Research*, 11(55), 19-21.
- Karaver, G. (1999). *Halı kilim restorasyonunda kullanılan teknikler ve bir örnek kuruluş*. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Kayabaşı, N. (2011). *Türk el sanatları*. Ankara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Yayınları.
- Kayıpmaz, F. (1991). Saf seccade Sivas kilimleri. *Kültür ve Sanat Dergisi*, 3(12),25-26.
- Kazancıoğlu, H. (2001). *Osmanlı arşiv belgeleri ışığında Malatya* (Tez No 106705) [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi-İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi.

- Menekşe, N. (2007). *Malatya-2007*. Malatya:Kültür Yayıncık.
- Mills, J. (1987). *The organic chemistry of museum objects*. Butterworths. London Press.
- Oğuz, M., (1985). *Başlangıcından Osmanlıların fethine Kadar Malatya tarihi* (M.Ö.5500- M.S. 1516). Ticaret Gazetesi Yayınevi.
- Önder, M. (1991). *Anadolu'da kilimler de konuşur*. Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Ögel, B. (1978). *Türk kültür tarihine giriş*. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Ögel, B. (1993). *Türk mitolojisi (Kaynakları ve açıklamaları ile destanlar) (Vol. I-II)*. Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Ögel, B. (2010). *Türk mitolojisi*. Türk Tarih Kurumu Yayınevi.
- Ögel, S. (1994). *Anadolu'nun Selçuklu çehresi*. Akbank Yayınları.
- Özbel, K. (1949). *Eski Türk keseleri, el sanatları kılavuz kitapları*. Halkevleri Bürosu Yayınları.
- Öz, M. (2001). *İslam öncesinden günümüze darende tarihinden kesitler*. Somuncu Baba Yayıncılık.
- Özer, B. (2015). *Örf ve adetleriyle Darende*. Aksu Reklam ve Matbaacılık.
- Özdoğan, M. (1977). *Aşağı fırat havzası 1977 yüzey araştırmaları*. ODTÜ Yayınları.
- Özür, N. K. (2015). *Keşifler ve coğrafya*. Yeditepe Yayınları.
- Öztuna, Y. (1954). *Türkiye tarihi*. Hayat Yayınevi.
- Öztürk, İ. (1987, 6-11 Kasım). *Ege bölgesi halıcılığının demirci ve gördes örneğinde halk bilimsel açıdan incelenmesi* [Sözlü bildiri]. III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bil., C.V (Maddi Kültür), Ankara.
- Parlak, T. (1985). *Oltu ve çevresinde doğal boyacılık*. Oltunun Sesi.
- Parlak, T. (2002). *Oltu ve köylerinde Bardız kilimciliği*. Ekip Grafil Yayınevi.
- Salt, A. (2006). *Semboller ansiklopedisi*. Ruh ve Madde Yayınevi.
- Saraçoğlu, H. (1956). *Doğu anadolu*. Maarif Yayınevi.
- Soysaldı, A. (2001). Türk kilimlerinde dokuma teknikleri ve boyama özellikleri, *Erdem Dergisi*, 10(30), 599-613.
- Soysaldı, A. (2012). Yozgat halı yastıkları. *Arış Dergisi*, 1(7), 112-121.
- Subaşı, E. (2006). *Sivas ili Divriği, Hafık ve Zara Yöresi kilimleri* (Tez No 186720) [Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü yıl Üniversitesi-Van]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi.
- Sürür, A. (1983, 9-11 Ekim), Ege yöresi örneğinde dokuma el sanatlarının bugünkü konumu ve örneklerle kullanım alanları [Sözlü bildiri]. II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi, Ankara.
- Sürür, A. (1992). *Hayat ağacı motifi ve Türk tekstil sanatlarında uygulamalar*. Feryal Yayınevi.
- Stone, M. (2000). *Tanrılar kadinken*. Payel Yayınevi.
- Taner, N. (1984, 18-21 Kasım). Halk el sanatlarında nakışların abecesi ve halk bilimsel özellikler [Sözlü bildiri]. II. Ulusal El Sanatları Sempozyumu, İzmir.
- Tanoğlu, A. (1943). Malatya dolaylarında coğrafi geziler. *Türk Coğrafya Dergisi*, 1(2), 195-217.
- Tarcan, H. (2003). *Tarihin başladığı Ön -Türk uygarlığı resmi tarihin çöküşü*. Tarcan Yayınevi.

- Taş, E. (2009). *Malatya müzesinde bulunan düz dokumalar*, (Tez No 257403) [Doktora Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi-Van]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi.
- Topcuoğlu, S. (2016), *Tokat/Zile ve çevresindeki havlı ve düz dokumalar* (Tez No 428211) [Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi.
- Tunçdilek, N. (1967). *Türkiye iskân coğrafyası, kır iskânı (köy – altı iskân şekilleri)*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Turan, O. (1963). *Selçuklular tarihi ve Türk islam medeniyeti*. Türk Kültürü Yayınları.
- Tümertekin, E. (1969). *Sanayi coğrafyası*. İ.Ü. Coğrafya Enstitüsü Yayınları.
- Uğurlu, S. S. (2017 25-27 Aralık). Çanakkale halılarında kandil motifi [Sözlü bildiri]. VIII. Uluslararası Türk Sanatı, Tarihi ve Folkloru Kongresi, Konya.
- Uluçam, A. (1986). Arapgir'deki Osmanlı dönemi yapıları. *Vakıflar Dergisi*, 2(20), 119-130.
- Ürer, H. (1999). Selçuk (İzmir) civarında yaşayan tekeli yörüklerinde halı ve düz dokuma yaygılar, *Erdem Yayınları*, 10(28), 125-134.
- Ürer, H. (1999). Emirdağ (Afyon) yöresi düz dokuma yaygı geleneği ve bindallı motifli kilimler, *Erdem Yayınları*, 10(28), 135-141.
- Wickens, H.(1990). *Naturel dyes for spinners&weavers*, London Press.
- Wikinson, P. (2018). *Mitoloji kitabı*. Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.
- Yalman, A. R. (1977). *Cenupta Türkmen oymakları*. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Yağan, Ş. Y. (1978). *Türk el dokumacılığı*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Yalçınkaya, E. M. (1940). *Malatya tarih ve coğrafyası*. Cumhuriyet Yayınevi.
- Yeşildal, Ü. Y. (2019). Küpe motifinin kültür değişimi kuramları bağlamındaki yolculuğu. *Milli Folklor Dergisi*, 16(124), 189-201.
- Yetkin, Ş. (1974). *Türk halı sanatı*. İş Bankası Yayınları.
- Yurt, A. (1987). *Malatya ili, sosyo-ekonomik yapısı*. Malatya Yayınları.

ÖZGEÇMİŞ

